

मधुकराया विरचित

सुत्क्रिमुक्तावली

(इ.स. १८१२ मध्ये रचलेले मराठी तात्त्विककाव्य)

संशोधक व संपादक

प्रा. डॉ. गोमटेश्वर पाटील

नं २३ नं १५

॥६०॥ श्रीवीतरागयनमः॥ श्रीचादिनायायनमः॥ श्रीचित्रनायायनमः॥ श्रीथमुक्तावलीमटीक प्रारंभः॥
मित्रस्पूर्वकः तयः करितिः ज्ञेयीक वायट वी दावाचीनिच्छः ज्ञेयदिवसः वारसूर्योदयः मुक्तिश्च
कुचुंकुमुकुमरज्येयसरोपल्लवः॥ श्रीवासकमयोर्नवक्तिमः पर्वतमः पातुनवः॥ श्रीपरिवेनाश्च
स्वामीचेचरणः पक्षाचेत्त्रिपतिस्थूर्यकरणः॥ नववनानवलेन्वनकानिच्छापात शोभनि इतोचिपादरक्षेनाश्चासी
॥ नकिथ डोजनमजन्मासि यावद्या प्रीतेऽक्षसुस्वासी॥ होयपरियंतरः॥ श्वानेनसा चेवर्णन नकरवेदोशादिकाला
गुण॥ ब्रह्मस्यति जाह लामोन्य॥ नेकोलानकविवर्णिलः॥ नसेदीसातानिसुंदरः॥ उटविकीरणाचे वक्त नारा॥ कीउगव
लेवक्कानास्कर॥ वज्राचापारकाकमी॥ तयाश्वरणेऽप्यवक्तुम सलक्षितो चतिष्ठेऽप्यवक्तुमित्रस्पूर्वकः केऽप्य
व्याक॥ चेऽप्यमंडलज्ञासति॥ ५॥ चालिककैसेपरिज्ञा प्रन् ऐकसोगतोद्दृष्टिं कर्मदहनश्चत्वादुत्ता श्रीप्रसवानजे
सा॥ चतुर्कायचारपणगहनः ज्ञेयलोभाराणीमायामान॥ त्वासिकरावयाददन् वनिदावामिज्ञेसा॥ उपेषट
लादावानविज्ञो॥ पञ्चाच ज्ञांक डेवकगत्ता तेषोऽगेदलेसर्वाश्वाकात्॥ प्रभानयानासनः॥ श्रीमुक्तावलीकृतैकैसे॥
अज्ञानतमोध्यकारश्चत्रोपाकरणयाचेऽप्यवकात्॥ शारंनसुर्यउदेला॥ ६॥ ज्ञेसोमोद्भावस्थीचेमाळ॥ कुंकुमशो-

महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई

मधुकराया कृत
सुक्तिमुक्तावली

(इ.स. १८२३ मध्ये रचलेले मराठी तात्त्विक काव्य)

संशोधक व संपादक
प्रा.डॉ. गोमटेश्वर पाटील

प्रकाशक
महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई^१
इ. सन २०२०

- पुस्तकाचे नांव : सुक्तिमुक्तावली
- मूळ लेखक : मधुकराया
- संपादक : प्रा. डॉ. गोमटेश्वर पाटील
- प्रथमावृत्ती : २०२१
- प्रकाशक :

सचिव,
 महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ^१
 रवींद्र नाथमंदिर इमारत, दुसरा मजला,
 पु. ल. देशपांडे महाराष्ट्र क्ला अकादमी आवार,
 सयानी रोड, प्रभादेवी, मुंबई - ४०० ०२५.
- ⓒ प्रकाशकाधीन :
- मुद्रक :

व्यवस्थापक,
 शासकीय फोटोझिंको मुद्रणालय,
 पुणे - ४११ ००१.
- किंमत : ३०५/-

या पुस्तकात व्यक्त केलेली मते स्वतः लेखकाची असून, या मतांशी साहित्य आणि संस्कृती मंडळ व महाराष्ट्र शासन सहमत असेलच असे नाही.

अनुक्रमणिका

१. निवेदन	०५
२. क्रणनिर्देश	०७
३. सुक्रियुक्तावली संपादकीय प्रस्तावना	०९
४. हस्तलिखिताची मूळ आवृत्ती	३५
५. हस्तलिखिताचे मराठी लिप्यंतर	१७७
प्रथम अध्याय	१७९
द्वितीय अध्याय	१८६
तृतीय अध्याय	१९३
चृतुर्थ अध्याय	१९९
पंचम अध्याय	२०४
षष्ठ अध्याय	२१०
सप्तम अध्याय	२१६
अष्टम अध्याय	२२२
नवम अध्याय	२२९
दशम अध्याय	२३५
एकादश अध्याय	२४१
द्वादश अध्याय	२४७
त्र्योदश अध्याय	२५३
चतुर्दश अध्याय	२५९

पंचदश अध्याय	२६६
षोडष अध्याय	२७२
सप्तदश अध्याय	२७८
अष्टादश अध्याय	२८४
एकोणविंशतीतम् अध्याय	२९७
विशंतीतम् अध्याय	३०३
एकविशंतीतम् अध्याय	३१२
पारिभाषिक शब्द	३२०
शब्दार्थ	३२३

निवेदन

भारतीय भाषा आणि साहित्य समृद्ध करण्यामध्ये जैन साहित्याचे फार मोठे योगदान आहे. विशेषतः प्राचीन भारतीय प्राकृत भाषा आणि लिप्यांचे संवर्धन जैन साहित्याने केले आहे. अर्धमागाधी, पैशाची, शौरसेनी आणि महाराष्ट्री या प्राचीन भाषांमध्ये जैन साहित्य भारतीय साहित्य समृद्ध केले आहे. तसेच इसवीसनाच्या चौथ्या पाचव्या शतकानंतर संस्कृत भाषेतही जैन साहित्य लिहिले गेले आहे. उत्तर मध्ययुगीन प्रादेशिक भाषांच्या काळातही सर्वच भारतीय प्रादेशिक भाषांमध्ये जैन साहित्य मोर्ढ्या प्रमाणात रचले गेले आहे. इसवीसनाच्या सातव्या शतकापासून अकराव्या शतकापर्यंत अपभ्रंश भाषांचा काळ समजला जातो. या काळातही जैन साहित्याची रचना सर्वच भाषांमध्ये झालेली आहे. मराठी साहित्याच्या पूर्व परंपरेचा शोध घेताना मराठी, महाराष्ट्री अपभ्रंश आणि महाराष्ट्री प्राकृत असा शोध घेतल्यास मराठी भाषेची जननी महाराष्ट्र ठरते. या महाराष्ट्री भाषेत भारतीय साहित्यात सर्वाधिक जैन परंपरेतील कवी लेखकांच्या रचना आहेत. म्हणूनच पिशेल या पाश्चात्य भाषा अभ्यासकाने महाराष्ट्री भाषेला ‘जैन महाराष्ट्री’ असे म्हटले आहे. हिच महाराष्ट्री उत्तर काळात अपभ्रंश महाराष्ट्री (मराठी) झाली आहे. डॉ. गोमटेश्वर पाटील यांनी शोधलेल्या सर्वच हस्तलिखित प्रतीमध्ये लेखक आणि महाराष्ट्री किंवा मराष्ट्री भाषेत रचना करत असल्याचे सांगतात. अगदी एकोणिसाव्या शतकातील हस्तलिखित प्रतीमध्ये ते मराठी हा शब्द न लिहिता मराष्ट्री हाच शब्द लिहितात. यावरून मराठी आणि महाराष्ट्रीच्या परंपरेचे नाते दृढ होताना दिसते.

मध्ययुगीन मराठी साहित्याचा ग्रांथिक इतिहास बाराव्या शतकापासून सुरु होतो. मराठी जैन साहित्याचा इतिहास चौदाशे पन्नास पासून सुरु होतो. तेराव्या शतकातील महानुभाव आणि वारकरी साहित्याच्या रचनानंतर एकनाथ पूर्वकाळात मध्यवर्ती धारेतील मराठी साहित्यात पोकळी निर्माण झालेली दिसते. नेमके याच काळात, ज्याला मराठी साहित्याचे अंधारयुग म्हटले जाते, त्या काळात जैन कवी आपली मराठीतील प्रचंड रचना करताना दिसतात. महानुभावीयांच्या गद्य साहित्य नंतर खंडित झालेली मराठी गद्याची परंपराही गुणकीर्तींच्या धर्मामृत या ग्रंथाने भरू निघालेली दिसते. चौदाव्या शतकानंतर मराठीतील मुख्य साहित्य परंपरेच्या समांतर अशी जैन साहित्याची परंपरा दिसते. संख्येच्या दृष्टीने मोजमाप केल्यास तुकाराम, रामदासादि शिवकाळात मराठी जैन कवींची गर्दी अधिक दिसते. ही साहित्य परंपरा दुर्देवाने आजही अप्रकाशित मठा-मंदिरामध्ये बंदिस्त आहे.

महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाच्या वतीने हाती घेतलेल्या या

संशोधन प्रकल्पामुळे मराठीतील फार मोठे साहित्यिक भांडार खुले होणार आहे. ‘मध्ययुगीन कालखंडातील जैन साहित्यातील दुर्मिळ अप्रकाशित हस्तलिखित ग्रंथांचे संशोधन व प्रकाशन’ या ब्रह्म संशोधन प्रकल्पांतर्गत डॉ. गोमटेश्वर पाटील यांनी मध्ययुगीन काळातील सतरा हस्तलिखित ग्रंथांचे संशोधन व संपादन केले आहे. या ग्रंथांचे मूळ हस्तलिखित शोधून त्यावर विस्तृत प्रस्तावना लिहिल्या आहेत. या १७ ग्रंथांमध्ये पंधराव्या शतकातील गुणकीर्तीचा ‘रामायण’ हा ग्रंथ तीन खंडात संपादित केला आहे. पुढे नामा जिनदास यांचा सोळाव्या शतकातील ‘हरिवंश पुराण’ व अठराव्या शतकातील ‘हरीलीळाप्रकाश’ हे दोन ग्रंथ तीन खंडात जैन महाभारताची कथा मांडताना दिसतात. ही दोन्ही महाकाव्ये व वैदिक रामायण आणि महाभारत काव्ये अशी तुलना करता मराठी वाचकांची अभिरुची संपन्न करणारे हे ग्रंथ आहेत. ‘यशोधरचरित्र’, ‘सुदर्शनचरित’, ‘शीलपताका’, ‘हनुमंत पुराण’, ‘श्रीपालचरित्र’, ‘कर्णामृत कथा’ या कथा मध्ययुगीन पंडिती वळणाच्या सुंदर आख्यान कथा आहेत. ‘उपदेश रत्नमाला’ व ‘धर्मामृत कथा’ ही दोन कथाकाव्य आहेत. भारतीय कथा परंपरेतील कथामालिका अथवा साखळी कथा या प्रकारच्या या कथा आहेत. आधुनिक मराठीतील कथासाहित्यपूर्व, ही कथा वैशिष्ट्यपूर्ण आहे. ‘आदिपुराण’, ‘अष्टकर्म प्रकृती’, ‘सुक्तिमुक्तावली’ हे ग्रंथ जैन तत्त्वज्ञानाची मराठी भाषेत सोप्या पृथक्तीने उपमा दृष्टितांनी मांडणी करणारे ग्रंथ आहेत. या सर्वांमध्ये ‘सुमतिप्रकाश’ हा सोळाव्या शतकातील एक महत्त्वाचा जैन ग्रंथ आहे. कोणतेही कथानक नसलेला एकनाथकालीन सामाजिक परिस्थितीवर भाष्य करणारा वन्हाडी भाषेतील हा ग्रंथ मराठी साहित्यातील महत्त्वाचा दस्तऐवज आहे.

मराठी जैन साहित्य हे विशिष्ट साहित्य असले तरी ते इथल्या मराठी माणसांनी लिहिलेले साहित्य आहे. मराठी भाषा आणि साहित्यांचे दालन समृद्ध करणारी ही महाराष्ट्रीय माणसांची व साहित्याची महत्त्वाची पंरपरा आहे. या सर्व परंपरेची ओळख मराठी वाचकांना करून देण्याची संधी या संशोधन प्रकल्पाच्या निमित्ताने डॉ. गोमटेश्वर पाटील यांनी दिली आहे. मराठी साहित्य परंपरेचा नव्याने उलगडलेला हा इतिहास मराठी पंरपरा समृद्ध करणारा ठरेल, असा विश्वास वाटतो.

सदानंद मरे
अध्यक्ष
महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई

ऋणनिर्देश

महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाने 'मध्ययुगीन कालखंडातील जैन साहित्यातील दुर्मिळ व अप्रकाशित हस्तलिखित ग्रंथांचे संशोधन व प्रकाशन' हा प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी २१ व्या शतकात मला मान्यता दिली याचाच मला अत्यंत आनंद होत आहे. मराठीतील मौलिक ऐतिहासिक साहित्याला पुनर्जीवीत करण्याच्या माझ्या संकल्पाला त्यांनी मूर्त स्वरूप दिले त्याबद्दल मंडळाच्या प्रत्येक सदस्याचे जितके आभार मानावे तितके कमीच आहेत. अभिजात असलेली मराठी भाषा अखंडपणे कशी प्रवाहित होती हे स्पष्ट करण्यासाठी हे संशोधन निश्चितच महत्वाचे ठरेल.

हा प्रकल्प पूर्णत्वास नेण्यासाठी अनेक व्यक्ती आणि संस्थाचे सहकार्य लाभले. प्रा. महावीर कंडारकर यांनी या प्रकल्पाचे संशोधन सहाय्यक म्हणून काम पाहिले. संशोधन सहाय्याबोरोबरच मार्गदर्शन, हस्तलिखिताचे वाचन आणि डी.टी.पी. करण्याचे महत्वाचे काम अखंड दोन वर्षे सातत्याने केल्यामुळे हा प्रकल्प वेळेत पूर्णत्वास जाऊ शकला. या प्रकल्पाचे मूळ प्रेरणास्थान डॉ. राजन गवस यांची मराठीतील दुर्लक्षित असलेल्या जैन साहित्याबद्दलची आस्था या संशोधनास कारणीभूत झाली. महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाचे तत्कालीन अध्यक्ष मा. बाबा भांड यांनी वेळोवेळी केलेल्या सूचना आणि मार्गदर्शनामुळे अभ्यासास दिशा मिळाली. साहित्य संस्कृती मंडळाच्या सचिव डॉ. मीनाक्षी पाटील यांचा प्रकल्पाविषयीचा सकारात्मक व आश्वासक दृष्टीकोन संशोधन व संपादनास प्रेरक ठरला. संशोधन संपादनाचे कार्य चालू असताना डॉ. रामेश्वर रोकडे यांचे सहकार्य मोलाचे राहीले. संशोधनाचे काम पूर्णत्वास नेण्यासाठी साहित्य संस्कृती मंडळाने नियुक्त केलेले तज्ज परिक्षक प्रा.डॉ. महावीर शास्त्री, सोलापूर यांनी संपूर्ण प्रकल्प बारकाईने तपासून वेळोवेळी केलेल्या सूचना व दुरुस्त्यामुळे हे संशोधन-संपादन अधिक दर्जेदार झाले. प्रत्यक्ष दुर्मिळ हस्तलिखितांचा महाराष्ट्रभर धांडोळा घेताना मला सहाय्य करणारे व तांत्रिक सहकार्य करणारे माझे मित्र सचिन पाटील, राहुल मगदूम, विनोद पाटील, दिपक पाटील व माझी पत्नी प्रा. सौ. सुजाता पाटील यांनी मोलाची साथ दिली. त्यामुळे हस्तलिखितांचे फोटो, झेरॉक्स, सूची करण्याचे काम सहज शक्य झाले. जैन साहित्याचे ज्येष्ठ अभ्यासक डॉ. विद्याधर जोहरापूरकर, नागपूर आणि भंडारकर इन्स्टिट्यूट, पुणे येथील डॉ. कमलकुमार जैन यांच्याबोरोबर झालेल्या चर्चा संशोधनास पूरक ठरल्या. प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर साहित्य संस्कृती मंडळाचे विद्यमान अध्यक्ष डॉ. सदानंद मोरे यांनी याचे महत्व जाणून त्याकरिता निवेदन लिहून प्रकल्प अग्रेषित केला. या सर्वांचे मी ऋण व्यक्त करीत आहे.

मध्ययुगीन काळातील दुर्मिळ जैन साहित्यातील मराठी हस्तलिखिते उपलब्ध होण्यासाठी अनेक संस्थानी आणि व्यक्तींनी मोलाचे सहकार्य केले. कारंजा लाड, जि.वाशिम येथील महावीर ब्रह्मचर्याश्रम मंदिरातील हस्तलिखिते श्री. भारत भोरे यांनी उपलब्ध करून दिली. तसेच कारंजा येथील सेनगण मंदिराचे ट्रस्टी व बालात्कारगण मंदिराचे ट्रस्टी यांनी हस्तलिखिते पाहण्यास दिली. श्री काष्ठासंघ आदिनाथ मंदिर-अंजनगाव सुर्जी, सैतवाल मंदिर-अंजनगाव सुर्जी, परतवाडा जैन मंदिर, मुक्तिगिरी मंदिर ट्रस्ट, आदिनाथ मंदिर-भातुकली, जि. अमरावती, रामटेक मंदिर हस्तलिखित संग्रह-नागपूर येथील बघेरवाल मोठे मंदिर येथील हस्तलिखित संग्रह, सैतवाल मंदिर हस्तलिखित संग्रह, महावीर मंदिर, जिंतूर, जि. परभणी, भांडारकर इन्स्टिट्यूट, पुणे येथील हस्तलिखित संग्रह, प्रा. डॉ. विद्याधर जोहरापूरकर संग्रह, जीवराज ग्रंथमाला-सोलापूर येथील हस्तलिखित संग्रह, आदिनाथ मंदिर-सोलापूर हस्तलिखित संग्रह, हिंगोली येथील श्री. शशिकांत दोडल यांचे घरी असलेले हस्तलिखित संग्रह, औरंगाबाद-पैठण येथील चिमणापंडितांचे हस्तलिखित संग्रह या सर्व विदर्भ आणि मराठवाढ्यातील मंदिर व संस्थांनी हस्तलिखिते दाखविण्याचे व फोटोकॉपी घेण्यास सहकार्य केले. याशिवाय पश्चिम महाराष्ट्रातील कोल्हापूर येथील स्वस्तिश्री डॉ. लक्ष्मीसेन महाराज यांनी लक्ष्मीसेन मठातील हस्तलिखिते उपलब्ध करून दिली. तसेच नांदणी येथील जिनसेन मठातील हस्तलिखिते प्रा. आप्पासाहेब भगाटे यांनी उपलब्ध करून दिली. बाहुबली येथील अनेकान्त शोधपीठामधील हस्तलिखिते उपलब्ध होण्यासाठी डॉ. नेमिनाथ शास्त्री यांनी महत्वाचे सहकार्य केले. भोसे-ता. मिरज येथील जैन मंदिराचे ट्रस्टी, बेडग जैन मंदिर-ता. मिरज येथील जैन मंदिराचे ट्रस्टी यांनीही हस्तलिखिते उपलब्ध करून दिली. कर्नाटकातील शांतिगिरी कुप्पानवाडी कोथळी व राजस्थान मधील अपभ्रंश ॲकडमी, जयपूर तसेच गणिकर्य श्री वैराग्यरति विजयजी महाराज, श्रुतभवन संशोधन केंद्र, पुणे यांनीही हस्तलिखिते उपलब्ध करून दिली या सर्व संस्थांचे मी कृतज्ञतापूर्वक आभार व क्रृष्ण व्यक्त करतो. श्री आचार्यरत्न देशभूषण शिक्षण प्रसारक मंडळाचे सर्व पदाधिकारी व महावीर महाविद्यालयातील माझे सर्व सहकारी यांचेही क्रृष्ण व्यक्त करतो.

ग्रंथास अंतिम प्रारूप देण्यासाठी जैनबोधक प्रकाशन संस्थेद्वारे श्री. सुरेश लामकाने तसेच उत्तम मुद्रणासाठी महाराष्ट्र शासनाचे फोटो डिंको प्रेस-पुणे च्या सर्व सदस्यांनी जे परिश्रम घेतले त्याबद्दल त्यांचाही मी क्रृष्णी आहे.

- प्रा.डॉ. गोमटेश्वर पाटील
प्रोफेसर, मराठी विभाग-महावीर कॉलेज, कोल्हापूर.

सुक्तिमुक्तावली

संपादकीय प्रस्तावना

सुक्तिमुक्तावली – सामान्य परिचय

ज्या काळात संस्कृत ही प्रतिष्ठितांची रुढ बोलीभाषा होती, त्या काळात सामान्य माणसे प्राकृत भाषेचा वापर करीत होती. संस्कृत भाषा त्यांना नीटशी समजत नव्हती. अशा वेळी सामान्यांना धर्मज्ञान करून देण्यसाठी आचार्य विजयसिंह यांनी धर्माचार्य अजितदेवांच्या संस्कृत भाषेतील ‘सुक्तिमुक्तावली’ या ग्रंथावर टीका म्हणजे समीक्षा मराठी भाषेत लिहिली आहे. जशी संत ज्ञानेश्वरांनी व्यासांच्या भगवत्‌गीतेवर ‘ज्ञानेश्वरी’ या ग्रंथाद्वारे सामान्यांसाठी मराठी टीका लिहिली आहे.

मूळ ग्रंथात संस्कृत श्लोक साधारण ९८ ते १०० आहेत. आणि एकवीस अध्याय आहेत. प्रत्येक अध्यायातील श्लोकांची संख्या ४ (चार) आहे. १८, २०, २१ या तीन अध्यायांत सहा-सहा श्लोक आहेत. आचार्य विजयसिंह यांनी या श्लोकांचा अर्थ स्पष्ट करून सांगण्यासाठी मराठीत साठ-सत्तार ओव्या लिहिल्या आहेत. मराठी भाषेतील विवरण अर्थ अधिक सुस्पष्ट करून सांगण्यासाठीच आहे. प्रत्येक अध्यायाच्या प्रारंभी लेखकाने वीतराग, आदिनाथ अथवा इतर कोणत्या ना कोणत्या भगवानांना वंदन केलेले आहे. मूळ संस्कृत श्लोक लिहिला आहे. पुढे मात्र मराठीतील आपली निर्मिती अर्थ स्पष्ट करणारी आहे. अर्थ लोकांना नीट समजावा यासाठी अनेक उदाहरणे दिली आहेत. उपमा, दृष्टांत, अर्थातरन्यास या अलंकारांचा उपयोग योग्य प्रकारे केला आहे. अर्थात काही उदाहरणांची पुनरावृत्ती झालेली आहे. ज्या काळात यज्ञयागाचे प्राबल्य वाढले होते, त्या काळात आपला अहिंसावादी जैन धर्म लोकांना समजावून सांगणे ही काळाची गरज होती. यज्ञात बळी जाणान्यांच्या किंकाळ्या लोकांना ऐकू येत नव्हत्या. बळी देणे ही समजूत दूर करून त्यांना सत्यवचनी, सज्जन करून सन्मार्गाला लावण्याचा हेतू ठेवूनच लेखकाने ही मराठी टीका लिहिली आहे. हेतू साध्य करण्यासाठी लेखकाने प्रत्येक अध्यायाच्या सुरुवातीला श्रोते आता आपल्याला काय समजले ते सांगून आता आम्हाला अमुक गोष्ट समजावून सांगा अशी विनंती करतात. आपण मुद्दाम तत्त्वबोध करत नसून लोकादर करत

आहोत, असा आभास लेखकाने केला आहे. त्यामुळे लेखनाला सुलभता आली आहे. गृहस्थधर्म स्वीकारलेल्या श्रावकाला अहिंसाब्रत, तप, पूजा-अर्चा, अचौर्य व्रत, जिनसंघ, सत्यब्रत यांचे पालन करणे सहज शक्य आहे. मात्र श्रावकाने नीट पारखून गुरु करावा. गुरुआज्ञेचे पालन करावे. संघपूजा करावी. दानधर्म करावा. सौजन्य ठेवावे. दयाभाव बाळगावा. लोभ, मान, क्रोध, माया या मोक्षमार्गातील शत्रूंना कसे दूर ठेवावे, त्यांच्यापासून काय नुकसान होते, याचे विवेचन करून निःस्पृहता, ब्रह्मचर्य, इंद्रियदमन यांचे महत्त्व विशद केले आहे.

एकंदरीत संतांच्या, गुणिजनांच्या संगतीने आणि गुरुपदेशामुळे लाभलेल्या मनुष्यजन्माचे सार्थक कसे करावे, या बद्दल अनेक उदाहरणे देऊन विवरण केले आहे. दुर्लभ मनुष्यजन्म लाभला असताना स्वधर्म साधना न करणे म्हणजे जन्म व्यर्थ घालविणे आहे. धर्म अनुसरणे सोडून विषयसुखाच्या मागे धावणे हा मूर्खपणा आहे. असा मूर्खपणा न करण्याबद्दल वारंवार वेगवेगळी उदाहरणे देऊन सांगितलेले आहे.

ग्रंथ अतिशय उत्तम, तत्त्वार्थबोध करणारा आहे. भाषा साधी, सोपी मराठी (त्या काळातली प्राकृत) आहे. सामान्यांच्या मनातील अज्ञानाचा अंधकार दूर करण्याचा उत्तम प्रयत्न लेखकाने केला आहे.

जिनमत, जिनसंग, सज्जन, निःस्पृह गुरु यांच्याबद्दल भरभरून सांगितले आहे. अहिंसातत्त्व आणि इंद्रियदमन यांचे माहात्म्य वर्णन करून मोक्षमार्ग सुलभपणे कसा अनुसरता येतो हे विशद केले आहे.

वरीलप्रमाणे सर्व गोष्टी जरी श्रावकाने केल्या तरीसुद्धा मोक्ष मिळविण्याचा दृढ निश्चय आणि त्यासाठी करावी लागणारी एकाग्रता, आत्मबोध सर्वाधिक महत्त्वाचाच होय, हे पण स्पष्ट केले आहे. आत्मबोधाशिवाय सर्व साधना व्यर्थ ठरू शकते. साधनेमुळे धन, संपत्ती, सुख-समृद्धी, प्रतिष्ठा लाभू शकते; परंतु निःस्पृह होऊन इंद्रियदमन करून आत्मबोध करून घेऊन एकाग्रतेने भावना अभिव्यक्त करण्याची नितांत गरज असते. तरच मोक्षप्राप्ती होऊ शकते, हे धर्मसार व्यक्त झाले आहे.

‘सूक्तिमुक्तावली’ हस्तलिखित प्रतीविषयी

प्रस्तुत हस्तलिखिताच्या दोन प्रती सापडल्या. पैकी पहिली प्रत शके १७३४ (इ.

सुक्तिमुक्तावली - ११

स. १८१२) ऐनापूरचे उपाध्ये धामोधरन पुत्र नेमाप यांनी लिहिलेची कन्ड भाषेत मराठी लिपीत सांगितले आहे. कार्तिक शुद्ध अष्टमी बुधवार या दिवशी हा ग्रंथ लिपिबद्ध केल्याचे सांगितले आहे, परंतु नेमाप हा लिपिकर्ता आहे. दुसरी प्रत माझ्या गावी मजले (ता. हातकणंगले जि. कोल्हापूर) येथे श्रीपाल देविंद्रा उपाध्ये यांनी स्वहस्ते लिहिल्याचे सांगितले असून मिती ज्येष्ठ शुद्ध १ शके १८४६ म्हणजे १ जुलै १९२४ रोजी प्रारंभी औंकारपद्धती सांगून हा ग्रंथ समाप्त केल्याचे सांगितले आहे. वरीलप्रमाणे हस्तलिखिताच्या दोन प्रती सापडल्या असून या ग्रंथाचा कर्ता मधुकराया हा स्वतः विजयसिंहाचार्य यांचा शिष्य असल्याचे सांगतो. मूळ ग्रंथ आचार्य सोमप्रभ यांचा असून आचार्य सोमप्रभ यांचा काळ व कर्तृत्व पुढे सांगितले आहे. ऐनापूर मंदिरात लिहिलेल्या हस्तलिखित प्रतीत १४० पत्रे आहेत. तर मजले येथे लिहिलेल्या हस्तलिखित पत्रांची संख्या १०३ आहे. दोनही हस्तलिखित प्रती अगदी सुस्थितीत असून ओवी छंदात हा ग्रंथ लिहिला आहे.

हा ग्रंथ टीकात्मक स्वरूपाचा असून मूळ ग्रंथातील संस्कृत श्लोकावर मन्हाष्ट भाषेत टीका केल्याचे सांगितले आहे. एकूण ९६ संस्कृत श्लोकांवर २१ अध्यायांत हा ग्रंथ लिहिला आहे. ग्रंथाच्या पत्रावर दोन्ही बाजूला समास सोडला असून समास रेघांनी बंदिस्त केला आहे. मजले प्रतीमध्ये समासावर पानाफुलांची, वेलीची नक्षी असून प्रत्येक अध्यायाच्या समाप्तीनंतर अध्यायाचे शीर्षकसार व नक्षीदार समाप्ती आली आहे. मजले प्रतीत तपाचाराचे महत्त्व सांगणाऱ्या अध्यायानंतर एक मुनी उपसर्गाचे चित्र लिपिकर्त्याने काढले आहे. मजले प्रतीची भाषा अलीकडची व अद्यावत असून लिपीची अक्षरे आधुनिक आहेत. ऐनापूर प्रतीमध्ये लिपी, भाषा व वर्णाचे वळण हे मध्ययुगीन असल्याचे जाणवते. ओवी संख्या व श्लोक संख्या सांगणारे अंक हे मध्ययुगीन वळणाचे आहेत. ऐनापूर प्रतीत दोन रंगांची शाई वापरली असून ओवी समाप्तीनंतर व अध्याय समाप्तीनंतर तांबडी शाई वापरली आहे. ऐनापूर प्रतीच्या शेवटी कोणी अलीकडच्या व्यक्तीने या ग्रंथात न आलेला श्लोक पेनाने लिहिला असून ‘श्री फलठणनगरी॥ आदिनाथ चईताले॥ श्री धरमशेन मुनी श्रुतमुक्तावली टिका॥’ असा मजकूर आला आहे. यावरून फलटण येथे धरमशेन मुनींनी याची एक प्रत लिहिली असावी, असे वाटते. यांपैकी एक प्रत बाहुबली येथील अनेकांत शोधपीठात उपलब्ध झाली आहे.

विजयसिंह आचार्यकृत शके १७३५ (इ. स. १८१३) ला हा ग्रंथ लिहिला आहे.
ग्रंथाचे एकूण अध्याय व त्याचा सारांश पुढीलप्रमाणे -

प्रथम अध्याय -

संस्कृत श्लोक - १ - 'सिंदूर प्रकरः तपः करिशिर क्रोडी कषा' प्रारंभी वीतराग, आदिनाथ, अजितनाथ यांना वंदन केले आहे. पार्श्वनाथ स्वार्मींच्या चरणावरील सूर्यकिरणांच्या प्रकाशाने अवघे भुवन भरले असून अपार कांती शोभते आहे. सिंदूर रज झळाळताहेत. ते चंद्रमंडळासम भासत आहेत. जंगलात वणवा पेटून त्याची प्रभा चहूकडे प्रकाशमय व्हावी, तसे क्रोध, लोभ, माया, मान यांचे दहन करण्यासाठी आणि अज्ञानाचा अंधकार दूर करण्यासाठी बोधप्रकाश देणारा सूर्य उगवला आहे. देव व नर यांची पावले फुले, पाने, फळे यांच्या रूपाने भाविकांना कल्पवृक्ष होऊन देत आहेत. (११ ओव्या)

श्लोक २ - इष्टदेवता, साधू, संत सर्वांना प्रसन्न होण्यासाठी विनवणी. कमळाचा सुवास वाञ्याशिवाय कसा पसरणार? त्याप्रमाणे संतांशिवाय तत्त्वविचार कोण प्रगट करणार? सज्जन चांगली दृष्टी असणारे ज्ञानी असतात. म्हणून त्यांना प्रार्थना करावी. ग्रंथकर्त्याचा अंतरार्थ प्रकट करण्याचा प्रयत्न करतो आहे (१२ ते २२ अशा १० ओव्या).

श्लोक ३-४ - अनेक जन्म हिंडताना मनुष्य जन्म लाभला. उत्तम अशा वेळी धर्मार्थकाम साधला नाही, तर जन्म व्यर्थ गेला. पशुवत जगणे झाले असे सत्पुरुष म्हणतात. मनुष्य जन्मात येऊन धर्मासारखे रत्न मिळवले नाही तर ते माकडाने मिळालेला चिंतामणी सागरात टाकून घ्यावा, तसेच होईल. धर्म पारखून घ्यावा. पंचधातूमध्ये सोने जसे सर्वश्रेष्ठ, तसा अहिंसा हा श्रेष्ठ धर्म होय. कोळी मच्छिमार हिंसेलाच धर्म म्हणतात. दूध, रुईचा चीक, ताक पांढरे शुभ्र असतात, परंतु त्यात खूप फरक असतो. फरक ओळखून धर्म पारखून घ्यावा. अहिंसा धर्म सर्वांना वंद्य आहे. ज्ञानी माणसाने हिंसा धर्म वर्ज्य मानावा. दशलक्षणी धर्मामुळेच सुख मिळते. तो मोक्ष देण्यास मदत करणारा अहिंसा धर्म आहे. दुसरा धर्म नाही (२३ ते ३७ - १५ ओव्या)

श्लोक ५ - मनुष्यजन्मास येऊन स्वधर्म साधना न करणे म्हणजे जन्म व्यर्थ घालविणे आहे. आयुष्य कणाकणाने संपत असते. सावध असावे. धर्म अनुसरणे सोडून विषयसुखासाठी प्रयत्न करणारा मूर्ख होय. रत्नजडित सुवर्णपात्र उकिरड्यावर

फेकण्यासारखेच हे वागणे होय. स्वतःच्या घरातील अमृत पिऊन तृप्त होण्याएवजी त्याने पाय धुणे हा अनर्थ होय. ऐरावतसारखा हत्ती मिळाला तर त्यावरून लाकडे वाहण्याचाच हा प्रकार होय. धर्म सांडला तो मूर्ख होय. त्याला स्वहित कळत नाही. चिंतामणीसारखे रत्न मिळाले तर त्याचा कावळ्याला उडविण्यासाठी दगडासारखा उपयोग करणारा मूर्खच नाही का? मतिहीनपणाचे लक्षण होय. मानव जन्मास येऊन स्वधर्म ज्याने केला नाही, तो वरीलप्रमाणे मूर्ख होय (३८ ते ४७ - १० ओव्या).

श्लोक ६ - ते धतूर तरुं - मनुष्यजन्मास जो आला, तो धर्माविण वाया गेला. त्याने कल्पवृक्षच उपटून टाकला. चिंतामणीसारखे रत्न फेकून काचेचा मणी घेतला. धर्मासारखे रत्न टाकून पाप करी. धर्माशिवाय संसार करणारा पशुसारखा नर होय. पशुपक्षी, जलचर सर्वचजण संसार करतात. मात्र माणसाने जीव वचन प्रमाण मानून धर्म अंगीकारून संसार करावा. त्यामुळे दुःख तुटून सुख प्राप्त होईल. (४८ ते ५७ - १० ओव्या).

श्लोक ७ - अपारे संसार - या भवसागराचा आदि-अंत कळत नाही. त्यात दुःख भरलेलेच आहे. दुःखाच्या या अनेक राशी जिवाला भोगाव्याच लागतात. चौन्याएँशी लक्ष योनीचे कित्येक कोटी फेरे फिरावे लागतात. सागरात बुडत असताना अवचित सापडणारे अलौकिक जहाज सोडून जो दगड (पाषाण) धरू इच्छितो, तो खन्या अर्थने स्वहिताला अंतरला, असेच म्हणावे. सापडलेल्या जहाजात बसून पैलतिरी जाणे हा विवेक बाळगावा. दुर्लभ नरदेह लाभला आहे, तर अहिंसाधर्म घेऊन मोक्षसुखाकडे जावे, हे उत्तम होय. (५८ ते ६७ - १० ओव्या).

इति नीतिदृष्टांत कथनरूप श्लोक समाप्त केला आहे. प्रथम अध्यायात धर्माचे महत्त्व व अज्ञानाने धर्मापासून दूर जाणाऱ्या माणसांचे वर्णन आले आहे.

द्वितीय अध्याय

श्री पारिश्वनाथाय नमः। श्री संभवनाथाय, अभिनंदनाय नमः।

इतके झाल्यानंतर श्रोत्यांनी हात जोडून विचारले, “स्वामी, हा दुर्धर संसार कसा तरावा? भवसागर सुखाने पार करण्यासाठीची नौका/उपाय सांगा.”

श्लोक ८ - भक्ती तीर्थकरे ... श्रोते हो, मन शुद्ध करून लक्षपूर्वक ऐका. साधुजन, नर नानाजातीचे सुखासाठी धडपडतात. संसारदुःखाला भितात. मोक्षसुखाची

सुक्तिमुक्तावली - १४

इच्छा करतात. त्यांनी तीर्थनाथांची जो तीर्थाचा ईश्वरी अंश आहे, त्याची (अरिहंतदेव) भक्ती करून जीवनाचे सार्थक करावे. अर्हताच्या भक्तीने अक्षय सुख लाभते. अशुभ निर्दाळले जाते. सकल मंगल घडते. भक्ती हा सर्व साधनांचा आधार आहे. मुक्तीचे माहेर आहे हे निश्चित जाणा. जिनभक्ती ही कामधेनू आहे. नाना रत्नांपैकी श्रेष्ठतम रत्न आहे. शंकातीत होऊन जिनमताची, जिनऋषीची, जिनसंगाची भक्ती करणाऱ्यास सकळ सौभाग्य प्राप्त होते. अंती मुक्तीचाही लाभ होतो. ऐका, संग म्हणजे कोण? जिनमताचे रुषीगण ज्यांना इंद्रादिक देवसुद्धा वंदन करतात, तपाचार पाळणाऱ्या आर्यिका त्या श्रावकामध्ये धर्मप्रसाराचे काम करून श्रावकांना भक्ती/ब्रत करावयास शिकवतात. त्यांचे अंतरंग पवित्र आहे. अहिंसाधर्माचे पालन भक्तीने, निष्ठेने करावे. सर्व जिवांना आपुल्यासम समजावे. सदा सत्य बोलावे. अचोरी ब्रत पाळावे. सापडलेली वस्तूसुद्धा घेऊ नये. ब्रह्मचर्यब्रत हे सर्व ब्रतांमध्ये श्रेष्ठ (शिरोमणी) आहे. त्याच्या पालनामुळे मुक्तिकांता वश होते (मुक्ती मिळते). सर्वदा निःस्पृह असावे. क्रोध, माया, लोभ, मान यांना सोडावे (त्यजावे). दुर्जनांची संगती नको. दुर्गुण त्यागावे. चित्तशुद्धीचे बारा तप करावे. उदास वृत्ती, चित्ती वैराग्य राखावे. यामुळे आशा, पाश सहज तुटतात. मोक्षसाधना करताना हे सर्व केलेच पाहिजे. नाही तर चतुर्गती भ्रमण होईल. चुकणार नाही (१ ते ३३ ओव्या).

श्लोक ९ – पापं लुंपति... घातीकर्मातून मुक्त, अठरादोष विरहित असा अरिहंत देव जाणावा. अठरा दोष – क्षुधा, तृष्णा, जन्म, मरण, चिंता, विद्, विस्मय, राग, मोह, भय, क्षोभ, रति, आलस्य, निद्रा, प्रखेद, मंतरजा. अरिहंताची विधिपूर्वक मनोभावे पूजा केल्यास पापमळ जातो. दुःखाचा नाश होतो. घोर दुर्धर दुःख जाते. सकळ वैभव प्राप्त होते. आरोग्य लाभते. सौभाग्य लाभते. दुर्भाग्याची दृष्टीच पडत नाही. सूत्रोक्त अरिहंताची पूजा केल्यास मानवाच्या हातात मोक्ष येतो (३४ ते ४८ ओव्या).

श्लोक १० – स्वर्गतस्य गृहांगणं – जो भक्त अरिहंताची पूजा करतो, त्याला सर्व सौभाग्य, गुण इत्यादी प्राप्त होतात. मानव जन्म सुखाने भोगत तो स्वर्गात जातो. त्याला लक्ष्मीची साथ लाभते. दुःखाचा संसार तो सहज पार करू शकतो. जिनेश्वराच्या पूजनाने त्याच्या कर्माचे भंजन होते. तो मोक्षसुखाचा अधिपती होतो. त्रिकाळी जिनपूजा करणारा पुण्यवान पुरुष होय. या धरतीवर इतर कर्वींनी देवपूजेचे, सदगुरुचे वर्णन काय करावे (३४ ते ५८ ओव्या).

श्लोक ११ - अरिहंताची पूजाअर्चा करणाऱ्या व्यथा पळून जाते. दुःख, शोक त्याच्या वाट्याला येतच नाही. दारिद्र्य जातेच. सिंहाला बघून हत्ती जसा पळून जातो, त्याप्रमाणे कर्म पळून जाते. विरक्त कन्या जशी पुरुषाला बघून दूर जाते, चंद्राला बघून समुद्राला भरती येते, त्याप्रमाणेच सुखाचा सागर त्याला भेटतो. डोक्यावर छत्र घेतल्याने शांत सावली मिळते. गात्रे शांत होतात. त्याप्रमाणे जिनप्रतिमेच्या सहवासात परम सौख्य लाभते (५९ ते ६८ ओव्या - १० ओव्या).

श्लोक १२ - जिनेंद्राला पुष्टे अर्पण केल्याने भरपूर पुण्य प्राप्त होते. अनंत सौख्य प्राप्त होते. जिनेश्वराची स्तुती केल्याने, अंतःकरणात त्याचे रूप धारण केल्याने पापे नाहीशी होतात. स्वयं होऊनी ब्रह्मरूप योगी त्याचेच ध्यान करतात (ओवी क्र. ७५). अशा प्रकारे जिनभक्ती सांगून मग गुरुभक्ती सांगतो

तृतीय अध्याय

श्री सुमतीनाथाय, प्रद्याप्रभ यांना नमन करून गुरुचे महत्व सांगितले आहे.

श्लोक १ (१३) - अनंत जन्म फिरून लाभलेला मनुष्य देह गुरुशिवाय व्यर्थ. गुरु पारखूनच करावा. ज्याने संसार, परंपरा तोडली आहे, भवार्णव पार केला आहे, तोच दुसऱ्याला तारू शकतो. त्याला आत्मज्ञान असले पाहिजे. (काहीजण) कुटुंबाचे पोषण करण्यासाठी साधुपणा दाखवून शिष्यांकरवी द्रव्य मिळवितात. तंत्रमंत्र करून द्रव्य हरण करतात. असा गुरु केल्याने भवसागर पार होत नाही. सैरावैरा असा गुरु केल्याने कर्मफेरा चुकत नाही. समर्थ आणि तत्त्वार्थ जाणणारा गुरु केल्यास परमार्थ प्राप्त होतो. ज्याचे अंतःकरण स्फटिकासारखे शुद्ध असते, निर्मळ असते, जो स्वस्वरूपी लीन असतो, तो गुरुच शिष्यांना भवसागर पार करून देतो. असा गुरु तपाचरण व चारिच्यपालन करतो. त्याला शत्रुमित्र समान असतात. माती, सोने सारखे मानतो. तो भवदुःखाचे निवारण करतो. उपदेश करतो. सर्व प्राणिमात्रांवर प्रेम करतो. कृपाळू असतो. निश्चयाचा मेरुमणी, आनंदाचा मेघ होऊन वर्षतो. असा गुरु भेटल्यास दर्शनाचे जन्मोजन्मीचे पाप नष्ट होते. अज्ञानाचा अंधकार नष्ट होतो. प्रेमाने कुमती (वाईट बुद्धी) सांडावी. दया करावी. पुण्य मिळवावे असे सांगतो. सुमतीचा मार्ग दाखवतो. दुःख निवारतो. गुरुशिवाय तारक कोणीही नाही.

श्लोक २ (१४) - गुरु निर्दोष मागाने चालतो. त्याचा भाव उदास, निःस्पृह असतो. तसाच बोध तो शिष्यास देतो. आपण स्वतः सिंधू तरून जातो. इतरांना देखील त्याचा उपाय सांगतो. म्हणून त्याचे पाय धरावे. रत्नत्रय भावना संपूर्ण असून यासीच संत गुरुचे पूजन करतात. गुरुपदाचा अंगीकार केल्यास कर्मक्षय होतो. नरककुपातून गुरुशिवाय कोण बाहेर काढणार? दुसरा कुणीच नाही. म्हणूनच शुद्ध, ज्ञानवंत, तत्त्व प्रकट करणारा समर्थ गुरुच करावा (ओवी ४१).

श्लोक ३ (१५) - गुरु धर्म अर्धर्म, पापपुण्य यांतील भेद स्पष्ट करून ताप (त्रास) हरण करतो. गुरुशिवाय सर्व नातेवाईक असूनही नरकयातना चुकत नाहीत. गुरुच चुकवू शकतो. गुरुच तारतो. गुरु आज्ञेशिवाय सर्व गुण निष्फल होत. जैसे फल धान्यावीण पशू भक्ष जैसे.

श्लोक ३ (१६) - गुरुच्या आज्ञेशिवाय, अनुग्रहाशिवाय केलेले ध्यान, तप, विषयत्याग सर्व निष्फल होय. गुरुपदेशाशिवाय अंतःकरण शुद्ध होत नाही. गुरुशिवाय आराधना होऊच शकत नाही. अंतरभ्रम जात नाही. यासाठी गुरुपदी जिनध्यास असावा. भक्तीने, श्रद्धेने गुरुला शरण जाऊन, विनवून, सम्यक्ज्ञान गुरुमुखातूनच घ्यावे. जन्माचे सार्थक करावे. विवेक बाळगून ज्ञानसंपन्न गुरु मिळवावा (ओवी ६६).

चतुर्थ अध्याय

सुपाश्वनाथांना नमन करून भक्तीचा महिमा येथे सांगितला आहे.

श्लोक १ (१७) - जिनवचन ही डोळ्यांनी बघण्याची गोष्ट नाही. आंधळा जग पाहू शकत नाही. सूर्य रात्र पाहत नाही. तसेच जिनागमाशिवाय सुदेव-कुदेव, सदगुरु-कुगुरु, पाप-पुण्य हे कळतच नाही. जिनशास्त्राशिवाय धर्म-अर्धर्म कळत नाही. जिनवचनाशिवाय जिनगुणाचे अंतरंग समजत नाही. कृत-अकृत्य, कार्य-अकार्य, सुगुण-दुर्गुण, सम्यक्त गुण हे कळत नाही. जिनागमाशिवाय हित-अहित, विवेक कळत नाही. आत्मघात होतो. डोळे असून अंध, परमार्थ कसा साधावा, हे न कळल्यामुळे जगणे लाकडी बाहुलीसम होते.

श्लोक २ (१८) - सर्वज्ञांची शास्त्रवाणी ज्यांच्या कानी पडत नाही, त्यांचे जीवन व्यर्थ. वाळलेल्या वृक्षातल्या ढोलीसारखेच हे कान. प्रेताच्या नेत्रासम डोळे. जिनागमाचा

दयारस ज्याने चाखला नाही त्यास गुण-दोषांतला भेद कळत नाही. सर्वज्ञ आगम रस कानी पडला नाही, त्याचा जन्म निष्फळ. जिनशास्त्राशिवाय अगाध भवसिंधु कसा तरणार? तो स्वानंद सुखाला मुकणार. दुःखाला पात्र होणार, असे बुद्धिवान म्हणतात.

श्लोक ३ (१९) – जिनदर्शन सर्वश्रेष्ठ. पर्वतामध्ये मेढ श्रेष्ठ, अमरलोकांत इंद्र श्रेष्ठ, तारासमूहात सूर्य श्रेष्ठ. तसे जिनमत सर्व दर्शनांत श्रेष्ठ. जिनदर्शनाची तुलना इतर दर्शनांशी होऊच शकत नाही. अमृत-विष सारखे कसे होतील? अग्नी आणि पाणी सारखे नाहीत. फुलांची माला व सर्प सारखे नाहीत. चिंतामणी इच्छापूर्ती करणारा त्याला काळे ढेकूळ का म्हणावे? डोळ्यांना भ्रम झाल्याचे हे लक्षण. माळावर पडलेल्या गारा रत्नासारख्या दिसल्या तरी ती रत्ने नव्हेत. अहिंसा धर्माची बरोबरी कशाशीपण होऊ शकत नाही. म्हणून साधुसंत सदा जिनेंद्रमताचे सेवन करतात. जिनमताचे सेवन केल्याने काय होते? ते सांगावे.

श्लोक ४ (२०) – जिनमताचा महिमा मोठा. सगळे विश्व प्रकाशमय करणाऱ्या सूर्यासारखे जिनमत. पापाचा नाश आणि पुण्याचा विस्तार करते. दुर्गती देणाऱ्या मद, मत्सर, माया, लोभ, यांचा नाश करते. मिथ्या मत, विपरीत बुद्धी यांचा नाश वडवानलाप्रमाणे भस्म करते. जिनमतामुळे मनात कृपा, दया, करुणा उत्पन्न होते. आशा, तृष्णा या सर्पिणी अंतःकरणाला सदा दंश करतात. जिनमतरूपी गारूड त्यांचे निर्विष करते. अशा सर्वश्रेष्ठ जिनमताचे स्वाध्यायाने जो नित्य पारायण करतो, त्याचा जन्म कृतार्थ झाला. जिनमतामुळे विघ्ने दूर जातात. स्वसुख भोगता येते (५०). असे जिनमताचे महत्त्व सांगितले आहे.

पंचम अध्याय

श्री चंद्रप्रभ तीर्थकरांना वंदन करून जिनसंघाचे अनुसंधान या अध्यायात सांगितले आहे.

जिनमताचा महिमा सांगून समाधान केलेत. आता जिनसंघाचे संबंध (अनुसंधान) सांगावे, ही विनंती शिष्य करतो.

जिनसंघामुळे भवाचा पाश सुटून मोक्षसुखाचा लाभ होतो. गुणस्तोत्र सांगण्यासाठी चारी सूत्र रचिले आहे. बुडत्या जहाजाला जिनसंघच तारतो.

श्लोक १ (२१) – संघामध्ये संपूर्ण सद्गुण असतात. जसे आकाशात पक्षी, चंद्र,

सूर्य, ग्रह, तारे, प्रकाश असतात. संघात उत्तम सग्रम गुण असतात. कमळाने सरोवर जसे शोभिवंत दिसते, तसे संघ संतामुळे दिसतो. संघ समुदाय जिनेश्वराचे पूजा विधान करवून पुण्य जोडतात.

श्लोक २ (२२) - ‘ऐका संघाचे लक्षण, शुद्ध ज्याचे अंतःकरण’, ज्याची देहभोगाबद्दल विरक्ती, वृत्ती तटस्थ, नित्य स्वरूपाचा अभ्यास, मोक्षसुखाचे ध्यान, चित्त दृढ करून शुद्ध चित्ताने, एकांतात राहून मोक्षमार्गाचे चिंतन करतात, ते संत होत. संघाशिवाय दुसरा पवित्र पदार्थ नाही. देववृद्दं नमस्कार करतात. संतसंघाचा समागम केल्यास संसारभ्रम तुटतो. कीर्ती पसरते. पुण्यराशी जमतात. संतजनाचे पूजन हे सर्वार्थ साधन आहे.

श्लोक ३ (२३) - संतसंघ ही पुण्यराशी होय. संघाची पूजाभक्ती करणाऱ्यासमोर लक्ष्मी हात जोडून उभी राहते. भावे पुजता पाप नाश होय, मति प्राप्त होय उत्कर्ष. संतसंघाचे पाय सेविता घोर दुष्कर्माचा शीघ्र नाश होतो. संघभक्तीचा महिमा अपार. अंकुरलेले भात तृणासम दिसले तरी नंतर कण प्राप्त होतात. तसेच संघभक्तीचे आहे.

श्लोक ४ (२४) - संतसंघभक्तीचे गौण फळ संपत्तीवैभव मात्र मुख्यफळ ते मुक्तिपती. असा त्याचा महिमा वर्णन करण्यास बृहस्पतीची वाचा थकली. साधुजनांची सेवा केल्याने सेवकाचा अभ्युदय होतो. पापहरण होते. गृह पवित्र होते. जिनसंघाचे चरणामृत ज्याच्या मंदिरात (घरात/हृदयात) पडत नाही, त्याने नावलौकिक घालविला म्हणावे. संत परोपकार करतात. निष्काम राहतात. नदी वाहते. वृक्ष फळे देतात. ते निष्कामपणे. त्याप्रमाणेच संघ असतात. गाय निसर्गनियमानुसार दूध देते. त्याप्रमाणे संत चतुर्विध संघाचे भले व्हावे म्हणून काम करतात. जिनसंघाची भक्ती का करावी, हे श्रोत्यांना सांगून शत्रुपरंपरा जिंकण्यासाठी सूत्र रचिले. अशा प्रकारे जिनसंघाचा महिमा सांगितला आहे.

षष्ठम अध्याय

श्री पुण्यदंताय नमः। संघाचे महत्त्व जाणल्यावर श्रोत्यांनी व्रतविधानाचे महत्त्व विचारले.

श्लोक १ (२५) - कृपाळू होऊन प्राण्यांचे रक्षण करतो. त्या उत्तम पुरुषाच्या

अंतःकरणात दयाभाव असतो. त्यामुळे व्यसनांचा दावाग्नी जळतो. दुःखराशी नाहीशा होतात. महाप्रचंड प्रबळ मेघाने दावानळ (वणवा) सहज विझवावा, त्याप्रमाणे लक्ष्मी त्याची दासी असते. सुखसमृद्ध साम्राज्य भोगतो. दयाभाव ही स्वर्गात जाण्याची शिडी आहे. संतांशिवाय त्रिभुवनात कोणी पुण्यवान नाही. चतुःसंघाचा पदस्पर्श झाल्याने पर्णकुटी, घाम पवित्र तीर्थासम होते. कृपेसारखा उत्तम गुण नाही. तो सर्व सुखाचा सागर आहे. ज्याच्यापाशी दया आहे, त्याला कोणाचाच उपद्रव होत नाही. त्याला कसलाच त्रास नसतो.

श्लोक २ (२६) - सर्वावर दया करावी. मतिमूढ मात्र प्राणिविध करून पुण्य जोडतात. पैसे देऊन पाप घेतात. महोत्सवात जीवहत्या करून जीवनाचे सार्थक झाले म्हणतात. पण दुसऱ्या जिवाला मारून यांना कसे पुण्य मिळणार? तेव्हा हे सर्व बोलणे खोटे होय. जीवहत्येने पुण्य होत नाही, हेच सत्य होय. अग्नीचा गुण उष्णच थंड कधीच नाही. घरा पृथ्वी चराचराला आधार देते. तेव्हा मंत्र-तंत्र, यज्ञयाग जर हत्या करायला सांगत असतील, तर ते कुशास्त्र होय. ते अज्ञ (लोक) आहेत.

श्लोक ३ (२७) जीवहत्या करून त्याला धर्म म्हणतात. हे एक आश्चर्यच आहे. डोळ्याचा आजार झाला म्हणजे सर्व उलटे, विपरीत दिसते. तसे पापकर्माचा उदय झाला किंवा अहंकार वाढला की, विवेक जाऊन भलते सलते जाते. जीवहत्या हा धर्म म्हणणे ही भ्रांती होय. डोळ्याला झापड आल्याचे लक्षण होय. सापाच्या तोंडात हात घालून दिव्यामृत काढतो म्हणणे हा आत्मघात आहे. मतिमंदांना भेद कळत नाही. पुण्य समजून जीवहत्या करतात. त्यांची दुर्गती नक्की. अग्नीत कमळ उगवणे, सर्पमुखात अमृत मिळणे हे जसे अशक्य, तसेच जीवहत्या करून पुण्य मिळणे अशक्य. प्राण गेला तरी जीवहत्या (हिंसा) करू नये. अहिंसा व्रतच सर्व सुखाचे आगर आहे (४९).

श्लोक ४ (२८) - दयायुक्त मन असणाऱ्याला उत्तम गोत्र लोकाधिपत्य, जगमित्र, उत्तम सिंहासन, आरोग्य, द्रव्य, सौख्य सर्व मिळते. त्याची दुःकर्मेजळतात. तो संसारसागर तरतो (६२). दयेने सर्व पातके नष्ट होतात. दयेशिवाय सर्व क्रियाकर्मव्यर्थ. अहिंसाव्रतच जगात श्रेष्ठ. दया सर्व धर्माचे मूळ आहे (६५). असे अहिंसाव्रताचे निरुपण या अध्यायात केले आहे.

सप्तम अध्याय

श्री शीतलनाथाय नमः। अहिंसाब्रत ऐकून तृप्त झालो. आता सत्यब्रत सांगावे, अशी विनंती श्रोते करतात.

श्लोक १ (२९) – सत्य हे महाब्रत असून विश्वाचे मंदिर आहे. त्याने विपर्तीचा नाश, पापकर्माचे दहन होते. संपत्ती लाभते. सर्व सूरभिसूर, यक्षकिन्नर त्याची आराधना करतात. ते मोक्षसुखाचे संचकार धन आहे. सत्यवचनी आपल्या वचनाचा भंग करीत नाहीत. सत्यब्रत म्हणजे चंद्र (शशी). त्याला बघून सागर उचंबळतो. त्याप्रमाणे सत्यवाक्याने समृद्धी होते. सत्यवानाची त्रैलोक्याशी तुलना होते. श्रोते डोलतात. अग्नी शमन होते. पाषाण तरंगतात.

श्लोक २ (३०) – असत्य वचनाचे फळ सांगतो. कीर्ती क्षणात भस्म होते. ते महादुष्ट आहे. त्याने दुःख मिळते. नरकात स्थान मिळते. धर्माचे विस्मरण करून असत्य वचन बोलणारा दरिद्री होय. त्याचा सर्वनाश होतो. समस्त अपदांचे मूळ असत्य वचन आहे. बुद्धिवंताने कधीही असत्य बोलू नये.

श्लोक ३ (३१) – नरकादी दारूण दुःख भोगावे लागते. असत्य म्हणजे कुवासनांचे मंदिर. त्याचा नरकफेरा चुकत नाही. परक्याची वस्तू हवीशी वाटते. तृप्ती वाटतच नाही. अनेक अपराध घडतात. लोक छीः थूः करतात. अशांची मैत्री सोडावी. (नाना युक्त्या करून) परोपकारासाठी असत्य बोलल्यास हिंसा टाळण्यासाठी असत्य बोलल्यास, ते क्षम्य सत्य होय. परंतु हानी होईल अशी दुर्वाणी बोलू नये. जिनवचनाला प्रमाण मानून असत्य बोलणे टाळावे. सत्य मुक्तीचे माहेर (४७).

श्लोक ४ (३२) – सत्य वचन हे अमोल रत्न. जो सत्यांकित वचन बोलतो, त्याला अग्नीसुद्धा पाणी करतो. शत्रू मित्र होतो. ईहलोकी, परलोकीसुद्धा तो वंद्य होतो. सत्यवानाचे घर दुष्ट चोरसुद्धा राखतात. सापाची पुष्पमाळ होते. सज्जन त्याचा संग करतात. सिंहाचा मृग होतो. रसातळ महाभयंकर. तिथे दुःखाच्या राशी, परंतु सत्यवानाला मुंगीच्या बिळासम भासते. धारदार तीक्ष्ण हत्यारे बघूनच चळचळ कापायला होते. पण सत्यवचनाने ते कमळ होते. असे सत्याचे बळ आहे. हालाहल विषाचे अमृत होते. सत्याने विश्व जिंकता येते. तो मोक्षमार्ग आहे. सत्य हे ब्रत आहे. त्याची कशाशी तुलना होत नाही.

साधू, सज्जन कधीच असत्य बोलतनाहीत. सत्यच बोलतात (६२ ओवी).

असा सत्यब्रताचा महिमा निरूपण केला आहे.

अष्टम अध्याय

श्री श्रीयांसनाथाय नमः। आता आचोरि महाब्रताबद्दल सांगावे, अशी विनंती केल्यानंतर -

श्लोक १ (३३) - अचोरी ब्रत पालन करणारा निभ्रांत असतो. म्हणजे अविचल असतो. कुठेही पडलेली वस्तू दिसली, सोने असले तरी त्याच्या मनात तिची अभिलाषा वाटत नाही. कुणी न देता तो काहीही घेत नाही. त्यामुळे आनंद, कीर्ती, लक्ष्मी त्याला मिळतात. त्याला दुःख नसतेच. त्याला नक्कीच सुगती मिळते. सौभाग्य लाभते. जो अभिलाषी आहे, त्याला मात्र कसलीही सिद्धी प्राप्त होत नाही. अचोरी ब्रताची सर्व कार्येसिद्धीला जातात. प्राण गेला तरी धन चोरून घेऊ नये (१७).

श्लोक २ (३४) - ज्याला पुण्य हवे आहे, त्याने अचोरीब्रत पाळावे. त्याने सर्व पापकर्माचा नाश होऊन पुण्यकर्माचा उदय होतो. न मिळालेले (अदत्त) जो घेत नाही, त्याच्या हृदयकमळात शुभाचा आरंभ होतो. घोर अंधकार त्याला जवळचा वाटतो. सूर्यप्रकाश बघून तो दूर पळतो. लपतो. ब्रत पाळणाऱ्याला विद्या, विनय, हर्ष, आनंद सहज मिळते. त्याच्या चरणावर माथा ठेवतात. तो ज्ञानवंत होतो. शिवाय लोक विश्वासाने आपले धन त्याच्या जवळ ठेवतात. अशी त्याच्याजवळ लक्ष्मी सतत राहते. नरेश्वर सन्मान करतात. सहजपणेच त्याला नवनिधी प्राप्त होतात (३२).

श्लोक ३ (३५) - जो अदत्त धनाची इच्छा करतो, त्याची गत सूर्य अस्ताला गेल्यावर प्रकाशाची जागा अंधार पटकन घेतो, तशी एका क्षणात होते. यश, कीर्ती लोपते. पुण्यनाश होतो. अर्धम घडतो. दावानळाने क्षणात सर्व वृक्ष जळून जातात. तसा धर्मनाश होतो. सर्व सुकृत्यांचे हरण होते. हिंसा गुण प्रगट होतात. शांत चित्ताने नाना युक्त्या करून हे अदत्त धन घेण्याचे टाळावे. ते अशुभ आहे (४८).

श्लोक ४ (३६) - हा तस्कर (चोरी) गुण दुसऱ्याला मनाला वेदना देणारा आहे. त्याने अनेक वाईट गोष्टी घडतात. स्वर्गात जाणाऱ्या जहाजाचे शीड मोडते. मोक्षपुराचा दरवाजा बंद होतो. दुधात मीठ पडल्याप्रमाणे होते. कस्तुरी हिंगपात्रात गेल्याप्रमाणे होते.

लोक छी थू करतात. हातपाय तोडले जातात. नीच माणसाच्या हातून मरण येते. जर चोरी गुणाचा त्याग केला, तर जीवन फुललेल्या पळसाप्रमाणे शोभिवंत होते (६२). असे पंचानुव्रतातील अचोरी व्रताचे माहात्म्य सांगितले आहे.

नवम अध्याय

श्री वासपूज्यनाथाय नमः

ऐकावे ब्रह्मव्रत मोक्षलाभ होय. त्वरीत तोचि अर्थ सांगतो, असे ब्रह्मचर्य व्रताचे माहात्म्य या अध्यायात सांगितले आहे.

श्लोक १ (३७) - मोक्षसुखाचे मुख्य कारण शील (चारित्र) आहे. ज्याने दुर्गुणामुळे शील घालविले, तो मूर्खाचा शिरोमणी होय. शीलहीन माणसाला लहानथोर सर्व अपमान करतात. आईबापांना दोष मिळतो. तो आपल्या गोत्रास काळिमा फासतो. शीलभ्रष्टास पाताळ मुळीच चुकत नाही. ज्याचे शील (चारित्र) हरवले, त्याच्यासाठी मोक्षदरवाजा बंद होतो. अर्धमाचा वृक्ष वाढत जातो. पापकर्म वाढते. इह-परलोकी निंदा होते. म्हणून शील रक्षावे. व्रतस्थ राहावे. ब्राह्मव्रत स्वीकारावे.

श्लोक २ (३८) - तिन्ही जगात श्रेष्ठ मोल शील व्रताला आहे. शीलव्रतीला सर्वांची कृपा लाभते. त्याला समस्त कल्याणाचा उत्साह असतो. त्याचा सहवास सूर-असुरांना ही आवडतो. महा असूरही त्याची आज्ञा पाळतात. चंद्राला बघून सागरास भरती येते. त्याप्रमाणे त्याच्या सहवासाने अनेकांचा अभ्युदय होतो. शीलव्रत हे पुण्यकर्म आहे.

श्लोक ३ (३९) - मनाचा पक्का निर्धार करून जो शील स्वच्छ निर्मल ठेवतो, त्याचा महाकाळादेखील धाक वाटतो. महाजन (उच्च पदस्थ)सुद्धा त्याचा सन्मान करतात. धनवान त्याला दान देऊ इच्छितात. साधु त्याचा संग इच्छितात. शीलव्रताचे पालन करण्याने अनेक उपसर्ग जातात. संसारपाश तुटतात. वैभव मिळते. पदवी (श्रेष्ठत्व) मिळते. स्वतः मोक्षलक्ष्मी त्याला वरते. माळ घालते (५०).

श्लोक ४ (४०) - शिलाचा महिमा असा मोठा की, घोर सागर सरोवरासम बनतो. घोर अरण्य मंदिरासम होते. शिलामुळे अनंतमती जगविख्यात झाली. शीलव्रताची तुलना कामधेनू, कल्पवृक्ष, चिंतामणी या कुणाशीही होऊ शकत नाही (६५). असे पंचानुव्रतातील ब्रह्मचर्य व्रताचा महिमा सांगितला आहे.

दशम अध्याय

आता निस्पृहाब्रत (अपरिग्रह) सांगावे. अशी विनंती केल्यावर अपरिग्रह ब्रताचा महिमा या अध्यायात सांगितला आहे.

श्लोक १ (४१) – परिग्रह म्हणजे अंगीकार केला की, चित्त स्थिर राहात नाही. अनेक विकल्प होतात. सतत हे हवे, ते हवे असे वाटतेच. परिग्रह मदनमत्त होऊन धर्माचे तरु उपटून टाकतो. लोभ वाढतो. सारासार विवेक नष्ट होतो. तृष्णेचा महापूर येतो. यम नियम बाजूला पडतात. म्हणून महासमर्थ (संत) परिग्रहाचा त्याग करतात. परिग्रह टाळून निःस्पृह असावे. लोभ मित्राच्या आहारी गेल्यास आशा वाढते.

श्लोक २ (४२) – परिग्रहामुळे व्यसनांना आश्रय मिळतो. तस्कर (चोर) वाटमारी करणारे अंधार पडताच आनंदाने आपले काम सुरु करतात. त्याप्रमाणे परिग्रह केला की, सर्व दोष येतात. पापराशी होतात. देहभोग आसक्ती वाढते. सर्व गुण नष्ट होतात. शांत स्वभाव, कोमल अंतःकरण, विनय, शुभ-अशुभ विवेक हे गुण जातात. पैशांवरचे प्रेम वाढते.

श्लोक ३ (४३) – परिग्रहाचा चमत्कार असा – याचकवृत्ती वाढते. संतापी वृत्ती वाढते. बुद्धी नीच होते. मित्रभाव उरत नाही. द्वेषादी कुभाव वाढतात. ज्ञानरूपी सूर्यकिरण परिग्रह करणाऱ्याला दिसत नाहीत. दुर्बुद्धी होते. शांतरस शोषलाच जातो. रौद्ररसाचा उठाव होतो. अहंकार, अहंभाव वाढतो. अशा प्रकारे परिग्रह महाशोकाचे कारण होतो. तो दारूण अग्नीच होय. कलहबुद्धी वाढते. तेव्हा विवेक बाळगून निःस्पृह राहावे (४५).

श्लोक ४ (४४) – थोडासा जरी परिग्रह केला तरी चित्ताला तृप्ती नसते. तृष्णेचा वृक्ष वाढतोच. अग्नीत लाकडे, तूप टाकता ज्वाला भडकते. तसेच सागरात तरंग उठावे, तसे मनात सतत आशेचे, तृष्णेचे तरंग उठतात. परवस्तूचा लोभ वाटतो. चित्त तृप्त, स्थिर होतच नाही. यासाठीच संत महात्मे वैभव, संसार सोडून स्वस्थपणे ध्यानधारणा करतात. मन शुद्ध करून समाधानात राहतात. सारांश असा की, परिग्रहाचे विष त्यजावे (६२). असे पाच अनुब्रतांचे महत्त्व दहाव्या अध्यायापर्यंत सांगितले आहे.

एकादश अध्याय

श्री अनंतनाथाय नमः। अणुब्रताचा महिमा समजला. आता क्रोध गुणाने काय

होते, ते सांगावे. क्रोध न करता स्वहित कसे साधावे, का साधावे ? ते सांगतो.

श्लोक १ (४५) – कोप दुष्कर्माचा बाप. त्यापासून पाप उपजे. कोपाने ज्ञानरूपी सूर्याचा लोप होतो. सापाला बघून बकरी शेळी भितात. त्याप्रमाणे क्रोधाला सामान्य माणसे घाबरतात. संतोषवन क्रोध क्षणात नष्ट करतो. भ्रष्ट विचार जसा संवेदनशीलता (चैतना) नाहीशी करतो, तसा क्रोध चैतन्याचा विनाश करतो. क्रोध हा महाखळ आहे. तो समूळ नष्ट करावा (१६).

श्लोक २ (४६) – तपाचाराने वाढविलेला पुण्याचा वृक्ष शाखा उपशाखाने विस्तारला तर इच्छित फल होतो. त्याला वैभवाची फुले येतात. परिमल पसरतो. तो जणू कल्पवृक्षच असतो. संसारदुःखे दूर करतो. उत्तम छाया देतो. अज्ञान अंधकार नाहीसा करतो. प्रयत्नपूर्वक वाढविलेला हा उत्तम वृक्ष क्रोधाग्नी नाहीसा करतो. तेव्हा परमार्थाची साधना करणाऱ्याने क्रोध सोडावा (३१).

श्लोक ३ (४७) – क्रोध चतुर्गतीचे फेरे फिरायला लावतो. क्रोधासारखा दुर्धर रोग नाही. तो क्लेश देणारा आहे. तेव्हा त्याचे निर्मूलन करावे (४६).

श्लोक ४ (४८) – क्रोध स्वधर्माचा तरू जाळतो. क्रोधाचे करावे हरण, चुके जन्ममरण. सरोवरात उमललेली कमललता मनोहर दिसते आणि आनंद देते. मात्र मदोन्मत्त हत्ती ती उचकटून टाकतो. तसे क्रोध मानससरोवरातील उत्तम विचारांची सुमने नष्ट करतो. क्रोधाचा वारा शांतामृत नासवतो. क्रोध सोडल्यास मोक्षमुख लाभते (६६). असे क्रोधाचे दुष्परिणाम सांगितले आहेत.

अध्याय द्वादश

श्री धर्मनाथाय नमः। मान (गर्व) करू नये. असे साधुसंत म्हणतात. त्याने काय होते, ते सांगावे.

श्लोक १ (४९) – मान हा गर्वपर्वत आहे. गर्व सोडला तर मृगजळ राहात नाही. गर्विष्ठ माणसाचा स्वभाव हिंसक असतो. सम्यगज्ञान लोप पावते. क्रोध दावानल उत्पन्न करून सम्यकवृत्तीच्या वेलीचे दहन करतो (१५).

श्लोक २ (५०) – उन्मत्त हत्तीला हित अहित कळत नाही. तसेच मानगर्विताला स्वकार्य कळत नाही. त्याने अनर्थ होतो. मदामुळे काम जागृत होतो व ब्रताचा वृक्ष मोडतो.

उपशमनाचा स्तंभ उपटुनी टाकतो. कठोरशब्दांची धूळ उडवितो. लोकांना क्लेश (त्रास) देतो. मानगर्वाचे वेड लागले तर आगम सिद्धांताचा अंकुशही उपयोगी होत नाही. विनयलता नाश होते. सज्जन मानगर्वाचा त्याग विवेकाने करतात. निगर्वी व्हावे (३०).

श्लोक ३ (५१) – वारा ढगांचा समूह मोडतो. तसा योगी मानाचा समूळ नाश करतो. विषारी सर्प क्षणात कुणाचा जीव घेतो. त्याप्रमाणे मान आप्तस्वकीयांचे जीवन वाईट करतो. हिंगामुळे कस्तुरी नासते. मिठामुळे दूध/अमृत नासते. तसा मान गर्व नासवतो. सद्गुणांना पाताळात टाकतो. यश, क्रियेचे फळ, धर्मार्थ काम, सर्वांचा नाश करतो. विवेकाने या मानगर्वाचा त्याग करावा. त्याने दुःखच मिळते (४५).

श्लोक ४ (५२) – विनय हितकारक आहे. सर्वांना समाधान, संतुष्टता देतो. जातीचा, कुळाचा, तारुण्याचा असे आठ प्रकारचे मद (गर्व) आहेत. त्यापासून विषय-विकार उद्भवतात. तो सर्व सुखांचा नाश करतो. मोक्षसुखाची अभिलाषा धरणाऱ्याने मान (गर्व) सोडावा (त्यजावा).

त्रयोदश अध्याय

शांतीनाथाय नमः। निर्गव्रत सांगितले. मानकषाय सांगून मार्दव गुण सांगितला. आता तिसरे ब्रत निर्माय सांगावे. माया असल्यास काय होते ?

श्लोक १ (५३) – माया सारासार विचार करू देत नाही. कुवासनांची ती जननी होय. व्यसनांची सहकारी, दुःखांची अधिकारी, विकारांची निर्माती, कुटिल गुणांचे घर. कपट वेष धारण करून परद्रव्याची अभिलाषा उत्पन्न करते. विश्वास संपादन करून इतरांचे धन धेते. माया इतरांना ठकवते. फसवते. पण त्यामुळे स्वतःच नरकात फसते. नाना योनीचे भोग भोगायला लावते (२१).

श्लोक २ (५४) – मित्रत्व, हित दाखवून कुटील बुद्धीने दुसऱ्याचे धन लुबाडते. ती तृष्णा, अभिलाषा उपजवते. परमार्थ कसा देणार? त्याला नरक चुकत नाही. माया दुर्गतीच देते. माया वर्जावी (२७).

श्लोक ३ (५५) – माया म्हणजे ठकपण. मोह दाखवून द्रव्यहरण, खोटेपणा, स्वार्थ, कुटिलपणा. मडक्यात डोके घालून खीर खाणाऱ्या मांजराला अंगावर काठ्या

पडणार हे कळत नाही. मडके फुटते. कंठमाळ अडकते. संचित पुण्यसुद्धा मायेमुळे नष्ट होते. माया, कपट वर्जवि (४३).

श्लोक ४ (५६) - परधनाची इच्छा करणारा, मनी कपट बाळगणरा हा मायागुणाचा माणूस जगात दुष्ट म्हणून ओळखतात. अज्ञानी माणसांना हा ठकवतो. कपट करून जाळ्यात ओढतो. मध्माशी मध शोषते, पण क्षणात तो ओकून बाहेर काढते. तसा परधनाची इच्छा करणाऱ्याला दुःख भोगावेच लागते. वेळच्या वेळी औषध घेतले नाही तर मरण येते. तसे मायेला कवटाळल्याने पुण्य मरते. माया कपट टाळावे. निष्कपटी असावे.

चतुर्दश अध्याय

कुंतुनाथाय नमः

मायाकपट ऐकले. संतुष्ट झाले. आता लोभकषायाचे दुर्गुण सांगावे.

श्लोक १ (५७) - हृदयात लोभाचा प्रवेश झाला की, डोळे असून अंध असे स्वार्थासाठी घोर अरण्यात फिरून स्वतःचा घात होतो. द्रव्याची आशा करून कपटाने दुसऱ्याला जाळ्यात ओढायला लावते. लोभ आळसाचे मूळ होय. पैशाची लालूच, वित्ताची आशा आपला-परका याची पर्वा करत नाही. लोभ सोडला तर सर्व क्षोभ नष्ट होतो (१९).

श्लोक २ (५८) - सुकृत्यांची रास लोभ क्षणार्धात अगस्तीप्रमाणे पिऊन टाकतो. कोरडी लाकडे, तूप याने अग्नी प्रबळ होतो. त्याप्रमाणे क्रोधाग्नी लोभामुळे वाढतो. लोभ कलहाचे क्रीडामंदिर आहे. नाना विकार उत्पन्न करतो. विवेकरूपी चंद्राला लोभरूपी राहू ग्रासतो. दुर्गुण निपजतात. विवेक लोप पावतो. कीर्तीलता नष्ट करतो. लोभ दुःखाचे आगर. विपर्तीचा सागर. लोभाचा त्याग केल्याशिवाय सुख नाही.

श्लोक ३ (५९) - क्षमा, मार्दव, आर्जव, सत्य, शुद्धता, संयम, तप, त्याग याने पापहरण होते. ब्रह्मचर्याचे स्मरण होता विघ्ने पळती. अपकीर्ती होते. पतंग दिव्यावर झेप घेताच मरतो. तद्वत लोभाग्नीच्या स्पर्शने अंतरंगातील गुण मरतात. लोभ अनेक अनर्थ घडवितो. तो त्यजावा (५३).

श्लोक ४ (६०) - लोभ सोडल्याशिवाय संतोष नाही. संतोष महामेघातील पाण्याप्रमाणे लोभाचा नाश करू शकतो. संतोष सर्वात महत्त्वाचा होय. संतोष असल्यास

दारिद्र्य कळत नाही. विश्व वश होते. मुक्तिमार्ग विनाप्रयास प्राप्त होतो. ज्ञान वाढते. जप, तप, अनुष्ठानाचा आधार घेतल्यास चित्त स्थिर राहते. शुद्ध होते. निर्लोभी असावे (पृ. क्र. ८३).

पंचदश अध्याय

श्री अरनाथाय नमः। नमूनि गुरुचरण श्रोते पुस्ती दुर्जन हा महाखळ असे शास्त्र सांगते, नेमके काय?

श्लोक १ (६१) – विषारी सापाच्या तोंडात चुकून अज्ञानाने जरी हात घातला तरी मृत्यू येणारच. एकवेळ अग्नीत उडी टाकावी, थोडे भाजेल. पण दुर्जनाशी जवळीक नको. तो भवभवाचे दुःख देणार. दुर्जनत्व अति वाईट (१५).

श्लोक २ (६२) – दुर्जनत्वाचे गुण टाकावे. सज्जनत्वाला जवळ करावे. सहजस्वभावे त्याने पापमळ धुतला जाऊन निर्मळ होता येते.

श्लोक ३ (६३) – काही काळासाठी कष्ट भोगून जगाला संतुष्ट करणारा तो महापुरुष. जो दुष्टत्व ठेवून जगात वावरतो, तो धनवान असला तरी दुराचारी, अविचारी असे जगण्यापेक्षा मरण बरे. कुबेरासारखा धनवान असूनही दुष्टत्व सांभाळणारा तो पुण्यहीन होय. द्रव्यहीन सज्जनचा श्रेष्ठ सुजनत्वे लाभे सुधर्म (४२).

श्लोक ४ (६४) – सज्जनाचे मुख्य लक्षण अंतःकरण शुद्ध, उत्तम गुणी, निंदा न करणारा, जगमित्र, दुर्जनावर आवरण घालतो. दुर्गुण पाहिला तरी त्याचा उच्चार न करी. अंतरी अनुकंपा. खेद निवारतो. दुर्वचन एकेले तरी रागावत नाही. शांत, स्वस्थ राहतो. क्षमा करतो (६०).

षोडश अध्याय

श्री महतिय नमः। श्लोक १ (६५) – संसारदुःख तुटून केवलज्ञान प्राप्त होईल असा उपाय सांगा. जिनवाक्याचे दिव्यामृत ऐका, असे मुनी म्हणाले. कोणी एक बुद्धिहीन नर गुणिजनांचा संग सोडून दुर्धर्यानाने वनात हिंडे. अंतर दया, शरम नाही. धर्माची विस्मृती. मनात व्रताची इच्छा, पण प्रत्यक्ष व्रतभंग. गुणी संग सोडे. क्रोधी सकळ शास्त्र अभ्यासाची इच्छा, पण बुद्धीच नाही. म्हणून गुणी माणसांचा संग करावा. साधुसंत तो करतात. त्यामुळे सम्यक्त्वाचे रत्न लाभते. मोक्षनगर प्राप्त होते (१९).

श्लोक २ (६६) - गुणहीन अपात्रसुद्धा गुणिजनांच्या संगतीने पवित्र होय. सकळ वंद्य होतो. गुणीच्या संगतीने सदगुण वाढतात. मती शुद्ध होते. कीर्ती वाढते. नम्रता येते. दुर्मती जाते. चिंता जाते. ध्यान एकाग्र होते. गुणिसंगे लाभे परमार्थ मग काय न होय (३४).

श्लोक ३ (६७) - गुणिजनांच्या संगतीने पातकभंग, अंतःकरणशुद्ध, दुर्बुद्धी नष्ट होते. समृद्धी लाभते. बोध मिळतो. सत्संग साधावा (४८).

श्लोक ४ (६८) - गुणहिनाचा संग केल्यास क्लेष होतो. सुकृत्याचा लोप होतो. संताप येतो. मानहानी होते. फुललेले कमळ सुंदर दिसते, मात्र हिमवर्षाव झाला की, शेवाळ साठून कुरूप दिसते. तसे हृदयकमळाचे गुणहिनाच्या संगतीने होते. क्षमेचा पर्वत उत्तुंग आहे. तो धरावा. दुर्गुणीमुळे अन्याय, दुर्गुणांच्या वेली वाढून मंडप बनतो. तिथे मनःशांती (विश्राम) कसा मिळणार? बळकट गुणसंग करावा, तरच कुगतीची वाट मोडते. नीजरूप भेटते. दुर्जनांचा त्याग करावा. कर्मचक्राचा भंग होतो स्वधर्मचक्र लाभते (६४).

सप्तदश अध्याय

चतुर्गतीचे भ्रमणचक्र चुकेल, दुःख राहणार नाही, ते कसे हे सांगतो.

श्लोक १ (६९) - इंद्रिय दमन करून सर्व इंद्रिये क्षीण करून आत्ममग्न व्हावे (स्वरूपि मन लावावे). जसा खोडकर घोडा अशक्य अवघड मार्ग सुद्धा पार करतो, त्याप्रमाणे इंद्रिय दमन इच्छेचे स्थान मोळून टाकते. मन सतत विषयाकडे धावते. त्याला आवरावे. इंद्रिये दुर्जनासारखीच असतात. नरकादी दुःखाशी संचकारपत्र करतात. बयाणा देतात. इंद्रिये जिंकल्याशिवाय समाधान मिळत नाही. इंद्रिये जिंकल्याने हृदयकमळ शुद्ध होते. शुभकाळ येता आत्ममग्न व्हावे (१६).

श्लोक २ (७०) - प्रतिष्ठित, श्रेष्ठ मानून क्षणभरासाठी जरी इंद्रियवश चित्त स्थिर न राहता विषयामागे हिंडते. इंद्रियांना जिंकल्याशिवाय दान, पूजा, होमहवन, ध्यान, मौन ही साधने फळास येत नाहीत. तेव्हा इंद्रिये जिंकणे महत्त्वाचे (६९).

श्लोक ३ (७१) - मौन केले, गृहत्याग केला, शास्त्राभ्यास केले, तप केले तरी इंद्रिये जिंकली नाहीत तर हे सर्व कष्ट व्यर्थ. त्याने कष्टच होणार. साधुजन इंद्रिये जिंकूनच जयवंत झालेत.

श्लोक ४ (७२) - ज्ञानसूर्याला इंद्रिये अभ्र सूर्याला आवरण घालतो. तसे आवरण

घालतात. विवेक नासतो. दुःखाची भीती आणि सुखाची मैत्री हवी असल्यास इंद्रिये जिंकावी. पतंगकिड्याप्रमाणे पंचेंट्रिये आपला भंग करतात (अनेक उदाहरणे दृष्टांत, ६२). वासाच्या मोहाने भ्रमर कमळात कैद होतो. प्राणाशी मुक्तो. पाण्यात खेळणारा जळचर क्षणभर बाहेर आला तर मरतो (६८).

अष्टादश अध्याय

गृहस्थी धर्मात धन कसे जतन करावे, ते कृपया सांगा.

श्लोक १ (७३) – दान केल्याने धन वाढते. पुण्य सरता लक्ष्मी जाते. यासाठी दयादान धर्म करावा. क्षणभराची झोप अचेतन करून ज्ञानग्रहण हरवते. तसे पुण्य सरल्यास ऐश्वर्य लोपते. लक्ष्मी असते, पण भिक्षुक दिसत नाही. भ्रांती पडते. तेव्हा सावध राहून दान करावे. धुरामुळे दिसत नाही. तसे धनांधाचे होते. सुपात्री दान करावे. पाण्याच्या बुडबुड्याप्रमाणे लक्ष्मी अस्थिर असते.

श्लोक २ (७४) – पूर्ण सत्कृत्याचे संचिताचे फळ म्हणून धन लाभते. मात्र धनलोभी खूप असतात. त्यामुळे चोर, वारसदार, भूत सर्वचजण धन लुबाडू बघतात. अग्नी, पाणी हे पण धननाश करतात. आयुष्याचे प्रमाण माहीत नाही. त्या पात्री दान द्यावे. परलोक साधन (३६).

श्लोक ३ (७५) – द्रव्याचा अभिलाषी निचांचा राजा होऊन नीच कर्मेकरतो. साधुकडे पाहात नाही. लोकांना मूर्ख बनवून द्रव्यहरण करतो. त्याची निंदा होते. पण त्याला लाज नसते. फक्त द्रव्यसंचय हीच मनाची इच्छा असते.

श्लोक ४ (७६) – निंबोळ्या खूप लागतात. पण त्या फक्त कावळाच खातो. आंबे सर्वजण खातात. धृत पुष्कळ चांगल्या कमने जरी मिळवले तरी ते सत्पात्री दान दिले नाही, तर व्यर्थ होय. विष पिताच मनुष्य मरतो. तसे पुण्याशिवाय धनधान्यादीक राहात नाही. सुपात्री दान करावे (९६).

श्लोक ५ (७७) – मनात पुण्यहेतू ठेवून सत्पात्री दान द्यावे. उत्तम धान्य पेरले तर भरपूर धान्य उगवते, मिळते. तसे सत्पात्री दानाने सकळ सौभाग्य लाभते. लक्ष्मी त्याच्यापाशी आनंदाने राहते. सुमती मिळते, प्रीती लाभते. सुखाचा सागर भोगता येतो (१११).

श्लोक ६ (७८) – एका गुणिजनाने कुशल उपायाने धन साठविले. पवित्र भूमीचा शोध घेऊनच ते पेरले. सप्तक्षेत्री संचित धन पेरल्याने खूप खूप उगवले. ज्ञानवंताने सप्तक्षेत्री धन वेचून जन्माचे सार्थक करावे. पुण्य मिळवावे. कमलपात्रावरील पाण्याचा थेंब मोत्याप्रमाणे दिसतो. दीर्घकाळ राहतो. पण गवतावरचा थेंब अल्पावधीत नष्ट होतो. सर्पाचे विष प्राणनाश करू शकते, पण इतरत्र पडल्यास व्यर्थच जाते. तसेच हे आहे. विशेष गुण असणारे सुपात्र शोधावे. सुपात्री दानच द्यावे. गवत दिसल्यावर गाय दूध देते. द्रव्य असेल तर निलोंभी वृत्तीने पात्रदानी द्यावे. तरच संसारा तसुख लाभते (१४०) पृ. क्र ११२.

एकोनविशंतितम् अध्याय

श्री नेमीनाथाय नमः।

श्लोक १(७९) – तपाचरणाचा महिमा –

इंद्रियांचे दुष्ट साप क्षणोक्षणी डंख मारतात. मात्र तो विषभंग करणारा चांगला गरुडमंत्र म्हणजे तप. त्याने सौख्याची पुष्पफळे मिळतात. अनुसन म्हणजे निराहार तप शक्तीनुसार करावे. पंचरत्य किंवा एक-दोन वर्जविं. तपाचार हा कायाक्लेष. अंतःकरण शुद्ध ठेवून भूक तहानेवर विजय मिळववा. बाह्यतपाने दुष्कर्माचा लोप होतो. अंतरताप - प्रायश्चित्त, विनय, स्वाध्याय, कुबुद्धीचा अंकुर उपटणे, गुरुजवळ अपराध उच्चार, क्षमायाचना, सेवा, सत्कार, ध्यान, कायोत्सर्ग इत्यादी (३०, पृ. ११५).

श्लोक २ (८०) – तप करताना शांत गुण ठेवावा. त्याने इंद्रियदमनही होते. सकळ सिद्धी प्राप्त होतात. ज्ञानदीप उजळतो (४०).

श्लोक ३ (८१) – तप कर्माला जाळते. जसा मैघ दावानळाला विझवतो, अनेकांनी तपाचाराने परमार्थ साधला. ते मुक्त झाले. राज्यभार सोडुनी दिगांबर झाले (८६).

श्लोक ४ (८२) – तप हा कल्पवृक्ष आहे. संतोषवृक्षाचे मूळ आहे. शीलसंपत्तीचे पल्लव त्यांवर शोभतात. श्रद्धेचे उदक, कुलबलऐश्वर्य सर्वा अनुपम्य सुखाचे मोक्षफळ तपतरुवर. शुद्ध भावाने तप करा. सुख मिळवा (६२). पृ ११८)

विशंती अध्याय

श्री जिननाथाय नमः - आता आम्हाला पवित्र आत्मभावना सांगा. आत्मज्ञान सोपे नाही. ते सर्वांत गहन आणि ते मोक्षाचे स्थान आहे.

श्लोक १ (८३) - कुटील स्त्रीचे चपळ कटाक्ष वैराग्यापुढे निष्फळ ठरतात. तसे दृढ भावना असल्याशिवाय आत्मज्ञानाचे प्रयत्न निष्फळ. दगडावर कमळ उगवणे अशक्य तसेच क्षारभूमी जमिनीवर कित्येक वर्षेपाऊस पडला तरी गवत उगवत नाही. तसे दानर्धम, पूजाअर्चा, तप, स्वाध्याय, शास्त्र अध्ययन, नाना विधाने, सर्व भावनेशिवाय व्यर्थ. परमात्मा या अलौकिक गोष्टीचा ध्यास ही दृढ भावना पाहिजे. तत्त्व-अतत्त्वाचा विवेक धरावा. पुण्याचा संचय, पात्राचा क्षय झाला पाहिजे. भवसागर पार व्हावा, ही दृढ भावना धरावी. मनवचकाया शुद्ध करून भावना भावावी (प्रयत्न करणे) तर आपोआप (स्वभावे) सफलता येते. नाही तर यज्ञ-याग, पूजा इत्यादी बालकाच्या खेळासमान होतात (२४).

श्लोक २ (८४) संसाराचे दुःख पार करण्यासाठी निवृत्ती घ्यावी. सर्व उपायांची क्रोधमानमायालोभ भंगण्याची भावना हवी. भावनेशिवाय मूर्तिपूजा काय कामाची ?

श्लोक ३ (८५) - जिनागमाचा अभ्यास, शास्त्रांचे पाठांतर भावनेशिवाय व्यर्थ. कितीही कष्ट करून शेतात कोंडा पेरला तर पीक येईल काय ? गर्व सोडून भावना धरावी, तरच संतोष मिळेल. काया हा बहिरात्माचे लक्षण. काया वेगळा मी कोण आहे हे पाहावे. आत्मा अनादी, अनंत, अनेश्वर आहे. तो अनेक जातीची शरीरे धारण करतो. अखंडचि चालते . (५०).

श्लोक ४ (८६) - आत्मा अविनाशी आणि अमूर्त आहे. दृश्य पदार्थाचा नाश होतो. अमूर्ताचा नाही. द्रष्टा हे जाणतो. हे ज्ञान मुरवतो. सिद्धांत सार समजुनि घ्यावे. आत्म्याचे चैतन्यरूप जाणून घ्यावे. इंद्रियांना आपले रूप माहीत नसते. इंद्रियांद्वारे मन वाहते. शब्द, रस, गंध, कोणत्याच मार्गाचे त्याचे वर्णन होऊ शकत नाही. ते अतिंद्रिय, आत्मज्ञान स्वतःचे, स्वतः जाणावे लागते (६८).

श्लोक ५ (८७) - आत्मा सचेतन आहे. श्रद्धा निश्चयाद्वारे जाणता येते. निर्विकल्प समाधीच्या बळावर स्वसंवेद्य निर्मळ ज्ञान होते. आत्मा स्वसंवेद्य ज्ञानसम हे प्रसिद्ध जिनगमात आहे. भाविकांनी हे सत्य मानावे. हे स्वरूप अनुभवल्यास अनेक वृत्तींचा

लोप होतो. अधिक माहितीसाठी समयसार ग्रंथ पाहावा (९८).

अध्याय एकविंशती

श्री वितरागाय नमः

श्लोक १ (८८) - भावना अभिव्यक्त करतानापूर्ण वैराग्य भाव असावा. उन्मत्त गजाला अंकित करण्यास वज्र अंकुश लागतो. त्याप्रमाणे दुष्ट इंद्रियांना अंकित ठेवण्यास वैराग्य पाहिजे. वैराग्य शृंखला बळकट असून मनाला आवरते. वैराग्याशिवाय मोक्ष नाही, हे जिनवचन प्रमाण होय.

श्लोक २ (८९) - सकळ सुखाचे स्थान (मोक्ष) हवे असल्यास मन एकाग्र करून वैराग्य धारण करावे. नाशिवंत देहाचा मोह कशाला ?

श्लोक ३ (९०) - इष्टमित्र, नातेवाईक सर्वाचा बंधपाश तोडावा. त्याचा उपसर्ग (त्रास) होतोच. उदास भाव ठेवावा. स्त्रीसुखाचा विचार स्वाधीन सुखात अंतर पाडतो. तेव्हा शुद्ध मनाने अभिलाषा सोडावी. वैराग्य धरावे (३०).

श्लोक ४ (९१) - दुर्लभ असा नरजन्म मिळाल्यावर सार्थक करा. जिनेंद्रपूजा त्रिकाळ करा. चकोर चंद्रकिरणांची वाट पाहतो. तसे राहा. सुभ पात्राचा सन्मान, दान करा. सारासार विचार, विवेक बाळगून संसार दूर का (४०).

श्लोक ५ (९२) - मनुष्यजन्मात येऊन दुष्कर्म टाळावे. त्रिसंध्या, देवार्चनाचे दुष्कर्म मोडा. एकाग्रमने जप केल्याने पापकर्माचा लोप, शत्रूंचा नाश होतो. शिवसुख धाम मिळते. कामक्रोधादी शत्रूंचा नाश करून मनाचे दालन शुद्ध करावे (४७). दया सर्वावर करावी. अनुकंपा बाळगावी. मन स्वस्थ ठेवावे. नातरि मनुष्यजन्म निष्फळ होय.

श्लोक - ६ (९३) - अजितदेव धर्माचार्य - शांतधर्मी, द्वादश तपाचारी, शास्त्रसुधाब्धि - सोम विजयसिंह - चरणकमळी मध्य कराया सदाकाळी.

मूल्यमापन

जैन तत्त्वज्ञान, साहित्य व समाज या अनुषंगाने अत्यंत महत्त्वाचा ग्रंथ म्हणून सूक्तिमुक्तावली या ग्रंथाकडे पाहावे लागेल. माघनंदी आचार्य हे जैन परंपरेतील एक महत्त्वाचे आचार्य होऊन गेले. इ. स. चे १२ वे शतक हा त्यांचा कालखंड होय. प्राकृत,

संस्कृत, कानडी अशा अनेक भाषांमध्ये त्यांनी ग्रंथरचना केली. आचार्य कुमुदचंद्रदेव यांचे ते शिष्य होते. सिद्धान्तसार, शास्त्रसमुच्चय, माघनंदी श्रावकाचार, पदार्थसार इ. ग्रंथांचे ते कर्तेहोते. यांनी केलेल्या रचनांच्या आधारे विजयसिंह आचार्य यांनी प्रस्तुत सूक्तिमुक्तावली हा ग्रंथ लिहिला आहे तर मधुकराया या लेखकाने त्यावर आधारित हा ग्रंथ लिहिला असावा. मात्र हा मधुकराय कोण याविषयी काहीही माहिती जैन ग्रंथांतून मिळत नाही. ग्रंथाचा लेखनकालही सापडत नाही. मात्र या ग्रंथाची प्रतिलिपी नेमाण्या नावाच्या कवीने शके १७३५ मध्ये केल्याचा उल्लेख सापडतो. मधुकराया आपली परंपराया सांगताना अजितदेव यांचे शिष्य उदयसूर्य, त्यांचे शिष्य सोमप्रभ व त्यांचे शिष्य विजयसिंह यांचे शिष्य आपण असल्याचे सांगतो. परंतु ही परंपराही मराठी जैन साहित्यात अन्यत्र कुठे दिसत नाही. त्यामुळे हा ग्रंथ जैन परंपरेतील श्वेतांबर परंपरेत लिहिला गेला की काय? अशी शंका करण्यास जागा आहे. अत्यंत संयत शब्दांत जैन तत्त्वज्ञान व आचारधर्माचा महिमा कथन करणारा हा ग्रंथ आहे. लेखकाचे शब्दप्रभुत्व पानोपानी बहरास आले आहे. उपमा, दृष्टांत, रूपक, अनुप्रास आदी अनेक अलंकारांच्या वैभवाने नटलेला हा ग्रंथ आहे. तत्कालीन समाजातील चालीरीती व उदाहरणांनी हा ग्रंथ नटला आहे. तीर्थकरांची वर्णने, गुरुंचा महिमा, श्रोत्यांची महती, संतांची लक्षणे, साधुसंतांचे गुणगान, साधुसंघाचे गुण, साधुसंघाचा सहवास, धर्माचे महत्त्व, धर्म कोणता करावा, लोकांची मूढता, कर्म, पाप, पुण्य, दान, तप, शील, जैन तत्त्वे अशा अनेक विषयांना अनेक बाजूंनी स्पर्श करणारा ग्रंथ म्हणून या ग्रंथाकडे पाहावे लागेल. ग्रंथामध्ये आलेली उपमा-दृष्टांतांची मालिका वाचकांना खिळवून ठेवणारी आहे. जैन धर्मावरील श्रद्धा दृढ करण्यासाठी मार्मिक उदाहरणांनी कवीने दिलेले दाखले आजच्या समयाला देखील चपखळ बसतात. उदा. काही मूढ लोक धर्म कसा करतात हे सांगताना कवीने दृष्टांताची मालिकाच मांडली आहे जडित रत्न सुवर्णपात्र। शोभायमान दिसे विचित्र॥

जेवावया दिव्यान्न पवित्र। राज्ययोग देखा॥४१॥१॥

धुळी भरुनी तयात। उकरावरी टाकी नित्य॥

धर्माविण जन्म तयाते। निरर्थक जाहला॥

किंवा

घेउनि तो चिंतामणी। उडवावया कागाप्रती॥
दूरोनि टाकिला त्या दुर्मती। मतिहिन पाहे॥
मानवजन्मास येऊन। स्वधर्म केला नाही जाण॥
या दृष्टांतापरी केली त्याण। ऐका सज्जन हो॥

अशा आशयाच्या दृष्टांतांच्या शृंखला या ग्रथांत जागोजागी पाहावयास मिळतात. धर्म, भक्ती, देव, दयाभाव, जिनमहिमा, अहिंसा-सत्य आदी पाच अणुब्रते, सज्जन-दुर्जन, इंद्रिये, वासना, संसार, मोक्ष इत्यादींसह जैन तत्त्वज्ञानातील व आचारधर्मातील अनेक गोष्टींचे विवेचन अनेक उदाहरणांसह कवी करताना दिसतो. सूर्य, आकाश, पृथ्वी, पाणी, पक्षी, पशू, निसर्गातील अनेक उदाहरणांनी आपले मत पटवून देण्याचे कवीचे कौशल्य वाखाणण्यासारखे आहे.

ओवी छंदात लिहिलेला हा ग्रंथ, तर काही ठिकाणी साडेतीन चरणांच्या ओव्याही या ग्रंथात अनेक ठिरकाणी आढळतात. $11 + 10 + 10 + 6$ अशा अक्षरसंख्यांमध्ये या ओव्यांची रचना केली गेली आहे. ग्राम्य शब्द, तत्कालीन समाजात प्रचलित असलेले रोजच्या व्यवहारातील शब्द यांचा सरसहा उपयोग कवीन केला आहे. उदाहरणादाखल वापरलेले शब्द अधिकच मोहक व सौंदर्यवाचक आहेत. त्यामुळे निसर्गविषयक व सौंदर्यवादी शब्दांची रेलचेल या कवितेत अधिक आहे. त्यामुळे हा ग्रंथ जैन तत्त्वज्ञानाचा परिचय करून देत असताना देखील रसिक वाचकास मोहवून टाकणारा आहे.

डॉ. गोमटेश्वर पाटील

gomteshpt@gmail.com

mob. ९८५०७५८२०७

मधुकराया कृत

सुक्तिमुक्तावली

मूळ ग्रंथाची यथामूल आवृत्ती – हस्तलिखित

०७० २३
८८
८९

॥६७॥ श्रीचार्दिनाशयनमः॥ क्रीचार्दिनाशयनमः॥ आश्रमक्रमुकावलीस्तीकारां-
नः॥ प्रश्नोक्ति स्तुप्रकरतयकरित्विरः क्रोडीकषायाटवी॥ द्यवाचीनिचयः क्रोधदिवसः प्रारंभस्योदयः॥ मुक्तिः श्री-
कृचकुम्भकृमजश्चेष्वस्तरोथत्वया जोत्वासकमयोर्नवक्तिप्रसः पर्वत्प्रसोः प्रातुनः॥ शाटिलाश्रीयापरिश्वेत्वाथ्-
स्वामी चेचरणा प्रकारेण्ड्रियोपतिसूर्यकरित्वा नरवप्त्रान्वरले रुचना कांतिआपाक्षीप्रतिवाशी नोविषदरज्ञोत्तमाहासी-
॥ प्रकिप्य उज्जमनजन्मासि॥ यावत्प्राप्तिक्षेपस्त्रियामी लोक्यथित्वाचेवर्णन् ननकरवेत्रोषादिकाला-
गुणा वृहस्यतिजाहलामो त्वं तेकोणकविविलिलात्॥ नरसेदीमतानिसुंदर॥ उटलिकरिरणाचेवज्ञ नार॥ कीउगव-
लेवकानास्कर बनाक्षापारफाकली॥ अतयाग्न्यरागेन्द्रप्रवल॥ मस्तकीजीवत्रिगुडस्यक॥ सिंहरत्नजङ्कके ज-
वलेवकानविक्रीष्टा एकासागतेहृष्टता॥ कर्मदहनश्चल्लाङ्गुत॥ अग्नीप्रवलातजे-
सा ॥ चतुष्फायआरण्णगहन॥ कोशलोनाशाणीमायामान॥ ल्लासिकरावयादहन॥ वनिदावामिज्ञेसा॥ शाषेष-
लादावानवविक्रीष्टा प्रसाचङ्कुडेप्रकाचालेकोहलेसर्वेकाकाचा॥ प्रसानयप्रासान॥ ध्रुक्षाकोतकतेकेसे॥
अज्ञानतमेधकारच्छ्रद्धोष॥ कराचाचोपधकाक्षा॥ प्रारंभसुर्यउदलाए॥ ज्ञेसोमोद्वालस्मिन्नेप्राचा॥ कुमचोः-

न तप्तश्चाक्षा। लेकि मुक्ताक्ल देतिराक्ल॥ प्रजाविजाक्ल जो जे॥ ३३॥ न रसुगादीपदप्रत्यहा॥ न नानाविभक्लवद्वा॥ पुष्प
ल्लव फले द्वा॥ हेतसे नाविका॥ ३४॥ प्रदोक्ता संतः: सतममपसन्नमनसोवाचोविचारोद्यता॥ सुखंकरमलानितस्य
रिमलंबवातः विंतेंतिश्वात् किं वाच्यर्थनया नायाव्यहिगुणेस्त्वासांतसेमध्ये क तर्हं प्रश्ननंतचेदव्ययः प्रत्याखिन्न
तेनके॥ ३५॥ लीकता॥ हेऽप्तेवतानमस्कारहन्। करणवृथायाथाधृसीनमन्॥ विश्वादिक रुनियामन्। प्रश्नीसंज्ञानाते ३२
न्याहोसंतसाधुजन्॥ मज्जसोमप्रत्यालघुन्॥ मत्तवरकावेप्रसन्ना। अंथारं प्रावया॥ ३६॥ केसंसंतावेल हण्॥ प्राकृ
तीडतरा चैर्गुण॥ विस्तारितीविज्ञेष्यगृण॥ करुणामागण॥ ३७॥ वाचाच्यसुतदिव्यवाणी॥ मारगसारविचारस्वाणी॥ द्व
द्यमाद्वचेसेपाणी। सर्वजाणीतोष॥ ३८॥ कोणियेके कारणोकरुहन्॥ हेऽप्तनिउद्दकातउत्त्वा॥ पद्मोदीसतातीज्ञोन्नाय
मान। मनोहरते॥ ३९॥ ऐकाकमला चापरिमद॥ कोणिविस्तारीवाच्युवगत्॥ तेसेसंतावेण केवव॥ कोएततत्रक
टी॥ ३१॥ सुखंभवसेजनीपुष्पात॥ सहजविस्तार डरवज्जत॥ नातरिकायकरितीसंता॥ इर्जुणासित्या॥ ३१॥ सज्जनसुनत्यविज्ञा
आसातिग्रहात॥ तविविस्तारितीडरवज्जत॥ नातरिकायकरितीसंता॥ इर्जुणासित्या॥ ३२॥ सद्गुणप्रगटतिसज्जन॥ ३२॥

आसनितरो उत्तमगुणा काथक गवेते इर्गुणा ॥ अप्रिदाननाचे ॥ २३ ॥ यंशकतीरं के लायंश्य ॥ प्रकटा वद्या आत
राश्य ॥ सूक्तमुक्तावलीसमर्था ॥ नाम आलापी ॥ २४ ॥ क्रन्तोक ॥ निवर्गसंसादनमंतरेण ॥ यज्ञोरि वायुविफलंनस्य
॥ नत्राधिष्ठामें प्रवरं वदंति ॥ नतंविनाय इवतार्थ कामोवाटी ॥ हिंडता आनंदा नन्तजन्मा ॥ नरतनुलान्नलाभतः ॥
मा ॥ साधीलाना हिधमार्थक मा ॥ व्यञ्जनन्यतया च ॥ २५ ॥ य प्रवद्यत्नालोकी अशुद्धा ॥ ऐसे बोलती सत्युरुषा वृथा
चागीणविलेखमेस ॥ नवमासगति ॥ २६ ॥ अमर्थकामहेत्रिवीच ॥ ल्यामात्रीधर्म श्रेष्ठश्च ॥ नरतनुकवद्याचीबो
ध ॥ नातरिनिर्कं ॥ २७ ॥ अमर्थविलेखमेस ॥ कैमासावाहावीलासासी ॥ स्वस्त्राचितकस्त्रनिः
या च ॥ २८ ॥ तोविधर्मप्रगटवद्यासी ॥ उत्तरसूत्ररविलेखिताधी ॥ श्रोते दोषेवेसावधानासी ॥ स्वर्विद्यमध्येत्तिमणि
॥ २९ ॥ क्रन्तोक ॥ यः प्राणङ् ः प्राणमिद नरतं ॥ भर्मन्नव्यवन करोति मृदः ॥ लें तो प्रबंधं नसलाभ्यमध्येत्तिमणि
यात यति प्रमादोदात् ॥ ३० ॥ दोउनियात्र सस्कवरा ॥ येतलाकिलेक कोटिके ॥ श्रामजालेन व गारीरा ॥ पुर्वसुह
ने ॥ ३१ ॥ मानवजन्यहविजाक ॥ ल्यामात्रिडर्लत्रउत्तमकूल ॥ इत्यामात्रिडर्लत्रउत्तमकूल ॥ सम्यक लरला ॥ ३२ ॥ येतनिया
नरजन्मासी ॥ संसारकरीबज्ज सायासी ॥ होउनिधर्मतच्छ सी ॥ गर्वांश्यउत्तेसा ॥ ३३ ॥ नकरि कदायेमासियल

अर्थसाधीतसे प्रश्नता ॥ अर्थमारिसें सोंडोनिरता ॥ गानायले साधीताउशब्दकृतिकृति नियाकृति वितामः
 एसाधिला शेष ॥ तोसागरीदाकीलमर्कट ॥ ऐसापि नाहाली ॥ तरा अर्थकराचापाररवेनाथातुरुचका:
 नेजेसेसोंटे ॥ किना नामलीमा ऊरता ॥ तेसाधमें अहोसाँ त्रृष्णा अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा
 जाती ॥ जीवदधासिश्वर्मल्लाणी ॥ तपि अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा
 शुक्र ॥ अर्क वीरगदि सेयो हे ॥ यरि अंतरमहद ॥ त्रृष्णा अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा
 अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा ॥ ज्ञानीयानी ॥ त्रृष्णा अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा अर्थमें अहोसाँ त्रृष्णा
 रण ॥ अन्यअर्थनाही ॥ त्रृष्णालोक ॥ सर्वांखलोकिषिष्ठतिसरज्ञायादसोंचंविदते ॥ यी युष्मणपवर कीरणोचाहा
 यतेह नारां ॥ विंतारलंबिकीरातिकरगच्छयथादानार्थी ॥ योऽः याप्यगमयनिमुदामत्यैर्जन्मः प्रमाणः ॥ याटी ॥ मनु
 षजन्मासियेतना ॥ नकरीस्वर्थमसाधना ॥ बथादवहिलागद्वाराना ॥ नहोनिसंभवलाहाते
 ह ॥ अर्थमें नकरी अज्ञानयाहे ॥ अस्युष्मनातसेलवलाहे ॥ निमष्यानिमिष्य ॥ त्रृष्णा एकामुदाचेलद्वारा ॥ त्याजो
 निधमतोऽग्रण्णि ॥ विषयसुखा चेकरण ॥ नानायलेसाधीत ॥ आवितरत्वसुवर्णपात्र ॥ ज्ञायामानदिसे ॥ २॥

विचीत्रा जो वाचया हित्यान्वपत्रिवा। रात्र्योग्यदेव र्वा ॥५७॥ पूर्वित्सु नितयात्। उक्तगवरिताकृनित्या॥ अमो विष्णवत्पतः-
याते। निरार्थक जादाला॥ ५८॥ स्वयम्भूत्वदोत्तेच्च मना। तेजां ग्रोनिकावेसदाहृत्। पथयामै बोनियाकिलेतयाते॥ अनर्थ
केला॥ ५९॥ गंजों दोरेशाचतिसापिरवा। लोकाङ्गोहेत्याचिदेत्या। स्वहितनकले किल्यामुख्या। संदीलाधर्माध्या॥ करे-
ताति होतादिव्यसणि॥ नानासोरश्यस्थियेकस्याणी॥ चिंतितार्थसिंचितामणि॥ अनर्थहेत्या॥ ६०॥ द्येत्यनितोचिताम-
णीहाति॥ ६१॥ त्रित्रो व याकागाप्रतीति॥ इसो निताकीला ल्याङ्गमति॥ मा तिहनयाहे॥ ६२॥ माननवजन्यासंचेत्तन॥ स्वधर्म-
केलाना ही जयान॥ यादहंतापरीके लील्यागा॥ ऐका सञ्चनदो॥ ६३॥ लोकाकारो तेभद्रतरं वर्षति तुवनेष्वी न्युत्यक-
ल्यहम्॥ चिंतारत्वमपास्यका च सकलं स्वीकृतेतेजडः॥ विक्रियादिरदंगिरी॥ सहटंकांतितेराष्ट्राः॥ येत्वर्थय-
रिहा ल्येष्वमध्यमाधावेतिनेगाजायाः॥ ६४॥ ठिला संदोनिध्यमित्यामणि॥ खिकारीना नायापरवाणी॥ छेकामुखर्मा-
ज्ञां ग्रीष्मोमणी॥ तोचियेका॥ ६५॥ आता संगतो हस्तन्॥ श्रोतीकरणेस्वस्तवित्॥ अपलेकरोचेस्वहित॥ श्रवनालगी॥ ६६॥
॥६७॥ मनुष्यजन्यासित्रोब्रह्मा॥ अर्थात्विष्णुव्यग्रला॥ योरञ्जनरथेकला॥ अज्ञानपणे॥ ६८॥ उपदेशिता किलाकलवेद-
स॥ भनुतेलाकिंश्चेद्वै॥ एमामुदयाद्वा ग्रत्यद्वा संमोहिलाधर्मे॥ ६९॥ करि चाताकुनिचितामण॥ अच्च द्वितिका-

॥३॥

रिकाचमणी॥ स्वहितशंतस्ता इरुणी॥ चर्मविषा॥ ५२॥ चिंतीतार्थ पुरविचित्रता॥ दाकुनिगर वेचतिवेत्ता॥ धर्मस्ता
रिसेसोडोनिरत॥ यपयत्तेकरती॥ ५३॥ नदहस्तिरत्कैवृत्ता॥ मेरुगिरीसमविजात्ता॥ देउतिगार्हत्तु येतलावत्ते॥
सुबलविच्छेसा॥ ५४॥ भर्मविचाचोनिकरीसंसारे॥ यश्च स मानजाणोतो नरा॥ मुंगीमाजादीक साशाल सारकरीती
५५॥ जब रक्ष ल चर नाना जाति॥ अनेक ही कुक्ले असति॥ स सार सर्वत्रहीकरीती॥ अपुलालो॥ ५५॥ सत्त्व
मा ना बेजिवचन॥ करो वेलधर्मसमाधन॥ संसारङ्गङ्ग रजजात्रदेतो ना॥ ऐसेकरा तो॥ ५६॥ अन्नोक॥ अथेवसंवरक
आमधिसमासा द्युत्रन वं नशमंस्यः कृत्यादि इच्छमुखद्वच्छात्रश्चितः॥ हृष्ट नै प्रशाचोर्प्रवरम्पहाय च द्वाण॥ समुक्ते
मुखराणं मुखलम्बं प्रथततो॥ भाटी॥ यात्रारहात्रसागर॥ कदाकवाळीनाहीत्याचायार॥ आदि अंतिनाहीये
गयायार॥ नाहियारङ्गः रवासी॥ ५७॥ चतुर्गतीतेवहवान्नत्वा॥ महान्नयंकरसातत्वा॥ मीटतरंगक ल्लोऽल्॥ जनभजल
ग्री॥ अल्लोगेवा डुर्भर चरासी॥ ल्यामाजीजंतुनानगराची॥ इवक्ते जातोर्गती॥ ५८॥ नांगरनि
चतुर्गतीतिलह्यो नी॥ कितेक कोहिके रेष्युत्ति॥ आत्मानरजन्मालायुनी॥ काक तोक्तन्ययो॥ ५९॥ अवचितहोउत्तिये
रवद्वनियोवेगे॥ दातइसाडाके लावियोगासागरीदाकिलेदोनि नागा॥ पूर्वपञ्चिमेसी॥ इवा अवचितहोउत्तिये

८३॥

कज्ञा ॥ युर्दिदातजालासंचोग ॥ किटाकीमाझीसापेहकागातेसाहादेह ॥ इति ॥ आपरीडुर्लप्रनश्वद्वामोह
मुखवासीकारणपाहे ॥ चज्जीनिधमोतेलवलाहे ॥ विषयाईछीताहे ॥ खेळतामागणमाझी
जाण ॥ तेथ्याक नसकोण ॥ आदीचंतिनाही ॥ इत्यातवचितातेष्येका ॥ झाजसापउलेअलोलिका ॥ त्यामा
जावेसोनिविवेक ॥ द्वावेषेवथागा ॥ इत्यातेष्यवहाणसोइनिववेग ॥ यावाणभरुईचीत्वेसे ॥ जाणामनुष्यामाजीतो-
रवो ॥ अंतरलाभहीता ॥ इआईतिश्रीनीनिद्वानकाशनरपश्वाकमालपश्वमाःप्यायाः ॥ मंगलमळाळ्याते
॥ अश्वाळ ॥ ॥ अश्वापिश्वनाशायायनमः ॥ अश्वासंतवनाशायच्छानिनेदनायनमः ॥ तत्वद्विकियानंतरशाश्वेता
श्वसिलेजीडोनिविकरास्वामीडधरहासंसारतरावोकेसा ॥ श्वेषंगावाऽप्यव्यवेक ॥ नवसागरतरावयाचा
विवेक ॥ सुरेतरावचासिनवका ॥ दारवत्तिव्याचिवा ॥ लळोकां ॥ नक्कीतीर्थकरेगुरुषेजिनमतेसंगेचहिंसाहते ॥
सेयावलपरीयहाबुधरमंजोगृद्योरीणंजयं ॥ सोजन्येगुणिषंगमिष्यदमंदानंतपोत्रावनां ॥ विरागंचकुरुष
निवादिष्यद्युष्मांगुमनः ॥ डाटीकां ॥ अतायासुज्ञाचेचारणासावध्येकाश्रोतेतन ॥ शुभकरनिवा-
मन ॥ यंशीलक्ष्मीसंतसाधूजना ॥ आहोसंतसाधूजना ॥ नारीच्छ्यवासुमाना ॥ नानाजातीहरकोण ॥ सरवाप्रिका

या ॥ संसारङ् खरवासि जो ग्रीती ॥ मोहन सुखासी इच्छीता ॥ नक्षियूजाहोति श्रृंगाराम्या ॥ करण चेस्मार्थक ॥ ६ ॥ सर्वनिश्च
 चाजोई च ॥ यालागियूलातितीर्थीध्याता ॥ सुरासूर द्वौवति अजोश ॥ करितो स्वहीता ॥ ७ ॥ पवित्रक शीरक जनासी
 ॥ तीर्थकर यालागिनमलासा ॥ तीर्थनको अद्वाय सुरवा सी ॥ कारण देखा ॥ ८ ॥ तो निजाणासंजीवने ॥ असुनकु
 ळनिर्दर्शनि विवीथपुण्यसंपादि नी ॥ अहंतनकी ॥ ९ ॥ नक्षितार कलिकासी ॥ सकलं संगवाचिगत्री ॥ नक्षिपंचक
 ल्याणासी ॥ करणलोकाणी ॥ नक्षित्रैलोकायाजीमाया ॥ सर्वेषाधनासी अथ ॥ नक्षियुक्ति चेमहेत ॥ निष्प्रथदा
 वि ॥ १० ॥ नक्षित्रह्य सुरवा चेस्थानं कामधेनुषिद्वलनिधन जासनवनिधीनानरत ॥ अनिननकी ॥ ११ ॥ तीर्थ
 स्वराचेनप्रेक्षिसी ॥ वाणीतानयेयोषादि कामी ॥ नित्रुननीयात्रप्रमेसी ॥ नाही नाही अन्य ॥ १२ ॥ जाजासीमोहनसु
 यवासीकारण ॥ नक्षिकरणवित्तिकरण ॥ श्वेतकरुनियामन ॥ गुरुग्रामकरणकिलिनमतात्कर
 विलोक्तिनि जोंकातीन मोहन नवाधिगतिरचित्ता ॥ तरोचकीजा ॥ १३ ॥ निनसंगाचिकराविनकी ॥ सकल सोनायः
 तोणजासी ॥ नक्षितिलानहोईलमुक्ती ॥ ह्यनिनिक्षितार्थ ॥ १४ ॥ एकासंगलणीतेकोण ॥ जिनमता चेकधीगण ॥ ज्ञासीवै
 हितीदेवगण ॥ इनदीकते ॥ १५ ॥ तोत्सा चयाहे अहिन कापापित्रपात्रवंद्यलोका ॥ तपाचारथाक्षितोनिका ॥ विधीयुक्त

॥३७॥ सधर्मं चालविनीश्चावकं । उत्तेष्ठ प्रकृति श्रावकालोकं । ये कादद्याहृतपाक्षीनिका ॥ दर्शनिकादी ॥ ३८ ॥ हे जाण
कै बहुःसंग ॥ य विन्द्या चैच्यंतरं ॥ लोतिस्थ मस्तयातके त्रेंग ॥ त्रक्त् कृत्नाची ॥ ३९ ॥ आहिंसा डत्याकौवेत्राचे ॥ जंतुक
वेनेर हावे ॥ जाव जीवासमजाणावे ॥ अपुलियोसे ॥ ४० ॥ यापरिह्यावेचतासदाव चनबोलावेस्या तेणेक्षिकरे
देवदेवत्या ॥ माईतरते काच्य ॥ ४१ ॥ तेसेविअ चोरी ब्रतपाक्षी ॥ सापहले नेयेक दाकाळी ॥ श्रीहे वियाआदिसकळी ॥ ४२ ॥
अथकरीती ॥ ४३ ॥ उत्ता माजी त्रिरोमणी ॥ बहुत चर्यगुणत्वरत्वाती ॥ इश्वरवश्वेयरमणी ॥ मुक्तिकांता ॥ रचाशरिष्ट
इतित्वजाचे ॥ यालागीनिस्युहवलच्यासोवे ॥ साधीन सुखसहज जगवे ॥ शतलोये ॥ ४४ ॥ अनादिवेशेक याकुरंत्र
कोधञ्चाली मानसाखालो ना ॥ द्वाणोद्देशी उवविती को ना ॥ त्यजावेयालागी ॥ ४५ ॥ सुजनगुणधरावे उज्ज्वला ॥ ४६ ॥ इर्गुणाचाक रावाण्या
त्वदाक्षावेतेवृक्षा ॥ करणे दोमनिमळ ॥ सहितोलागी ॥ ४७ ॥ करणाचायुणी जननाचास्यग ॥ इर्गुणाचाक रावाण्या
गा ॥ मोद्देला तदोय जोगे तोचिंसंगकरा वा ॥ ४८ ॥ ईदियाते कावेदमना ॥ अचक्षुभकरा वेमना ॥ जोगे परबहुलाला
गेऽया न ॥ तेविसाधन करी ॥ ४९ ॥ चतुर्विधक गवेदाना ॥ सत्याचालागी द्यावेसन्माता ॥ तेणेकर्हनहेयमाना ॥ वित्तुवन
माजी ॥ ५० ॥ तपकषवेहीय ॥ बाह्यास्त्रंतरदीननेत्र ॥ ददद्याप्रकारविचश्वस्य याविधी ॥ ५१ ॥ वरमात्यतावता

चित्रुका करणा आन्यासनियाच सुचान जेणे मत्था नो नीच अर्थकरणा ॥ त्रिशाहुनि असावी उदासा ॥ मद
वेगयचिना त्र्यासा ॥ तो निजा अच्छाया ॥ तो निज्यासकरा ॥ त्र० ॥ तज्यासिमो क्षान्वेकारणा तरी करणवे
या अमाणा ॥ नातरी चेतुपीति ब्रह्मणा ॥ त्रुके नाकद्यनाडी ॥ त्र० ॥ लोका ॥ यां लुपति उगते दलयनि व्याधयत्व
पदं ॥ प्राणेष्व चतुर्वेत्र अश्वीवित्वेत्र यते शीर्ति प्रसुतिं यजाः स्वर्गं यच्छ
वितिवित्वेत्र चतुर्वेत्र चर्हतेत्र निषितं ॥ एटीकराणा ॥ अतो देव जाणाचा अर्हता ॥ जो अरणदोषाविरहितो एका
यानिक मैविनीमुक्तकालोचिदेवल्लणा ॥ त्र० ॥ देव अरणते कोण कोण ॥ द्वृधातेष्व जननसरणा ॥ चिताविदवि
स्याय कारणा ॥ यगमोह नाही ॥ त्र० ॥ न यद्योपनाहि कादकाळी ॥ अस्वेद मंत्रजानिमुद्दी ॥ रतिरहस्य च्छलवस्थटा
वी ॥ जरानिजनाही ॥ त्र० ॥ अनग्रह नहेत देवा चीपुजा ॥ जिकाळ के लीजावीजा ॥ लाचेयप्रसर नायमहजा
॥ शूद्रजा पत्नोवे ॥ त्र० ॥ न नाडः खदाय क इर्गती ॥ न रकतिरकादिनाना जाती ॥ अनेक ऊः रवाचीमंगती ॥ दलनहे
य अश्वी शुभेऽठाकिते कुज नाचीकथदा ॥ यो रुद्रेण्यरुद्रः रवबाधा ॥ ना शालोयद्वाण
ता ॥ त्र० ॥ बज्जनपुण्याच्याहोतीशत्री ॥ स्वर्गादिसंपत्तीहोतीत्यसी ॥ अधिभित्तोयसर्वसुखासी ॥ त्रुजा प्रत्यावाध ॥

ऐकजिनपुने वज्राचालविस्तारहोयसकब्रेवेनवा जिनपुजाप्रतापा ॥४६॥ ज्ञायशीषुजिल्ल
तोजिनवर ॥ अरिष्यताहोयनिरंतरम् सदसेवितीसुरुन ॥ अहोत्यानवासी ॥ धर्मजन्मीजायसीनाम्
ग्राया कदा हृषीनपहेदुत्तर्याच ॥ चक्रेष्वर्णया ॥ चक्रेष्वर्णया ॥ प्रितिनेषुजिल्लाजिनेष्वरातरी
जयाहोयजियकरणकरणाकरणीतिसुरवर ॥ मगवायनहोया ॥ अध्यकितिव्यायेविजगताजेसानाम् वि
श्वस्फुवितातेसेवेजाहदजाहदजाहदजिष्वकाची ॥ ४७ ॥ सर्वस्थितिसुरनगदिसंपति ॥ अंतिमप्रहोयनिवर्ती
॥ जात्रनिषुजुजिनेष्वरातर ॥ नोयुनिसुरनगदिसंपति ॥ जायिषुजिल्लादेवअहंतातरिमोहकर
एषरसी ॥ जात्रनिषुजुजिनयति ॥ तरीजामस्यर्थाप्ति ॥ अहोज्वेकायासुज्वोका ॥ जायिषुजिल्लादेवअहंतातरिमोहकर
तव्यात ॥ तद्यामानवासी ॥ ४८ ॥ कलाकलागतिस्थगृहंगणसदवेसाद्याज्वलहमीश्वना ॥ सोनाग्राहिगुण
ललीविलसतिसेवेचयुवेत्तमनीसंसारः सुतरः शिवंकरतलेकोडीलिट्ट्यनसा ॥ यः अजानवाजननेजिनपति
हृद्याविदसेवेजनः ॥ ४९ ॥ उटिकलाआतारेकावेष्वोतेजन ॥ होउनिवक्षीनामाजन ॥ जिनपुजाकरणेषुज्वनाम
भूमावेदत्याखणी ॥ कोणीयेकजाविकजन ॥ नावेष्वजीलाजायिष्याजिनतयाअंगणीस्वर्गत्रुचनालक्षीतसे ॥ ५०

१६॥

मुरे नोगुनि मानव गति॥ नंतर जायस्वर्ण पति नरे॥ नसो डीन आ वति॥ श्रु गल हुमी॥ श्रा साक्षात्यल हमीस्थो
येआ॥ कृप्ति ईलतो लोक नाथ॥ चक्रादि रत्नक रथीन आसात्या नाविकास्य॥ ५३॥ सोनायदि द्युण समस्ता ज्ञा-
गेरमेदीरी विराजिता॥ अवधिसेयती ज्ञो ज्ञता॥ शुक्लक नरासी॥ ५४॥ श्वाक्रश्वार समुद्र अपारा योर इस्तर न अ-
कर॥ नाग नरसुरान कर्ते पार॥ संसार उःख चा॥ ५५॥ अ याक्रम्य वर सागरात्॥ सुखेन तरोनि जायत्वरोता॥ निर्वर्षुजा
लिने श्वरोते॥ विसुईकर नि॥ ५६॥ करोता जिने श्वरा चैसुलन॥ होयसर्वक मर्ति तं जना॥ अधिष्ठितो यतो सज्ज
ना॥ मोहन सुरवासी॥ ५७॥ आ ख्योदय नोगुनिस वेकाळी॥ मुक्त होय सुरगुर कारण॥ मा ईतर क विवालि कोण॥ अ याध-
ब्दी॥ तोविषुषेष्युक्त व ७७॥ अतोदेव पु जेवे वार्ण च॥ न होय सुरगुर कारण॥ मा ईतर क विवालि कोण॥ अ याध-
ब्दी॥ तोविषुषेष्युक्त व ७८॥ क दविष्ट्रेतकः; कुषिलई वषष्टया निमुखं विरेदहि इचकितमीच न उत्तुहि न विल-
गतब्दी॥ ५८॥ अन्नका॥ क दविष्ट्रेतकः; कुषिलई वषष्टया निमुखं विरेदहि इचकितमीच न उत्तुहि न विल-
गतब्दी॥ ५९॥ अन्नका॥ कोकन्तेवत्य जाति कुगतिः संगमुदयो॥ नमुचत्यन्नल्लुहदेव जिनाच्छिवयतः॥ ६०॥ तो का॥ अ चौकरीता अ-
र्हंताच्च॥ अ याथकोनि जायत्याच्च॥ जोस्त्रहितिकुपितनगच्च॥ नस्तिर होयच्च॥ ६१॥ श्रुडकरी जायते सीधथा-
द्विमागेन करीस्वर्या॥ माङ्गः रवज्ञो कालिक आ॥ कालिं कदापुडे ना॥ इण्डादरी इनगहेतया ज चब्द॥ जया-

१६॥

सोहेरुनि इरथ क्ले॥ चाध्य होय कीरगनो माला॥ तथा शुरु या ची॥ दृश॥ न या नीत हो उनिमा न सी॥ गजपक्षे शिंहदे
रनोनिह जोहेझी॥ तेसे हेरुनितयासी॥ कर्म जायपको नी॥ दृश॥ विरुत बाढ़ जै सीनिमध॥ पुरु थे खोनिडरथः
ब्लै॥ नेस्या कुणगतिसकल॥ इरजातीय क्लोनि॥ दृश॥ इर्गतीत्य जितीत्या चासंग॥ अश्वाहि सुगतिहोय योग॥ प्रथ
कर्म अवधृतं ग॥ शुज्यक नरा चै॥ दृश॥ सर्वसंयती चा उदय॥ संग सोहुनि कदान जाय॥ जै सादे रखेनिचंदो
दय॥ नरतिवेक्ष सागरा॥ दृश॥ चाचपुनिला जिने श्वर॥ सर्वज्ञः कर्म जाय इश॥ सकल सुखा चासागर॥ निरंतर
र नीगी॥ दृश॥ होकोनि न चय जन॥ त्रिक क करण वेजिन पुरुमें जन॥ सबे सुखासी जाजन॥ अषण चिह्नोच॥ दृश॥
जावे सुख्यासि धरिता छ च॥ छाया जानत हो याच्छा पुलेग च॥ तेसी जीन धति मापविच॥ पूजिता सो रथ सह ज॥ दृश॥
॥ ल्लोक॥ अः पूर्णेष्ठिनमर्चनी॥ विभिन्न सुखस्त्रीलोचने सोचते॥ यसं द्यायति क सकर्मनिहनः॥ सध्या यते योगिनिः॥ ३२॥ लोका भ
संस्तोतिष्ठ बहुत दमना स्तोमेन संस्तुयती॥ यसं द्यायति क सकर्मनिहनः॥ विकर्ण शुद्धि॥ शुद्धि श्वेत्याति
अदो कोणीयेक सज्जन॥ दिव्यधेऽनियासु मन॥ विकाढी अ ची हे वाजिन॥ विकर्ण शुद्धि॥ शुद्धि श्वेत्याति
न चासी॥ हेवं गना अचिनतया सी॥ आपुल्या दिव्यनेत्रजयासी॥ लक्ष्मीतीहे रवा॥ ७०॥ येक पुर्वज रथेक चेको अ

विलाजिने अश्रुनि मंडा। देव चित्रियानि जादिअ डोले॥ ७ ॥ श्रेष्ठो दोहिलाजिनना आत्मां
 दिती विलोकना आ। सब थे होउ उनि प्रियता आ। अनेन सोरब जोगि। उत्र कर शता जिन अप्यथावि इसली। अस्त्री सर्व
 ती सुरसमि ति। अंति होउ उनि श्रीष्टा सोह सुख नोगा॥ ८ ॥ अंतरथी याता निजल थ। हर नित द्वा चेसक बैया
 ॥ स्वय होउ उनि वस्त्रस्या। योगि ध्यातीत यासी॥ ९ ॥ या परी सांगुनि जिन तरी॥ ननेतर स्थागतो गुरु न की॥
 श्रोते होउ उनि सावधां चितो॥ ललहू यं श्री अस्त्रा॥ अनस॥ अलोक कल॥ विदलथ तिकु बौद्धं बौद्धया॥ १० ॥
 ॥ क्रीमं गलत महामाग्री॥ ११ ॥ अलीनु मतो॥ नाश्री यक्ष ज्ञाने॥ नव जलनि धियो तसं विनाना
 मांशी॥ कुगति कुगति मोहे प्रणय पेव नकिः॥ अचाच्यगमयति कल्प्य नेहं गुरु यो॥ नव जलनि धियो तसं विनाना
 स्ति क श्रेता॥ श्रीकाम॥ अनेतर तत्री कीरो नियोह॥ लला लजालामनु अथेह॥ गुरु वीण जात च हो निराशूक॥ १२ ॥
 गुरु करग बाज आये तर्ने॥ सापहल्ली नरत नहे निधान॥ आलागी कराचास ज्ञाने॥ ग्रीगुरु जीझा॥ १३ ॥ नाश्री श्रुत्रादिक च
 वायार रवन॥ जेणे तो उलासंसार संतान॥ यार जालान वार्णव गहन॥ लोके उतारी उत्त्वास्थी॥ १४ ॥ गुरु हृषी वयो सावधानोरण॥ बङ्गतद
 हस॥ तेस चित्रिया सी उयदे सिता॥ अत्यज्ञा नावीए ग्रीता॥ निरसेदोसी॥ ग्राकुहं वयो सावधानोरण॥ १५ ॥

रवविसाधुष्टाणा॥ श्रिथकरुनिदयुहरण॥ शोरबलेकरी॥ ४॥ इच्छुकुनियाच्छेतरी॥ यंत्रमंत्रकरीकुमरी॥ त्रे
दनियानरनारी॥ इच्छकरीहरण॥ इ॥ ऐसा गुरु के लाकोणी उसी के सैनियावे नक्षमागरावा होनी॥ जानादो
याविवेकविषयी॥ ऐकासज्जनहो॥ ७॥ गुरुकरुनयेकदाकमैकगा॥ संसारतुदोनिनाशे
देकसग॥ ऐसाशुकरकरावा॥ समर्थी॥ जोलाघासहीयतत्वार्थी॥ लानहोयेजेकपरमार्थारे
से करगवेही॥ ऐकाशीशुरचेलहू॥ शुद्धजयाच्छंतःकर्ता॥ सदास्थहिताचेकारण॥ अहीलित्रीकरतीताश्च॥
शुद्धस्त्रियाचेनानी॥ शुद्धेदकरेविलेपरोनी॥ प्राह्लादायाणीदिसेनाऽऽथ॥ आ
मेनिर्मिकज्ञाच्छंतश्च॥ सम्भूदयीलीननिरंतर॥ पारकरीनवस्यासी॥ श्रियाजनासी॥ इत्यत्थकरीत्वेद्येद्यानी
ज्ञायोदजा चावित्रष्ठवीवित्रोष॥ सूक्ष्मकियाथालीक्ष्मेष॥ मार्दवप्राचा॥ ग्राहुषित्रजया॒तेस्याना॥ सम
सृतिकाभावसीना॥ गारगकंवच्छनर्थत्वा॥ समाननजयासी॥ ३५॥ कोटीप्रावेवेतनिष्ठिलो॥ कोटीलतांगु
स्मृतिताडिलो॥ समानदोयासिबोलो॥ तोविष्टप्युक्ति॥ ३६॥ समाननयाहेसर्वत्रासी॥ त्रुवनननयानीलजीवरा
सी॥ सुरासुरकीटकासी॥ समानत्वेनारक॥ ३७॥ त्रुरुम्भसारसमुद्दतारक॥ त्रुरुम्भसारसमुद्दतारक॥ त्रुरुम्भसारसमुद्दतारक॥ त्रुरुम्भसारसमुद्दतारक॥

उपदेशाक ॥ प्रव्यजनास्मी ॥ ३७ ॥ दयाकरीषुहृजिवावरी ॥ स्वाचरंगमाहिकावरी ॥ नेलनच्चाणीञ्चतरी ॥ सागृ
केयेचा ॥ ३८ ॥ निम्बधर्गलत्रयांकुरत ॥ सकलव्याहरीत ॥ अनिनवकमर्मतेवजिता ॥ अश्रीश्रुतनाथयेकार्ष
स्वसुखवालीसदाहृष्टप्रशरणानेदास्त्रेत्रिविता ॥ नित्यधनानेदवर्जीता ॥ तथांचंतरी ॥ रणजीरीप्रथासेवज्ञनन्या
च ॥ गोसायुक्तसापडेतरीच ॥ धातकनस्त्रहोयजन्मीन्मीच ॥ दर्जनमात्रे ॥ ३९ ॥ गुरुहृषीहृषीपाहेतरी ॥ कुबोधना
ज्ञालोक्यस्त्रणमाझारी ॥ अज्ञानतामाथकरनेतिवारी ॥ वेकाद्याणाता ॥ ४० ॥ अश्रुमार्घ्येधितयाते ॥ सप्ततत्त्वचक
विता ॥ नेत्रीकरविनीजहृषीते ॥ गुरुहृषीप्रथान्तरी ॥ कुगतिः खोलेकारणानरकतिरकादिकरविक्रमणाति ॥
एजनासिरुपाश्रणीकरुनिसंगे ॥ गुरुनिसंगे ॥ वितीनेस्त्रौहृषीमर्ती ॥ दयाकरुनिसंगेमृषीती ॥ पुण्याकाणत
या प्रतीहृषीनेसंगे ॥ ४१ ॥ सार्वदारवचीप्रयुगतिचा ॥ स्वर्णीहृषीचानिलोकाचा ॥ उ
पायोसासांगे ॥ ४२ ॥ याप्रथावर्जीते ॥ याविरुद्ध ॥ सुबोधकहृषीनिलयहृषीया ॥ हरेनिजायसंसारताया ॥ तोर
चिरपदारवचि ॥ ४३ ॥ हृषीकहृषीदारवचीप्रदेहृषीत्यकलियात्रप्रज्ञेरेहृषी ॥ याहृषीनेयातकचेदृषीला
निसंगे ॥ ४४ ॥ याकारणेगुरुयो ॥ ज्ञेस्त्रणातिजनसारे ॥ सकलसाधनसिन्ध्यार ॥ गुरुमद्यगजानरपि ॥

गुरु संसारमागर तारका ॥ इर्धेरुः स्वोतेनिचारका ॥ बुड तासागरीज्ञानयेका ॥ गुरुविष्णवारक
ना ही कोणी ॥ स्थावर उपमा अथ रे ज्ञेयेथाणी ॥ दीमार्गदासवीतायोरेता नी ॥ नाहि नाही इ जा ॥ उश ॥ श्लोका ॥ अ
बद्यमुक्तिः पश्यतः पश्यत अथ जननेत्रनिमृहः ॥ सापावरेयः पश्यदि तेषां गुरुः ॥ स्वयंतराश्चिंतुद्वामः यं
॥ ३३॥ टीकाल्ला ॥ अथाण चालतसे निर्दोषमार्गः ॥ सादातरेष्योरेष्यसर्वा ॥ जेणेषापत्तेवेष्यस्वर्गवा ॥ लोकिमार्गदासवी
॥ ३४॥ चाचनिमृहत्तदास ॥ चानंदसे स्व लोकिविक्रीष्ट तोकिवोष्ट विक्रीष्ट जनासा ॥ सांगतसेनित्य ॥ ३५॥ रहत्त
यज्ञावनासंशूष्टा ॥ अथ जनत्तुरवासिकारण ॥ जिय जनावरीह याशूष्टा ॥ करुनिसंगो ॥ ३६॥ स्वहितविसंगे गुरु
लुध ॥ चालवीच्छ जनाकहुनिबोध ॥ यापत्तेयस्त्वाननिवारथ ॥ लोकिवोष्टकरी ॥ ३७॥ आपास्य यस्य स्विंतुत्तुलनिजाय
गजा ॥ हरुलनि जाय जाणेपापरजा ॥ हु याकूरेसमहाराजा ॥ गुरुविष्णवीकोण ॥ ३८॥ आपास्य यस्य स्विंतुत्तुलनिजाय
तेसार्हतर जनादास्व वितपाय ॥ यालतागीभरणवेतयामेपाय ॥ अपापीचापीत्वे ॥ ३९॥ अपास्य आवे श्वयच्छ
नाश ॥ नेदनेदरलत्तवयोपाचार ॥ लोकिजिय जनास्यीविचार ॥ उपेदेजिता ॥ ४०॥ याकारासेतजनाकरीताति
गुरुचेष्टजनालोपदीतिकमंजन ॥ गुरुपदसेविता ॥ ४१॥ नरककुशावृनिवाहीर ॥ गुरुवीष्टकाडीलकोण ॥

तरा ना ही नाही यथा अरीवरा ॥ समर्थ दुजा अथा तो विकरण चारु क्रम अर्थ ॥ यो होनि शुश्राजा न बंता ॥ तत्त्वक
 टकरी जनाता ॥ गुरुगति समर्थ ॥ पथ ॥ इति कव ॥ विता माता द्वाता विषय सह वरी सत्रु निवद ॥ चुट्ट्लामी माता ॥
 कृष्ण विद्ययास्य विकरणः ॥ निमज्जन्तु जनेतुनश्च करु हरी रहतु मलं ॥ गुरुपर्याप्तमः कटनपरल्केमनपरः ॥ ३७
 ॥ ठाको ॥ आ नादि संतान हे चिताथा ॥ चतुर्गती हिंडवी उत्तरयर् ॥ एक सरे विया चालोप ॥ करी गुरुगता ॥ अन्तर
 दास्यविभर्माऽप्यसह वा तेसे लिङु वरी शुश्राजा ॥ गुरु वीणकोण हरवाता था ॥ विष्णु जनना ॥ धर्म ॥ गुरु वीणमाता
 यीता ॥ क न्यायुच वंभु व्याता ॥ नर करु पामाजनीष डता कोण का दी डजा ॥ धध ॥ सो ये रे धाई रे इहै जनन ॥ विष्णु मित्रा
 दिकोंतो जना ॥ अचयी असोनि नकं द्वृचना ॥ गुरु विष्णु वैकेन ॥ धर्म गजाधीराजस्मायोरा ॥ मंडली क मदा
 मंडले अर ॥ बलवासु दे वादि च क धर्म ॥ नातरे हीती ॥ धर्म ॥ औ सायोर असोनि धर्म ॥ षडता इर्गती इः रथगः
 नी ॥ ये करु हनीषनतारी कोणी ॥ याविजनगमाजी ॥ ४७ ॥ मद्दामलोन्यतकुं जरा ॥ रथघदायंती अस्त्र योराको ॥
 हित्रहादि मद्दायीरा काम्यकरीती ॥ ४८ ॥ ग्रनथन्यादि क संपति ॥ सेन्य ब्रुति विद्मद्विषयैती ॥ गुरु वीणी
 निनतरति ॥ त्रेव दुःखवसागरी ॥ ४९ ॥ नर करु पामाजीसमस्वा ॥ जंतुराजाची इरवत्रोगीता ॥ ये कागुसवी

एत याना कोटि काठी बोहेरे ॥ ४७ ॥ त्रवसा गरी बुता चाली ॥ ज्ञो गीता ना नाड़ रव बाटा ॥ बेका स छुक वा त्रुनी ॥ कोटि
का हीत याते ॥ ४८ ॥ गुरु अज्ञो विष्णु सर्व गुणा ॥ ते निष्ठुक्त असे जाणा ऐ काहील था त्यावीण ॥ पश्च न दृष्टे स्वे ॥ ४९ ॥ अति
कृ ॥ किं खोने न रवत गो धवि धय ल्यागे स्वयोगिः इता ॥ शूर्प्राचन न यथात्मिंदि यद मैः पर्योपमापागमे ॥ किं तकं तकं त
वना ज्ञाने द्वृक गुरु धीत्यागुरो चा भन ॥ सर्वे येन विना अ बल वेत्याश्री यनालंग नाः ॥ इस्त्वा तिक्ता ॥ गुरु अज्ञो वी
ला केले याना ॥ अथवा केले ना भना प्रता ॥ मोन्य अन्ध उद्धाना दिविथा ना ॥ वशा त्रीष्णा दिसे ॥ ५० ॥ सर्वविषयाचा केला
त्याग ॥ नातरी केला ना योग ॥ गुरु वचना विष्णुसर्वत्यागा ॥ तविष्णुर्या ॥ ५१ ॥ अनुयदा चात्रुनि कवितात्यावा
त्या ॥ त्र्योत र उत्रयह वा साहिला अनेक घराने रतापा ॥ यथोनिशर्यो योदे ॥ ५२ ॥ गुरु वचना चाना हीबोथ ॥ जप च-
यतसेना ना विथ ॥ गुरु उष्टे ज्ञावाण अंतर रुधु ॥ कद कावीन होय ना वना ॥ अथ वासु-
दासा भन ना ना ॥ गुरु वा लोनि अग्राधना के सीकरा वी ॥ ५३ ॥ जरीईंदि यो ते केले दमना गोगोनि वेसलोजः
दिमना ॥ सर्वव्यर्थगुरु अज्ञो चात्रुना ॥ निजरवृननक क्ले ॥ ५४ ॥ या तजाला अ तना गमा ॥ वर्थसंगव त्रुनिकरमा ॥ गुरु
अज्ञो विष्णु अन्तर अम ॥ न जाथवदा ॥ ५५ ॥ गुरु अज्ञो विणा हे सर्वनिष्ठ ला ॥ ऐसे बोलती जास्त्रसक्ळ ऐवा

॥३॥

सर्वसाधनासिमुख॥ युक्तगजेयेक॥ ईं॥ अथास वौ चरीयुक्तशासन॥ तेण होतीसक उ साधन॥ हेषमालमात्र
 नितिनवचन्॥ युक्त करा चाचभी॥ इ॥ युक्त अज्ञेयीष्ठतयास॥ न कदाहोय प्रवनाद्या॥ यालगीहोनिजध्यास
 युक्त षट्डीञ्चसाच॥ इ॥ युक्त अज्ञेविलासवर्णुणा॥ अर्थ जो सेसेन्यप्रायाविला॥ खामीकार्यन होयतेणो॥ सर्वथाप
 दे॥ इ॥ श्रीयुक्तसीचारण जावेनकीनि॥ अर्जनविनितशासिपियवचने॥ सिकारुनिश्चावेसम्यगुज्ञान॥ निज
 गुक्तमुख॥ इ॥ युक्त उपदेवाग्निएसार्थका॥ न होय केविलाया उथाय अनेका॥ याकवर रहो करणवालिका॥ ज्ञानेक
 नितियु॥ इ॥ सार्थककरगेवेजन्याचे॥ सत्यमा न वेवचनगुह चे॥ धरोवेषाह षट्कवतयाचे॥ वक्त क टच्छी
 ह॥ इतिश्रीयुक्त नविनिरपालामासवर्तीयोऽथायः॥ मंगलं महाश्री॥ श्री॥ प्रती॥ ॥ल॥ लल॥ लल॥ ॥

॥ सुहेव कुदेन याचान कबे जावा जिनवचनाचा त्रुति हेवा हिदेव। कदाका बीही हिसेना ॥३॥ नकले त्यासिंह इसह
 या अथवा कुरुस्ति अस्तपा जिनवचनाविष्टपा था ॥ हिसेनाकथी ॥ ४॥ जिन जारुवाचुनि नकले धर्मकि
 हाड़गति इः सदायक अः पौः नदिसेक श्रिजिन त्युत्तमुर्मि ॥ जिन वचनावीणा ॥ ५॥ नकले इगुण अश्ववासगुण
 ॥ सोऽस्यदायक सम्यक्त्वं गुण ॥ जिनवचनाहरतरनि जरुणा ॥ के सेनिहिसे ॥ इः कृत्याकृत्य नकले नेव ॥ वार्या
 कार्यनानाविधि ॥ जिन जारुवाचा विलासुवोधा ॥ कदाकाक्लेन होय ॥ ६॥ जिन गमाविलाहि ताहीत ॥ नकले कदा
 विवेकनीत ॥ करोनियेतलाचात्ययात ॥ जीन जारुवाचीणा ॥ ७॥ जोनयहे हिन जारु ॥ तोजाणाचाहीननेत्रा ॥ न
 कलेतयासियाचाया त्रा ॥ नेत्र असोनिअः ॥ ८॥ नदिसेतयासियहितार्थी के सासाशा वापरमार्थ ॥ जिनवचन
 नावीण नस्वर्थी ॥ तया मानवाचा ॥ ९॥ सर्वज्ञजारुवाचिण जेजनमले ॥ तेजाणावेजितविसेवे ॥ नातहिसेनेका
 द्यावेवा जले ॥ तेसीषरित याची ॥ १०॥ द्यावेवा ॥ मानुष्यविकलं वर्देतिहदयेव्यर्थव्याश्रोत्रयोः ॥ निर्माणं गुणदे
 षप्रेह नकलोते संसामेजाविनी ॥ ऊर्ध्वं नरकोपकृ पृथगतं पुक्ति त्रुथं इलं त्रां ॥ सर्वज्ञसमयोदयारम्भनिधानाव
 नकनास्तितेः ॥ ११॥ एकावाच्योतेजना ॥ सर्वज्ञसमयहिव्यवचना ॥ हयारम्भनिधानाव

चनञ्चवती ॥३॥ सर्वज्ञास्त्रदिव्यवाणी ॥ इयारसम्ब्रहुतरवाणी ॥ तोरसनपुडेद्यानेकानी ॥ अर्थति
 नमतया च ॥४॥ जिनागमर्वाणीनिर्मल ॥ लोकन्नयामा जीमंगल ॥ नरोकातंजन्मनिष्ठक्ल ॥ जाहेः
 लगातया च ॥५॥ अर्थनिमाणोजाहलेकाणी ॥ शून्यतया चे अंतःकरणी ॥ जिनागमरसनासेष्टां करणी
 द्विआते ॥६॥ तेस्यास्त्रुतक्वद्वाऽचाहिलीदीप्यति ॥ तेस्मीचकांगेइयेदीप्यताती ॥ उत्तेनान्नायेविनास
 ती ॥ नेचतया च ॥७॥ जिनागमदयारसकेवद्वा ॥ नसेसेविलातेनिर्मला ॥ त्रुणादेष्टेद्वानक्ले ॥ तयागु
 रथास्मी ॥८॥ सर्वज्ञागमरसनसेप्यहिलाकानी ॥ तेनिष्ठलजालाजन्मावेचनिए ॥ एसेबोलीलेकेवद्वज्ञा
 नी ॥ हेस्यत्यस्त्वा ॥९॥ एकिलेनाहीसर्वज्ञास्त्र ॥ तोरनरजाणाचाञ्छष्ट्र ॥ विवीधज्ञःखसीतोचिदा
 लग्नी ॥१०॥ नरकगर्भेतनुनिष्ठ्लेदे ॥ केसेनियावेष्टगन्त्रये ॥ जिनज्ञास्त्राविलापवस्थं प्र
 लग्नाग्नाथकेसातरवा ॥११॥ अंतरलासानंदसुखासी ॥ यात्रज्ञालासर्वज्ञःस्वासीमोहोइलेनतयाएष्टु
 लग्नासी ॥१२॥ एसेबोलतीप्यते ॥१३॥ जीनरजिनज्ञास्त्रवेगवा ॥ मानवजनकत्यासीनिर्वला ॥ तेजाणाजेसेवा
 धावेष्टनक्ले ॥ हाताख्यात्यर्थ ॥१४॥ नरकाः ॥ यीथ्यंविषवद्वज्ञालंज्ञलनवस्मोमवन्नापिच्छास्त्रववत्संबुद्धग

॥३॥

वचिनामणीलोषवन् ॥ द्योरुत्माचीष्वरथमनुतेकारुथयुत्थापाणं ॥ जेनेंद्रमतमन्यदद्वन्नान्यमंग्ये
 इमतीर्थन्यतोऽप्तिकावा ॥ आज्ञानलोकाचिकिकाइमती ॥ कृश्चित्कुबृथीवरेविती ॥ जेनदद्वन्नान्यमभा
 निति ॥ अन्यदद्वन्नान् ॥ २३ ॥ करुणारसच्चमृतदिव्ययात्रा ॥ निनेंद्रदद्वन्ननश्चृद्धवित्रा ॥ सोरथदायकइद्धव
 चा ॥ आनयाचासम् ॥ २४ ॥ निनेंद्रदद्वन्नान्यमच्छन्त्वा ॥ केसेकरगवेतेहयापूर्वा ॥ तेसुरामूर्तिविकासिमान्वा ॥ जि
 नदद्वन्नान् ॥ २५ ॥ पर्वतामाचीमिलदृशा ॥ अमरलोकीतेशाचार्षिवा ॥ किंउडगाणामाजीवकाचार्षिवा ॥ तेष्ये
 जिनमता ॥ २६ ॥ जिनदद्वन्नान्यमिलदृशान् ॥ जेमानीसर्वसमान् ॥ तेनएजाणावेक्षानहीना ॥ अचेतनज्ञे
 से ॥ २७ ॥ आद्वोकातेआज्ञानज्ञना ॥ लक्षणमित्यस्मान् ॥ केसाहोईलहीवरवंदन ॥ समानतत्रयाऽपि
 ॥ अस्तत्रेवतिदोतीमंचमरा ॥ विषयाग्रितीतात्माभग्ने ॥ केसेजिनेंद्रदद्वन्नान्यमर्दतरा ॥ मानिइमती ॥ २८ ॥
 अधिसमानमानीउदका ॥ तेजसंधारकर्षयेक ॥ ऐशाच्छाज्ञानव्यविका ॥ चुकलाहितासी ॥ २९ ॥ आहृनमाः
 नीहितमित्रासी ॥ मित्रलोकेऽर्जनएव्यापी ॥ तेसेअन्यवताजिनिद्रदद्वन्नासी ॥ समानल्लेण ॥ ३० ॥ सुगंधेष्य
 रिमवपुष्माङ्क ॥ तयासिस्त्वेषर्ककेवक ॥ जिनमतासमानमानीउदक ॥ अन्यदद्वन्नान्वक ॥ वितामणीरुच

कोनदः॥ ईर्ज्ञीतायथ्युपर वीसकक्वा द्वाणेतयासिका लेउकुम्भा॥ ऐसारवद्वतान्वी॥ उच्च॥ निर्मलज्ञारइत्वेचांदणा पा
होनितिव्युज्ज्वलेदारण॥ ग्रीनिरप्पेतपण॥ चावेतेजेतोनि॥ उच्छ॥ जयायुर्यासिएसी मती। नयासिनात्वे
कर्द्वा इग्नी॥ षड्वित ने त्रासियोहयोति द्वाणतीजा नी॥ उथ॥ उदंडगारायासिमाव्यवरी॥ तेकाअवरोतीरि
लैसेआहिंसाभ्यर्मवरोवरो॥ नाहिनाही इजा॥ उद्ध॥ यानाराणेसाखुसेता॥ सद्यसेवितीजिनेइमता॥ कद
नकविती॥ निवयतास्थितिलालग॥ उच्छताजालेशुटतोउपाया॥ जिनमतेसेवि
ताहोतेकायातेसोगावेच्यामी॥ उच्छाल्लोकाना॥ अमंजागरयत्यायुंविग्रहत्यकाल्या पञ्चल्युपश्चं॥ नीतिमत्सरुचननि
कुनयंमश्चनातिपिच्यामंतो॥ वैराग्यवितनोतिष्ठतिरुयां सुषाति व्युच्यतिख्यायत्व
शोतेह दिः॥ २०॥ टिकाओ॥ ऐकाजिनमताचामहिमायुणी॥ जानुजेसावि व्यस्त्वुषितकीर्ण॥ गोहतमकराव्याविदार
एसमश्चदेवा॥ उच्छीदहनकवियाराया॥ विसारकनीव ज्ञातयुणा॥ याहाजीनमतासमानच्चन्वा॥ नाही॥ नाही
जिजगी॥ अ०॥ जिनमतप्रदहसिकेदब्ल॥ कुम्भगद्वहस्तयिदक्षिणा लक्ष्मा॥ नराहेमिश्या लक्ष्मा॥ च्येसकरीता॥ ध३॥ उ
गतीदायकमहमस्तर॥ ग्रीतकरवीमोहंधनगर॥ तोनासाव्याजेसाग्रास्तर॥ जिनमतयात्वा॥ ध३॥ विदारणकरी

अवयेकुनत्या विस्तारकरी श्रुत्युनया ॥ दावविमोहम्यागत्याय ॥ जिनमताकर्म प्रथा ॥ मिथ्यामतविषयीतत्पुदि ॥
 ग्रोगंधरत्तनयविधि ॥ ज्ञायाचयातो नवचारिधि ॥ ब्रह्मवेराग्यत्तविच्छती ॥ अह्मानवमोशं
 कारविदारी ॥ स्वर्यप्रकारज्ञेयांच्चरी ॥ तेसे जिनमत्ता ॥ अह्मा करविमवर्जीवासी ॥
 जिनमतासाहिरवीकरणारासी ॥ नाहीनाहीविलोक्ती ॥ अह्मा व्याघ्रायासविधि ॥ निसिद्धिनडिकीतीअं
 तःकलि ॥ निर्विकरावयाणाकडमणी ॥ तेसे जिनमत्ता ॥ अह्मा जिनमत्तवकटिता ॥ विचीउचकरेश्वजितातोस
 विसाध्याभ्यानेश्वनिकरीता ॥ मुक्तस्वेत्य ॥ अह्मा जिनमत्ताव्यायीज्ञोपुष्यान् ॥ करेयायाळनिश्चिदिना ॥ तोहतार्थजा
 लाजन्मायेउन्ना ॥ त्यातेजाच्यकब्जला ॥ ग्रही ॥ ऐसा जिनमत्ताचामलिमाश्वरोसेविताविद्युष्यवतीडग ॥ स्वस्मृतेः
 ज्ञेयगीतिरंतर ॥ तो नवदेविते ॥ ७० ॥ तिश्री ॥ ज्ञनमत्तामत्तुश्रीः यायाः ॥ मंगलमहात्राः ॥ श्री ॥ छाया ॥
 ॥ प्रीचंद च जायन्मः ॥ अकेनिश्चोतेजनाचेवित्वा ॥ संतुष्टप्रमानेनदुष्टता ॥ नवेजोडोतिदो नीहता ॥ इमतेजले
 ॥ ३ ॥ स्वंभूजिनमत्ताचेयमहि मान ॥ दाववत्तिनेतसंगचेअनुसंधाना ॥ सोगवेस्वामी
 ॥ नवबोलिलेशुरुनाआ ॥ युरउत्तियाचामनोरथ्य ॥ ज्ञेयाख्यात्यामनोरथ्य ॥ तोचिअर्थसंगतो ॥ ३ ॥ मदिः

॥३३॥

मोक्षाचाचाजिनसंगचा॥ शूनितायाचातुरोनितायाचाना॥ लोकदेवेयोक्षसुरवाचा॥ शूनितासंगा॥ भा॥ संगाचवयासं
गात्तेशुणसोत्रा॥ पुण्डरविलेचारीमृत्वा॥ बुद्धतासागरीयानयात्रा॥ तेसाजिनसंग॥ था॥ श्लोका॥।।। स्वलानामामिवरोहांहि
तिभः संतारणामिव च॥ स्मर्पेकल्यमहेरुद्दामिवसरः येकेस्त्रौणामिव॥ यथोदिः यवसामिवेऽमहसाम्बानंशुण
नामसी॥ विल्लालोच्चनिरच्यानिरच्यानं नगचतः संग्रह्यपूजाविधिः॥ रक्षाटिका॥।।। सकवचस्त्रैवमतीरेहलाकिरा॥ उत्तुर्गजो
त्रायमानाहिसतो तेसेज्ञाणस्तुष्टुणसमस्ता॥ अस्तिसंगमाजी॥ इननामाजीवस्तित्रुडगण॥ त्रायाश्रहञ्चाणी
चंडकीर्णातेसेसंगमाजीसंशृणु॥ सङ्घाणाश्रहती॥ ७॥ स्वर्णकल्यमवसती स्वहज दाहीहिजा उच्चवलीविगज॥
ईश्वरिः जैसाज्ञाकराजास्तुष्टुणसंगी॥ ८॥ स्थानज्ञेसेतोच्चवृगसी॥ तेसुविच्छ
महृषिः सहजी ज्ञातशृणु असेलोमा॥ कलासंशुणीहिसेविशमसी॥ एकातेविषरीशुणः
संगमासंगमायासी॥ अस्तिसमग्राणी॥ सहजी सरोबरजे सेकमव्याप्तिस्त्रौमायमा नातेसेविजेशुणिः
अग्रम्॥ चतुर्णः संगमाजी॥ ९॥ सरोबरजे नेत्रादिसतस्त्रौमायमा नातेसेविजेशुणिः
निधान॥ संतसंग॥ ३॥ संगमुदायाजिनेष्वरसंबंधः॥ शुजाविधानकरोतीजिआ॒ ई॥ शुणीशुण ज्ञातुनीशुणावि
भी॥ करेनाशुष्टुजोहो॥ १२॥ श्लोका॥ व्येसंसारनिरस्त्रालसमतीमुत्तमार्थमुक्तिःते॥ वेतीर्थकअथंतिष्ठनत

॥३३॥

याचे नासि नान्यं समः॥ यस्येदेव परिनमस्य तिस्रो च जायते॥ कर्मिर्यस्य पवसन्ति च गुणः अस्मिन् द
 संगचिता॥ रत्न॥ टीका॥ न वशि अपुषे शुरु सी॥ संगशूतिना हौथे शुरु वरा जा॥ जिती सो गद्याणे वेकोणासी॥ तेसी
 गोवेस्वामी॥ ३३ शुरु बोले मधुरवचन॥ एकास्वस्तक कुनि आमना॥ जेणोलान हौथे सकल साधन॥ सांगी न नो॥
 सिद्धिता॥ ३४॥ इत्रे कासंगा चिलक्कुणा॥ शुद्ध जया चेलें चंक्रंतः कर्ण॥ साः श्रीता तितित्रिव्वर्षगुण॥ तोविसंगद्याणा वा
 ॥ ३५॥ संसार अलजावालेष्टपत्ती॥ देह ज्ञेगवरी॥ विरक्ती॥ जयासी चंदि हेववति॥ संतत्यासीहस्तिगुणो॥ ३६॥ वही
 जयाचित्तदस्य॥ निरंतर निजध्यास्य॥ स्वस्वस्य यच्चाश्च॥ नित्यानित्य करी॥ ३७॥ रात्रजयकरीसा धनास
 दायोहा सुखाना चेभ्याना॥ स्फुर यी होय मनलीना॥ तोविभ्यान करीत॥ ३८॥ सदायोहा मार्गित हृषी॥ देवंहृषी
 करुनिविता॥ निजनिरंतर जननीविकोता॥ निरंतर करी॥ अर्थ॥ करुरीतीत्र करुजनासीयावना॥ विजगी ना हृतयास
 माना॥ तीर्थदालिता निपुनवा॥ संगविलानही॥ ३९॥ पुरतीत्रो वकननाचेमनोरथ॥ यालागीदलएतीतयासि
 तीर्थ॥ संगावीलपतीत्रपदार्थ॥ ना ही ना हृत्यन्वा॥ ४०॥ याकारणे संगावती॥ देवंहृषी न मस्काविती॥ युद्योगा
 कर्मित्यविचकरीती॥ द्वाणामाजीतयासी॥ ४१॥ संतसंगाचासमागमा॥ होतालाज्रहोयगुणञ्चमा॥ तुदोनि

जायसंसारद्रव्या॥ ज्येष्ठकरीती॥ २३॥ कीर्तिलतापसे अकाशी॥ विभिन्नशुण्या चाहोतीरात्री॥ उपमादेतासंतसंगा
 सी॥ विजगमाजी नाही॥ नृथा संतसंगाचिकरीतापूजा॥ विजगी वैयहोत्यसहजा॥ मुक्तिसतिदोयन्नती॥ मगः
 कायनहोत्ये॥ २४॥ आहोयासूची चेष्माण॥ करीतासंतजानचेष्जना॥ होयसवार्थसाधना॥ शूजकानरा॥ रथ॥
 ॥ प्रदीकाळालहृषीसंख्यास्त्रुपेतिरनसाकीर्तिस्तमालोकती॥ धीतीसंत्रजातेमतिना॥ प्रब्रह्मतेतलभूमुक्तटया
 स्त्रीसंसुरीलभूमिक्तिसुजुमुक्तिस्तमालोकतो॥ असंगगुणित्युक्तिसहनं श्रीयोरुचिसेवते॥ रथ॥ टीर्थ
 ॥ जोमोह्यसुरवाचावियकरातोरनक्तिपुजाहोसंगीचारा॥ सोरव्यज्ञेगाहोनिरतवा॥ युजा प्रजावा॥ २५॥ संतसंगा
 चान्त्रतमगुणासी॥ विविचसदनकिडावयासी॥ समस्यशुण्याचीविकरात्री॥ संतसंगा॥ २६॥ श्रीदेवियाहेरतसा॥ स
 वानिनारा करीतास्त्रहेतीकिं करा॥ लहस्तीतर्तीजोडेनिकरा॥ शूजकानरासी॥ २७॥ कीर्तिदेविनीरनक्तिना॥ वेमेतयासिद्ध
 विदेवताहोतिदास॥ चारेष्जितालिनसंगासा॥ यायनाशाहोया॥ २८॥ वितीहेवितयानरासी॥ वेमेलै
 कंगीती॥ साधुसंगहोयमुक्ति॥ लहरीतविकाळी॥ २९॥ वितीहेवितयानरासी॥ लहराइतविकाळी॥ ३०॥ यतोयाप्रहोत्कर्त्तु
 हमीच्छीलेसी॥ संगशूजाप्रतासी॥ ३१॥ यतोयाप्रहोत्कर्त्तुर्थे॥ लहराइतविकाळी॥ ३२॥ यतोयाप्रहोत्कर्त्तुर्थे॥ लहराइतविकाळी॥

यास॥तत्त्वमानन्दा॥३३॥स्वर्गोदि संयतितव्यापत्ते॥वेमेआळिंगावयाईडिती॥युनःयुज्ञायाहेमागुप्तिःसंग्रहनन्द
 ॥३४॥मोहन्दलहिमईच्छीतत्त्वास्ती॥द्वाणोके क्लोयेइन्द्रपुष्टपराज्ञी॥अहीणिसोलहमीमानसी॥नवीसरेकदावृ
 ॥संतसंगाचेत्रेवितायाया॥योर उक मेत्रायुजाया॥सकब्जातद्विय महिनासंगाचा॥३५॥संगन-
 किमुख्यकारणा॥ज्ञातयेविल्ल्याच्छेष्टकुरादिसेव्वता॥परिसेवटीयेइतेसेगोणकाचा॥३६॥श्रीकायद्विकिः
 यात्मपर्वदाहिष्ठपदवीमुख्यकृष्टेःसत्यव्यः॥वक्रोत्त्वाक्षिद्वैत्तादिव्यहृष्टसाम्यंप्रियंगीयतो॥ज्ञातियन्नहमसक
 तेनदधन्देवाचेत्पित्वाच्यत्यत्यत्यते॥संगःसोगहरु॥युनातुचराणान्यासेःसंतामेंद्रिये॥२५॥दिका॥हृष्टयांजासिंगाणजे
 ना॥ज्ञात्रीविग्नातीत्वसल्लसेःतेसेगोणाअर्द्धदादिष्ठवियस॥संगनकिते॥३७॥गोणद्वयितेस्तत्वल्लक्ष्यते
 निविच्चेष्टकेवक्ता॥तेषिंचाप्रहोयेसक्तव्यावैत्रवदेवत्वा॥३८॥सरस्वत्यस्तिनामसाक्षेत्रिव-
 च्छासेःगोणाप्रक्यालागित्यास्य॥द्वृष्टिसान्वितिकव्यास्य॥पुरव्यप्रक्लद्वणावेतयास्य॥तेसेः
 अर्द्धदादिष्ठवीस्य॥गोणाप्रक्यालागित्यास्य॥प्रश्नाराजाधिराजमध्यागता॥मंडलीकमम्बायेडलीकतेजा॥युक्तुटवेष्टिश-
 दविगद्वय॥देवणक्क्षेष्टकेवसंपत्ती॥तोसंगनक्क्षेष्टकहेयान्नी॥पुरव्यकव्यतुमुक्तीपतिःसं-

॥३७॥

गृहजनकरुद्दिग्धि ॥ चलवायमुदेवादि चक्रेष्वरं इत्परं इत्पराणीम् ॥ अर्हदादिष्टद्वीपस्त्रणवत्स्या ॥ श्रेकासज्जन
हो ॥ धृथ ॥ गहूङ्गधर्घवीदियेतर ॥ ल्योतिक्फदेवादिष्टद्वीपस्त्रणगोलफलवृणवत्स्या ॥ अर्हदादिष्टद्वीपस्त्रण ॥ ४७ ॥ श्रेयाम
हि मासाधुसंग चिन्होणचर्णनकरितया ॥ साहात्यहस्यतीन्हीकलीचा चा ॥ नवहीचितयाध्याकरिता
साधुजनाची नक्षी ॥ जाप्त्वहोयसवसंपती ॥ ईशादिवतयावंहिती ॥ निरंतर ॥ ४८ ॥ ईत्यादिसर्वञ्चन्योदय
॥ श्रेकागोणफलविहेय ॥ सेवितासाधुजनाचेपाय ॥ मुरव्यकर्त्तव्यात्मा ॥ ४९ ॥ कागवत्यासिपायहरण ॥ मुरव्यजा
ला चतुर्वर्णयुहपविवहोयतेण ॥ यादस्यशिताध्य ॥ यविनकरितातिनकासी ॥ तिर्थल्लाव्यालागीत्यसी
॥ वित्तुवनामगीप्रायशश्री ॥ संताविष्णनाही ॥ ५० ॥ निनसंगृच्छणवेजतासृता ॥ नष्टेजयाच्यमंदिराताकांतार
लाणवेतयाता ॥ नात्रिनेनाम ॥ ५१ ॥ चतुःसंगा ॥ निषद्धुल ॥ स्यत्रिताविहोयनिमिळ ॥ धत्यध्यत्यतेभ्यमविज्ञाक्ष ॥
ब्रह्मोषर्णकृदी ॥ ५२ ॥ निनसंभैसेगदतरणतीर्थनाहीयाधीवर ॥ तरावयानवत्सागर ॥ नाही ॥ उभेरेष्टाजाप्त
॥ श्रेष्टकराहीचत्तेतीसंता ॥ निकामहीइताद्रतवाता ॥ तयासकुणचानकक्षेञ्चत ॥ बस्तादिकासी ॥ ५३ ॥ नदिवाहा
तीनिष्काम ॥ व्यत्तावेकवत्तिवृत्विराम ॥ सहजीपुरवितीजनाचेकाम ॥ तेसासंगजाणाचा ॥ ५४ ॥ येत्स्वत्वेचिः

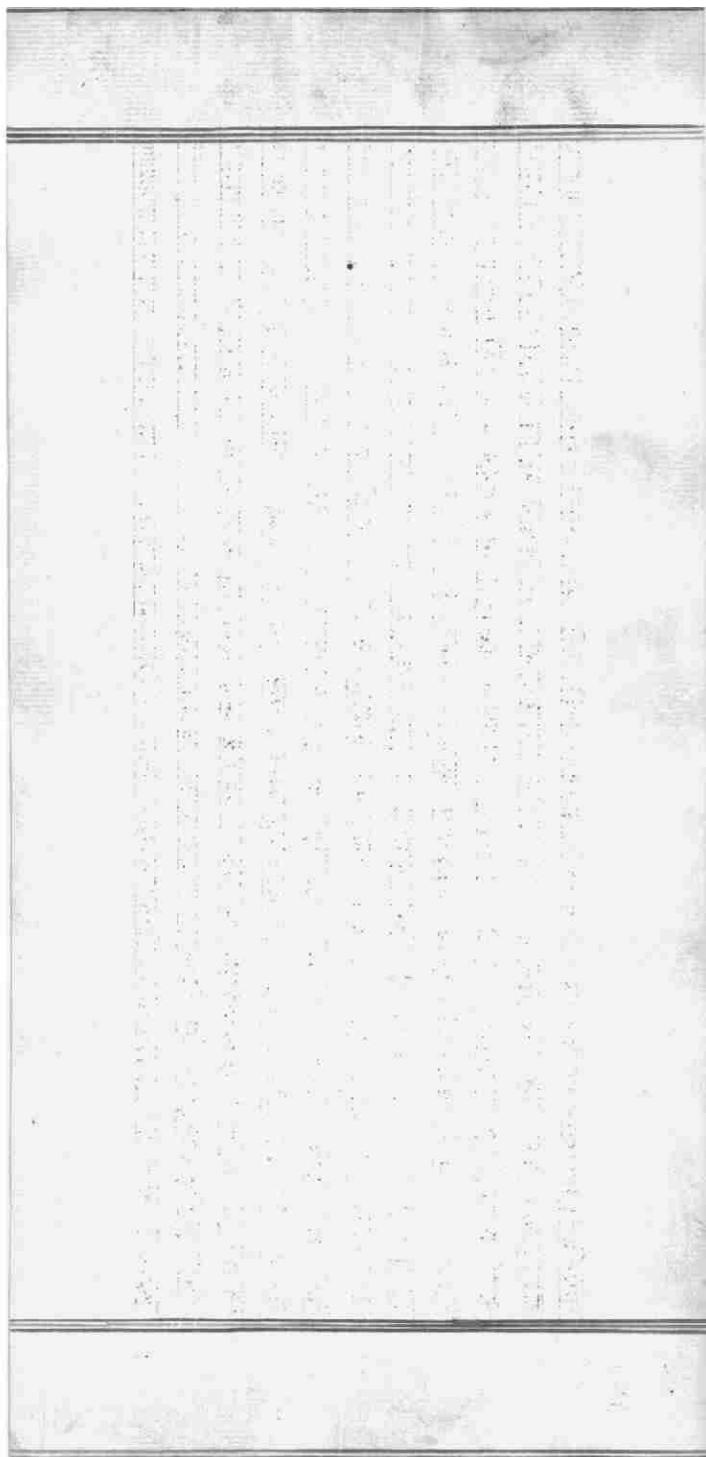
॥३७॥

देहद्वीरा॥ वरनिवडसय्यचिन्धतेरा॥ आवाकिक वितीष्ठेषोपकारा॥ चतुर्धिधंसगा॥ ५८॥ कवितासंगचेवर्णना॥ नहोः
यज्ञेषादिकालागुना प्राइतरकविवलीकोला॥ अयाधरात्री॥ ५९॥ करणद्याजिनसंगचेजक्ती॥ दास्त्रउनिश्च
तज्जनाभिशुक्ति॥ पुहेजितावयाम्ब्रासंतती॥ रचिलेसूचा॥ ६०॥ ईनिश्चनिरुपंतामध्यमाध्यायानाश्र
॥ श्रीपुष्पदंनावयनकः॥ ऐकोनिसंगचेमहि माना॥ संतुष्ट हो उनिश्चतेजना॥ पुहेहतविधिचेविधुना॥ कुसतेजाती॥ ६१॥
॥ श्लोक ३॥ श्रीकीर्तश्चुक्तोत्थङ्करतरः॥ संकार वैस्याग्रवैहन्वनोव्यस्तापिमेघवटलंसंकोत्तेश्चायानि
श्रोणीत्रेहिवोवासः॥ विश्वसर्वभूतः॥ कुगल्यगल्लः॥ सबेसुक्रियतंस्त्वयेवजवतुल्केऽशेषे वरः॥ ६२॥ एकाक्षिका
हयेनरहीजिप्राणीगण॥ एकातया पुरुषा चात्रमगुण॥ क्रीडारेव कावयालहमी कारण॥ विस्तीर्णिस्त्रिमवत्॥ ६३॥
उडया चेयामहाषाष्प्रभुः॥ वक्तव्यंतेवज्ञाद्वा॥ जयोचिरुपांतरनिर्मला॥ तत्याचेयुणा॥ त्र॒॥ दद्या ल्लातरी॥ अस्य स
हजा॥ सञ्जनेमगृणतेश्चिविश्वाजो॥ नवसागरतरव्याख्याजा॥ दद्याविलानाही॥ धा॥ येष्टलादागनीसव्यसना॥
जाक्षितत्त्वमरुणमहवा वन॥ नोगविडर्भरनकथानन्॥ नानाङ्गः रवराङ्गी॥ या॥ विस्रवा वयातोद्यवाच्चक्तः॥ महा
प्रचंडमेघवच्च॥ जयोचिदयाम्ब्रातरकोमक्त॥ तहतजाणा॥ ई॥ हयाच्छेजयाच्छती॥ दद्याकरीजंतुगणावरी॥

॥३८॥

वंहिदेवगणन्यारी॥तथापुरुषासी॥७॥लहूमोहोतथाचीदाची॥।।तोगविसकलसाम्नास्त्वैरत्यर्थीसंगक
र्यकरीआहीएति॥इति जेसीते यादे॥८॥आहोहात्याक्रमलघ्नोठ॥तोविजाणात्वर्गप्रतीजावयात्रीहानेत्तिला
विनसेकडोविकडा॥स्वगरिहस्ती॥९॥दयात्रावसर्वांसिष्विकरशतोलहस्तीचामनोहरातथाकंवीचायोरहाशदयाने
विजाणा॥१०॥हेनयाहेसुकियमा॥लहूततवापुरुषोत्तमा॥आलीडुर्तीचीत्रिमा॥लाखिलेकयाता॥११॥कुगतिसिं
तात्रिनियोगवर्णप्रत्यक्षा॥यथहरकस्त्रियस्त्रिया॥धालीतयासी॥१२॥हथासारिवयायोरु
णा॥तात्रेविनूवनामाजीजाणा॥सकवयुगाविकारण॥१३॥हयालोकनव्यामाजीसा॥१४॥हयाउत्तमम्
एसोतोविअभ्यासर्वसुखाचासागाचा॥१५॥हयासंपत्तीचमूल॥हयाविपत्तीचेवाळा॥दयेनेसिद्युतमक
वा॥जापहोत्या॥१६॥दयासाधनाचेसाहयागुणालिनाहीयारा॥१७॥हयामुक्तिचेमंदिशारेकामज्जनहो॥१८॥दयानया
विसर्वत्रुति॥अन्यउपदेवततथाकाथकरिती॥अग्रोक्ते धनवहातीतयाजवकी॥१९॥हयानाहिजयाच्युतरी
सोरव्युत्तमिकेस्वप्नोतरी॥तोपुटिलाजाणात्रवसागरी॥२०॥स्त्रीका॥बहिश्वामीतेवतितकलीर्य
ददयती॥पतिचासपाचीर्यदिनजातियोकश्चमपि॥बदिह्वायीरंस्याऽपरीमकलस्थाथिजगतः॥प्रसुतेसत्वानात

॥३९॥

दधित बद्धुः॥ प्रियमुहुर्ते॥ इति कवः॥ न च विषयद्युगुरु गाया॥ करणविश्वर्णु तु तिह्या॥ हे जाजहि ध्वलेत्यावया॥ न त व
सागर॥ ३७् हेतो जिलोका मानी सरा॥ ज्येष्ठे नोलता तिला हा न्वाय॥ यरो बजतदि से अंतरा॥ मिथ्यामतामाजी॥ ४०॥
जाणी वधकरु नियुक्त जोडा॥ ज्येष्ठे नोलता तिलतिमुहु॥ इव वेत्तु नियारो कर्ते॥ यायकर्म धियती॥ २३॥ कराही विकनिमिः
लकरु नि नोह स्वाह क रीती जीवधू न॥ स्वाणती स्फक क जाले ज नवाये उन॥ येगो कर्म॥ २४॥ के से पुण्यघेत्तु याजि
वासी॥ प्रत्यक्षमाहु लिया लिवासी॥ हा काव्य अनन्धी॥ २५॥ गुह वृलेस भुर्वासी
गो के शिष्या शिरो मली॥ हे मिथ्यावचन यावधारी॥ ज्येष्ठो नव्य कंदा॥ २६॥ आयो एका हो औ तेज ना सत्य मानव
हृदीनवचन॥ युणनप्रदेहो वधकहन॥ हेस ललसल॥ २७॥ याज्ञाएन न ते कदवाण्यता॥ तोहीत रोनिजायक दां
श्चिता॥ परीकरु न नया जिवया ता॥ न यहि युष्याय॥ २८॥ यज्ञिमेन उग्वेकदा न्रासकार॥ तोहीउग्वेकदा क ज्ञासारा॥ यरी
करु निही सविचार॥ युणनप्रदे॥ २९॥ आयिगुणउच्छके वका॥ तोकदायी नहो यज्ञीतत्व॥ तोहीकरु नि
हृदयीलजका॥ सत्यार्थी याहो॥ ३०॥ ज्येष्ठका कोणी विके कारण॥ हेस वर्यदोनिये तीयुण॥ यही जीवहंसाकेतीयान
युणनप्रदे॥ ३१॥ वसुंधरा सविजंतु सिअधार॥ उस नहोती सकाळ चराचर॥ धातुरलादीक प्रचुर॥ स्थावरसचा

॥३७॥

चमी॥३॥ नृमिधीवसर्वजंतुते॥ आगनदेईनगहेसाते॥ परीकाढे करुनिअवचिते॥ ग्रहोनिचेपी॥ इआनहोयोसे
वियरिला तेहीहोईलकदाश्चिता॥ परीजिवदिंसावरुनिश्यता॥ थुएनहोयेये॥ ३२॥ ऐकाओतेजनसमस्तप्राज्ञा
मंत्रानंत्राविद्यागच्छाहिंसाकराविद्यातीकुशास्त्रवाज्ञा॥ तेविअज्ञालेणावे॥ ३३॥ श्लोका॥ सकमलबचनेमन्त्रावे
सरंगासाखदसा॥ दध्यतमुरगनकालाधुवादेवदावत्॥ रुगथगमजीनाङ्गीवितेकाळकृता॥ दविळसुतिलवाथ
जाणि नांधर्ममोष्टित्॥ ३॥ विका॥ हेहोकोविद्योतेजना॥ खामीहेनकठेतयालागुण॥ धर्मद्वाणातिरिक्षवंज्ञानहि
अप्सरेकाया॥ ३४॥ मुनिस्थोणेकामाता॥ लोकप्रसिद्धहंसांता॥ जगेजाहलासन्नीयाता॥ बोहोग्रांतेनयडे॥ ३५॥
नेत्रासीरेगच्छालाजरी॥ चंचरवदिसेविविधाशरी॥ पश्यकर्मतदेलेनरी॥ ऐसोपरीदिसता॥ ३६॥ अथवाजाहलाउतना
तथात॥ अश्वाखावेलेनलतनलेता॥ मगकाश्चथुसावेतयाते॥ विवेकीयाएला॥ ३७॥ शुनाश्चनकमीचाऽउदया॥ तद्यो
गवाकीहोयउदया॥ कर्मसारीसेवक्षब्दहोय॥ उदयकाकी॥ ३८॥ नेत्रसाकुबनेच्चशुत्रकमी॥ यायुषालाचेनक
वेवर्मीतेलोजिववधासिल्लातीऽर्थम्॥ निजबंतिस्तथा॥ ३९॥ जाननेत्रासीचालेपडवा॥ द्वयोतीवच्चम्भीकरुनिप्र
वक्ष॥ ल्यामाज्जीलात्रनिकमव॥ थुएफक्क्षयावे॥ ३०॥ अससजालावसम्मूली॥ युटिलाआधारनहिसेभरणी॥

॥३७॥

तेषां लोके उगवलोकनरुही ॥ ऐसा प्राणी अनन्या ॥ प्रथा ॥ त्रिजंगा मुखी शब्दनिहाता ॥ काहावैद्वलोकेदि आः प्रथा ॥ प्रथा ॥
द्वाहो इल आपला श्याता ॥ हेनक छेत या ॥ हरास ज्ञनासीक रुनिवेचाद ॥ बोलगा वचाशि के उनमत्राथ ॥ मतिमंदासि
नक छेत चेद ॥ इष्टीतो प्रथा ॥ प्रथा ॥ रोगोयी डोनिजा हलाजीर्ण ॥ उयायनहिसेल्पो अलेसरण ॥ चिरंतनवा चावयाक
एण ॥ वीजादहरण आजीता ॥ प्रथा ॥ शुष्ठार कृनियामनाता ॥ करीतो अन्यजिवा चा शात ॥ द्वाहो लोकेद्वलज्ञाता ॥ स क
क गरधुस्ती ॥ प्रथा ॥ ऐसी ज्ञानेजया चीफस्ती ॥ केसे बोधे वेतया प्रती ॥ कदहन जुके हो इगति ॥ तथायुक यसी ॥ शुष्ठार
मनीमाजीउजेकमव्य ॥ किमः अराजी ॥ उगवेअक्क मंडका ॥ तरीचनीववश्यनिशुष्ठकव्य ॥ आमहेय ॥ प्रथा ॥ मर्यु
रुषीच्छुस्तमिति ॥ बीचाया जीता होवरेगतिर्मद्द ॥ तरीचजाणीकव्यनि शुष्ठुनि शुष्ठुनि ॥ आमहेय ॥ धजहेजाणेनि
ट्टयंतरवृण ॥ हिंसानकराविगेलि आजाण ॥ अदोसर्वसुखासोकारण ॥ अहं ही सावता ॥ प्रथा ॥ लताका ॥ आशुदिध
तं चपुरवतरं गोंगीरीयसं ॥ वितं चरोतं वलवक्तरस्यामित्वमुच्चेसरं ॥ अरोग्यं विगतोतरं विजगतेस्त्राया
ल्लमल्लेतरं ॥ संसारो द्विनिधिकरोति सुतं चेतः ॥ हयादीतरं रठ ॥ रठका ॥ जयायुलयो चेत्तर ॥ हेयेन द्वेनिरंतर
गातो जाणावा उन्नमनर ॥ त्रिजुवनामाजी ॥ ५७ ॥ दयाकरितास्वर्विजिवावर ॥ आशुद्यवर्दीर्थतराहमिंदादियो

॥३८॥

रयसारा॥महतीधारा॥५३॥स्वस्युंदरसंकानन॥जगाधियकरश्चप्रिनवमदन॥जरीदयायुक्तश्चेमनातरीन
 जासप्तदोयउत्तमगोत्रा॥लोकाधिष्ठल्यान्नगमित्रा॥जरीचेकस्त्वरसनितश्चित्रा॥तथायुक्त
 सो॥४४॥धनश्चन्यादिकसंवत्ति॥उत्तमातुल्येयोभतपति॥हयाज्ञसेजयान्यन्ति॥तरीजामहोया॥५४॥नितु
 वनामाज्ञीमहावल्ली॥ननीयेकोलासिकदाकावी॥अनुकंयाअंतरकरकली॥तरीजलाग्रहोया॥५५॥दयायुक्त
 ज्ञानेवहदयकमल॥तरीजामहेयस्यामीत्यसकल॥सोवतीविष्वरुपामेहङ्क॥तथायुक्तकासी॥५६॥अग्रेयताज
 महोयेकडवर॥बयाप्तवनिजायडव॥जयावहेयेनइवेंत्तरतयामानवासी॥५७॥हयेनरकिजीत्राणीया
 की॥स्यायाताविजाग्नेयतयासी॥देवतातीष्टीतयायासी॥आहृणीजीदेवता॥५८॥सर्वानुतीतयाकरीता॥
 क्षित्रुवनामाज्ञीदेययोग्यता॥जीविलक्षितीस्थग्निवता॥तथायुक्तासी॥५९॥दयासर्वमाजीसार॥सर्वसुखासिक्षया
 होयसर्वसोरवा॥इकमन्त्रबोनिहोयगरवा॥तथामानवाचे॥६०॥रुपासकलामाग्रहक्षुरसर
 देवदानवहेतीकिंकर॥मगकामायनहोया॥इत्यंसारसागरवक्षुरसर॥नामनरसुगनकंबेयारात्
 निजायश्चन्नतर॥दयायुणाहे॥६१॥दयासर्वमाचिमूळ॥दयानेसर्वतकेहेतीनिर्मुक्तादयासोरवरा

जोकेवद्वा। चमत्रवाणी॥ दज्ञदयेवीणह आधर्षे॥ दयेवीणक्रियाकर्म॥ दयेवीणस्थनभर्म॥ नियन्त्रयोद्देह॥ इव
 अहिंसाद्वत्तेजपीज्ञेषु॥ तेसुचिलेतुल्यास्थषु॥ अतासल्वतमहि माचरिषु॥ सर्वगिरुषाहे॥ इवाईतिश्राव
 हिंसाद्वत्तनिःकर्मणानामपश्मृष्ट्यायः॥ १७६॥ मंगलमहा॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ १७७॥ काळा॥ काळा॥
 ग्रीष्मीजीततनाशायनमाकर्मजोद्देविश्वोत्तेजनी॥ विनविलेगुल्मीशुनी॥ खामीअहीयावतश्चेकोनी॥ वृषतजी
 लोदेवा॥ ३॥ अतासल्वततेकेसो॥ कोच्यगुल्मीहेतेजेषु॥ हयाकरुनिरुपांगवेश्वालास॥ श्रीगुहगया॥ ४॥
 युनिवोलेमधुरवचना॥ आताएकहोश्वोत्तेजना॥ स्वस्तकगेनिअपुलेमन॥ सल्वततेगुल्मीतेजना॥ ५॥ लोकना॥ विश्वा
 सायतनंविष्वल्लदलनंदेवःकृताराधने॥ मुक्तेःयत्थनेजलामिज्ञमनेवायेऽगसंग्रहे॥ श्रेयःसंवननेसम्भू
 जननंसोजन्यसंजीवनं॥ दोतिःकेजिवनेकमीवज्ञनेसल्वत्वचःयाचनो॥ २८७॥ टिकाना॥ सल्वतहेजग्यायावना॥
 साःयहोतिसकजसाधना॥ लोकहोयमुक्तिनिःशना॥ सल्यमहावता॥ ६॥ सल्वतमहायोजतिविश्वानेमंदीश॥ वि
 श्वासभृतीलोहनश्चोर॥ रावरेकादीक॥ ७॥ सर्वविष्वीतेहेयदलना॥ यथकमीजेहोयग्रहन॥ सर्वमंष्ठतीसंया
 दना॥ सल्यमहावता॥ ८॥ सल्वतयाकीजोनाच॥ अग्नितीतयासिस्त्रयस्त्रय॥ यस्तकित्त्रहतीकिकवरात्यपुरुषा

॥३८॥

सा ॥७॥ सर्वचत्क्रोद्धयासिस्त्वना। मोहसुखासिस्त्वग्रहना। नीनुलंयेसत्यवचना॥ सज्जानमृतिते ची॥ ८॥ सत्य-
तेविजालसंप्रसना॥ पाणीनुलंयीतत्यावेचनन्। चालतजायचदकारुना। लोकवशिष्ठाण्॥ सत्यवचनवीक्षणातिर्मि-
ल॥ पत्थश्चनिदेयत्तीतव्ल॥ वाशा हेल्वेनिडरथव्ल॥ नरो हेपुण्ड॥ ९॥ अश्वादीककूरसुग॥ अश्वाऽर्थरविज्ञा-
ण॥ स्थर्वनकवितीष्वित्त्रञ्जग॥ सत्यवंताचै॥ १०॥ सत्यवत्ताक्षितिर्मव॥ यापलोयसैतिसकव्ल॥ लवस्थीतिहेः-
तयाजवच्च॥ निरंतर॥ ११॥ सत्यवत्तप्तायाजीकेवव्ल॥ उदयदेसोनियागरउच्चवेदे॥ तेसोसत्यवाक्यासिस्त्वम्-
दिसकव्ल॥ वर्धतिहेये॥ १२॥ सत्यवन्वनशरसाधन॥ तेविश्वहीहोतीमस्त्वना॥ हृषिनष्टित्यासिइर्जन॥ विश्व-
वनामाजी॥ १३॥ अनुष्मदेवसत्यवचनन्। तेवितिलहस्तीसक्तीदास्त्वना॥ रेक्वावयासिउद्यावन॥ उष्मातीत
॥ १४॥ अज्ञीकसर्वासिसत्यवचना॥ सामर्थ्यसिंहसियोगसूत्रवना॥ किसर्वचारिष्यसियेकस्थान॥ सत्यवचनव्ल
ज्ञाति॥ १५॥ सत्यवनासिउपमाहेती॥ त्रैलोक्यवनयेत्यासित्वीता॥ नागनरसुगनयेसाविता॥ सत्यवचनामी॥
१६॥ सत्यवाण्णजातीतरु॥ सत्यआग्नेयोद्यामना॥ त्रिजगामाजीयावना॥ सत्यवचनद्वा॥ १७॥ सत्यवचत्त्वेकी

नि श्रीतिजना आनंदे दुद्धतिलोलायमाना ॥ धन्यधृपत्यस्यामी केलेयवना ॥ आद्यात्मनायास्थी ॥ ३ ॥ अआत्मस्त्वं
द्यवचन्वनानेकावेष्यामीसकल्ला ॥ लेण्ठुरुश्चयाचेपूळ ॥ तेष्यिष्ठसौगावे ॥ २० ॥ गुरुवचनवी
लेण्ठं नीर ॥ ह्येणेका चित्तहेत्तनिष्ठिर ॥ अस्त्वयिरसोनि जाययेकस्ये तेष्यिष्ठसंयगते ॥ २१ ॥ स्त्री ॥ अन्योत्तमाइस्त्वा
त्वतिवचनवक्त्रिवचने ॥ निंदानंडज्ञवानोन्यद्वनिरुद्धानांजलमिवान्यत्रस्याक्षायातथेऽवतयःसंयमकथा ॥ कथंचित्त
मिथ्यान्वचनमिथ्यतेनमतिमान् ॥ ३० ॥ टीका ॥ कहीयेके कागणेक रुन ॥ जरीबोलता आसत्ववचन ॥ कितिलगालेत्तनिदह
न ॥ त्रस्यहोयक्षणात् ॥ २२ ॥ अवबृयेत्तनिदवानवा ॥ नवा ॥ त्रस्यहोतिवचनवृक्षसक्त ॥ तेष्येत्तस्यावचनमहायव ॥ जाळीकीलि
सी ॥ २३ ॥ कषायमहारथनावह्य ॥ योधितात्यामेयज्ञवस्त्रमहादद्वा ॥ तेष्येत्तस्यावचनया चीसा द्वी ॥ यो धी ड्युर्णा सी ॥
र्य ॥ विवृप्तसौरव्यास्तिविदारणा ॥ सक्तः लासीकारणा ॥ तीव्रच्छुदरुणाचायाविषा ॥ त्रोगविडः ख ॥ २४ ॥ असत्यतेष्य
नरकस्थान ॥ आयर इः यनागविगहन ॥ यत्रामंटथासीकरीदहन ॥ असत्यावचननी ॥ २५ ॥ औसेअसत्यावेगुण ॥ क
नधमाच्चिवस्यरण ॥ जोबोलेत्तस्यावचन ॥ तथाङर्गतीसत्य ॥ २६ ॥ त्यावचनावेलताकथा ॥ अत्राहिनदिसेमंजया

विवातो मगतया चरणं अलीयर मार्गं गवेकेचा ॥२८॥ असत्य इर्गति वेमाहेर ॥ असत्य असना सिंचधारा ॥ सर्वदुःखणे
 तो चेमदीर ॥ असत्य चना रणे ममसत्य दुष्टुः अपद्यनेपुळ ॥ दहनकरी वायसी महास्थळ ॥ दहनकरी वात्संकुळ ॥ असत्य अ
 ग्री ॥ ३० ॥ याकारणेबुद्धिवेता न कदानवहावे असत्य चना ॥ सत्यवचनक दियावना ॥ त्रिजगासी ॥ उश ॥ कलोका ॥ असत्य
 ममसत्यमूलकावराण्ण ॥ कुवासनाय पद्म सपुष्टी वाराण्ण ॥ निष्ठिदानं परवं चनोर्तिता ॥ हृता यथाधं हृति नीर्विवितो च शारिका
 ॥ असत्य अविश्वासा चकराणा ॥ विश्वासन गवितो तयाचा कोणा ॥ नोगदी नकोहि इः एवदरुणा ॥ वचन असत्य ॥ उश ॥ चेमदी
 कमळादिस्त्वानसरोवर ॥ किं तु मीसवीसिआ ग्रामा ॥ तेस्तु वासन चेमदिर ॥ असत्य चना ॥ ३१ ॥ सर्वदुःखणे
 चीड्येतनीलोती असमार ॥ असत्य इः रुग्मागर ॥ नहीं यारतया चा ॥ ३२ ॥ असत्य इः रुग्मेयोगरे ॥ कोणनगानि
 तयाचेवरेणे ॥ कदानवृक्ते नर्के दिर ॥ गुनः गुणीतया सी ॥ उश ॥ सर्वसंस्कृते निवारणा ॥ पद्मवताविदारी लेसाचारणाका
 सत्याचार दहन कारण ॥ ३३ ॥ गरवस्तु ई लावया मूळ ॥ वासना वृहिकरवी सकृद ॥ नह प्रवृद्ध
 चात्रव्य ॥ तेसेश्वसत्य ॥ ३४ ॥ सर्वज्ञ कराधा चेस्त्राण ॥ कुबुडि वाटवी असत्य चन ॥ सकृद अष्टकागचेनिधान ॥ अस
 त्य चात्रव्य ॥ असत्य इर्गति वेमाहेर ॥ ३५ ॥ असत्य इर्गति वेमाहेर ॥ त्रिजगासी ॥ उश ॥ असत्य चन ॥ यतीःसा ॥ ३७ ॥ असत्य चन ॥

विकामाहिना॥ छिठीदलतातिसर्वजन॥ निनश्चसल्यासमानकालीश्चन्द्रनाहीची॥ प्रथा॥ यात्रगीत्याजवेजानीयान
 ॥ नानाकुंचाळयुक्तीकरूपना कदाबोलोनश्च असल्यचचना हेरणाणेगिलिया॥ धर॥ परोपकारश्च असल्यते चिजा
 ण वेसुहमसल्य॥ जेणेहिं सादोषनलोगे असल्या तो चिसल्यल्लण्डे॥ प्रथा॥ असल्यबोलोनिरक्षा वेजाणी॥ तेचि सल्य
 ददतहिव्यवाणी॥ असल्यबोताहोयद्वाणी॥ तेइव्यैणी बोलूनये॥ प्रथा॥ ब्रमण मानुनिजिनवचना असल्याजावेपर
 ल जिवरहेतुन॥ नबोलावेअसल्यचना॥ जाय याणतेवर॥ प्रथा॥ सल्यबोलता संदृनिगर्वे ब्रह्मतीतयासलीक सर्वी॥
 सल्यबोग्नेनाहियर्वा विजगमानी॥ प्रथा॥ सल्यसुल्लाचासागरा॥ सल्यमुक्ति चमोहेता सल्यसागराजीसागर॥ अन्य
 सारनाहीचाउण॥ रुमाकातस्यामिन्नलमनविलवमरिपिंचमुसः किंकराः कांक्षारः नगरंगीकृहसदीमालयं
 मृगारेमृगः॥ यातालंबिलमस्त्वमुत्तलदः व्यलःः स्थगालोकिवा योशुभेषमत्रामें चबचनं सरस्यो किंतेवक्तयः॥ ३॥ २॥
 ॥ टीका॥ सलोकंकीतवचनजोबोलै॥ त्यासिश्चापिन बत्यद्वृहेयजन्मा॥ सल्यचनासागरीवेरत्तञ्चमीला॥ न दीनाहीनिज
 गी॥ ५॥ असल्यवेदनाजोकुचाळ॥ त्यासिसमुद्देश्यस्त्वः भागीहे इलमहृजः॥ सल्यबंतासीधिष्ठीं अरीलोईर्लः
 तयाचामित्र तोजगमानी महायाचा॥ सल्यवचनबोलेजोपविच॥ अन्नप्रथतोवेद्य॥ ५०॥ सल्यसूतयाचेकिंकरादा

चाकरितिगंधर्वेकिन्वरा सत्यवचनबोलेजीनरा उत्प्रानादीतथासी ॥५३॥ अरथ होयतथा चेनगरा। बाध्ये नवाकः
 तीष्ठेहरुरुद्धरुद्धरुद्धिनीडृष्टतस्करु ॥५४॥ यह होयमहायर्वता। सप्तस्त्रियमहोयमहावनतसत्यवचनः
 न बोलतावरीता। लानदोयमोहा ॥५५॥ उजोगहोयपुथ्यमाळसाग ॥५६॥ सद्गुणदत्तीतीतः
 याचासंग। अदीर्णिशी ॥५७॥ सत्यवचनबोलतानिरोग ॥ जिं कहोयतसिद्धग ॥ यो रउपद्रव्यज्ञाग ॥
 महानरंकगरसातमः ॥५८॥ उरवराजीसप्तपाताक ॥ सत्यवंताविसेकेवक ॥ वीकमुंगीचे ॥५९॥ सत्यवचनविजा
 व ॥ हे रवतीकोषेचलचलकाक ॥ ते प्रत्यद्वहोइलकमङ्ग ॥ असेव वस्त्वाचे ॥६०॥ सत्यवचनविजा
 उनसंचरेषुप्रपाक ॥ तूरमुगेहोतीजंबुक ॥ ब्रतापक ने लर्कचा ॥६१॥ विषदरुणहला हला ॥ तोचिअसूतहोयकेवद्वा
 सत्यवचनसारिवेबल ॥ नादीनाहीच्छ्वा ॥६२॥ योलोयसनगमहाविषम ॥ सहजीहोतीअवययीचत्रीमा ॥ सत्यवचनमः
 द्वाच्चारमा कलद्वाच्चाचे ॥६३॥ सत्यवचननाहीउयामोहामार्गाचाहृ
 रुपाणामसप्रस्तमोऽयामः ॥६४॥ अंगाक्षेमहामाही ॥६५॥ नवोलतिआसस्त्वा ॥६६॥ इतिश्रीमलदत्तानि

॥प्रीयांसनाश्रायनमः॥ पूर्वनमस्कारनिगुरुत्वरणः॥ जिष्येषूष्यते जोडेनियाणी॥ स्वामीस्त्वरहेच्छत्वाणी॥ दिव्य
वाहणेकिला॥ ब्रह्मतज्जनाचेयातक॥ हरेनिजालेपुरुष्याक॥ संगोनिस्त्वयत्वतिवेक॥ द्युविलासासी॥ २॥ आतं अ
चोरिमहावत॥ रहणाकेलियाकायद्वेते॥ हयाकरहनिआद्यादिनातोसंगवेस्मासी॥ त्रृत्याकरनियावरी॥ मुनि
हणो औकावतअच्चनोरी॥ सज्जातिविजातिपुरुष्टनारी॥ पाल्कोवेदता॥ धा॥ लोक॥ तमश्वितथिशिइसंवृत्तीस्मृदि॥ समानि
धतिकीर्तमचंतेतेत्तवार्थी॥ स्वहयायतिभुगतिसंगवहतेऽगती॥ परिहरतिविष्टनगणहतवदत्ते॥ उच्चाराटिकाळा॥ कोहेये-
केकारणोनपविरयात॥ आचिरीकृतपालीनिद्वात॥ ३॥ इच्छासीनलाचीदात॥ कदकाली॥ ५॥ आमीच्छाचाचरणाता॥ परच
सुप्रेजारि वनात॥ दृष्टिदेखेनिअलिसचिन्न॥ नहोयकद॥ ६॥ मार्गिचालताचितिकजना॥ शुद्धप्रिलेङ्गेसेजरेसोनेनि
स्वामजायस्समने॥ नराहेतीकडे॥ ७॥ आसावातिकञ्चेजरेकिला॥ देवसा वितातयो चेशुण॥ आनन्देदुत्त्वतीसाधुण
याहोनिया॥ ८॥ काहियेककरणेकहना॥ नयेइकदोऽददत्तना॥ हर्षकीर्तिलहमीचित्तना॥ तयावेमश्चंगी॥ ९॥ किरिका
येविजगतभन्धत्यहणति हाजाननवंता॥ उथमाद्यावयासिजगतो॥ ऊनीयोतेनाही॥ १०॥ संसारङ्गेसजायसोइनावा
धनबाधीतयासियेत्तना॥ जोपरवसुनयेकदानेस्तना॥ तयापुरुषासी॥ ११॥ वेमेइछीतीतयासीसुगति॥ इर्गतिनियाहिः॥

॥२२॥

कदम्बागुति ॥ अदत्तभननपैर्दहाती ॥ पुष्ट्यमुतितोषाहे ॥ ३२ ॥ विष्वत्यपरीहोलोनिजायप्रहृकर ॥ यदालौ नागयः
 नोपविसोदत्यसार ॥ अच्चेषु वृत्तपाक्षीज्ञानगते ॥ विशेषजगते ॥ ३३ ॥ सकलं यतामाजीव्याए ॥ अजैशीज्ञानगदास्य
 रा ॥ जेयवन्तिनापैर्यच्छवानरा ॥ तोविष्योरविज्ञगी ॥ ३५ ॥ निरेतरच्छप्रिवशितीतयासिक्षी ॥ नसोलोनिजायका
 दास्युधी ॥ अहीलिङ्गातिष्ठौसिक्षी ॥ तयाजन्वर्धी ॥ ३७ ॥ सदावर्थतद्वौ यसकङ्गस्थि ॥ ३८ ॥ नवनिपूर्णतेगवितः
 या सुरवाध्य ॥ समस्तकार्यहातीसिक्षी ॥ तयायुलधाची ॥ ३९ ॥ अदत्यनयकारण ॥ नययोवेक्षदगेलियाश्या ॥
 ॥ जतनकरवेहेविगृह ॥ सर्वचानि ॥ ४० ॥ ज्ञानका ॥ अदनानंदेहतसुहतवामः किमययः ॥ शुनश्योलास्तस्येन्व
 सतिकलहेसेवकमले ॥ विष्वत्यादंवज्ञातिरजतीयवरमले ॥ विनितेविद्यावेंशिद्वयिवलहस्तीन्वतिर्जनितं ॥
 ४१ ॥ ४२ ॥ केषाण्यकपुरुषकुश्याल ॥ जरीईछीतरुतथुण्यफङ्ग ॥ तरीयाक्षवेअच्चेविरुदतनिर्मिक ॥ महायुण्यकर
 ए ॥ ४३ ॥ सर्वसोन्नेहयावेकारण ॥ येकअच्चेविरुदततयावीण ॥ समस्तहततयावीण ॥ निष्क्रब्याहे ॥ ४४ ॥ सकृदयेक्षक
 माविलय ॥ महायुण्याचाहेयतदय ॥ अदत्यनकृच्छवउपयाय ॥ कर्सनित्याजावे ॥ ४५ ॥ जेसोहरोवयमादीकमुक्ते स

॥२३॥

नयसतीच्छान्वयपरि लाकिकुचेऽमा। किंदं सप्यक्षीगहे निर्मङ्गा॥ मानससमरोवरी॥ २१॥ तेसंधननये जो अद्वत
 नयापुरुषा च्छाहृदयकम्भ्या ताम्भुदा य तुनादयाच्छासमस्ता॥ आस तातेथा॥ २२॥ गच्छीपले अंधकार एव
 गालोक व्यापु निरंतर द्वुस्त्रा। स्वर्णोदयदर्शो निष्पद्धेद्वुरा। नराह कीमयी॥ ग्रह तेसी आनंतजसा चीवियती
 द्वेरंबा प्रितयालो द्वूरपूल ती। नाफिरो लियो ह काद्यमागुनी॥ अच्छारित्विकविवि॥ २३॥ स्वर्णदिसंपति अद्विलियी च्छाव
 विनयवा छुल्यताग हतेथा॥ तोहरेयाल्लो ज्ञानारी॥ ब्रह्मता॥ नयान्वत्याक्षीपुण्यान्वी॥ २४॥ निरंतर सुक्तिकोता॥ ईद्वि
 चराहे नयायासी॥ तो अच्छावीरुतया क्षीनी त्रिषुडी सी॥ तोवीरा स्वीपुण्यान्वी॥ २५॥ याकोरोद्वानवंता यत्वियाल्लीतीक्ष्णज्ञानेव
 तथा आगृहाज्ञाना॥ स्वेननवरणीमायाच्छा॥ आपित्तीन्वाच्छा॥ २६॥ विद्यासधारिति सकाळजनना॥ ब्रह्मे वितीद्व्यन्वेनउन
 त॥ नद छितिकदाद्य अद्वत्॥ त्रिकोणीक रुनि॥ २७॥ विद्याद्विद्याविव्यात॥ लाणतीध्यन्वयपूण्यवेत इष्टत
 तशमंदीरीलहस्तीउननिरंतरराहे॥ २८॥ देशोद्दर्शीहायविव्यात॥ सन्मानकरित्वारेष्वरा॥ नमस्त्वारोत्तिलाहान
 स्कराविसमस्ता वेदितित्या॥ २९॥ करुणाकरित्वीष्वरवर॥ सन्मानकरित्वारेष्वरा॥ नमस्त्वारोत्तिलाहान॥

॥२३॥

शोऽ। ब्रतमहरत्या ॥ ३३ ॥ यालागीस्याधुस्कलोने ॥ नदृत्येवं अदत्ताध्यन् ॥ क्षमहोतिनवनिधियेत्तना ॥ सहजस्वर्जावे ॥ ३४ ॥
 ॥ शिराच्छ्रिवर्तिकीतिथर्तनिधने ॥ सर्वेगसंस्थाधने ॥ जोन्नीबहु दवंदनेवरक्षितं क्लेष्ट्यात्मयो होधने ॥ इ-गत्यंकनि-
 केभूत्यन्हृतमुग्यत्यासेषसंरेदनं ॥ धात्यसर्यस्तदनेतिश्वस्तिनंतधीमा नदंधने ॥ ३५ ॥ एककनिश्चित्यसेजरीजगत्यरीतात
 विलयदोउनिजायस्ताते ॥ अदत्तनेत्तद्विजोमनाते ॥ तयाकुलमाची ॥ ३६ ॥ जेस्याअस्तहातात्थनी ॥ प्रकाशनर्त्ती
 शनिरजनितेसेष्येक्षेत्रजायत्यत्येत्ती ॥ येकक्षिणात ॥ ३७ ॥ खक्षुत्तद्यात्पर्याप्तमहोयवकाशा ॥
 करित्ताअदत्ताधनाच्चावस ॥ होयनाक्षापुण्याचा ॥ ३८ ॥ अरामीनानावह्यत्तोप्रते ॥ अनप्र्येषुण्यफक्षविराजीना ॥
 दावानवीहहनहोयद्वाणात ॥ तेसानासेधर्म ॥ ३९ ॥ अदत्तधनेत्तद्विलेनरी ॥ जरोहोयोसीपरी ॥ मगपत्यद्वाकरी
 तात्वरी ॥ केस्योशोरोगहे ॥ ३० ॥ सर्वेष्यथर्थसिकरण ॥ अवस्येसुहृत्ता चेहरण ॥ परवस्तकरीतात्प्रियकरण ॥ येति-
 अदत्तधनाचिकरीतात्त्रास ॥ ३१ ॥ अदत्तधनाचिकरीतात्त्रास ॥ प्रकाशत्तद्वित्तोष ॥ व्यप्रजिवाचाहोयनाचा ॥ येति-
 दोषसमस्त ॥ ३२ ॥ सक्लबदवंधनोचेषुक्त ॥ अदत्तेत्तद्वित्तोष ॥ इर्नेगडरकरात्तीकेवव ॥ स्थानहोय-
 अदत्ता ॥ ३३ ॥ समस्तलेषाचेत्तद्यस्त्रान ॥ अष्टकनितिचिवस्तीर्णस्त्रान ॥ इठीलेजरीत्यादत्तधन ॥ तरीमाननकावह-

॥४३॥ चक्र इर्गति देवं भवा वै ध्ले मृगति वै होय हनन। न कर्मदि इः रक्षिये कनिधान। धन आद न। प्रय। उपजीवी शुद्ध
 वृजावाद। करविमनासिंहेतरेव। सकल अठुला चाकर विजेद। अदत्त धन। अ विणीदम्बके लत्पाविनाधन। ज्ञविनि
 तलेल असक्तमने। न त्रुके इर्गतीतयालाशृन। वकु पुण असोक। प्रथ। याकारणे वृष्टिवेते। न अश्वाविधन अदत्त। न
 नाथुकि स्वसचित्त। करुनिवर्जीवि। ४४। सर्वच्छ नासिकारणवेक। ल्लालेनिवर्जीविवेक। ये तनिश्वत्रकर्मच
 याक। अ वृचितालाग्रि। ४५। सकल वेग। असिथेकनि इरुण। अहेपरी हरणवेचोरी यण। नानाशाश्वनेविकारण। देवि
 वाहे। ४६। न आसिसाप्रणायरमार्थ। तस्कर यणवर्जीविदाता तथार्थ। सर्वकार्यसाधना यो। इत्यर्थहात्मी। धात्रला
 क।। यरज्यमः यादकरिहावनेव नावन। न वनमवनित्यभ्याप्त्वस्त्रवताघनमंटवं। कुगतिगमनमार्गः खर्गीपवर्गमु
 गलो। नियतमनुवाहे यं सेव्यं दृग्महितकं विहाण। ४७। करावयामुक तत्करण। त
 केमुक इत्यमाचिज्ञा। महा इः यकार क।। ४८। ये यावयातया इतासी। वनविसीर्णमहाविकासी। समसार-
 जः याविद्येकरण।। ४९। वह नावनेसीमहा सहन। स्मस्तदेषामीउत्तमस्थान। योरउपमग-
 रिनिधन। नोरेण्णवह।। ५०। हिंसापुरिलामत्तदजवीचार।। इह नावनेसिसाहाकार।। समस्त स छलासिः-

॥४४॥

विदारी। तस्य गुण ॥४२॥ अबनितिलतासि यजनमंडप संयुलं यसरो निलोकत्वये ॥ अवचितायेऽनिष्टतिषये ॥ नौरी
गुणे ॥४३॥ युगतिगमनासि महामार्गं सुगतिमार्गसिद्धिन्नीक इर्गं ॥ चोरिगुणोऽसक लङ उष सर्गं ॥ येऽनन्तरागति ॥४४॥ स्व
गोष्ठतिजावयाचेचीड़ा तेवैरीगुणोऽनिष्टदे ॥ सक लङ अनाश्रितो कर्ते ॥ येऽनिलागे ॥४५॥ शाकीमोहनशुगचक्या
दा ॥ अङ्गजापडलापद्मावलकट ॥ चोरिगुणोऽनिष्टदे ॥ मोहनशुगची ॥४६॥ जैसेलवणण्डतनानोर्ज्वला ॥ किंदेयः ॥
यात्रीनाचोकसुर ॥ तेसेतस्कर्युणनासति सारे ॥ उत्तमसगुण ॥४७॥ जरिगुणोऽनिष्टदे ॥ जैसेलवणण्डतनासेति जायद्वलात
येऽनिष्टपक्षेसमस्त ॥ लगतिनौरीगुणे ॥४८॥ चोरिहिंडवीद्वीदवी ॥ द्रुभिन्नागनदेहतयासी ॥ लोकठिढीलदण
तीयायराजी ॥ पदापत्त्वा ॥४९॥ सर्वदृः यासिनौरीगुण ॥ निकाहातीतयासीमरण ॥ किंरक्षेदिश्वारोहण
करिणीदेश्वा ॥५०॥ सर्वदृः यासिनौरीगुण ॥ नौरीयापराजीनकेवद्वा ॥ योहेपत्त्वा ॥ नौरीयापराजीनकेवद्वा ॥५१॥
॥ अतासक लङ नौरीगुणञ्जते ॥ यजावाचोरीगुणञ्जते ॥ नौराज्ञोने दुलत्तायदस्य तेसाज्ञोनेजगता ॥५२॥
॥५३॥ निश्चील्यन्नोरीवतानिस्त्रियानामा ॥ अङ्गस्तोः यायः ॥ मंगलं महान् ॥ श्री॥ ॥ श्री॥ ॥ श्री॥ ॥ श्री॥ ॥ श्री॥ ॥

॥२५॥

॥त्रियासूडनायायायनमः॥तत्पुष्टीश्चोतेजना स्थामीकेलेअल्लासीयावन्॥अंबोरीबहतेरेकोनिसमाधीन॥जलो
स्थामी॥३॥अतावहवतअद्यामी॥इयकगेनिसांप्रथमाया॒धि॥जोगोसाधनहेयमोहस्यवासी॥तेविसंगास्थामी
रापुरुदेणोहेस्वस्त्रचित्॥कस्त्रनिगोकावेबहु वत्॥गोहस्त्राप्रहेश्वतिन्॥तोविअश्वेषागते॥४॥श्वोका॥द्वत्से
नउगल्यकीर्ति॥यहल्लोगोत्रमेष्कु चिर्कं॥आरिग्रस्यजलोत्तुलियुग्मणा॥समस्यदावानवतः॥संकेतःसकलापरज्ञी
वशुरुद्वारेकवालोहुदः॥शीलोयेननिजाविलंत्रमरिवलंत्रलोकयुद्दमायी॥५॥टिकाळ॥अलाहेकावेश्वोतेजन॥
बहुलवताचेमहिमान॥उपमादेतासर्वस्ववन॥नयेनयेतयासी॥६॥जोयालीबद्धवतासी॥सकलदीलावितोच्चरा
ओ॥॥अहोश्वेकामोहस्यवासी॥कारणत्रील॥७॥चीलचेलोकावेत्रिवरमली॥किमोहलहस्मीकंटमणी॥स
कल्लवतामाजीतिरेमणी॥चीलवतत्रीलत्तुडामणी॥तेहरविलेजेआ इरुणी॥हालापुरुद्वामा
ज्ञी॥तीरिगेमणी॥तोवियेक॥८॥चीलहीनजालाजीनर॥अथदोस्यतिलाहनश्चर॥धोश्वेवजनिनगोर॥९॥पकीः
तिर्त्वेऽप्रस्तुत्वाच्छोनारी॥कालिमायेऽतैङ्गवरी॥वाजतीत्रशकीतिचाक्रेशी॥याज्ञाजगते॥१०॥केतवा
ज्ञानेत्रीलवताचानाच्च॥निजननीजननकाअण्णिलादेषमसिलाविलीत्यातेंदासा॥स्वगेत्रजनाच्च॥३०

॥२६॥

चारी नाशिदिथलीतिं जुदी समर्थक वस्तो इलासमुक्ति । शिलांगसापडेयतानी । कदाकाळी जुकेना ॥३॥ अवह
यतस चुणस मुदाया चेवना कल्पस द्वादिष्वीभृत्योनायमान ॥ नाना सौरव्याचीफ लेष्यमने । तथाचनिजो चर्ति ॥
३२ ॥ अचलस अविचार जूताचाना । दहनकरीस चुणगणवन । शिलचतमो डिले जया न । त्याणेसेके ले ॥३३॥
सक अ पद्यासिनसल्लान । इर्हिकल्यासिनांडासदन । ग्रीलरत्वोलीयाहर बोना । इः स्वसदनते होय ॥३४॥
दलनहाता जीवता चै । कचाढलागेमो हायुणचै । सक ल इ क मंथितनिमाने । तथाचेहै हर्द ॥ अशमुकी द्याराशिषः
देवती न ॥ अः रम्भुक्तवाटेसबल ॥ ग्रीलहरवितावेतीसकल ॥ अविद्यरची ॥३५ ॥ शील व्रतदोताजीवत्वेत्रा । यथकमाशिजा
कवल चतानेहोयहरण । नकादि इः खासिकरण ॥ कुप्रियतम् ॥३६ ॥ नाचाहोताजीवत्वेत्रा । यथकमाशिजा
दलोपात्र । नियाहोय अन्नपरच ॥ गोविचक्षितीतया ॥३७ ॥ आकारणे संतमज्जन । ग्रीलरहितावेतीसमस्ता । रह्यए हो निजै का लरेत ॥ स्थीर
ना । हेसुन्नेकोनिवृद्धिवेतन । रह्यो वे जील ॥३८ ॥ ग्रीलरहितावेतीसमस्ता । रह्यए हेविष्ठसेषं द्वजतीव्यये । कल्याणनिसमुलसंस्ति
त्रीयगहेविष्ठत । तथाजवधी ॥३९॥ ग्रीलरकत ॥ व्याप्रव्यालजल्लादिविष्ठसेषं द्वजतीव्यये । कल्याणनिसमुलसंस्ति
विजुधः । सानिःयमःया सते । कीर्तिस्फुर्तिमयतिचारुक्यवयं । अमंत्रावयस्य । त्वान्नर्वाणि सुखानिस्त्रिःधने

॥२६॥

ये त्रीलमा विचरते ॥३१॥ हिका॥ जो त्रिकर्णीया शिदोईलकोला ॥ त्रील वत्या मीवहीगोला ॥ श्रीज
गीता ही॥ ३२॥ त्रील वत्थपीले जया ना ॥ वाधुन श्रीके तेया सिंहिवन् ॥ महा पुरजाय चालून ॥ तो चूल्य चारे॥ ३३॥ स्वर्ते
न करेती इक्ष्याथद ॥ कदानकाहि ती अरिविथा ॥ त्रील वत्या कितान चविभा ॥ स यकरौतीसच्च॥ ३४॥ न बाधीतया
मिदाचानद ॥ अ ज्ञायाहि ती करसु गेय कवलति मिस्त्र ॥ मोहिफळ त्रीष्ठ ॥ रथ ऐकाड हो पसः
गर्भी चादा ॥ त्रील याकितान ही अकदा ॥ यतरसंग कार्यकि ती सदा ॥ त्रील वत्या देवे ॥ ३५॥ जो त्रील वत्या कितान
आस ॥ समस कल्पाणा चाउल्हास ॥ शु नोदया चाउदयविवेष ॥ त्रील वत्या हो व्यात ॥ त्रील वत्या कितान
विध ॥ समिथ असनि तेया चेविभु ॥ अ वये इष्ठि तीतया चोभ ॥ त्रील वत्या चोभ ॥ ३६॥ संगन सोहिती मुरवर ॥
अ ज्ञायाहि ती महो असुर ॥ अंतरह वहोती किंकर ॥ त्रील महोत्या ॥ ३७॥ कौतिल्या ये जिजगा ॥ अन्यः पृथ्वी
ती हो ॥ त्रील वत्या कर जोडोनि विनिवितासमन् ॥ ब्रजावत्यालोचा ॥ ३८॥ वर्धते होय निजधर्म ॥ ये त्रिनि सोनेषुए
कर्म ॥ त्रिजगमाजी श्रुत्वार्थ ॥ ह्लण्ठीतया सी ॥ ३९॥ सर्वस्वर्गादिकं संपत्ती ॥ समीपतया चेवतीति ॥ जैसी सागः
र ये ईरति ॥ चंद्रासिदरवोनी ॥ ३१॥ सर्वश्रन्देह दया चैवितु ॥ सविधतयाचिङ्गसति ॥ निरंतर देवकन्या ॥

॥३६॥

ठींती॥ मार्गतया च॥ ३२॥ शीलवृतपादिताअब॥ मोहसुखसदातयाजवः॥ अजायादितीदेवसकङ्॥ तथा
रुषाची॥ ३३॥ सुनकार्याचासमुदयसर्वा॥ सर्वपर्वामात्रामहापर्वा॥ शीलमहाबते॥ उभा॥
ऐवाश्चोतेजनसकङ्॥ शीलवृतपूण्यकर्मचिमुद्र॥ शीलवृततेमीहृफळ॥ करताकामाजी॥ ३४॥ शीलकवलः
तिकुलकलंकंलुषेत्यपंकं॥ सुहनतमुष्यविनोतीस्माप्यतामातनोती॥ नमयतिसुरवर्गहृति इगेषसर्वे॥ इवयः
तिथविशीलंस्वर्गमोहीसलिलं॥ ३५॥ शीलवृतवृतनिर्मल॥ जोषकीसनकंहृविच्छल॥ अर्थास्ता
न्तदरथक्षेऽद्वाहित्यासी॥ ३६॥ शीलशुणपादिताविवेकाहृतेनयकुलाचकलंकामहाकाव्यासिपदे धाका॥ त
यापुरुषाचा॥ ३७॥ काहौयेकनकरेताअव्यास॥ हरेनिजाश्रुज्ञादोषामहाजनसन्नानितीताचासा॥ विष्यक
स्त्रिनि॥ ३८॥ करिताशीलवृतताचानेमा॥ शुद्धिनिजायथापकर्दम॥ चलवृतवृतपेदरेखोनिथेम्॥ बतापत्रीलाचा॥
३९॥ लोक्यतिजायकुकर्म॥ विस्तारहोयशुष्णकर्म॥ साधनहोयशुष्णकर्म॥ शीलशार्मषकाङ्गो॥ ४०॥ निश्चयकः
रिताशीलवृतताचा॥ गचनरहेअश्रुनकमर्सचा॥ उदयहोयसर्वशुताचा॥ शीलालापनाचा॥ ४१॥ शूद्रवृतवृत
यन्निजगामाजीतयाचाकार्यासपर्वती॥ देवकरजोहृतिउनेसहजी॥ तथाचापुडे॥ भरतोचाइस्तीतीसर्वे॥

जन। मतिवेत इच्छीती द्युवयादान। संग्रह छीतो साधुजन। तथा पुरुष याचा। धर्म। नमस्कार क शीतीसुरवर॥ असुरः
 हेतितया चेकिंग। ग्रीलरहणकर्षी जो नर। नाहीया रघुणाचा। धर्म। धर्मेतात्रील ब्रह्मा चामार्ग। नि वारण्होतियोरे
 यमगरी। कर तबामाजीतया चामारी। नसोटीसदा। धर्म। जो शिल ब्रह्मा चालालसा। स वेचेन वापहोतीतयास
 तुटोनि जात्यां संसारयाचा। तथा पुरुष याचा। धर्म। ल्लेकास्थगीदिसंपत्ति। कदानसा ईतयापत्ती। चेके शरादि वदः
 वीजाती। हेत्यजीतेवताये। धर्म। याहेनिशिला च महिमा न। नमस्कारितीमक के जन। लहूधीवेदितितयाय
 उन आहीलिसी। धर्म। ग्रीलयाक्षि तानिर्वेध। तुटोनि जाय संसार नेह। मुत्रकीकोताया हे वर्मोद। ग्रीलवेतोक
 उ। धर्म। ग्रीलयाक्षि वेह ठमने। यर वनितायाहो न येत्रोत्तरने। स्व येमोहल दमीवेतन। वरी तयासी॥ ५०
 ॥अस्तोक॥ तो अत्यग्निरथस्त्वत्वह रथियायोगि सारंगति॥ ब्राह्मोऽथ श्वति पर्व तियुशलति हेत्युशलति हेत्युशलति विभि
 योग्रुत्सवतिविथ त्यरितिकी डातदागत्यां। नाश्रोपित्यगृह लटवषि वृणां ग्रील व्रजावाधृते॥ ५१॥ अस्तिकांजो
 मनुष्यामाजिसुवर्गीव॥ ग्रील ब्रह्मा दीतसेनि मर्ज॥ अस्तिप्रत्यह द्वेष्यतयासिजव॥ ऐसे ग्रीलसामर्थ्य॥ ५२॥ नकरवेग्रीलब्रह्मा च
 जरीपर्वतत्रासेविषाक। तोखडाहेयकेवक। ग्रीलप्रतोयमंदिरेवेक। निरंतर लहूमी॥ ५३॥ नकरवेग्रीलब्रह्मा च

गाणीता ॥ शीलनिजगमाजीभव्याता ॥ दासूणि विषहेये अथसुता ॥ जगप्रसिद्ध ॥ महाविद्यानेकंदसर्वं ॥ होतीउत्सा
 हमहापर्व ॥ यालागीविद्वृत्तीजनीसर्व ॥ याकीतीचीता ॥ ६४ ॥ निः ऊँक पालिताजीलकृष्ण ॥ सर्वदोषाचेहोतीहरण
 ॥ याहास्यक व्यस्ताधनासिकारण ॥ जीलयुण्डेरवा ॥ ६५ ॥ विद्युदिशालिताजीलवता ॥ इश्वरङःस्वेहोतीतेलं ज्ञाता ॥ अ
 विमित्रहोतीत्वरीत ॥ जीलप्रतोषे ॥ ६६ ॥ योरसागर अं वाक्य इसरे ॥ होयाक्षिं दोव्यासागोवर ॥ देवोनितायासिमा
 गेसरे ॥ महासमुद् ॥ ६७ ॥ तत्त्वायीष उत्तिसागरी ॥ जीलयुण्डेनिषेवही ॥ असेनवधीभव्यस्त्वारी ॥ तारीमहानद
 ॥ ६८ ॥ योरअग्रण्यञ्चनीडुर्धरा ॥ अव्याकृमहा नयं करा ॥ तोहोइलस्यमंदिर ॥ जीलयुण्डेतरली अनंतमती ॥ अ
 प्रजाव ॥ सर्वअप्यस्वलोतीसव्य ॥ अन्नोदयफलतीस्वजाव ॥ जीलप्रतोषे ॥ ६९ ॥ जीलयुण्डेतरली ॥
 स्विजाहतीत्वविल्याति ॥ वद्यजालीहेवाप्रती ॥ जगविरख्यात ॥ निघालीज्ञानिवेद-
 जोनिवाहीरी ॥ अन्नधन्यस्तवितीनारी ॥ विजग्यामानी ॥ ६३ ॥ अचलयाक्षनीजीलकृष्ण ॥ विरख्यातजालासुद झोन
 ॥ गेलासर्वार्थसिद्धकारण ॥ जीलप्रतोषे ॥ ६४ ॥ विजग्यात्वलवतमहादहौ ॥ नयेत्थमेसिकामध्येनकलवहौ ॥ पाद-
 याचिंतामार्थीप्रत्यक्ष ॥ नयेनयेतुकासी ॥ ६५ ॥ याकारणेसंतसज्जन ॥ याकितीत्वलवतगृहणनिधनात्रिनुवनीच्छ ॥

द्वयवत्समना॥ नाहीनाही अन्त्या॥ ह प्याईंति प्रबुद्धवता निरुपया लामनवू मध्यायः॥ ०॥ क्री॥ क्री॥ क्री॥ क्री॥
 ॥ क्री॥ विमलना आ अनमः॥ औनेनि अग्रह वेच चनाषुता ओतीशिले जोडेनिहस्ता खामीषित्रके लेच द्वाते ब
 द्वयवत्संगोति॥ आतासांगावेनि स्थूल वृत्त गरियुलास्त्रिकारिता कात्र होता तीपरी शुद्धा महासंते
 तेसांगावेस्त्रमी॥ २॥ श्लोक॥ कलुषंजनन्यान् जडस्यरचयन् घर्माह्मे न्युख्य यद्या॥ लेके त्रीतिह पद्मामकम
 लिनीलोंभावित्यस्मी॥ मर्मदातट मुड्डजन शुनम नोहं सर्वज्ञासंहितान्॥ कि न त्वं त्वाक एः परिगृहने
 दिष्यः प्रवृद्धीगतः॥ पृथक॥ गुह वेलमधुवचना॥ श्रेकास्त्रस करु नियामन्॥ अंतःकर्णं होत्याधानातेष्य
 ज्ञानसांगतो॥ च॥ गरियुह जड त्वावैयर्॥ उपगविकेत्वा वेचकु चिततरहे क द्वास्त्रीर॥ परि गृहासंसर्पी
 ध॥ अनेक विकल्पा चे उघती त्वाश वर्धनजातीनाविकार॥ साधनकार्योपदेशो धार॥ परि शुद्धास्त्राच॥ ५॥ परिगृ
 हामहनमत्तुं जर॥ उपजोनिटाकमिनिजाधर्मंतहवर॥ श्रंतीचरविनीजोरणकुरा॥ इर्भर अदी॥ ६॥ ह पाकमवल
 ताकोमव्य॥ उल आट तादहनकरी अनक्का तेसापरी शुद्धदावान्नक॥ जादीप्रसंहितस॥ ७॥ ह पाकमत्तवल्लीचेत्वंकु
 रा॥ दयानदीतिविरजेसुदर॥ निरुक्त करीपरी शुद्ध महापुरुषा गरामीवी॥ ८॥ ब्रतनेमाचीमर्यादा॥ परि गृहा

॥२७॥

सागरतंत्रं धैर्यमदा ॥ स्वधर्माचारनगहेकदा ॥ परिगृहास्वप्नावे ॥ शांतीस्मरेवरामाजीपूर्ण ॥ विकाषमंतोषवनजेश्च
तःकर्णे ॥ क्लीचमदगाजकरीविद्यरण ॥ परीशुदास्वर्णोरुक्ष ॥ ३० ॥ वर्षेलोंगांचुधिअपार ॥ बुडविसायासारविचार ॥ सर्वश्च
नथोच्चेपुक्तम्भोर ॥ परिगृहास्वाचा ॥ ३१ ॥ वृष्णमहानदीचापूर ॥ दासबीयमनेमाचेऽत्रयतीर ॥ आलागीत्यजितातिस
तर ॥ महासमर्थ ॥ ३२ ॥ शून्मनराजहंसाचेवास ॥ विघ्नस्यनियात्प्रजावितोसंतोष ॥ नश
दुकदा ॥ ३३ ॥ परिगृहस्त्रीकावितारोकडे ॥ पडतीनानायिचीसाकडे ॥ आववितायेतनिदेष्यदे ॥ विचीध्यवारे ॥
३४ ॥ लोतमीत्रचिद्विलीचरी ॥ आनावाहतजायनासी ॥ परिगृहाकाहे ॥ इरेषुनकरी ॥ चांतजनासी ॥ ३५ ॥ यत्युद्द
त्यजावेस्त्यजावे ॥ निरंतरनिस्वद्वत्त्वञ्चावे ॥ धन्यधन्यतोषिमानव ॥ त्रीजगमाजी ॥ ३६ ॥ नमोकर ॥ कल
संविद्य ॥ क्रोधगृहधर्मचान ॥ असनसुजगरश्चेदेष्टदस्तुपदेष्ट ॥ सुकृतवनदावाग्नीर्मार्घनोदवाशु ॥ नयनलित
तुषेगेत्यक्तमर्थोत्तरणः ॥ ३७ ॥ उद्दिक्षा ॥ कलहृगजप्रकारसीउन्ना ॥ विस्तीर्णविद्युत्यवलकरेनवेकतीमदेवा-
ता ॥ स्वइचेआपुले ॥ ३८ ॥ परिगृहाश्चेत्कातारी ॥ रेवेकतीविवालबानकरी ॥ क्रीडतीस्वच्छेदेनानापरी ॥ राहतीनिर्देव
य ॥ ३९ ॥ अदोकोधश्चयत्प्रियासी ॥ वासवमजानन्त्रमीविवेषी ॥ श्रेकायरिगृह्यापापराजी ॥ विचीध्यकार ॥ ३१ ॥ कृत

॥२७॥

सर्वोदिष्यागच्छि ॥ शहनीत्यश्चकादि किमिहृद्वा ॥ तेसे परियुहाञ्चसरोकेवृक्ष ॥ सर्वव्यसनामी ॥ २० ॥ तांश्चकारीतस्क
रामी ॥ ल्लङ्घयज्ञातीत्यायाप्रस्थी ॥ किं अनंदहोतोवटज्ञामी ॥ य उतांश्चाप्य ॥ २१ ॥ जेसोपि युहास वैदेयामी ॥ आथा
रडेसातमाथश्चामी ॥ स्विकाशिताद्येयापरामी ॥ मुल्लीत्वं ज्ञावे ॥ २२ ॥ युक्ततवनासिदाचाव्वा ॥ हृष्णदमः
सकृद्वा ॥ य उग्निहासमान्त्यप्रिघब्बः ॥ नाहीनाहीत्विनागी ॥ २३ ॥ विविध्युक्त तचेतस्वरग्मी ॥ ग्रीष्मित्युष्णक्ल नानाः
चकाराम् ॥ कृत्य परियुहावैश्वानर ॥ २४ ॥ मार्यविगुणा चेष्टयुक्त ॥ युक्तमधुविषयोन्मेष्ट ॥ युक्तमधुविषयोन्मेष्ट ॥
धर्मविदर्पणकरी ॥ २५ ॥ करीपुणीत्वां तस्वस्त्युग्मा ॥ लस्त्रवस्त्रोकोमालंतःकरी ॥ परियुहावा ज्ञात्यक्ल करीहृष्ण ॥ २६ ॥
एमी ॥ २६ ॥ विनयश्चुक्तीयुग्माचिकम्ले ॥ शातसरोवरीदीर्तीवृद्ध ॥ परियुहतुषारकरीहृष्ण ॥ २७ ॥ शरवस्त्र
परियुहाचाकरीतास्त्रिकार ॥ नयादेह कदाविनय अथवार ॥ नकले श्रुत्या श्रूत्यविचार ॥ तत्यायुक यामी ॥ २८ ॥ शरवस्त्र
चाकराचाल्याग ॥ ल्यनाचाच्यार्थावरील अतुराग ॥ निवृत्तीलोयदेह नोग ॥ तौचिसंगकराया ॥ २९ ॥ श्लोकः ॥ वल्लधि
वज्रामसिसिवहमेते मर्महस्यविश्रामत्रैः ॥ यथानंतरविनिग्रहापद्मसः यानस्थलीलावनो ॥ ब्राह्मीपस्त्रनिधिमेदः
स्यग्नाचिवः शोकस्थेतुकले ॥ केळीवित्तमथिश्वः ॥ परिहतेर्योग्याविवीकात्मनो ॥ ध्रुवाटीका ॥ एकापरीयुहाचाचः ॥

॥२८॥

यत्कारे ॥ उटविच्याचक द्वन्नीनिरंतरे ॥ लथुत्वद्विकरविचरेऽपि ॥ सदास्यवेदा ॥ ३० ॥ तथशमजावासीचमित्रा ॥ संतसक
रविचदग्नात् ॥ परिगृहासमानदोषधात्र ॥ नाहीना द्विजिलोकी ॥ ३१ ॥ नकारहै इमीत्रज्ञावा ॥ सदात्तरविदेष्वनोन्न
करविसज्जनशासीच्छनावा ॥ परिगृहास्वर्व ॥ ३२ ॥ सोहतमा सौविश्वासगवावा ॥ उटविमायैचाल्लीक्रमावा ॥ घेउन
देसय्यकावेनावा ॥ परिगृहोऽह ॥ ३३ ॥ परिगृहङ्कारविचारीपूर्णा ॥ सुमतिसयाईच्छावाणी ॥ दिसानेदेईज्ञानसा
न्द्रेचकीर्ण ॥ परिगृहास्वर्त ॥ ३४ ॥ परिगृहसप्तश्चयोमुख ॥ दद्वनकरीदद्यक्षकमुख ॥ त्रिशूनिटाकी गांतरसजावा ॥ परिगृहवनि
नाव ॥ परिगृहास्वर्त ॥ ३५ ॥ परिगृहसप्तश्चयोमुख ॥ उट्यानवनतहभाया ॥ नानाविधरेवत्माया ॥ परिगृहवनि
सारबलदेवता ॥ ३६ ॥ ३६ ॥ उट्यानसनासीरेवावया ॥ परिगृहास्वर्त ॥ नाहीनीप्रुवना
उटरतिअश्वर्गोऽयानस्यनावा ॥ परिगृहास्वद्विलिंचीकरविजावा ॥ मग्धर्मेभ्यानासिकेचावावा ॥ परिगृहल
स्थिकारे ॥ ३७ ॥ विलेयासितिधीकेवत्त ॥ सदाचितासिकरीच्छाकृत्त ॥ परिगृहास्मानहूरगरक ॥ नाहीनीप्रुवना
ता ॥ ३८ ॥ परिगृहास्वदाचासविवा ॥ तेणेकुञ्जिसहेयस्यावा ॥ ह्याणह्याणीतवविड्यस्यावा ॥ परिगृहसविः
ता ॥ ३९ ॥ परिगृहास्वदाचासविवा ॥ अहं नावाचावेमदिरा ॥ अहं नावाचावेमदिरा ॥ सन्नार्गासिअडवात्प्रथम ॥ आजीकयादि ॥ ३३ ॥ परिगृ

॥३७॥

हम हातो दोना चेकार ॥ करीजांने जावा चेकिदार ॥ परि शुद्धस्य मानच्छनी दार ॥ नाहीना ही खिलो की ॥ धू ॥ कल
हुवृत्ती सीरेकावया स्थाना ॥ महाविस्तर उद्या नवना ॥ त्रिजगीष शिर शुद्धस्य मान ॥ नाही अन्य इ ॥ धू ॥ यावारणोंसे
तेसूलोकी ॥ निसूलोही तोती विविकी ॥ वर्थत होय आ ॥ धू ॥ हेशहोनी विवेक वंतानि ॥ परि
शुद्ध त्यजावा अजोष्मणि ॥ विष्वकुमारिनि ॥ तया पुर वासी ॥ धू ॥ ग्रामोका ॥ वेद्यस्थानी निभनेहिअथा ॥
तोंज्ञोनिरंजोनिरात्म द तेलो न घंटनेयतेरथी ॥ मैर्जिपुर्वंतुथती ॥ न लेवं भनुते विमुचविमवंती ॥ तोषमन्वयनवंता ॥
तात्मातद्वंसुदे च विष्टयेनास दुयासकी ॥ धू ॥ आटीका ॥ सब्लवपरि शुद्धस्थीकारिता ॥ नहोय कदाचित्तरहता ॥ वृद्ध
दृष्टु चाहोय बाढता ॥ त्रेर अकाजा ॥ धू ॥ विविविलाकाष्ठिया लिता ॥ अग्रीन होय कदाहता ॥ इति सहस्रहं
संयालीता ॥ न वृपहोय ॥ धू ॥ धुनः शुद्धात्रिचितायूता ॥ त्रिस्वातजायायकुडत ॥ तेसे परिशुद्धसंगोषिता ॥ वृक्षावा ॥
ढवि ॥ धू ॥ जेसाजेले करु निसागर ॥ शुस नहोय येक हौण नर ॥ अ पर नहि चेजातीश्वर ॥ परि वृक्षनहोय ॥ धू ॥
अगणीतसागर चेतरंग ॥ कित्तेक नवतीहोतीनंग ॥ तेसे परिशुद्धास वञ्चंतरंग ॥ चंगे दृष्टोहाणी ॥ ५० ॥ तयाय
विचाहतजायलोका ॥ महाकल्पोऽवरेहोन्ना ॥ मन इठीष रवस्तुचालान्ना ॥ अदा सर्वदा ॥ धू ॥ धनधा न्यादीक

॥३८॥

संथदा॥ त्रृष्णायाह दी मनसदा॥ विस्मृत्युकरणवीप्रमयदा॥ परिशुद्धास्थनाचा॥ ४२॥ सुंगीमात्रादीकसर्वजीवा आर्थः
 इखोतीअपुलेखज्ञाचा॥ तेष्यपरमार्थासीके चाचाचव॥ कुटकीनाचज्ञेसी॥ ४३॥ हिंडताजनमोजनमीकोटि के रो॥ अवः
 चित्ताला नलेह चारीर॥ परि शुद्धानसु टेवि अनर्थोर॥ नचुके पुन्छाजनमा॥ ४४॥ परि शुद्धायापाचेषूक्॥ तेलचित्तेः
 नहोअकदानिमंक॥ परि शुद्धाकरी जोनिमंक॥ जन्मसफङ्गतयाचा॥ ४५॥ चकेश्वरादिसंयता॥ जारि ऋसलीचा
 न वृपहोय वित्ता॥ आधिकाःधीक पटीजीन्ता॥ लक्ष्यवित्तन होय॥ ४६॥ अकज्ज्ञ और शर्वलजित्यानाज्ञाना॥ स्वस्त्रनहोय
 कदामन॥ आलागीत्वजावेज्ञानीयाना॥ परि शुद्धासर्व॥ ४७॥ परि शुद्धायागिताचिसर्वा॥ सहजीउपजेसंतोषनाचा॥
 यद्येनिजाय अवश्यकुनाचा॥ नरा हे कदा॥ ४८॥ परि शुद्धायाजिताची अनंद॥ तुदेनिजाय अवश्यरेवद॥ स्वपरात्
 लाचा होय रेवद॥ प्रगानंद रवर्षता॥ ४९॥ अहोशकारणीसाधुसंता॥ वेगचासंदितातिसमसा॥ द्विजनिसंसाराविहरी
 ता॥ भ्या नीस्वरत वेसलो॥ ५०॥ संतोषेत्यजावेवेत्यभृता॥ श्रृङ्गकरुणि आशुलेमना॥ जेणे होयसमाधानातेविभ्या
 नकाराचै॥ ५१॥ सांगं ग्रासांगतोह ल्य॥ विषयशिशुद्धाल्य जगेवत्वित॥ असावेधर्मः यानीस्वरसा॥ तामर्यार्थुहा ची॥
 ॥५२॥ ईतिश्रीं अचल्याप्रवतनिन्द पाणानामद व्यासः प्रायः॥ ५३॥ श्री॥ श्री॥

॥३२॥

अत्रावनंतनायोथ नमः ॥ संगोनिं च अत्रावनंतनायोथ नमः ॥ उदत्तासा गरेता लिले आसा ॥ अतावैधकरणे नवीना
ली जिमा ॥ स इह रथा ॥ ३ को ध प्रणाने होते काथा ॥ तेसोगावे आस्तोते तुरुमाये ॥ बकटध्यु निगुरु चेया ॥ प्रस्तुते
जाग्ने ॥ २ गुरु बोले गंतीर वाणी ॥ को ध इह करे याप्त वाणी ॥ न विद्येम हामिया ॥ ३ ॥ जागि
षेट लादवा नवी ॥ तरी विष्णु तो धालिता याणी ॥ परि को ध न विद्येवि इगुणी ॥ का हो के लिया ॥ ४ ॥ अताकीध गुणाचिः
माता ॥ एका मांगती बजुडांगत ॥ जया एक फुल नियोहे सहहीता ॥ तरिए को वे ॥ ५ ॥ गलीक ॥ यो मित्रं मधुनो विकारकर
ए ॥ संत्रास संभवाद ने ॥ सरथ्य शत्रुघ्नी वर्मन्य दहनेस त्राचिः ॥ सोहरः ॥ चेतन्यस्त्रियोद ने विषतरोः ॥ सबल्लचारी ॥
विं ॥ सज्जोधः कुवाल निलधु ॥ षले निरुल्लमुनुल्लता ॥ ६ ॥ को प सर्वे इ क मां चावाया कोशासोनित्रप
गेषाय ॥ को प ज्ञाना न जानुचाकर विलोप ॥ घनी अच्छ ज्ञेसा ॥ ७ ॥ को ध कोलोये के कारणे ॥ उटवी अनेक विकार गुणः ॥
क्षेत्रे स मध्यान अतीदारु ॥ करविं ग्रात ॥ ८ ॥ को ध अ वजिचा सिनय का एक ॥ ९ ॥ तृष्णोनहे इकदा विवेका ॥ त्रिसास
षुद्धिरुनि उपजेधाक ॥ आज्ञान जिवासी ॥ १ ॥ जेसात्रुजंगे हेयो न अज्ञानांत ॥ को ध आलीया होयते हता ॥ नक
को देइहिता हिता ॥ अद्वृतकरविं ॥ १० ॥ प्रसुय ही अदीज्ञावासी ॥ को ध संत्रासकर विमानसी ॥ को ध सर्वदोयाची ॥ ११ ॥

राजी॥ लज्जावेत्रे॥ ३०॥ अन्तविचासीकरावद्यादहना॥ कोऽध्यमिनिषिपत्रेशापवन॥ इषामाजिहप्तकशीर्णं
 तोपवन॥ ब्रह्मयाग्नीजेसा॥ ३१॥ शुक्रुषुहिंचकरावयाविवेत्या॥ कोऽविषतसमहविषय॥ किंकरास्तिष्ठतापव
 करी॥ विनाक्षानिवाचा॥ ३२॥ देसावृचारिगुणानाक्षीचेतनासी॥ तेसाकोऽविदर्थीचेतनासी॥ किमुग्रात्ततापवे
 याधी॥ नानाहोत्रेविवाचा॥ ३३॥ नरोअसेकृत्याशीनिवाशी॥ तरीकोऽध्यजानानाथारयी॥ अधिष्ठात्रीहोइलसर्वे ७
 सुखासी॥ लज्जाताकोश्य॥ ३४॥ कुञ्जब्रुद्धिनेत्यजाचाकोश्य॥ सकलाकोश्यनिमहास्वल्प॥ तोसमूढीकरावानिर्मल॥ ब्रुद्धि
 ग्रामोद्यसिद्धिदेव्य॥ ३५॥ विरंतनसंसारेचेषुल्प॥ जाणाकोश्यनिमहास्वल्प॥ इसमध्यसासिक्तोमुक्तितथाश्रलङ्घमः॥
 वंचनानी॥ ३६॥ अंतर्कन्ता॥ कलत्रिकलित्रिश्चयःश्रीणिः-प्रसूनपंथरः॥ इसमध्यसासिक्तोमुक्तितथाश्रलङ्घमः॥
 यदिषुनरसोचलाक्षित्रकोपहविर्ज्ञो॥ नजातिलनतेत्रस्मेत्रावंतदविकलोदय॥ श्री॥ विवाचा॥ तथाश्रले
 वृहस्पदशोत्रता॥ शाहजाविधजायामदाउत्रता॥ विवीऽशुणकीर्णविगजिता॥ दिनमणीजेसा॥ ३७॥ वृहस्पदविव
 सारलातस्वरुपा॥ ईर्षितार्थकर्त्तव्येषुद्दृश्यानारोश्वर्षकुसुमवर्षे॥ द्यावयाद्वै॥ ३८॥ उभजामनावाचेत्रीप
 वित्तदक्तवृहस्पदविवरुपा॥ ईर्षितार्थकर्त्तव्येषुद्दृश्यानारोश्वर्षकुसुमवर्षे॥ द्यावयाद्वै॥ ३९॥ लसलसीतज्ञोत्रातिथ

न आया ॥ निरुपमदहृतोक हरवाया ॥ कृष्णमात्रबस्ता निरसे माया ॥ तथा चायेसी ॥ ३० ॥ विविधवेशवपुष्याचारा
रोजनहि तजानो कल्यत रुचर ॥ परिमुक्त हृत्या दिशामनेहर ॥ विस्तारहोय ॥ ३१ ॥ स्वर्गादिअस्त्रोदयानीकर्त्त्वे ॥ फः
विते जालाहृसकल्प ॥ रस अस्त्रतजरलेनि र्मक ॥ तोषविजानोते ॥ ३२ ॥ परापरीनेमोहक्क ॥ ३३ ॥ छीतजनाहेत्से
निर्मक ॥ संसारः स्वासीक रिनि र्मुक ॥ अतिलक्षकरी ॥ ३४ ॥ प्रकाङ्गेलोपतसेदिनकार इरविच्छानतसंधका
रा अनेककीणचित्तटि नाश वृहसप वर झो जन रुद्ध ॥ जैसावहृष्टयमा तीता करुनिवाटवीसा यासव झुतके
ध्रुवीयेकाहृणाते ॥ नस्यकरीत्यासी ॥ ३५ ॥ क्रोधुश्वलाजरीलेक वेळ ॥ ३६ ॥ तुके सायासकरीनिर्मक ॥ दहन
करीतपहृहृस्त्रम्भ ॥ काल्प कृट जैसा ॥ ३७ ॥ याकारोज्ञानियानी ॥ उपज्ञामन्नावरहृवेमनी ॥ आरानद्यावीकी
गुलागुनी ॥ कदोकोहृच्छ ॥ ३८ ॥ जैसात्प्रकाङ्गताहृच्छन्नव ॥ न समहैतीतहृलतासकद्ग ॥ मगकेनि
वनेषुखफक्क ॥ तथाटायासी ॥ ३९ ॥ तेसे तपा श्वरएकल्पदृम ॥ कोषामीलागताहैयतनस्य ॥ मगकेचातपाना
रवतनेम ॥ तथापुरुषासी ॥ ४० ॥ शुरुषनारोच्छवावृहृ ॥ सर्वत्रसाधूजनानीत्यजावाक्रीधरेकाबोधः
माजीहाच्छाली ॥ ज्ञानीजनासी ॥ ४१ ॥ जयासिसाधनकरोपरमार्थ ॥ तरियजाचाक्रीधनर्थ ॥ साध्याहोइतः ॥

सकलार्थं तत्या पुरुषा स्त्री ॥३७॥ संता शंततुते निकृति विनयं सौहर्द्धं मुल्लाट यो ॥ येतु इं जनयत्यवद्यवनं
 सूर्ये विष्ट लेकलं लीकर्तिः हरंति उग्रति वितरति व्याहं तिथु यो हरं ॥३८॥ तैयः कृमतिस्तद्युम्भु वितो रेषः सदोपस
 तं ॥४७॥ टीकाळ॥ कोषे येके कारणे को पूर्णा हरता चोटं संचरता पूर्णा चोटं यम्हा यथा ॥ तैलो कर्तुनि ॥३९॥ पौषे
 करुनि इरव इर्धरा ॥ चर्तुर्गति किरविश्वशो योशाक दान तुके नैयोस्मिके ॥ को श्रेकरनी ॥४०॥ क्रीधविनयाचाक रेवि
 नाय ॥ लैके श्रावकर चालु जनने चैमनस इष्टमित्र होती त्रिदासा ॥ न राहाती जा वडी ॥४१॥ क्रीधसंचरता मानसी ता
 ल्लनन राहाती तयाथ सी ॥ जार्यायुष्मदासद्याची ॥ देशोदित्युप्रीपक ती ॥४२॥ क्रीधवित्ता सज्जन वित्तु इग ॥ हृदय को
 दोनिकरविज्ञाग ॥ क्रीधसमान इर्धरिशोग ॥ नाहीना ही जगते ॥४३॥ अहो क्रीधा चाहोतासंग ॥ देवको निजाय
 अंतरंग ॥ समाधन गुणां चाहोयनंग ॥ चीश्वल्याग कराचा ॥४४॥ जाहृ उवजवी महाइ ॥४५॥ सर्वजनासिवाटक शाय
 तागील्यज्ञावाक्रीधस्य ॥४६॥ सर्वजुषानि ॥४७॥ करत हाताआणु निदे ॥ क्रीधात ल्लणीचलोगेष्वमाद ॥ न उपजो देर्कद
 नैध ॥४८॥ सदोर्वेदवाटवि ॥४९॥ कि तिनासो निटाकी हवातो ॥ अषकीर्तिवाह विजनाता ॥ यसवल्यज्ञावाक्रीधत्वित
 मतिवंतानी ॥५०॥ क्रीधयासुनितपत्रे कुड्डे ॥ विदास्त्रनियाकी श्रुत्युद्ध ॥ यालगीत्यजाचाचित्तु ॥ दुधीजननीध ॥

क्रोधङ्गतिचैदाताशः पुनः पुन्हा करवीनर्कं योर् याला गीत्यजावास्त्वरः संतस्तज्जनानी॥४२॥ पुण्योदयाचाः
कहि तसे नाक्षा ॥ प्रथमं रवज्ञाशत्त्वात्यापाथ ॥ याकारणे करणाचानिस्तोष ॥ ज्ञानीवंतानी॥४३॥ क्रीधप्रीस्तर्जताचिः
हस्तयकमन्ती ॥ सताष श्रेष्ठं कुरुते जग्नी ॥ सुकृतवनाचिकरी हो ल्ली ॥ निर्मुक करणाचाश्चिय ॥४४॥ क्रीधल्ली जग्नीचि
मंदिर ॥ सकलं कुवेसनाचिपाहेर ॥ बुद्धी वंतानीहो उनि ॥४५॥ जीव्यत्यजावा ॥४५॥ सारंग्यावेद्याचाका ल साकी
धनिर्मुखकराचाअल्ली ॥ तुटेनीया जासंसारशाश ॥ तोणीकरुनिध ॥ अलाकामा योधर्मेद्वद्वद्वद्वद्वद्वद्वद्व
नातिनीतीलतां ॥ दंतविंडकालालिविंडतुद्वकीस्त्रातिकीतिल्लृणां ॥ खार्थं चाशुरिवंडुर्घटयत्कल्लास्यत्या
पदं ॥४६॥ हङ्कांगं मथियोचित्रः कलत्कुशालोपः सकोयः क अं ॥४७॥ टिका ॥ अहोवेणवालागताअकाजी ॥ दहनकरी
त्रसस्त्वावरासी ॥ तेसाकी शान्तनेष्यराजी ॥ ज्ञाळीस्वधर्मतरु ॥४७॥ कोषसंचरता हद यक्षमवाता ॥ दहन
करीस्वधर्मवहसमर्ता ॥ द्योगानिक्रीधत्यजाचात्वसिता ॥ सत्युरुक्षानि ॥४८॥ धर्मनालीजयाग्यासी ॥ पापये
उनि साचेत्याशसी ॥ मग्नेगाविडः रवणजी ॥ तयाशासावाधर्मी ॥ जरी असेधर्मी चेकारण ॥ तरी कीधीचेक
रागेवहरण ॥४९॥ तुके तरीचत्तन्यमरण ॥ तयापुरुषासी ॥५०॥ जेशा कमळ लतासरोवराता ॥ पञ्चश्चासहित

॥४३॥

विशजिता संतोषविती सर्वजनाते मनोहर रहेखा ॥५३॥ गजमदोन्मत ब्रवेगाता ॥ उपदोनिटाकी ल्याकम
 लगता मग सुम तेके सैनियेतीहाता प्रादीक जनासी ॥५४॥ अहोतैचिमा नसरोवरी सुम नेंजो न्यतिजना
 यरि तेय प्रवेचाता क्रीधमत करी हेचिपरिहोये ॥५५॥ अंतः कलीचीलतानोती स इएरु पविराजती कोयः
 विद्यंसीतयाग्रति करिनिर्मूळ ॥५६॥ संपूर्णकदा चेदमंडल ॥ शो तप्रकाङ्गो नेनिर्मूळ तेषो तोषीसंज्ञ
 नसकर्ड ॥ परमानदे ॥५७॥ पठ ताराङ्ग चैत्यावर ॥ कलालोपूनि पृथु औंधर तहस्त्रीपलेष्वीकाना न्याह
 कितिचंद्राच्या ॥५८॥ करितिप्रकाङ्ग नरीजग्नरीत तरिलोपहोययेक द्वाणता कोय पवेकाता चारिरातायः
 उंआंधर ॥५९॥ मयशुडलाविदरण ॥ निमित्यामाजीकरीसमिगण ॥ तेसाको पवातमहादारण ॥ मात्राविज्ञा
 तासुत ॥६०॥ जैसावायुविष्टमियायी कीलवणपृष्ठ ता ह्वीरनावी ॥ तेसाको धविद्यंसि स्वकार्यासी ॥ स्वः
 जावालागी ॥६१॥ क्रीधक्रीधक्रीये चाकहिलेय ॥ विजोषविस्तारीक्षेषंताया सर्वज्ञ कर्मचार्या कोयच्छि
 जाएणा ॥६२॥ याकारणे साधकजनानी को प्रटाकावानि मर्मकुनि होयसर्वसुखाचाध्या ॥ तेषो शुणो ॥६३॥
 उथामिताविक्रीधगुण ॥ होउनियेतीसर्वकारण ॥ सहजो जापहोतीक्षोतगुण ॥ तयापुरुषासी ॥६४॥ या

द्व्यालाताद्वत्ता वंद्यादेव यस्विलोका ता। मगकादेव न त्यजावेक्षो धाते। त्रलेपुरुषानी॥६॥ सर्वसि
योग्य अकोऽथ। द्वो यत्रिजगामा जि प्रश्नाय ता। क्रीधसैर्वपाया चिमाता। उत्सन्धो ती इह कर्मै॥७॥ यामादि
त्सजावा कोऽथ। हाविस वर्जनासी अयोधी॥ क्षी प्रसादि लीयाका यश्चागाथा मोहसुखवाचा॥८॥ हेंगो कोनि
व्यारथ्यान। क्रीधत्यजावा ज्ञानि यान। द्वेति सकद्य साधना। तथा प्रुष वा च्याह॥९॥ इति अकोऽध्यतानसं
नामएकादश्यायाः॥१॥ संगलेमदा॥॥ अथ॥॥ श्री॥॥ श्री॥॥ श्री॥॥ श्री॥॥ श्री॥॥ श्री॥॥ श्री॥॥ श्री॥॥ श्री॥॥
॥३॥ प्रमनायालानमः॥ इतुकीया नेत्र श्रोतेजना विनेतीक हितानी कर जोडुन। अक्षी खतोलोकीना। विविजजाल
लो॥४॥ मान असोनये पुरुष था॥ औसे बोलतातीसा धूसंत। मान त्यजिलीयाका यहोत। सांगवेस्यामी॥५॥ रुसमधु
रवेचनबोला। अता अैकवेतुलीचाहिले। अदीपानवेजनमसकल हैशील। ल्यजीतामानगर्व॥६॥ द्वाकायास्याः
दाविनेवतिविती इस्तरपनवदीनां। अस्मिन्द्वौष्ठाप्रित्वा तगुण शाम नामा थी नास्ती। अश्वन्मंसवह तिवदधीभु
स्याकोऽधरावं तमानादिष्ठिहर ऊरोहमो चित्यवृति। गर्णालीको॥। मान गर्वमहापर्वत अश्वव्युत्थानिकवक्त
उन्नत मार्ग नदेव असारीजनाते साधुविनाकद्य ध मान त्यजितासुलत्रमार्ग साध्य होयस्मर्गयर्व मोहु॥७॥

निजायेतेऽनुमार्गः लजिताचिमाना ॥५॥ उयक्षितामानदुर्धरशाट ॥ लोकस्थग्यो ह्यासियायवाटा ॥ माजते सुखाचीकारायगोष्ट ॥ निरसितामाना ॥ अहेमानवधुवीक्कन ॥ प्रवसागरवाहे इसरायपान ॥ तेष्वकोणजायत रेन ॥ अपारजलधीः ॥ ६॥ माननिरसिताजलधी अनुटे ॥ मृगजब्द हेथनगहे पुडे ॥ श्लाघ्यतावर्धतजायगाहे ॥ तथा शुलयची ॥ ७॥ माननेत्रोलाचुरुनिरंतर ॥ अपदानदिवाहे पुण ॥ केसेहोउनिजाविपार ॥ अश्रातजननीणि सुने ॥ गतिजातीकारण ॥ श्रेष्ठचाराचारतमशृण ॥ मानमहगजाकर्तीवीदारण ॥ तयागुणासी ॥ ८॥ मानगर्वितजोमा नव ॥ सदाहेंसकंतयाचाज्ञाव ॥ केसेनिगहेतेष्वनाव ॥ तत्तमगुणाचे ॥ ९॥ माननीदीक्षारवगसमीव ॥ हिंसावृष्टिभूम्याणा ॥ सभ्यगजानाचाहोयलोपातेहो करुनि ॥ १०॥ मानउपजाविको धदावाळवा ॥ दहनकरीमध्य गद्योलतासकवळ ॥ श्रुद्युक्तिजालीसमूठ ॥ महारवक्षमान तो ॥ ११॥ सर्वेऽस्यासिकागणमान ॥ यालागि त्यजावा नेलेपुरुषाना ॥ तिलेज्जीकलोयदहन ॥ विजनराहे ॥ १२॥ अहोसावधश्चमेजो नशतेषो मानपरी ॥ हरणवादर ॥ वृत्तिराहेनिरंतर ॥ सदाआत्यासी ॥ १३॥ श्लावा ॥ शमालानवजनविश्विदलच्छन् ॥ जनःकनानाथः ॥ १४॥ विरुद्धवाद्यासुकरमगणायनागमस्युणी ॥ अमन्त्रुवीस्वरविनयवनविश्विदलच्छन् ॥ जनःकनानाथः ॥

॥३५॥

न न यमं दा ध्री इ पइवा ॥ ४७ ॥ का मदे योत होय जेस्मा गजा ॥ तेसे मा न री विना ॥
 न इव का जा ॥ सहजा च न आ जो शृङ् ॥ मा न या सु ली चप जे मद संकुच ॥ मद पाडि ने चा सिपड़ा ॥ तेलि सर्व कथ्य होति
 नीर्फ़ ला ॥ होय च्छ्रनथी ॥ ४८ ॥ मा न अन र्या स्नि कार ए ॥ करी स्व सुरवा शिवारण ॥ नायु नियाकी चत मगुण लेकहि
 न रोहे ॥ ४९ ॥ मदा पा सुनि यजे कमा ॥ मो होनिटा की ब्रत हवह ना नानेम ॥ खसका माचा करी होम ॥ नाम न रोहे ॥ ५० ॥
 मा न गर्व मदं शहर्ष ॥ ५१ ॥ उष्ण देलि या की उथ जामं त्रा ॥ वाह तजाय ना ना द्वा ॥ तेले स्व न रावे ॥ ५२ ॥ निर्मल बुधि नीर्फ़
 लोहि शुरवा ॥ ५३ ॥ न स्था न सोलो निर्णहे निराका ॥ विद्यु श्री विवृथ शुगुण सुमन माला ॥ मा न मट करी ॥ ५४ ॥ क वोरवा
 द्वा चीउ तडी धुल ॥ या होक्षे जा मा निति जान सक ॥ मा न गर्व समा न अन्यरव ॥ ना दीना हो ॥ न्रिजगी ॥ ५५ ॥ मा न
 गर्व चिला गर्वी पेसे ॥ न मा नि अगम सिंहं त अं कु त्वा ॥ विनय अलता चाक किना जा ॥ किरे लश्वा ॥ ५६ ॥ मा न गर्व चे
 ला गता त्रुते ॥ सर्व छाकि रे विषय वनाता ॥ मो होनिटा की त्याय निता ॥ मा न गंजेज ॥ ५७ ॥ निति पुष्प विका चाना द्वीपा
 गी ॥ मर्यादा ने मा चापा डोइर्ग ॥ आन्द्रजना सी त्रष सर्ग ॥ मा न मट गज ॥ ५८ ॥ मार्गी चालता ह सिमदोध ॥ मो ही त जाय
 हु सर्कं द ॥ तेसा मा न गर्व उपजाविंद ॥ सर्व जना सीर ॥ कोए अन अर्थ न करी मान ॥ हे मनि पाह विसर्व जो धूना ॥

॥३५॥

यान्नाशिल्याचिताति होमज्जना ॥ होतीनिगर्वा ॥ र था ॥ मानस्याजित्याविनाऽका हीये का ॥ उथ जोनहेइकदा ॥ विवेकाया
 लागित्यजितातिसाधुतोका ॥ अ आजगता ॥ २६ ॥ सो दोनिद्योचामानगर्वा ॥ हेपर्वोमाजीमलायर्वा ॥ अतोरेकाहोजनः
 सर्वा ॥ सुखानिकार्षी ॥ २७ ॥ सोरव्यर्वड्हीतोसे ज्ञीनरा ॥ तयोने मानगर्वत्यजाचालवेरो ॥ तरीचसंसार इः द्वर्गेरो ॥ निग
 विहोता ॥ ३० ॥ उचित्याचरणं विलेपिथयोचाहेनप्रस्तानि ॥ अः अंसंविनयनयस्त्वहिएवप्तस्यां जीवि
 तंका ॥ का ॥ तिकेरव्यक्तिमांगज्जवधोन्नुलय लंजसा ॥ यानोनीचइवोपकारेतिकरंहं तीविवर्गं वर्णा ॥ ४२ ॥ टीका
 ॥ मेघशुद्धविद्वंसिजोसाथावन ॥ किं अ त्रैतुषारनाव्वी अूत्सुमना ॥ तेयायोगचारविदरेमान ॥ करिनिर्मुक्त ॥ ३
 ॥ जैसाङ्ग इतुजंगविष्पृष्ठिता ॥ हणमा जीकरिजीवयाता ॥ तहतमानगर्वनाव्वी जीविता ॥ स्वप्रजनानेव ॥ ३३ ॥ किं मदगज
 हिंगस्य अर्ताक स्तुरी ॥ नातैरित्वण्यष्ट तायोस्यु ॥ तेसामानगर्वनाव्वी ॥ हणनलागता ॥ ३४ ॥ तेसा
 श्वेत्यातासरोवराता ॥ असजिवरुद्धी चाहोयया ता ॥ उथडोनिटाकीकमबलतासमस्ता ॥ करिविद्वं जा ॥ ३५ ॥ तेसा
 मानगर्वचहताह दद्यकमझी ॥ सकुरुणासीयाली प्राताडी ॥ विनयके एवत्वत्तु उथडि समुद्धी ॥ करिनिर्मुक्त ॥ ३५
 मेघउद्धाचाकराचाविधेजा ॥ महाबातस्युट तानलगोनिषि व्य ॥ तेसाचमानगर्वकरीनात्रा ॥ करिमंटथाचा ॥ ३६

॥३६॥

तथजताह्वेषकमनगर्वा॥ येऽत्तोशूनिजायसर्वा॥ मानत्यजुनि कवेनिगर्वा॥ नलेपुरुष थानि॥ ३७॥ माननिर्मुक्तक
रीत्यधर्मीऽच्या चितये विति साक्षेच्यधर्मं कददाचालोनहेऽस्त्वकर्मं मोदीवर्मकि याचे॥ ३८॥ मानत्वासुनिवाकीस
र्वन्नर्थं॥ सर्वचोनहेऽकददास्त्वार्थं॥ मग्नाचात्यपुस्त्वाप्रमार्थं॥ तयापुरुष थासी॥ ३९॥ मानापाशुनिनावेकार्मा॥ पुण्य-
कर्माचाहोयहोमा॥ मग्नकैसेनिवेऽत्तविश्वामा॥ तयाजिवासी॥ ४०॥ इत्यर्थकमयात्रिकर्गते॥ मानत्वनेत्वासुनिवा-
कीद्विषाणता॥ यालगीत्यजावामनत्वरिता॥ सृज्जनशुक्लथानि॥ ४१॥ मानाविवेऽत्यदेवद्य-
क॥ याकारणोकरुनिविवेक॥ त्यजावामा न। धर॥ अग्रोसाधनकार्यसिज्ञानिषुण॥ जयासियाहीज्ञेत्रमगुण
॥ तरिकरोवेयाचमाण॥ हेवियवाजालावी॥ ४२॥ जेसानिच्छिकरिताउथ कार॥ सर्वेचिह्नोयतयासिआपका-
र॥ औसेचिमानापासीनिझःवद्यार॥ हेयाजिवासी॥ ४३॥ मानत्वजन्माशिष्येत्ता॥ करयेवथमर्थकमप्ताधनाः
विवर्गस्यापुनिहेऽकदमाना॥ जारिसमर्थअसोका॥ धथास्त्रोक॥ मुद्यातिथःहृतसमस्तसमीहीतार्था॥ संज्ञावनं-
विनयजीवितमंगत्ताजं॥ जात्यादिमानविषजेविषमंकिरांतंमा देवंसृतसेतनयस्त्वांति॥ ४४॥ तिवकारण॥ अहो
कोणीयेकमानगर्वा॥ विनयलोशूनिकासर्वा॥ इष्टगुणासिमुख्यपर्वा॥ इर्गतिकारण॥ अहो॥ विनयसर्वस्वदेता

॥३८॥

नेकारण॥ तुष्टिसमस्तशालीगण॥ मानगर्वकरिविदारण॥ सर्वविनयासी॥ ५७॥ विनयासहोयचन्नप्रिवृष्टि
 पुरविमनोरथ शुभदृष्टिः॥ महाअशपदल्लासिनवाणी॥ विनयग्रे॒ ध॑ विनयतीर्थकरीयवता॥ विनयजै
 तु सीजीवन॥ विनाचाकरीतयाचामान् यालागी ल्य जाचा॥ शृण॥ जाल्यादिमदञ्चप्रकार॥ प्रवेशतात्रटिति
 मनविकार॥ आकारोत्यजावेङ्गर॥ समस्तेहीगर्व॥ ५८॥ जातिप्रदञ्चालीकुळमद॥ तेसेचिलप्रताख्यमद
 ॥ पूज्यज्ञास्त्रवेबद्मद॥ हेऽप्यविष्टजाणा॥ ५९॥ लेकेमदान्नात्रकार॥ संगताविस्तारहोइलश्चैर॥ यालागी
 सूच्यविलासूलविचार॥ चतुरजनसी॥ ५३॥ अष्टमदायासीनिविषमविकार॥ त्र्यज्ञतीमानगर्वनानाभकार
 उटतीडर्शविषञ्चकुरा नाहीनाहीशरतयाचा॥ ५३॥ मानगर्वमहोदावानवा॥ दहनकारीविनयवनसकल
 ॥ नस्महेतिसङ्गरहकेमद॥ मुक्तापकादिक॥ ५४॥ करुनिमाद्वरसामृतपद्मधर्॥ विमर्जनिताकावातो
 दागिनदृश॥ तरीचहोइलसंसारथाशेरवारासी॥ ५५॥ विनामानगर्वलित्यावाहृन॥ वाहीरननियेत्रवाः
 गर्वातुन् यालागीज्ञाइल्यजावामात संतजनानी॥ ५६॥ मानगर्वसमानथर्वता नाहीनाहीयानिजगत
 आकारोत्यजाचालवित् महोपुरुषानी॥ ५७॥ मानगर्वोपासुनिषपाचे॥ मगतयाजिवासिसोरथवेत्ते॥

मानगर्बस्यपाननिचा॥नाहीनाहीत्रिजगी॥५७॥ मानस्य त्रीताबुद्धिनांते॥ त्रीतकरविजेसेषिषे॥ मगकाय्यु
 सोचेतथासा॥ विवेकविचाराथै॥ मानगर्बदोषाविराती॥ सर्वसुखो चेवीजननात्री॥ बंधेनिलकीयाशरात्री॥ अन
 कोहिकद्या॥६॥ करननिमादवज्ञास्वविषेष॥ तोजोनिटाकावामानयाथा॥ तरीचहोयापनाक्षा॥ संतोषहोयाइद्यु॥
 जयाशिसोहोसुखनाचाअनिकासृ॥ तरीमानत्यजाचापुरुषोत्तेलोहोयसर्वसुखासा॥ अश्विकारितो॥६२॥ इति८
 श्रीमानकथायानहूः पांगो चामाद्याद त्रोऽयान्याः पंशुलमदायाः॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥
 श्रीतेजनमिळेनियास्यकद्य॥ श्रस्तीजोडेनिकरकमङ्ग॥ संगोनिनिविवृतनिर्मल्लै॥ श्री
 नीतकेलेआत्माते॥ श्रानिरशूनिमादवयुणाचीस्त्रीय॥ दारविलेमादवयुणाचीस्त्रीय॥ अतातिसेरेवतनिमिया॥ काहोताः
 निसंतते॥८॥ मायाओसलीयाकायहोते होनिरावेस्यामीआद्या ते॥ जेणोनिरस्यायाद्येता॥ सांगतेस्यामीत्वा॥
 मधुरामृतकरणाचनी॥ शिव्यजनतस्मीबोलेमुनी॥ लळणीत्रिगच्छानिचयोनि॥ कारणमायाः॥ श्रीलोक॥ दुर्वाल
 जेनितव्यासल्यसूर्याससंद्या॥ कुणगतिश्वविमालोमोहमातंगच्छालं॥ द्यमकमलोहमातिङ्कर्त्त्वं ज्ञागजद्यानी॥
 असननक्षत्रमहायादृतेमुच्चमया॥९॥ उताजन्मगेतिआनन्तानसुटेकदमायात्रोता॥ शुहिलेनवा

॥३७॥

स्त्रिना ही अंते ॥ माया गुणो ॥ ५ ॥ वेद्यानप्त्वं स्वेकदाकाब्दी ॥ कीजव्यवीणाणि कृष्णसार्थी ॥ तेस्योविनयावाच् निषु
 कीवाची ॥ न जापत्वैर्य ॥ विनयं उपर्यावद्या त्वैसीवं या ॥ ऋग्ल भावर्णन्याकगीर्विंश्या ॥ सकब्लजग्या ॥
 न वीनिंदा ॥ माया इर्गुणी ॥ ६ ॥ सत्यस्त्वान्वाकरे विश्वास ॥ असत्यकलिमाचालेवीडस्सकमकर्त्तमीलोळ
 वीमदस्स ॥ मायामहिषीठं ॥ कृगतीवनितानीमोहमाक्षा ॥ मायाशश्यालवीग्ल ॥ मायानोकेकर्लीकावासं
 ता चाचुनी ॥ ७ ॥ मोहमनपज्ञासिराहावद्या ॥ विस्तीर्णं उत्तुग्जालामाया ॥ यालागिद्वज्ञीत्वैर्विषया ॥ गुणी
 न नानी ॥ ८ ॥ उत्त्रामष्ट्यासिहिषंतुष्ठा ॥ श्रीकृनटाकोहदयांडिवर ॥ मायासारासारविचार ॥ करुनदेक
 दा ॥ ९ ॥ अतिडुवेसनासिराजधाती ॥ मायाकृचासनाचीव्यजननी ॥ यालागिसाध्यसंतजनानी ॥ लाजिली
 माया ॥ १० ॥ सर्वव्यसनासिसाहाकारी ॥ विविधुत्याक्रमिकारी ॥ मायासम्मानअन्योविकारी ॥ विश्ववनिनाहे
 ॥ ११ ॥ सकब्लिर्गुणासिथ्यार ॥ यषकमीचैमायाएर ॥ यालागित्रीष्वलजाविद्यश ॥ नव्यजनानी ॥ १२ ॥ माया
 कौटलयुणावेसदन ॥ स्वस्त्वैउत्तरेऽकदमसन ॥ मायालजिलीयासमधान ॥ वित्तहोया ॥ १३ ॥ चतुर्गतिसि
 हिंद्यावया ॥ कारणदेवाकोटाल्यमाया ॥ तेनष्टिनागेल्लावाया ॥ मानवजन्म ॥ १४ ॥ जेसाअन्नीसिसः ॥

॥३८॥

रवोपचन॥ मिक्ततादहनकरीतस्यमन्त्रे तेसीमाचामोहितीसीस्तज्जना॥ सुमनज्ञाबी॥ ३७॥ हृदयधरुनि
कृष्णवेद्याः॥ ३८॥ व्याचिकरित्यन्तीकाष॥ प्रत्यहृपउगव्याशिष्याष॥ मायोक्तेश्चकरवी॥ ३९॥ हारवचनि
बृजतविश्वास्य॥ हरणकरोइतरथनास्य॥ लोकनन्धरितीकदाविश्वास्यमाऽकंजनाच्च॥ ३१॥ मनिधु
हनिमायाहृष॥ अन्यद्व्याचाकिलोप॥ मग्न्योऽःखचेनकरवेमाय॥ न एकादिका ३०॥ ५तरा
सिरकविमाईकंजनेनसद्वेचिनरककुषिष्ठेअपण॥ नानाश्रोतितमायागृण॥ अश्वन्त्रितेपीरथ
कृष्टधरुनियांतरि॥ स्मोगदारविनानपरी॥ ज्ञोदीतहीडेनरनारीहृपरीमाआकाशी॥ २२॥
जितकीमाईकपणाचिलहाण॥ तीतकीऽःखास्त्रकारणामायावजावियाकारणे॥ सुद्वजनानन्॥
उद्देकाकेणीमाईकलोकतयासिनत्वेकेकदानरके॥ जाविदानपुजाकरीदंत्रिक॥ तरिव्यञ्जको
प॥ २३॥ अंतरि मायाकथरगुण॥ करिनानाविधसाधन॥ हृथश्वसमात्रहरवस्थ्यान॥ ज्ञानहिनकरम्॥
२४॥ मायासर्वःखाचाउकवीखण्डवर्ण॥ उपडिवितीकृतीमार्गमायागृण॥ २५॥ हृद्येक
कोनिहोमाचरयान॥ मायाचन्नवीज्ञानियान॥ निरंतरहोतिस्यमाध्यन॥ अच्यासनलगे॥ २६॥ शास्त्रोक॥

॥३९॥

मायामविश्वासविलासमंदिरं॥ इयाचायोयः कुहते डगचायः॥ सोनश्चाश्र्णनयं न तिमी होते॥ अथाविदालीलगुडेषः
 अः पिबनु॥ ४५॥ टिका॥ जयाचेकुटिलमालिकं श्रूतस्य॥ अतेवि श्वासचिलोसमंदिरा॥ तेजे के सोनविश्वासवरे॥ ज्ञानाः
 यज्ञरथब्लोनि॥ २७॥ विश्वासनधरी अन्यजनाचा॥ लोकनधरि तीविश्वासतयाचा॥ मार्गनकलेपुण्यपात्रा॥ गर्वं
 धर्मेसा॥ २८॥ हृदयजयाचेमायाकपदा॥ के सोनितयासस्तुहनेते॥ अंतरे चाक्रमनतुते॥ ल्याचा कदाकदीः
 ॥ २९॥ वकविडल्लासिमालिकं था॥ अषणजिते वकुण्णा॥ पुहेडर्तीकरण॥ नेहेमाइक॥ ३०॥ मायास्त्रिलिङ्गे
 उक्तपृष्ठा॥ मोहदारवत्तनिइव्यहरणा॥ पुहीलगतीचुःख्यनेण॥ ३१॥ इरुणीमायिका॥ ३२॥ वकआपुलायातनेणाया
 वयाजन्म चरणचापणा॥ हृदयकपटमाइकगुणा॥ धरुनियानवेस्ते॥ ३३॥ ल्यातेदेवोनियामाजे चोतेहणीमारु
 निकेला चूरा॥ तेसामिजाणामायाकनरा॥ ३४॥ कुटिलतेघरनिआपुलासार्था॥ हरणवयाइठी
 पराचाअर्था॥ ल्यरीतविद्वायमहोअनर्था॥ हेनकदेतया॥ ३५॥ तेसेपुरुषगालुनिमडकवाता॥ मार्जरस्वद्धाही
 रसेहर्वीता॥ कद्यापउडतिअंगाचस्ते॥ हाअनश्वनेणो॥ ३६॥ मदकेफुटोनहोअविकव्वा॥ मगगढीञ्चाडके कंटमाळ
 ॥ ३७॥ मारितकिरतिअर्नकेसकद्वा॥ लागतीपाटी॥ ३८॥ औस्यापरिहोअमायुणा॥ विवृप्तुः खालिकारणा॥ संचीतयु

एयान्विदारणा॥ करविमाया॥ ३७॥ मायाकुंगतिश्मोक्लीवाटा॥ खगोदि सुगतिस्लोगेकथाट॥ यालागीचर्जी॥
 वेकथट॥ बुद्धनाती॥ ३८॥ मायाइराजा इःरवदाथके॥ हनसुक्ततविधेसक॥ आलोगीकहनिविक॥ ल्यजा
 वीमाया॥ ३९॥ कप्यटमायाल्यजिल्यधीण॥ नचुके इर्गतीइरवदाहण॥ सकब्लाधनासिकरण॥ हेचियाहोहेण॥ ४०
 स्वमस्तज्ञाखोचेहेविमाया॥ मायाकष्टवज्ञावेसारासारा॥ मायोज्ञामुख्यार्थी॥ प्रया॥ भ्रमणमाना॥
 वेजिनवचना॥ तेलाहेविसकलभाईने॥ तरीचमार्थेकजन्मायेतना॥ सल्लसल्लिचिवाचा॥ ४१॥ ग्रन्थ
 रणाश्वाया॥ मुज्जिहीती॥ अमाटर्ककथलेष्टवित्तवेतेः॥ जिर्येल्यपूर्वमवश्यमिहायहत्वा॥ नायद्यनेजनमिचा
 मममायातोततु॥ ४२॥ इतिकारा॥ वंकुधरुनिष्ठनाची॥ घवनीनसरेकदमानवाची॥ दीर्घ्योक्तीकरितताची॥
 इवराजीला॥ ४३॥ परंवेचनाशिष्यित्तलंयं॥ निरंतरवेसमनीकपुला॥ इर्गर्झरःरवत्यानेकटा॥ वस्तोसदा॥ ४४
 ५हलोकीह्याणतिहाइ॥ ४४॥ परलोकीनतुवेकष्ट॥ हेजाणेनिवचनस्मृष्ट॥ ल्यजावीमाया॥ ४५॥ अज्ञानजनासि
 रकवाचया॥ वद्यातदारववीतीकष्टमाया॥ इर्गतीइरवद्यरल्याया॥ पदेहेनकले॥ ४६॥ कप्यटधरुनिविद्दं
 योतरा॥ यरजनासियाडीत्रीतरा॥ नकीहिङ्गेजनड्जे॥ संच

यहोयपविजा॥तस्यक्लेशगणन्त्रैकेयद्वया॥४३॥ अहोज्ञेविताअनन्तपत्ता॥ उःखेगविनानाः
विषत्या॥ पाहापद्वद्यात्पत्ता॥ लोकं वस्ति ॥४४॥ महिकान्नद्विलोक्यतद्विष्टा॥ याद्वातेविद्विष्टा
तेसापर्वांश्चाकृतामन्॥ उःखेहोयस्ता॥ ४५॥ अथवाजेविताअन्नद्विष्टा॥ रोक इच्छन्त्यद्विष्टा॥
तेसे ॥ तेसे होय उःखदारणा॥ माइकषणेते॥ ४६॥ तेसे श्रीष्ठस्त्रैकतोअनुपत्ता॥ प्राणजायनलगताद्वाणा॥ तेसे ॥
मायाकौटाल्यगुणे॥ कृतप्राप्यतावै॥ ४७॥ अथल्यास्मिन्नद्विष्टाकेरोग॥ माइकान्त्युके इगतिनोगा॥ हेयाल्यानजानि
निवेगे॥ ल्यज्ञावेकपद॥ ४८॥ मायाल्यास्मिन्नद्विष्टाकदाकाळी॥ नस्तु संसारःउःखाच्चासाकर्त्ती॥ ल्याकारणेसंसेति
सदाकाळी॥ दाक्षिलीमाया॥ ४९॥ जयासिमोद्वानेवारण॥ तरील्यज्ञावेमायाकं पठयण॥ सर्वविधानीजानाः
स्त्रुण॥ प्रमाणमानवी॥ ५०॥ तीसाधनकार्यास्मिन्नद्विष्टा॥ तरील्यज्ञावेमायाकं पठ॥ खर्गमीद्वालिजावयाचा
ता॥ अन्यगोप्तना हीकी॥ ५१॥ ऐसेबोलिलेकेवद्वानि॥ हेव चनधर्म निदृष्टमनि॥ निःकर्थ असावेवसस्त
दनि॥ निरंतरश॥ ५२॥ इतिश्रीकायकशायत्रिन्द्रियोःशायः॥ ५३॥ मंगलंसाहाश्री॥ श्री॥ ५३॥ ॥
॥ श्रीकृतुनामायनसः॥ हेमायाकयदेवेकेनाहर्षेद्वत्तिअनेदमन् करजोयोनिश्चतेजा हलेऽ

दायत्रनिमाकारयटगुणा॥ पावनकेलत्स्वयमीच्छाद्योकरण॥ बुडलाकाइलेसागरावन॥ जाहलोमनाथ॥ २॥ आता-
लोत्रकथाप्रस्त्राङ्गुणे सेवेतातिसंतस्थः। काश्चुड्युष्टं तेकयेविषगट॥ श्रीगुरुरशाश्वा॥ ३॥ तत्वश्रीगुरुह प्राळुन्
वोलेमधुर्भिर्यवच्चन॥ गोकास्वस्सकरुनियामन॥ सार्थकाराच्छापुलो॥ श्रोका॥ यद्गोटविमर्शंतिविकटकामंतिदक्षा-
तरं॥ गाहतेगहनंसमुदमश्वनेत्तेषांहृषेः कृवते॥ सेवतेक्षयांपतिगजशदासेष्टहृः संचरन्॥ सर्वतीत्रश्वनंश्वन-
शित्रादिः स्वाह्योप्रविष्टक्षितिं॥ ५॥ जाहलोनेकथायमाहारकष्ट॥ मार्णविकर्मचकोच्चविषेटो॥ आनादिसंतानहानमुते-
॥ स्वाम्भुवाचोनिकेण॥ ५॥ मुगीमात्रदीकजेतुसी॥ लोननसुटेविषागर्वी॥ लोगविजुर्यरपाथरात्री॥ जनवारसीपा-
दो॥ ६॥ हृद्युष्टेवेत्रतालोनलूप्ये॥ नेत्रञ्चस्ताकरवीच्छाहिंदविष्टगरएवंध॥ स्वार्थकारणे॥ ७॥ इवत्त्रसलि-
याअरात्रात॥ जातांप्रत्यद्वाहाय अपुलाशात॥ वेद्याकहनुजायतथात॥ नेणांशाज्ञाजिवाच्चिदाहिंदविजेत्याशन-
परि॥ किरवीनानोद्देशोतरी॥ निचाश्रीकारवीचाकरी॥ श्रीर्थासाठी॥ ८॥ मदाविष्टसमुदगदन॥ जायतेयेद्यत्त्र
शाकरुनन॥ प्रहान्नोजानागृनिधन॥ साधनकविलोती॥ ९॥ लोप्रमहाअचासनिमूल॥ नीचाश्वारंत्रकरवीसकवाले-
जायमानअन्यवद्वा॥ नाहीनहीत्रीजगी॥ १०॥ सर्वद्वुःखासिकारालोन॥ अहीर्लसीइच्छीलाज॥ व्यालेवाणीउत्तर-

वीहोना॥हृदयकंडी॥३२॥ हृषणरायाचाकरविद्रोहका॥निरंतरकरविअर्थप्राक्॥लाप्नविधृत्यदायक॥अंतर
शोकनगेतुर्॥३३॥ अज्ञावदमदगजाचिदाटणी॥बैवेजानकरीतेयेकोणी॥लोनसंचरताअंतेयेकोणी॥जायनिश्रंति
॥३४॥ खरितान्नर्थांश्चीलालुची॥अज्ञानयहेहिवित्वाच्ची॥वितानकरीञ्चपराच्ची॥हारविन्नार्थांश्ची॥३५॥ महासतगजा
चादाटणी॥बैवेजानहोयकावधरणी॥अर्थर्वद्विनिअंतःकरणी॥महाराणपवेक्षी॥३६॥ महाजौत्त्वाचेऽटतिनाश॥आ-
ख्यां पदविश्वरा॥तेश्वनीयलोनोनो॥हृषेयत्रूरद्वयांश्च॥३७॥ अयनेकउपयेत्यजाचालोनो॥तेलोनूत्तिनाशसर्वद्वोनो॥धामहोयमोह
लोनो॥तथोत्तिविकाली॥३८॥ क्लोका॥मुलेमोहविषद्गमस्यसुहतोनोरासंकुर्सो-स्वा॥क्रीयाग्नीतरणीघ्रतापतरः
एषिभादनेतोयदा॥क्रीडासच्यकलेविषकज्ञातिनःसर्वतुरापन्नदी॥मिञ्चुःक्लीर्तिलताकलोषकलेत्रोनोःपश्चे-
यतां॥४०॥टोकानसर्वदृत्योचेपुक्ल॥अतिनिप्रतीतोनाधासकनो॥यालागोकरोवेनीमूर्द्धा॥मुरव्याप्रिकासी॥४१॥
मोहङ्गमसिमूलअध्यरा॥लोनप्रतात्प्रसुदरश॥विविष्ठोहितीनेअंकुरा॥उटतितेगाया॥४२॥ जगीञ्चसीमुहृत
अंबुरात्री॥लोनञ्चगस्तीहृतात्प्रोषी॥लोनासमानयपराक्षी॥अत्यनाहीङ्गजा॥४३॥ जेसेकोघासीयमर्य-

॥५३॥

एवद्वं कट। मी छतोके रेखेचकाष्ठ। वरीचित्तिनीतादृतत्तद्वष॥ अब द्व होय अग्नि॥ २३॥ तेसी कोध्यग्रन्तीसी अ
ज्ञातिशूल॥ लोक एक धा अ बन सर्वण॥ जावज वयोहै वासना ताण॥ न तप होय॥ रध॥ अता पद्मर्याची बज्जत कीर्ण॥ नोप्र
मेघ अं वरणी अ वर्ण॥ लोपुनि जाय अंतः कर्ण॥ पडे आंश्वरा॥ २४॥ लोप्र कलहौ चैकी डामदिर॥ अइ छार बहति नोना
वीकार॥ याकारणे लजावे सत्वर॥ साधु धुन नानि॥ २५॥ विवेक वाच्ची वकाशा शृण॥ ज्ञानति विवीधं ज्ञानतक व्याकीर्ण॥
लोप्र राङ याई अ वर्ण॥ हण लागता॥ २६॥ लोपुनिटा की विवेक सम्युण॥ उठविता नाविकरे वै उर्ध्वण॥ सर्वजीवव
प्रावे कारण॥ लोजा विणना ही॥ २७॥ अथ यम हो न दीसि साटवण॥ लोप्र सिंह वा चुनि इसरा कोण॥ नाहौ ज्ञानि
तोहेत्रि व्यवना॥ लोजा वितरिक॥ २८॥ निरंतर वाहातीनदि चै शूरा काय वृत्त होय तो सागर॥ ते सालोन सागर
उभ बनीर॥ न दृष्ट होय॥ २९॥ कीर्तिलता चाविसारस काळे॥ लो जेवाल सुंहालकरी॥ निर्मुख॥ स्वं लं दे अपकीति सि
क्षे॥ तथा गाया सी॥ ३०॥ लो न अज्ञानविषम अज्ञानविषम॥ ग्रीष्महीन पुरोकी सागर सीसकल नीर॥
तया परीलोन॥ ३१॥ लोप्र उः रवा चेत्त्वा गर॥ नाना विष्णु चागर॥ विवीध उषा अ युती च तुरे॥ कहनि लिजावा अ त्र
लोन स्वं जिल्लाविना सो रव्य येक॥ न मित्रे के लिया उपाय अनेक॥ आवरणे करुति विक॥ ल्याचालोन॥ ३२॥

जासामोथ्य च अग्रसकङ्क। तेसा जाणाचा द्वा उपदेश। या च चूनिनतरुदेशाचा। संसार डऱवाचा। ३५ लोपत्यजि-
तालानि पश्यार्थी। साप्तुनिषेती सकर्तव्यार्थी। हासार्हं चालत सर्वार्थी। लाजाचालेना। ३६। ग्रीका। निःज्ञेष्यमवतदहृ-
विहृन्माणेः। ३७। इः रवीयस्मानिविद्युदकीतिष्ठेः। वाहं धूनेधनसमागमदीयमानेन। लोपनेलेजालत्रांलत्रातेः-
गुणोऽयः। ३८। आटोका। ३९। सकर्तव्यमविद्याएम नवाण ईसह क्षुतिद्वे करुन माकोणवलियिकलिद्वेन कविधशतवी
देतसे ३९ अता येक कधमाचिराणन नवाण ईसह क्षुतिद्वे करुन माकोणवलियिकलिद्वेन कविधशतवी
३० निःज्ञेतिलेदिव्यवाणी धूमसंगीतलेदव्याल हृषी। श्रीकोनितरलेकितेक शारी। आगणीतत्राविक
३०० उत्तमहत्तमादीमार्दव विविधसोरव्यदायक अर्जनाव तेसाचिसत्यमहापर्व उत्तमोत्तम ३० सोचसंयमम्
३१ त्यते प्रय ल्याग आकिंचन्नानाहीयाय सह जीस्मरताहरतीप्रथा अयाधर्मसी ३१ बहुत्त्वार्थः। मरत्तस्याली
३२ उथमादेतानव्यादिनमणी आपलोयमोहमणी व्यस्तचार्यव्यामै ३२ देखूमजाणावेदव्याल हृषी। पुराणीपादोवेदाचे
विस्तीर्ण स्वर्गावेद्वाताचाचेस्याता महाविद्युपःती ३३ आदर्याविद्युपर्माचेवतनिर्मिळ दहनकिलोपदाः-
वाच्यन्त यगनानासोऽस्याविष्युकङ्क केसेनिराहातीतेष्य भूम धर्मदहनाचेवनात लोपनसमरुपीत्रासत की

धर्मप्रिलोक ता रेया ग्रामासी ॥४७॥ विविध इः वाचादीयतिगती ॥ खड़ालोकावयाग षत्रासी ॥ वाचवीस्तीर्णपूष
राजा ॥ लोकादिते जाता ॥ ४८॥ अपकिर्ति चात्रेऽस्मि ॥ जगन्नरित वायेज्ञेय साननन चासिद्याहित्रम् ॥ विश्वामिके चा
तेष्ये ॥ ४९॥ धनसंख्यार्थं छाई धनाऽप्यास्तेजे सेनपुरं शक्त तण ॥ तदुपरिलोकीनर्गचेमना ॥ अनकोक्षा नदेन
भट्टी ॥ लोक दावा नवा चे ज्ञावा ॥ ५०॥ दहनहोतीसदुए प्रसक्ता ॥ मदावसेपा पद्मला ॥ तयागायास्मि ॥ ५१॥ पदोनि
यादि पाचारं ॥ ५२॥ ब्रह्मद्वा द हनहोय पतंग ॥ तेसा लोकींचास्थव्रता अंतरगा ॥ दहनतीयगा ॥ ५०॥ उपमातीनिय
पायेके क ॥ असंख्या न युणि तानपुरलोक ॥ स्वर्गापवर्गक छदायका ॥ केव व्यज्ञा नादि ॥ ५१॥ ऐसेआउ
पथ गुण उत्तुग ॥ लोकासंगेहोती पतंग ॥ अर्थधाने होती नेग ॥ ५२॥ लोकायनकरीच्छ
न र्घीहेशो खनीपाहवें तराताजारिसा प्रनेपर माथी तरी स जावा ली दा पश्चाश्लोक ॥ ज्ञातः कल्यातः शुरु
सुरगवेतेषां प्रतिष्ठायद ॥ चिंतारत्युपास्तिते करतलेङ्गासोनिधिं संनिधिः ॥ विश्ववद्यमवद्यमसुलग्रास्वर्ग
पवर्गश्चयो ॥ येसंतोषमयो षहहने दं सोंबुधं विव्रते ॥ ५०॥ इटिका ॥ लोकायज्ञिल्यावाचूनीजिवा स्म ॥ कदापिनः
होयसंतोष ॥ याकारणोवृद्धजनी अज्ञेष ॥ वर्जिलालोप्र ॥ ५१॥ विविधउपायसज्जनपुरुषे ॥ लोकावयज्ञो

निरादोंसंतोषा॥ सर्वदेशाचाहोश्चनान्ना॥ यकाद्विष्णाचाहोश्चनान्ना॥ यकाद्विष्णाचाहोश्चनान्ना॥ प्रेतलालोप्रकव
 यवात्प्रवला॥ तोविज्ञवावया महोमेष्टजल॥ संतोषाविष्णानादी॥ ६॥ संतोषअसर्वकाङ्क्षा॥ वितहोत्तनेदा॥
 वेविकाङ्क्षा॥ तेले जापदोतिवसुसकङ्क्षा॥ सहजस्त्रावै॥ ७॥ हृदयसंतोषधितीजेनरा॥ तथापुटोगहातिकल्पत
 रुदरा॥ जेइछीतार्थपदार्थसारा॥ ८॥ सदहडीञ्चासतासमाधाना॥ बैले वैवेशीकामधेनुसदनामण
 कार्यालालोवेअन्यःना॥ हैविद्यानमुख्या॥ ९॥ संतोषसर्वसुरवचिक्षाली॥ करेतदीञ्चारोहेचिंतामणी॥ अज्ञोक
 यो तरुतंच्छणी॥ तिष्ठतिसदा॥ १०॥ संतोषप्रमुखसमाधा॥ समीपवसतिनवनीधी॥ दरिझनदिसेस्मव्याहीकर्त्ती
 यो॥ संतोषधरता॥ ११॥ मनिधरीताच्छिंतोष॥ स्वत्रावेदोयविश्ववद्य॥ यार्करेण्यजावेअज्ञोष॥ लालकषाय॥ १२॥
 ॥ सुलनहोयस्तगोपवर्ग॥ गुगेनिजातिश्चेष्टरेष्टर्ग॥ नकरिताआसमुक्तिमार्ग॥ जापतहोयसंतोष॥ १३॥ ब्राने
 कञ्जीक्षुर्याचायोग॥ आपहोयविविधज्ञोग॥ स्वत्रावेदहरतिसर्वरेणा॥ संतोषगुणे॥ १४॥ वितहोयसमाधाना॥ १५॥
 होयसहजज्ञानहलनहोयतमञ्चज्ञाना॥ अपुत्यास्त्रज्ञावै॥ १६॥ विवीर्युक्तिकरुनिमता॥ गरखावेसदासमाधा
 धान॥ साध्यहोतिसकब्लसाधना॥ पद्मागुणसंतोष॥ १७॥ सकब्लसाधनाच्छेदविसार॥ जयतप्रनुशनामित्र

॥४७॥

भारा संतोष चितरग हे स्तिर॥ तो ची आरथ या ॥ ६७॥ संतोष हो य चित्र शुधा ॥ जो सेवो लिले अचादि दुध॥ याने उठ
ये जाहा लिए मिथ॥ अन्य बोधना ही॥ ६८॥ आकारणे ल्यजावाली ना॥ संतोष हो य सह उचिला न॥ सवाज़ गुण जि
मंदिर जो ने॥ संतोष गुण॥ ६९॥ निले न बोधणि जाली सिमा॥ तदा युणा सिमा ही उषमा॥ जास हो यमु कीरमा॥ नि
काम हो ता॥ ७०॥ इति प्रीली नकाशा अनिरुद्धं ना मचउ द जो श्याय॥ ७१॥ मंगल महा श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥

॥४८॥

श्री अरटाचायामपः ॥ पुजामासनिशुर्हवसा ॥ आतीयुसिलेकरजोडुना ॥ स्वामीहनतर्यजातोजैकेन ॥ आरण्ये ॥ १॥
 ता उज्ज्ञेमगरहै माहसवल ॥ ऐसेबोलानी आख्यसकता ॥ हेसांगविआल्पा शितिभक्त ॥ कुण्डलागता ॥ २॥
 गुड बोलेबच्चायुत ॥ लेनेएकास्वस्तकर निचीना ॥ निवेदनस्त्राव्येत्वाति ॥ नाताहिदोइल आध्यात्मा ॥
 ऐकासंगतो हस्याता हेस्या लक्षितमाधा ॥ ह्योका ॥ वरंहिसः ॥ यानीकृष्णकानीबोकाकुदूरे ॥ वरंद्युष्मातेजवलाद्वलकु
 ढो ॥ विरुचितः ॥ ३॥ आसः ॥ आत्मापूर्वि ऊरंतविनहितो ॥ नज्जंटेन्नगत विविद्यंत श्रविइयाइ ॥ ४॥ विकी ॥
 तस्याचे मुख्यता ॥ आद्वानपौष्टीतलाद्वान ॥ विमुस्यन्तन्वेकदावारिते ॥ विहिनीन्तमय ॥ ५॥ यसितकोते इज्जी ॥ ५॥
 ए ॥ जन्मो जन्मीड़न्वदा रुण ॥ सर्वंहजायेकाद्वारण ॥ हो आत्मायी ॥ ६॥ इन्द्रियायेह्या आतीततमा ॥ इन्द्रियामीकु
 डविष्ठम् ॥ ल्यामाजीउटीटाकानी जिमा ॥ नको इर्षितपरीति ॥ ७॥ आमीहजामाजीमव्यव ॥ धात्र तिधेला जारिबुले
 जर्दि ॥ आकारणीवजीवेन्नलाप्रुष्यान ॥ उज्ज्ञेतवश्चिद्वाटा ॥ झाडकरीउट्टरामाजीमव्यव ॥ ८॥ ऐकदहोइलतेमरण ॥ ल्यवन्नत्रातिरिहरवी आलानकाहित्रुभव
 आतिद्यस्ता ॥ होतीउज्ज्ञेत्वै ॥ इगुणायेह्या ॥ ९॥ आवधेन्निवरेयेकवेला ॥ परिवारीटुज्ज्ञेतवलवका ॥ उज्ज्ञेतवसव्वुःस्ता

श्रीमद्भागवतादेव आधा ॥ ३५ ॥ सकल विषयति शिरं हि ॥ लीची इन्दुः खो च त्वं गर ॥ अनंत हूँ ज्ञा चैक्ष्य कुर ॥ लहर उटती
 श्रद्धा ॥ घाला ब्रह्मा सप्तमी मुखी द्वारा ॥ नारद निरापदी हिष्पात ॥ विश्वरुद्धको इज्जेत्वलक्ष्यात ॥ जन्म जन्मान्तरी ॥ ३६ ॥ उडी घाला बीच
 गी माझी ॥ ताक्ष च लालो देव कालजी ॥ सब अपदासि द्वा चेराजी ॥ विश्वेनको ॥ ३७ ॥ विश्वेन वाय विज्ञाने ॥ त्वा जि
 ला असै इर्जन शूल ॥ चिनाकर रु विश्वाधाता ॥ बैसले वस्त्र ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥ ० ॥ शी जन्म मव विद्य विश्वात्मा स्वयं ॥ ३९ ॥
 श्री यथां च विनयं च नवदानं च हैर्जन्म मातृहृ सेव्य कु मते ॥ तदंद्वयोऽग्नितज्जलसेवा साध्य ॥ ४० ॥ गृह ॥
 इज्जनस्तु गुणात्मका वै सकला ॥ धरावै सज्जनत्वविमिक्षा ॥ त्वचावै चिजाय यायमक ॥ निर्मलकोट्या ॥ ४१ ॥ सौ जन्म
 का ॥ ॥ इज्जनस्तु गुणात्मका वै सकला ॥ धरावै सज्जनत्वविमिक्षा ॥ त्वचावै चिजाय यायमक ॥ निर्मलकोट्या ॥ ४२ ॥ गृह ॥
 त्रिष्णा चै संचया ॥ सर्व इति ताथं सिद्धिलेखा ॥ दलनहोती सवेच्छा अथाया ॥ त्रिष्णा अ अस्मनाहो ॥ ४३ ॥ शी जन्म महुला त्वाचेम
 हिया ॥ भीजलेती मुरा शूर ॥ मगकावै होइ अहृत ॥ शी जन्म गुरु ॥ ४४ ॥ कीति आये विजागनाशिते ॥ अथ कीनि सोडो निजाथ
 लविता ॥ लहरी सागर का मकरिता ॥ तथा चैमहिती ॥ ४५ ॥ स्वर्गा हि सुरवा चैवेच च ॥ जाप होती चापुले स्व चावा ॥ सज्ज
 न लवधिता ॥ नानर्जी व ॥ उचो बनरहे ॥ ४६ ॥ धरि त सो जन्म विचार ॥ सर्व जग हो वा विद्यकर ॥ रामरंकाहि कहो
 सारा ॥ विद्यकहिती ॥ ४७ ॥ अनंत नंत नवमा गर ॥ आहि अंत नाहीमा गर ॥ अगलीतडः स्वनिरंतर ॥ नोगवीजो

वा सी॥ २३॥ लक्ष्मी दीप्यानि चेकरे॥ आनंदकोटीचेर २ प्रजार॥ हस्तरविष धूधीरायोर॥ या चापारनकले॥ २३॥ अय
 आदुः रवाधूः चा हृथ्यकारका॥ हो जना इतरतादीआहिका॥ सह जी स्वचाव हरउतिज्ञाका॥ प्रणयषाककरवी॥ २४
 ॥ आनादिधितासी जन्मगुण॥ नावडः रवद्दोलविद्वरण॥ सर्वे सुरक्षा कोरागा॥ सजनव्याहोरे॥ २५॥ लौ जनाउथज
 वी सुगमती॥ स्वचावेचिन्हासुरनिजा अकुमती॥ अलमलो चल्लोय याती॥ सजनगुणी॥ २६॥ कोरोदेके कारणोप्राप्य
 मग॥ करण्वेळानेकउपर्युक्तस्तु॥ तोणोतीहयोलागेज्ञाना॥ तच्छिराधारेकरी॥ २७॥ लिंगीधृष्णान्मन्त्रेअंकुर॥ अपि
 तीव्रधर्थीमेघालीरातीचयेटावेश्वर॥ २८॥ तेष्ववर्णतासीजन्म ज्ञानतीरावार्धतीमहुणाशकवल्ल
 कंकार॥ देवतांहोरेन्द्रवेश्वराजर॥ नमस्मालोहोरेश्वरुण॥ २९॥ सर्वश्च नेत्रद्वास्तिकारणला॥ अहोज्ञैका सज्जनव्यगुण॥
 देहिअबाबरप्रभाग॥ माजा देवसर्वे ३०॥ न्नोका०॥ वरंविजनव्यवदासुजननावनजानुराण॥ मस्याद्युच्छिताजिताद
 पुणहरुतिता॥ संपुटः कृष्णत्वमध्यग्नीकरतेसहजगायत्रीदर्शविषाकातिस्यानमुख्याङ्कः सजनव्यव्याप्तता॥ ३१॥ अहि
 का०॥ सजनव्यधस्तित्याचंतरी॥ व्यतीज्ञोतीसुविद्यासंस्था॥ दृष्टिअसोका नलतेयशि॥ परिजनकोतो डग्गला॥ अह
 ॥ स्वलभकाले नीग्रनिका०॥ नावंताहिलोयजगा अहै॥ विस्तुजनासिकातिज्ञाना॒तेसमझापुरुष॥ अर्थ॥ इत्ततत्वधरु॥

नियमिति सेजो मंसंशारी तो जागाया ब्रह्मचारी ॥ असौ इदं वाचा ॥ इत्याद्याहै त्रितीयाङ्गुष्ठा ॥ तटाकीकर्या ।
 आविच्छापणा ॥ आथेत्यात्र च प्रसरणा ॥ परिया च वाले गको ॥ वृथा ॥ सप्तम के द्युका देवति विमुक्ता ॥ तेजस्या कुलविकाराणा ॥ प
 रिध्यवंतं होति तिच्छाच्छ्रु ॥ लक्ष्मे इक्षुगत्वा ॥ वृथा ॥ इत्येतत्प्रथम यज्ञो तिथिं द्युका कुवेरयस्यामा ॥ ताहितो न र जायाच्छ
 प्रयुषहृतिना ॥ शब्दय प्राप्त असोका ॥ वृथा ॥ इत्यहीन जाला जालै यज्ञाना ॥ तरिति हिति वै न्यायमात्रा ॥ प्रतित चै ॥ न तो इत्येतत्प्रथम
 लायेद्यतप्ती ॥ वृथा ॥ लोके उपविष्टप्रविष्टका विहित ता विवृक्षक मंजुरावस्था ॥ द्युक्तिः रथा सुना ही ज्ञाता उक्त
 नप्तो ॥ वृथा ॥ लक्ष्मो वृक्तो द्युक्तिः रथा ॥ असलीया इत्युक्तिनामा ॥ वरवेत्याद्युक्तिनामा ॥ द्युक्तिः रथा वृक्तिनामा ॥ वृथा ॥
 लायेद्यतप्ती ॥ वृथा ॥ लोके ज्ञातो ॥ सर्वो वृक्षो ॥ विश्वा पूर्वी जायानामा ॥ सकलवृक्षजायामा ॥ द्युक्तिः रथा वृक्तिनामा ॥ वृथा ॥
 चावृद्यता ॥ इक्षुगत्वा विक्षुवीलया सज्जनपूर्णो वृक्षद्युमिनी ॥ वृक्षिव वृक्षमन्तेश्वरी ॥ वृथा ॥ लोको
 निजाय अद्यर्थ ॥ उहे संचाया नियायुपायका मी ॥ वृक्षिव वृक्षमन्तेश्वरी ॥ वृथा ॥ लोको
 यज्ञवाहनं ॥ मंतो यज्ञवाहनं द्युक्तिः द्युक्तिः वृथा ॥ अतासुजन वृक्षमन्तेश्वरी ॥ वृथा ॥ आतासुजन वृक्षमन्तेश्वरी ॥ वृथा ॥ आतासुजन वृक्षमन्तेश्वरी ॥ वृथा ॥ आतासुजन वृक्षमन्तेश्वरी ॥ वृथा ॥

नेरोऽप्युक्तदेव अंतकरणे । सर्वेऽग्नावर्दिती ॥६३॥ अनुच्छारी परा चेदोषा । उत्तमगुणा लिखे इविशेषा ॥ क्रृद्वैतानि विकी
महोपुरुषा ॥ जाणा सज्जना समा ॥ किं च्छीरनकरी परदध्या ॥ मुख्येवत्त्वारी उत्तमगग्ना ॥ देवेनेद्युते अंतःकरणे ॥ अहिली
नी ॥ ६४॥ परयवाट स्वक्षमान् काहीकटद्युपयोगा ॥ अज्ञायपरत्रीजग्मिना लिघविन्नयज्ञना ॥ ६५॥ वरयस्थीपादेन्ना
जरि कुरुता ॥ अहेकरितासि क्लावर्णी ॥ त्रिजागाना सक्षात्वर्णी ॥ त्रिजागाना लियाज्ञाना ॥ तो शुद्धप्रस्तावि ॥ ६६॥ पादोति ज्ञानान्वेता
रोक्ष्युर्णी संसीपमानीत्यादाद्युते ॥ त्रिजागाना सक्षात्वर्णी ॥ त्रिजागाना लियाज्ञाना ॥ व्यत्यन्यस्यकुरा आसान्वितापरा
चे ॥ तरि ज्ञानुबंधउच्चाराच्च च ॥ नामगड्युग्मा चे ॥ कादकाली शज्ञना ॥ ६७॥ पादोतिपराचामोहस्तावा ॥ अंतरितपदे
संतीयनावा ॥ सासज्जनाचाचावा ॥ रिकागुलिज्ञा ॥ ६८॥ गाहोतिअस्तज्ञनाचारेवद ॥ अंतरी अनुकूपाद्यस्मृष्टे ॥
कादव्युत्तिनिजा रीविद्या तोयुपपुरुषा ॥ ६९॥ वाटवी ओयुत्तेमोहमाना ॥ आन्यज्ञानान्वाचावधीमाना ॥ महद्वज्ञानीयापुरुष
माना ॥ त्रिजागानाजी ॥ ७०॥ करूपीकरन निया न्नापुणा ॥ बोट नी इन या चे महिमाने ॥ महायोगामिहोया सद्वानिषु
प्रपुरुष ॥ ७१॥ नयुविनयच्युक्तानीरी ॥ उज्ज्ञानी यरोपकार ॥ उज्ज्ञानी महिमावाट वीयोइ ॥ तो विजाता वा सज्जनावद् ॥ सर्वो घोरती
विकी ॥ ७२॥ नयुविनयच्युक्तानीरी ॥ इटधरिया आमुलो चिती ॥ वरन्तसेतीसवानी ॥ अमुकं यन्नावै ॥ ७३॥ नुलंभि

कदा योग्य चरित्र । लोकति सर्वजना शिष्टित्र । तोष्णी दृष्टस्वर्ग नगोत्र । तोष्णय यज्ञदेवा ॥ पृ५ । तज्जपीरे किं लेजा उडवे
 चर्ग ॥ महिनदेव यद्यो ज्ञायमाना ॥ सद्य रथ सकुर लिमन सम्यादनर हेती ॥ पृ६ ॥ कोहो येको बार योकेय ॥ नकरि कदादे
 मारय ॥ चांतमनो नोध्यत हिताय ॥ स्वस्त्र नृपराहे ॥ पृ७ ॥ हेमं चित्राच्छुचित्र ॥ रोकला हेती करो यवित्र ॥ विदी धयुय सा ॥
 चेविचित्र ॥ श्रुद्द स्वेच्छती जिकी ॥ पृ८ ॥ कारिज्ञसे शुद्ध लोद्यरा ॥ तेविजारा विसंत सज्जना ॥ धयुधयुलोनरनिध्या ॥ अया
 विजगता ॥ पृ९ ॥ हाजालो निता सज्जनी चित्रस्थार्थ ॥ येहो विस्थार्थौल्यरमार्थ ॥ डुजा जय्यै
 नाही ॥ पृ१० ॥ इति श्री सो जन्म गुणानिरुपणं चामपन्नवद्यायः ॥ १७ प्राक्ष ॥ प्री ॥ ल० ॥ ग ॥ लालामांगर
 ॥ क० ॥ ॥ श्रीमाल्ली नाथायनमः ॥ श्री महल ति द्यन नमः ॥ हेरोको लिहो जन्मगुण ॥ यो ते होडलि समाधान ॥ श्री श्रीउच्चे
 करजोहोत्र ॥ लालानेह ज्ञावे ॥ इ ॥ बुद्ध ता ज्ञव सातीय च ॥ क्षयेने तालिगुरुरश्या ॥ यजित्रकरुति शोडु विलीमाय
 ॥ च्यद्वा सर्वती ॥ चारातासं गायेकुहे उयाच्च ॥ हासंसार इः खनुदोविजाच्च ॥ जीरो केवज्ज्ञान जापहोय ॥ तो चित्या
 असंगगती ॥ चामनिल्लरो रोका येक चित्र ॥ हेतिवज्ज्ञावहारिला भासा ॥ येहो तुहो तिजाय आता ॥ तिच्छितीरिकावी ॥
 प० ॥ करशाचागुणी ॥ ज्ञानाचासंग ॥ तेहो अस्त्रद्वाचान्तरं ग ॥ ज्ञावेयातके लाती नेग ॥ सत्यंगतिनि ॥ प ॥ श्वेता ॥ १८३०

सद्दयो चारा श्रुतानवो थांत्रमधायः भाग्नः। काव्यं तिः प्राजिनः सथः सप्तश्चायां श्रुतेष्टुक्तां। अस्त्रालोकमनोचनस्य
बोग्याणाध्यानं च बोंच्छ्रुत्यस्मि॥ ४३॥ तिकान॥ कोहि द्विकनरव्वाहि हि
नास्त्रुइच्छा आ चेर उभेन। अुषि जया चा संगम्यैहु न। इध्योनवनी हिहै॥ ४४॥ इन्हेन्मापडलानरहेहा। सह शुणीया
नदृंघीयाहै। बोने डुरुषी बहोनज्ञाहै। बुज्जकान जाजेन। प। उग्नियै इस्त्रीनेस्काल्पाण॥ ४५॥
हृज्जुर्विनीसजारण॥ ऋषेज्ञायदेव्य। ए। कंतारिका लीहायाच्छम्भी॥ प्रातिद्विविधीर्घस्त्री॥ अमाट्यै देव्यक्षमात्। चलवीज्ञात॥
गी ज्ञापदोयस्वनावै॥ ४६॥ सद्यविमृतीदेव्य चिना। मग्नमाजी ज्ञांतेष्टुज्जिता॥ ४७॥ कोहिका
सी॥ ४८॥ शुल्कचुल्कासे सतीहोता। काव्यकविताह खीमना। तेसागुणीयांगाशीड्वना॥ ४९॥ कोहिका
या। सिनाहो चास। सर्वेदं दि आतनालीटम। तयह छीतसे अनुप्या॥ प्रातीनाही महती॥ ५०॥
वयाचुल्ली सकंकज्ञाक्ष। व्याधि सोडने अनुगामा॥ इल्लीपरन्नसोला॥ ५१॥ लोचनाही गन्नाम्॥ वस्तुकावली
कमण्डहि विवेध। तिराकाहिकहो अखेद। तिराकाहिकहो अखेद। ५२॥ सद्यमग्नव्रसे चंचक्षो॥ उग्निविकाल्पकहृष्णी
वमाच॥ ऊरायी ऊराइखीतसे लिम्बक। रेयावक जीका॥ ५३॥ कोहियै ऊराकर अहुषाने॥ कदाकावी नहोतीसा

यहो तेस्मिन्द्युगी संगाव्याच्छादन होती ॥३६॥ यालागी संतस्याधुज्ञन ॥ व्याधानशृङ्खानीयुलिमंगावा च्छदा ॥ युलि
 संगी समाधानमत्ता ॥ निरंतरराहानी ॥ इथाएँ प्रियंगा शिक रखव याच्य है ॥ ल्याजावा इज्जेसंगध यहै ॥ जीरोलान्जे मध्य
 त्वारच्छ ॥ तो विचालोकरवाचा ॥३७॥ ऐका शब्दक याच्याधना न्वेसार ॥ असशोवैयुली संगी निरंतर ॥ मात्र दो वागी व्याधगर ॥ क्ष
 लंडसोरव्या ॥३८॥ हरितिकुमति-नीति शोदं करही तिवेकलं ॥ विवरशति रस्ती संतेवीं तगो तिविवीं तवं ॥
 ज्ञाय चातिश्च द्वेष्याथा हति इगती ॥ जलशाति निरुद्धां किंचन्ना ॥ निष्ठुरो नस्य संगम-नदृ ॥ निकाला ॥ कारिता युले
 नराच्छासंगमा ॥ हरोनिजाव बुद्धी श्वस ॥ व्याहोहोती युग्मातनस ॥ संगति तेतयान्वे ॥३९॥ आमधिव्याधी चिंतकास्य
 चूनकरिती उत्तमलोका ॥ गंगा जलीमिलतानिका ॥ परिवहो यथावी ॥ रङ् तेयाकोरी विक्षुणाहीत अपान्न ॥४०॥
 लिजान संगेहो यथविजा ॥ सकवावंद्यहो असुयन ॥ सर्वजगमाजी ॥ रङ् ॥ मोहोधकाराचा द्वियताचा ॥ हरोनिजा
 अअद्वा नहो च्छा ॥ सद्वान सूर्यहो यथाव्यक्ता च्छा ॥ मह जस्वन्नावे ॥४१॥ युली संगी उष्णजीविवेका ॥ हरोनिजा नैयताय
 ग्रोका ॥ वर्षसका उत्तियवलिका ॥ तया संगतीनि ॥ वर्धादि जहु धी लोचरती ॥ वाच्याहो उत्तियाद्युमनी ॥ सजुरी अ
 विकवादेनिती ॥ युली संगतीनि ॥४२॥ व्रतस्त्राहाय अस्त्रधमती ॥ सर्वमुक्त्वा च्छीतुर्वे संगती ॥ करद्वीरहोच्यसति

। शुभींग जताये ॥ २६ ॥ सद्य उपज्ञेविनय रुणा मनवा हेष्य अंतः कर्णा ॥ भ्याथिती ऊबे इमाया ॥ ईडोति चेती ॥ २७
 कीतिवायेविजयकरीत ॥ आपकी तिद्वयदेवाद्यादिते ॥ सुगद्वीती सज्जनसमस्ता ॥ शुभींग एनावा ॥ २८ ॥ ब्रात
 दोती सक्कधर्मी ॥ वाज्ञाहोउत्तिजाय अधर्मी ॥ शुगद्वीती विजयमानी ॥ २९ ॥ वितिती विवागुलि
 संग ज्ञती ॥ शुभीच्छलत दोष उमती ॥ आवक्निवालाने शुभनगाती ॥ इन्द्राव्यंगा ॥ ३० ॥ शुगद्वीती विवागुलि
 ग्रामाधर्मदोती सक्कधर्मदोती ॥ शुभनगदिविधिती ॥ अवधेष्यापिती ॥ ३१ ॥ शुभनगदेवासंगमात्रास्थी ॥ अन्वय
 होते ॥ प्रह्या चाराची ॥ गार्गदिविमोद्दुखलासी ॥ याकाव्यागदोत्याव्याचीता ॥ लाजाहोय
 धान अकाशता ॥ ज्ञाता सवेसुखा सिषुखता ॥ शुगद्वीती मतोरया ॥ अर्जी हसि हूर्मुदी ॥ ३२ ॥
 लभं खुद्दिकलाय मायद्वापवार्यांश्यां ॥ विलेप्यांश्यां ॥ शुभनगदेवासंग वाच्यातिक्रम्याचा ॥ ३३ ॥ ज्ञोदयातमिलेप
 वेष्यां ॥ शुगद्वीती लाने परमाया ॥ मगकार्यतंदूर्ध्वं समा ले विते ॥ शुभयायियक माकल शुतंस्वगापवार्यांश्यां ॥ विलेप्यांश्यां ॥ ३४ ॥ टिको० ॥ शुगद्वीतीजातसंग वाच्यातिक्रम्याचा ॥ करावारणोद्दोतितिनिं ॥ आकारणोद्दोतितिनिं ॥ करावारणोद्दोतितिनिं ॥

॥ तीको०

विष्णुद्विदो यत्रांतं गा द्वौली नंगा प्रापत कें ॥ नहूः मना इच्छी जरि इडुवूद्विदि काल्याकृत्वा क्वाताना विधी ॥ ज्ञात्सद्वाची ज्ञाति
सकलवस्त्रपूर्णा तवित्याधी है लिट्टो ॥ वृश्च जपियो ही सकलसंपद्या ॥ नौं मंगाधीर्गतो च ॥ ३६८ ना स्मृतिजाय स्मृतिअथ
दा ॥ लक्ष्य असे जारि परमपद्य ॥ संगाधीर्गतो च ॥ नहूः नांर इडुवूद्विदि जारि मनमगी विहारणा होवे योगापसमगी ॥ ज्ञात
ज्ञावेव्वगायवत्ता ॥ तरी करीरीसे ॥ ३६९ ॥ जारिक्वां ली यी योगाकी निनी ॥ इस्यातनामगृहणा गता नातीजामिन्दिरुप्रयादिव्यम्
तीर्मित्वली सीजारी ॥ ३७० ॥ गमसर्विद्याकावेद्युत्तरात्मा ॥ इविद्विदि जरित्वान्तरुद्विदीजायत्तोष ॥ तहित्याधीर्गत्यस्यग ॥ ३७१ ॥ बगांयवत्ता
घज्यामध्यां चाचासे इत्यनिकाषा ॥ होषयद्वा ॥ चाल्यावाना ज्ञाना ॥ निरुद्योगाशुभ्रम ॥ इविद्विदि जरित्वान्तरुद्विदीजायत्तोष ॥ तहि
पकमोन्नामाद्यावानिरोध ॥ ज्ञात्सद्वाचा उत्तरात्मा ॥ द्विद्विदि जरित्वान्तरुद्विदीजायत्तोष ॥ सुंगाचेत्ता वृक्षः नगरहेत्तवत्वी ॥ धाय ॥ उपरेष्टे मत्तोहेत्तीकारण ॥ उत्तरात्मा
चैवेन्तवा ॥ ज्ञात्सद्वाचे आपुले स्वन्याव ॥ द्विद्विदि जरित्वान्तरुद्विदीजायत्तोष ॥ करीनीत्यानीत्या ॥ धा ॥ मुखीमंगीहेत्तीसकारा ॥ एव्वेत्तवत्वी
दुँड्डी सीयत्वा वृश्चाणा ॥ तहि सद्युत्तीजायत्तोष ॥ जस्यद्विदि जरित्वान्तरुद्विदीजायत्तोष ॥ आगी करावेत्तुयतीमंगी ॥ यापकमोन्नामाद्यावानिरोध ॥ उपरेष्टे मत्तोहेत्तीकारण ॥ सहजी
फक्के ॥ सहजीजातनी धायमत्ता ॥ देव्वतीमंगायत्तोष ॥ धाय ॥ आगी करावेत्तुयतीमंगी ॥ युखी मुखीकरावाअथाव्या ॥ येतो चीमाध्यालोचय

रमायोऽसहजस्वनाविद्युता॥४७॥ द्वीपतीमहीपानोनि चंडानीहेत्कटद्युंबुधी द्विरहलीदमागेमहामायुल
तीव्रतीमशीधितिकुगलाश्रीकंदस्यनीतीनतास्युवः कीमन्नीलक्षतीश्रीव्यः प्रीच्यः सन्तीस्तीर्गुसंयगमे द्वद्वाह
काण्डा गृष्णादीर्थाचाकरीतास्यं शुद्धाकर्मचालोयनगः क्षेत्रावर्वंवैच्छेआतंरग दीनसगीकरन्ती धए आ
वचीताद्याटतीविभ्रनद्यथ कतसुक्रताचालोय अलोय स्वनावैभीदीयशांतंष गुणद्वीपासग एव गुणद्वीपासग
चैसंगकरन लासद्वैउत्तरजायस्याधान स्वनावैहायपानदीन कुर्यातसग एव जैमात्रासेवितारेगीत्याग ।
नंतरकेलेआपस्तनानेन सगकायपुरावैस्वनीधन जायेप्रायास्वनावै एव मालोसामर्वकस्यितकमवं द्वी
महुधारजैसेवावं तेशहीनसंयुक्तदृष्ट्यकमवं वीकलं होय एव द्वद्वीपाद्वस्त्रावैवनात अष्टवौमतहनावान्ते
नाता इन्द्रुणायग्रहनकरन्ते लाकीनयद्वीनी ॥४८॥ द्वोपवैतमहादुतंग सीध्यकरावचातेया सींनग वक्त्रग
दातीतीनीतीर्थंग आतीतीत्रिजाए ॥४९॥ कुगतीमहादुक्ताताज्ञान दीनसंगीस्यमीधा द्वृतत्रीच्छत कवद्वागद्वीय
सगाधान इन्द्रुणायंग नी एव आन्तरायलातासीशमीष इन्द्रुणीसंगवीस्तीर्थं महुध तीनीलीपूत्रज्ञाना
एव द्वद्वीपाद्वलता ॥५०॥ रेसानीमुर्तीचासगंम जालुगताकीगुणगताकामगम मगतेवैकीचीआम

तवालायासी ॥ यथा ॥ उद्यतबुद्दी न्यै प्रट्टवर्णा ॥ अज्ञासांसंकुषागगनन्तरा ॥ उद्यतवादावली अक्षम् ॥ इगुणामाहावानि ॥ २
 ३॥ श्वर्वसुहप्तमकुहप्ततद्वर ॥ इल्लितार्थ्यकुहवेतस्त्रुच्चर ॥ उपद्यतवाक्षी इन्द्रेतद्वर्जी ॥ येकाद्यनामाद्य ॥ श्वर्वसुहप्तमकुहवेतस्त्रुच्चर ॥ उपद्यतवाक्षी इन्द्रेतद्वर्जी ॥ येकाद्यनामाद्य ॥ ४
 राहोऽज्ञानवेतातोऽकुसंगासोऽनद्युषावा त्वरेन्ना ॥ तरेन्नच्छोयामा ॥ अनेनसंगो ॥ ५॥ युग्मासंगाद्यरावावलंकृत
 ।तरिन्वसोहेकुगतीन्वीवादोत्तिजाहयीहेइवनेतासजनमसंगो ॥ ६॥ इसुआनीवासेवेनावान्वाच्या ॥ तरीमंगल
 जावा ॥ इज्ञाना ॥ च्या ॥ अलाधीलत्यशुलीजला ॥ चकश्वासंगा ॥ ७॥ इतीश्रीसुक्तमुक्तावली ॥ अथगुहशीर्यो सवाद ॥ ८॥
 क्षक्षास्वानावेवंलीनीन्वुवन्नचक्षा ॥ अनावसगाच्या ॥ ९॥ इतीश्रीसुक्तमुक्तावली ॥ अथगुहशीर्यो सवाद ॥ १॥
 एरीसंगनीरेपवननामधोद्वा ॥ इज्ञानामधोद्वा ॥ १०॥ श्री॥ श्री॥ ११॥ मा॥ क्षा॥ १२॥ सं॥ गला॥ च्या ॥ १३॥ श्रीनीराय
 यावमः ॥ इहताव्यापरनवसागरात् कुमेततारिनेस्वामीदिवनिहात संगुतिसद्गुणामीत तरिनेस्वामी
 ॥ १४॥ जालापूर्वीलसागादिवेक ॥ जीर्णोहृष्टयकमलहोवधास्व चन्द्रयुतीन्वलामानक्षुच्छे ॥ इःस्वेशोकतनरहे
 ॥ १५॥ कुषुतिहानोरेकाविचार ॥ जीर्णोरोपितेकाहिपरस्यास्ते श्वर्वेत्तेवामीकरे तविमागती ॥ १६॥ श्वेच्छ
 ॥ १७॥ आलानकुपयेनतिग्रस्वीतुंयः स्वकलावायते कृत्या कृत्याविवेकं जीवतद्वतोयः कृत्यस्ययति

यः प्राणं उ मष हृदयं दनविधो स्थूर्तेत कर्त्तव्यते । गे लुमं वहत मुद मिं इयगणं नीत्वा शुभ्राय दद्यः ॥६८॥ ति का ॥ महति स
रु षिलावाचे मन ॥ होति सर्वैऽदि यत्राक्षिहि त हचिजाण चैई इयदमन ॥ आन्यः यातना होकी ॥ ६९॥ इयगणम्
त कुरुत्तर ॥ उ धोतिराक्षिति प्रथतस वर ॥ मग केसे नियाहे स्यासाग ॥ विचार शुक्तिते ये ॥ ज्ञेसा ऊक्षमहर्वेई
असक्तमाग्नि उत्तियाहि ॥ अजिककुरुतपातयालीउदी ॥ इ लामो इवेसकाची ॥ इ नकर्त्तुर्तिकारणे ॥ न्यवया इ ७०
वातिइ इयेगा ॥ देसते हृतवताया इति उत्ता ॥ विषवधनात ॥ ७१॥ सविष्यासिः विषेगज ॥ मनसर्वास स्याद्दोयामहज ॥
गोरबदावदउत्तिकाज ॥ महति निहोय ॥ ७२॥ सइ लालोहितो मन ॥ विषयवनि वेसेजातन ॥ नकोहिडः स्यासि
सच्चगा ॥ धनोहे उत्तिवेद्वलेचि ॥ ७३॥ कार्यकार्यविवेकमं नीत्वन ॥ नासावयाहृ ष्यासकोश मान ॥ ७४॥ इयगणमहाइर्न
न ॥ ७५॥ रविषेग ॥ ७०॥ तो दाव आषुष्टतस्त्वर ॥ तीव्रवज्रजास्त्वं कुलाय ॥ ७५॥ इयगणासमनिशितहत्याशनाहीना ह
आन्य ॥ ७६॥ विवीध्युक्तमधनाचानाजाक ॥ ७६॥ इयगणमहापावक ॥ ददकरो अवग्याविवेक ॥ ७६॥ इयगण
तागीनीतादे इयगण ॥ तरो चलेतिसकल करण ॥ नातिहिलोतिअपहरण ॥ शुभ्रवर्त्य श्वय ॥ ७७॥ इयगणिताचिसकवे ॥

॥५७॥

शुद्दोयहृदयकमङ्गलं सर्वेकां श्रुत्यर्थं गङ्गलं होउनियेतिसर्वा ॥३५॥ आकारणे ज्ञानवंताने सदाकिंतु निअ शुल्म
न ॥ निजारुपी होउनियालिन् स्वस्तन्मासो च ॥४६॥ निजोकद ॥ वृत्तिद्वायेनि धैनयन्यनियन्यनियन्यविषया ॥ ल्वहत्याश्वाद
नेमविमतव्यसेवेमतउते विवेकले क व्यविदलयतिदते च विषयं पवहत द्वीषाणां करणनिकहं चंकु गवत्तं ॥४७॥ अपाटिका
कोणीयेकपुरुषरतविषय ॥ वृत्तिद्वायाहतविजाहतेश्वेष ॥ जगामान्यमहा शेष ॥ तल्कृष्टशुण्यत्रास्त्री ॥४८॥ इत्यास्ती
हृषोकहेतावत्य ॥ वृत्तिद्वायरेनियावेदोष ॥ अथवहस्यहेतोष ॥ त्रिनिष्ठुणनाच ॥ स्ववित्तिकाळी ॥४९॥ जगामान्यमहा शेष ॥
तिद्वा ॥५०॥ उद्यवरास्ति ज्ञोगाविक श ॥ उद्यवरास्ति ज्ञोगाविक श ॥५१॥ जेणेनष्टहोउनिजायम-
ती ॥ आव्यविताव उनिविष्येष्टति ॥ त्रिनिष्ठुउत्तीन्यन्यनिती ॥ मतहस्तीउद्दिय ॥५२॥ विवेक उद्यवाविष्टुदि ॥ विवी
ध ॥५३॥ उत्त्याहाचीहि दी ॥ जेणेसाऽप्यसकव्यस्ति ॥ निधीनववीधी ॥५४॥ उद्दियउन्नतकरीद्यक ॥ करिसर्वविवेकवि
द्यरण ॥ उत्त्वस्तु करितीज्ञाणहरण ॥ द्वैषनलगता ॥५५॥ द्वैषलहणहितसेअषद ॥ लेके ज्ञारेवेदउत्तरीयदा ॥ द्वहन
करीसर्वसंपदा ॥ उद्यवदावाच्छ ॥५६॥ सवहेतावास्ति महास्तदन ॥ आवेदेकुकर्मस्तिनिधान ॥ करववयासुएक
मर्मचिदलनकारणउद्दिय ॥५७॥ उत्तराहेकदस्तीर ॥ सदाविष्यत्रवनामाजीकीरे विवीउद्गुर्यानेअंसूर्यनि

॥५७॥

रंते उटति ॥२४॥ न यामि सुख्या च अनीद्यास ॥ तेऽंडिअसमोह करणवदय ॥ सहजीस न जातिदेश ॥ प्रवना
 नो होय ॥ रद्दु मंत्रं त्रादिक साधन ॥ अश्वना न विधिविधान ॥ इयतीलीचाचातुना ॥ न साधोती ॥ २५॥ दा
 न शुद्धादिलोपहवन ॥ आनमोन्यादि अनुष्ठान ॥ जितीलीचाचातुनिः इयगा ॥ नकायति ॥ २६॥ करोवेइय
 ते अधिदमन ॥ तरीच होति अवधी साधने ॥ कलायेति याविधाने ॥ सहजीस न वे ॥ २७॥ सहजीसुवा चाञ्च तु न व ॥
 मनासिनिलानिलदावितजावे ॥ तविचविषयसुवा चाञ्च न व ॥ सरंग जाहाता सर्वार्थ ॥ २८॥ इय
 जीतीलीद्वानिश्चितार्थ ॥ तरीचापहोय परमार्थ ॥ मगच्छन श्वकाय ॥ २९॥ श्लोका हं तके नमगरस्य तु विशिष्या गलवल्ल
 मन्यसतं ॥ मलवतर्वलमाश्ममुखाद तोतशस्तवतो ॥ श्रेयः कंजनिकं जांगं जनमहावतन्मेकिं द्यं वांते ॥
 निजस्मनिदुतं जानीति सर्वताः ॥ ३०॥ टिका ॥ कैषीथिकावस्ततजनान ॥ निरतश्चरेलेजपीमोन्य ॥ ते सर्वं इयजाय
 वा तुन् वशा श्वगदि से ॥ ३१॥ अश्वासो दुनिवेसलाद्यरा ॥ उक्षसर्ग साहतसेऽर्घर ॥ इयजनया चात्रुनियारा ॥ कक्षया
 दि सति ॥ ३२॥ अहोकोणीथिकं काणे ॥ जरोकेलेविधश्वनुष्ठान ॥ तहिनं जितितांडियगण ॥ ३३॥ स कारणसर्वाः
 सि ॥ ३४॥ विवीधञ्च अत्यासप्रसाधन ॥ अनेक प्रकार असन ॥ इंडियगण नितीलीचाविष ॥ हृशक हृष्णहे ॥ ३५॥ योगअ

॥५७॥

रथकर्सनिवस॥ सधनसाधीतमेस्यायाम् ॥ ईदियजितलोकाविष्णुवेष्यासी ॥ इद् ॥ अथवाकेला
आस्त्रात्मायाम् ॥ तर्कदिष्टुर्गत्रदिवस ॥ ईदियजितलोकाविष्णुवेष्याकेर्से ॥ यापहेयचारः ॥ ३७ ॥ उर्धर्वकेलेतपाश्चरणां व
हायंत्रयविष्णुभाष्माण् ॥ नाहीजितलोकीदिव्यगता ॥ इन्द्रवदरणलोकाविष्णुवेष्याकमलयजाविति
देविहालः ॥ ईदिगणवाङ्कटुलः करेनायद्व्याणते ॥ ३८ ॥ विवीप्तवस्याहाचात्मन्द्वासा ॥ जोनेजोसाफूलेताकुलस
ईदियधुक्करेनाया ॥ लेणामाजी ॥ ३९ ॥ असृष्टवृद्धानाशुष्यायार ॥ विनायाकशीहिमनुजार ॥ तेस्मैदियगणस्य
स्वर्कुञ्जर ॥ सङ्कृण्णनारनार्णी ॥ ४० ॥ जितिलेनाहींदियब्राते ॥ ताविष्ठर्थचिह्नेशमसमस्त ॥ त्रस्मलोकाचीजातीः
रित ॥ नदेतिष्ठकार्य ॥ ४१ ॥ जेसेपाणीप्रस्त्रीतासायास ॥ लोणीनलोगेकदहातास ॥ तेस्मैअर्थञ्चवेद्ये आयास
निष्ठफलज्ञाणा ॥ ४२ ॥ ईदियजितलोकाविदात्रात्रिलाक्ष्य ॥ तोविकराचानिलक्ष्यायाम् ॥ सर्वकार्यसिद्धितयासु ॥ एव
प्रावेचिद्वेति ॥ ४३ ॥ याकारेणाध्युजनत ॥ अथवतजाहलेऽदिय ॥ जिंतुन् ॥ सिद्धजाहलीसर्वसाधने ॥ सर्वत्रैक
घसिद् ॥ ४४ ॥ हेतेकोनियजितवेचन ॥ ईदिजितलोकानवंताने ॥ निजरूपिलात्रनिमन् ॥ सर्वस्यानिवेसोवै
धृ ॥ लोकाः ॥ घर्मवंसउरेणभ्रमरसावारिष्मापत्यथा ॥ लेकभ्रिष्मजामनिभितकलापारेणमेकतातः ॥ सर्वात्मा

॥२०॥

नमनात्मनिनमनेत्रूत्यनीतिनिश्चया ॥ कनिमिनेकुमताऽवनिनमनजयन्त्रहाप्नदेयमाकृ ॥७२॥ हिका॥ धर्मविद्यास
 वयाधर्मधर्म मुख्यज्ञाणवेदं इति अकार ॥ आलगीचर्यकरोवेमत्वे ॥ ज्ञानवेत्तानी ॥४७ ॥ ज्ञेन्सिरहाष्योमेष्टजः
 द्व लेत्तेक्ष्वविदीवात्मकव्व ॥ तेसेऽदिव्यगणार्थव्व ॥ भर्मनिर्मुक्तकरीति शब्द ॥ ज्ञातरीसुर्यासित्तवरण ॥४८॥ यालीजः
 सेक्ष्वत्रपरिषुर्ण तेसेज्ञानग्रानुप्रिद्विद्यगण ॥ अवरणप्राणी ॥४९॥ देवियासिवद्यहोतास्तेष्क ॥ नासुनिजाय
 अवग्याविवेका हृदयकमठततासिप्रद्वेष्क ॥ तातनद्वारी ॥५०॥ अनिवात्मजेसात्मवान् ॥ हविलानवागतायक
 हृष्ण ॥ तदुक्तयित्तज्ञाणां देवियगण ॥ नासातिवेका ॥५१॥ परथिणामासीकारण ॥ तुरव्यज्ञाणां दिव्यगुण ॥ अद्वेष्क
 तिलीआवान्तुन् ॥ अत्मकार्वन्तनहोय ॥५२॥ अथपत्यदातिवेका ॥५३॥ सोसावयानकोदियोगेष्वर्ग ॥ कारणजा
 णां दिव्यव्याख्या ॥ जितावयातागी ॥५४॥ उत्तरज्ञानवीद्वृहपरव्व ॥५५॥ दिव्यगणासमञ्चाशन
 ॥ नाहीनाहीविजगी ॥५६॥ कःस्वासीत्तीतेसेकोण ॥ सुखवैठीतत्रसेत्तरीमन ॥ तपीदेविज्ञानवीत्वेन ॥५७॥
 नहोय उःख ॥५८॥ जेसाद्यातकमित्रदाख्यविद्वात् ॥ तेसेविज्ञाणां दिव्यगुण ॥ अत्माय
 तकरी ॥५९॥ अमेथलाउनियागवास ॥ जडीताकुनिधारिमञ्चास ॥ धत्यद्वसेयनीवनाजा ॥ हेनक्तेत्तव्य ॥५१॥

॥५३॥

तेसेह छीता ईऽदिय सुखोसी ॥ प्रत्यक्ष इः चवहेय जीवासी ॥ नंति न्नोगणे इः रवासी ॥ हेन त्रुके कदा ॥ ५७ ॥ जे अत्महि
ता सिंच्चकारण ॥ मुख्यज्ञानां ईदि यगणा ॥ तेवर्जीवि ज्ञाहणणे ॥ बुधज्ञनानी ॥ ५८ ॥ ये काई ईश्चासीष्युयेक ॥ वर्ज्य
होता जिवासी शुके ॥ मग्यवाचां ईदियानि केसे त्रुके ॥ शाणघात ॥ ५९ ॥ याहा हिष्यहतापतंग ॥ नमस्ताहलादिवसोगे
मग्यविष्यकरतीलभंग ॥ हे आश्चीर्यकायक्षीदविष्यआसिक्षुरंग ॥ वर्ज्यहोताज्ञाने ग ॥ नातरिनागसुग्रसिः
नमस्तानाग ॥ जाहलावियोगहेहर्ती ॥ ६० ॥ ईदेक स्थर्ज्यविष्यासित्वर्ज्यज्ञाहला ॥ वाहा वलह्यगजबलीवर्दीष
हिला ॥ नीचं संगवायदकीवहीला ॥ जाहलापगधीन ॥ ६१ ॥ वर्ज्यहोतीतिगंधविष्यआसी ॥ चमरषहीलापंकजका
सी ॥ वलह्यसुकलाज्ञाणसी ॥ ऊगचनसीध ॥ ६२ ॥ स्वद्वालेवेजळचर ॥ रसेनं ईदियालागीपडेवाहरी ॥ जबाविष्टः
ज्ञाषुनिमे ॥ नमीद्वे नीरतया ॥ ६३ ॥ ये कं कविष्यान्नीहसीष्यरे ॥ मग्यलौपाचाविष्यआसाषहलाजरी ॥ ज्ञाषुनिष्ठ
हावे अंतरी ॥ काय औरोगहोली ॥ याकोएणीविदीपुत्रज्ञाय ॥ करु निकितोवेअच्युपेविष्यय ॥ नाहीतीनत्रुक्तिअ
पाय ॥ क्षमाहोकरुनि ॥ ६४ ॥ हेतिनवचनापुत्र ॥ हठभरुनियमनात ॥ जितोवेसकन्दंडियाते ॥ तरीचमुक्तहोय ॥
॥ ईतिश्चाई उियहमननिरुषणामसपदक्षीयायः ॥ ३३॥ मंग्रंभं महं श्री॥ श्री॥

॥५३॥

॥ ग्रीवितरमायनमः ॥ ऐकेनिकार्द्दिअहमन् श्रोतदेवनिसमाधना ॥ शुद्धेषुयाचयाकरजोडुना ॥ उद्योक्तजाहेले
 ॥ ३ ॥ विनयेष्वार्थनिक्षिगृहसी ल्पणतिवृदतातर्थलियाजितासी ॥ आताह याकर्णनियुष्यरात्री ॥ संग उथाव्येक ॥
 याकायकरोचयहस्ताअमाने ॥ केसेजतनकरोबेहेभन हेसागाकेहयाकर्णना ॥ श्रीगुहरग्रामा ॥ मुनिद्वयेषोकाः
 जिनवच्चन् ॥ धननगहेकेलीजातना ॥ याकरागोकरोवेदाना ॥ सत्याचालागी ॥ ग्रामाकारी ॥ निमंगल्तिनिमगचनितरां-
 नियेवचिकंप्रते ॥ चैतन्यमंदिवशुभृष्टिगंधभृष्टिगंधतेष्वद्वजालेवद्वक्षंगोनव्य ॥ त्वं
 ल्प्यासंकुलटोगनेबकमलासेवं ॥ परिच्छायतीमितिकामादानकरितावैर्यधन ॥ सत्यहोतीसकव्यसाधना ॥ शाचापा-
 व्रयारखनु ॥ दानधर्मकागामा ॥ ॥ हो जाणाचायहस्तमाग ॥ ओळेचीलानेखगायवर्ग ॥ दलनहोतिइर्गप्रसर्गाः
 अन्यमागेनाहीच ॥ ललहमीनरादेकदास्त्वीरा ॥ शुएषसरताचीहीयज्ञर ॥ यालागीकराचासत्वरा ॥ दयादानधः
 ७ ॥ वर्षाकाळीनदीचापूर ॥ त्रोणनिजाशदेनीरा ॥ आरकाळीमागेसरोतृहतलेद्वयी ॥ निजन्यापितालेति
 येजान ॥ निषिष्यातकरीच्छेतन ॥ तेसेषुर्घर्यजायत्वोपुन ॥ शुएषसरलिया ॥ एतत्रापित्वहमीच्छासेयग्नि ॥ त्रो-
 नियादीनेत्रावरी ॥ प्रिहस्कराहिलाच्छेष्वरी ॥ तरिनेत्राविसेना ॥ ३ ॥ याकारणीअसावेसावध ॥ दानकरणेवेति

॥५२॥

कर्णशुदा हो उन्येकदयधनंधा ॥ यद्दीजाइलप्रदा ॥ ३७ ॥ देशमधुषानकरवीच्चांतोप्रथमदकरवितहृता ॥ मग्गुणस
रतोबैसेस्वस्ता ॥ दीनहो गति ॥ ३८ ॥ द्याकाष्ठेद्वानकरवेस्त्याच्चा लेगो प्रणवतसरेऽह परत्वा ॥ वर्यहेयसर्वधार्चा ॥ स
शावदने ॥ ३९ ॥ जेसाधुरेगताहोलियासी ॥ समीथचीनदिसेतयासी ॥ तेविषिहोयपतंशसी ॥ नदिसेशुद्वा ॥ प्राचि
काढी चमकेसी चष्टना ॥ तेसीचंचव्वद्वाणाकममजा ॥ विलंवनकरवास्त्याला ॥ ध्यावयादाना ॥ ३५ ॥ जेसीदावनी
चीज्ञावा ॥ ननातित्रुण्डग्रनसकवा ॥ तेथिरुचावाटविकममजा ॥ ननापलहीया ॥ ३६ ॥ जन्म बुद्धदोजेस्ताद्वानेगुण
तेसीचलहृषीच्छस्तीरा ॥ आलगी ॥ असेतो वराकरो वेदाना ॥ ३७ ॥ तेसीचपवक्कुटिविषरीजाणाईदि-
रा ॥ करोवेसुजाचिदानतवरा ॥ अस्तीरजाणोनि ॥ ३८ ॥ नाहीनरवसायाधनाचा ॥ ल्लालिसत्यात्रलागीविच्चार
हसत्यसत्यज्ञानान्नियाचा ॥ कर्गहोदाना ॥ ३९ ॥ जाणादोसारंषतास्यानराहिकदाहीकदाहीश्वर्य ॥ याक
रोपादेनिषाचेवर्य ॥ कर्गवेदाना ॥ ४० ॥ श्रोका ॥ दयादास्युदयेतितस्करगणामुक्तिरुभिन्नजो ॥ यृहंतीच
लमाकलस्त्रुतेत्रुतेत्रस्मीकरोतिस्त्रेणात ॥ अंतःप्रावयतेहितो विनिहीतंयद्वाहरंतेहया ॥ उर्वतासनय
नयंतिनिधनंधिवहस्तिनिधनं ॥ ४१ ॥ हीका ॥ तजापिष्ठवसुहतकरुत्ता ॥ सच्चञ्जाहलेजाप्रना ॥ तेहरवया ॥

ठीनीवद्दुन्॥ अपुलोलेस्यार्थः॥ रुशः द्यायोदेहुलितीयावयाज्ञागः॥ सम्भूत्वंसत्तास्तोलागः॥ नातविकरिते
प्राणवियोगः प्रतावतरणे॥ रुरः अश्ववा वाधाकर्णितास्तरः चोहनिनेहस्ति इव्यसारे॥ माहनियाकीतीमुलेक
रे॥ तथा धनासाटिः॥ रुचः प्रथतिज लीबके वर्षे॥ ह्याणति याणे केलेनिचकर्मे॥ इव्यहरे लिनेती आधम्ये॥ विं
विध्यवाधार्थाकरी॥ रुधः ईरुक्तीयातुनि त्रुकेजारी॥ नेतर अग्नी चीदोये स्वारी॥ प्रसस्करि द्वाणामास्यारी॥ नमोहे.
तिकंजः॥ रुथः अश्ववाहरणाकरी॥ चद का॥ वथा दव्यडीले ह्याणतिलीका॥ सप्तापुर्वप्रथाका॥ अक्षरणाय
॥ रुदः॥ नातविद्येनदेशविषयिति॥ जागानदेशकदाद्वीती॥ मगमरण चातनिनी चाहाति॥ इगतिहेया॥ रुषः॥ प्राण
कुनिवेविताधरणीति॥ हराकरतियाद्यूते॥ लाउनदेतीकदाद्वाता॥ तथा इनासी॥ रुदः॥ नातविद्युत्रप्राण
हृलाऊशः॥ मनोव्यवस्थकरेनष्टः॥ नीचवाऽवतिइष्टः॥ हादोकष्टहोयकी॥ रुषः॥ वायासविजनासीवेर॥ पृ
नःइवनीसकलाचेन्नतरा॥ स्वसुखासीहोचनिङ्गुरु॥ केरेपाईप्रवाचे॥ रुषः॥ विग्रिग्विजकोऽनः॥ योक
रोगो अपि हेतीसज्जनं॥ सवेत्राचेन्नतरा॥ मानहीनकरीकी॥ रुषः॥ यात्वा गीज्ञानवेतनं॥ वेचावेस्त्वाच
सिध्ना॥ सर्वसुखासीनिधानं॥ तेलेविद्येय॥ त्ररुनकल तासेशेनिजाच्युष्यम्॥ नेतरसकलवसुहोत्राशुन

॥५२॥

स्थियापुन्नादिकपाहतीअत्या॥नगरहनिजवधी॥ ॥५३॥ अथलस्यकरणगवायाकारण॥जवदि अस्यताकरणेदा
न॥नातरिदोउनिदीनबदन॥पाहोबेलगे॥ ॥५४॥ नाहीअस्याचेब्रमाण॥निशिष्यामाजीयेइलमरण॥मागज
भीलतेश्वरहेधनानेमेयागते॥ ॥५५॥ सिद्धेश्वरवेंश्वितथनाहे परलोकीहोयेसाधना॥सुषाचासिकरोवेदाना॥
निकर्मसुद्धि॥ ॥५६॥ गलोका॥नीचस्थापिचर्वदनिरचयेत्यायांतिनिचैर्नैतिं जात्रोराशुगालानाविविध
संवेद्येषुलक्षितमें॥निर्भिदं नवरंतिकिंविदलंतोऽस्याषिसेवकमें॥कष्टकिनपत्नास्तिनिषमनुजाःकुर्वतीवि
ताधर्मः॥विकाळ॥इव अतिकासीजोकानश् लोहोउनित्याचाकिं कर॥नीचकार्यकरीनित्यरा॥इव्यक्तारे
णा॥दणानयहेश्वनाश्रनन्याआकविनीचासीविनय॥निचकृत्यकरीसंचय॥नेणोसोथकदयी॥ ॥५७॥ अथ
कवचनबोलेनिचासी॥बटोरपुतोसेविअहीलीसी॥ इव्यक्तुनिच्छतिरथने॥दासीसेवकरीकी॥ ॥५८॥ उर्गाणासीस्त
नीचाचिगुणसत्वन॥कीतिचार्वाणीधूर्तमने॥इर्बुद्दिइच्छनिच्छतिरथन॥सेवकरीनिचाचिः॥ ॥५९॥ कविनपाहेसाधुकदे॥निर्भित
रगहेनिचापुदे॥थालोइव्यक्तारुदिनिच्छतेसदा॥ ॥६०॥ कविनपाहेसाधुकदे॥नमस्कारेनकरीतयाते

॥५३॥

इवाश्चेनि चापुर्हेपाचता अहीर्णम् ॥ पृ३ ॥ तत्राभिजितिर्ज्ञायेवै ॥ तथासिद्धोदाहीतकारी ॥ इव्युक्तुनियाच्चं
तरी ॥ परमसित्रहस्ये ॥ प४ ॥ युणहीतनश्चसेत्तिनष्ट ॥ तयासिद्धेण्ट्युणाधिकं अहृ ॥ इव्या सादीलोअव्रष्टाकरि
कष्टनष्टाचे ॥ प५ ॥ न देइसामुसीक्षात्मुर्दन् ॥ निचासमोगाजाबधाउतन् ॥ विलाक्षकरि सत्कान् ॥ धना जाग्नि
द्वाष ॥ प६ ॥ किं वितकार्येनकरीज्ञाती ॥ तथासीद्वाणतीषेवदी ॥ धनाविआ जाघरोनि अंतरी ॥ उपचारीतयाते
प७ ॥ मिः यंक्षेपेसेवानिचाविः ॥ कहितालाजनधीर्णिचाविः ॥ विश्वामुखीदेवताकी ॥ निंदा चैसदा ॥ प८ ॥ जरी च्छ्वासे
मीकोष्टकरितोहेकाज्ञाहाविवेकतयाकदानहोय ॥ इव्यासाच्चाचोदेवताउपाया ॥ दिवागविरक्षी ॥ प९ ॥ धनाचीइताज्ञास्तीआवद्व
उत्तमविता ॥ इव्युक्तुकाश्चासेसमनाता ॥ यार्थनाकरीनिचकुरुवाते ॥ नलाजिकदा ॥ प१० ॥ धनाचीइताज्ञास्तीआवद्व
करोटा ॥ मागकाश्चानकरि नीच्चकष्ट ॥ देवतदेवतादेवतनिवृष्टा ॥ इष्टार्थपूरविः ॥ प११ ॥ इव्याच्चाचानिक्षाष्ट असतावितो
तेनिचकल्यासीकदानन्तीती ॥ आकारणो अतीविती ॥ अश्वावरो नसावी ॥ प१२ ॥ हृतीक ॥ नलहृपीः सर्वनीचमन्तरवृष्टः
संगादियोंत्रोजनि ॥ संसर्गादिविष्कंटकाकुलधदानकापितेषदेव ॥ वेतन्यः विष्कंटिष्विवरणं महायासयंख्यजसा
धर्मस्तानवियोजनेनगुणीत्रः ॥ यायंतदस्याकलं ॥ प१३ ॥ टीका ॥ जरिइव्यसंचविलेगुणीजनानी ॥ तरीपाला

१५४॥

वेस लोचदानी ॥ नातरीनिष्क के लेसा चउनी ॥ बलग प्रहजेसा ॥ ५३ ॥ जेविअत्रक लमादिकवा ॥ सेवितीसाथूसज्जनादि
सरसाला ॥ उद्दलगेलगी निनोबकवा ॥ निकब जेसी ॥ ५४ ॥ ऐं बडलेजाहिय दृष्टप्रद लकरी तास लयाव्वालात ॥ वेशा
दिसेंजो जायमान अर्कक फल जेसे ॥ ५५ ॥ क मवा हिरसाग एक व्यक्ता ॥ निचायरि बर्वतेनिका ॥ गुणहिन अथवानपुरस
कामंदि ॥ रेखे ॥ ५६ ॥ युवेसुहतार्मसेनिचावे तियेविजावनिलहमीसावे ॥ उद्दह दृष्टुकराज्ञे ॥ काथपहेऊप्येः
गी ॥ ५७ ॥ अभीक लो हारनिधीतशुद्दीधनाकी अच्छम ॥ लेसेनिचावा ॥ अस्त्रान जागरीनपुर
दे ॥ ५८ ॥ क मकलता व्याइ ॥ तान ये बजानकी अच्छम ॥ कहितान ये बजानकी अर्थवरी ॥ ते सेलहमी नश्वेहृष्टप्रदी ॥ सह करी जाया ॥ ५९ ॥
विषयादि नाम नुप्या ना ॥ सचेविलोक्य अच्छेवत ना ॥ तेसेन साहे प्रुण्यावी ना ॥ अनथालदीका ॥ ६० ॥ आ कारणेकुरु
जनानी ॥ धनवेचावेस लोकदानी ॥ नातरीहेइलयोर हाली ॥ सुगतिहीनाची ॥ ६१ ॥ जापादेह व्याण चंगुस्त्रा
अच्छीहीवि ने अरा ॥ होमा मानन करो वे अंतरा ॥ हयादन अप्यासी ॥ ६२ ॥ सुषष्ठा दीदान करोनिर्माच ॥ जन महुः
लावियावेकवा ॥ संतोषतिअन्तं जातुसक कवा ॥ तेविफळ से उनि ॥ इच्छुगुण ॥ जनाविसेवितार्थ ॥ सुषष्ठा दीदानि
क्लवेसुहता अर्थ ॥ दवडुन येनिष्क अर्थ ॥ मानवजना ॥ इधा तज्जायीकेलाजरी अलवस्या ॥ अथ शुद्ध नाजीनिमि

१५५॥

यनिमिषा केद्वाजाइलोदाहीचहंसा हेनकमेकादी। अथवाशुण्यनक्षत्रानायेन॥ प्रगकेसेनिकर्गबेघमद्यानामा
तिनमीङ्गतासाधुस्तन ल्यथ्यधृत जाहेलकी॥ इह संनिध्यसेलजरीसंता तरिसानकुक्लेन होयचिता॥ अथ
वाञ्छतग अकर्मपादीग्राता॥ उत्थातवातहोय॥ सांगं जायो यगुणीजनाता॥ इव्येयरोवेक्षहेवात फकलामा
नयजन्यतयाता॥ नाहीति विष्टकला॥ इति॥ अतोक॥ चाहिंचंचितुते भूत्तिविनयंज्ञानेन त्रुत्यनंती॥ शुष्ठातिपूजा
गंतपः षष्ठ्यत्यलक्ष्यासयत्यागमं॥ शुण्यकं दलतयसीपंदलयतिष्ठार्दध्यातीकमा॥ निर्बाणश्यामत्तिविहंया
त्रीयवित्रिभूते॥ इतिकाइव्यवेचितास्यात्रासी॥ सर्वश्यत्रोदयानिहोयसर्वशुख्यासी॥ तेसेस्त्वात्रदानिसकला॥ देवति श्रुतोदय
शुण्यमुती॥ इप्पत्रिक्षद्वैयेषिताबीजनिर्मल॥ दासहोय त्रकर्षकवा॥ विचित्रसीरव्यनीर्गी॥ उश॥
पृष्ठासुदेवाति होयतावस्यविव्याता॥ विस्तारे बज्जशुनव्यरोज्जाः पराज्ञा॥ दानश्यावै॥ उरुवर्धतेलेति
जेपेतिततमहेत्रादीजा॥ तिविफळहोयतयासिसह ता॥ सेवाकरितीयजाः पराज्ञा॥ सुपात्रदानहोय॥ उच्च
विनयशुण्ण॥ अज्ञव्यथतनमनोधारण॥ विश्वजनास्तिष्य यानिरप्यण॥ सुपात्रदानहोय॥ उच्च
रातेसेअज्ञानमिश्याहेरे॥ उदयहोयज्ञानज्ञास्तरे॥ उच्चस्त्वात्रदान॥ उप्राक्रियादीक यावहोतिक्षमाद्वलन

१५८

होय अनाहिंशमा ॥ सुकानदाने हरतिव्रेम ॥ संसार कः खाचा ॥ ७५ ॥ तथो गुणचोहो अहुधी ॥ संक्षिप्तिसक्तिए
विदि ॥ कष पात्रदानीवस्तु विश्वपु ॥ योजी ताहेया ॥ यद् ॥ परमामाजाहो अत्यत्कृदा ॥ वर्धेनिजास्तमु ॥ अत्यास क
रितासुपात्रानीदानसंतोष ॥ जानीहेष्वत्रोनि ॥ ८६ ॥ सर्वेषुण्याच्चा होतिराची ॥ करहेवताहोतीदास्यो ॥ अथपनवेचिः
ता सुपात्रासी ॥ यष्टग्निनाजाति ॥ ८७ ॥ इकमार्जितोहोयदलन ॥ अकृतिसर्वीप्रविधान ॥ विविचयात्रीवेचिताधनजा
नासाधनेहेति ॥ ८८ ॥ अथासदकहितालानेस्त्वा ॥ स्वभावेत्तिपक्तनीयेतोपसर्ग ॥ या अहोतीउरुट इरुट ॥ याचा ॥
दान उक्तावेत्ति ॥ ८९ ॥ नीरो तिविषयसरवासीकारण ॥ अच्छासुन्नाचेकरोतिदरण ॥ करमेकमेला ज्ञानिवीरो ॥ १
दा चक्षानन्दातये ॥ ९० ॥ सल्लाजासाव सुयोजिता ॥ सर्वेषुन्नाचीहोयतुहयता ॥ नरतीचेद्
सागरा ठरयोकारणगुणलज्जनानी ॥ अनवेचावेष्मत्याचादिनि ॥ मकच्छुरुचाहो उनिधरा ॥ अस्यायसुरवने
गीरी डडा ॥ फ्रोक ॥ ९१ ॥ दारि अद्यनतमीसानेनननततो नरोयमुक्तयेते ॥ नाकी तिनपरान्तवो तिलज्जनेनआधि
गरस्कंदने ॥ हेयना दुर्योतेइनोतिन धरः ॥ क्षेत्रोतिनेवापदः ॥ पात्रियो चितरत्यवनथेहलबंदा नंतिदानंस्यामा
तु ॥ १०८ ॥ हिका ॥ सकलरो अस्यांसिनिधानमुखमंगलासीदान ॥ यरीतासुपात्रासीदान ॥ सर्वमात्रता ॥

देवा ॥५॥ विवीप्त्रानार्थोसीदलता ॥ अनादिश्वरकमोच्चेगलता ॥ सुपात्रदानियोजिताधन ॥ वर्धमानउगता ॥
 ॥ अहोस्मवस्तु स्थानापुरे ॥ अविनापुण्ड्रोरेकदे ॥ दण्डनयांहेत्याकहे ॥ जायनडबोनि ॥६॥ सुयात्रासिः
 वस्तु अर्थितायोग्य ॥ स्मृत्यनकहिकदाइनोप्य ॥ अहोणीज्ञानसोनाम्यात्यापुरुषासी ॥७॥ अपकिर्ति
 नअचलं त्रेकदा ॥ येत्राकोर्तिव्यापेसदा ॥ सुपात्रीयसुअर्थितापुदा ॥ जायबाधाप्रथेनि ॥८॥ सुयात्रिदानकरीता
 सुनावे ॥ खज्ञातहीनहेसेष्यत्रवे ॥ इत्यात्यामानवाचे ॥९॥ यात्रिदानकहिताक्षिणी ॥९॥ न
 यहेत्यासिकदाव्यधी ॥ वर्धमानहोयशुद्धु ॥ यात्रदानवर्षनावे ॥१०॥ आहोकोणियेकमानवान ॥ सुपात्रदा
 तीयोजिताधन ॥ देनलसिपुत्रायथद्योन ॥११॥ नगहेपुहे ॥१२॥ सुपात्रीयोजितावसुनिच्छा ॥ हृदनवसेतया
 चेत्रया ॥ सर्वैवरिष्टलोकत्रिनिर्देव ॥ अहोयस्तुवेनार्गवि ॥१३॥ सुयात्रियालिताक्षिणी ॥ अपदानकरीती
 तयासिस्फूटांशुराणीहोयेसंतोष ॥ सदासर्वदा ॥१४॥ सत्यात्रासिवसुवित्रोष ॥ हेतासर्वशुश्राचाहेय
 नावरा ॥ कःरवज्ञोकादिकक्षेश्वायेऽदेष्यनरहति ॥१५॥ याकारेणतुविष्य ॥ दानकरीयेक्षुद्धा ॥ त्रिवेळा
 त्रेस्वाननिवाध ॥ याविवेभस्त्रासी ॥१६॥ सुपात्रदानितास्यार्थ ॥ प्रदाजालेनितास्यार्थ ॥ हृदयिताजाणावा

१५३॥

धर्मार्थः सार्थं क जन्मा चै॥ द्योक॥ लक्ष्मिकमामये मतिष्या आतिकीर्तिसमालोकिते॥ शीति श्रूते बति सेवते सुन्न
गांगं नीरोगतो निलीगति॥ ऐयः संहृष्टि प्रत्येतिवृण्ण ते स्वर्गं पत्रो गच्छती॥ मुक्तिवर्क्षतिप्रत्ययक्षतिप्रियमनामुक्तुः
एवार्थमयं निंजाहिकाशेककोणी वेकशुन वान् मनिषुष्ठहेतुपुरुन् स तात्री वेचावे धन्॥ निजत्रकिंजो वेचावे
॥ युग्मि जनि जातिलेखिता॥ सुन्नो वेगील्लासुद्देवाता॥ सकङ्कल सो ज्ञानहो वायास॥ याचदान वन्नावेणै॥ लहस्ती
इक्षितासेनसी॥ नाभिष्ठिनिरागदेवतायापासी॥ शोर्गायत्रोगान्वागात्री॥ शोर्गायत्रोगान्वागात्री॥ महिमुक्तालितीत
आसी॥ अर्थउद्दृढप्रद्वावायासी॥ सुचनाडेसीसुखोदद्यासी॥ अर्थउद्दृढप्रद्वावायासी॥ महिमात्रेत्यासीहनुष्या॥
गा॥ अकावाहोत्यसुमतिततम्॥ तुटोनिजात्राज्ञानव्रम्॥ याचदानकरनिज्या॥ ३॥ कर्मतिथाहेत्यासीहनुष्या॥
लग्नकीर्तिजाहोत्यनाज्ञा॥ देशोहेशीषसरेशेज्ञा॥ विक्षेपयानदानेन॥ वितीनं हेतुविती॥ शी यहो अविश्वाधः
ती॥ असुरदेवादिलेखिती॥ अन्नदानक्षत्रायो॥ ३॥ सेवा॒३ छितीसोज्ञायतो॥ सप्तमिषनराहेइच्छायतो॥ उतपवः
सुपात्री॒॑३क्षेत्री॒॑३॥ सकङ्कल ज्ञानहो व्यताच्ये॥ ३॥ उन्नेवतसेआलिङ्गन॥ उतपवानिवेतिताः
धन्॥ स्वक लालिता॥ अर्थगनयहेत्यापासी॥ हेत्योनिझृष्टेत्यासी॥ नाजनहो असर्वसुखासी॥ सत्यान्नदानेन॒॑३॥

१ नेत्रा उपरीतरे सोधानादता ॥ समीप न रहे ॥ उपरीतरा ॥ वर्तु उपरीतरा ॥ उपरीतरा ॥ उपरीतरा ॥ उपरीतरा ॥ उपरीतरा ॥

१५३॥

उद्योगोत्सकांगेऽर्थ्यं संपुर्णं यत्राप्तिसोऽहर्या होउनिसक क्लासक्षीवर्ये ॥ सा प्राजनत्रैया ॥ ७ अद्योपर्गनोगच्चाः
स्तिति ॥ नावेतया सीड्हीती ॥ ज्ञोगनुमीमार्गलहिति ॥ अहीले शीतया ॥ ८ सुक्तिवेचितिनिरंतरानसोहि काद्यतथा
चाकरे ॥ होउनिसंसार कुखाइतर ॥ सुखसोरेयोगी ॥ ९ ॥ शुखलिकितकारण् ॥ सुखनियोजिताधना ॥ शुद्धकर्मनियाह ॥ १०
वाहू-मन होयस्त्वानकरत्वास्या ॥ ११ ॥ होकेनिगुणीजननी ॥ अग्ना धूहनबेकि मधीमनी ॥ संविता शैवेचावेसत्याच
दानी ॥ आहेतोषर्घेताम्भा ॥ ह्लोकवा ॥ तस्यासक्षारतीरत्वाहि कीर्तिसंकेतिलाश्री ॥ १२ ॥ मध्यवृहि परि व्याप्तवक्तव्य
तित्वलहस्यीजालोप्रसन्निदिक मत्वाक्षुक्तिसंसंपत्ता ॥ माल्यहै न्यावेष्टिविपुलवित्यवीजः निजाति ॥ १३ ॥ अ
होकेणीयेकगुणीजना ॥ कुञ्जाळउचयेस्त्वविलेभना ॥ तोतेवगवेषाहोनिरस्त्वानापवित्रुमीमाना ॥ १४ ॥ तवत्तिथ
ल्लोरोजस्यामी ॥ सांगावीमातेपवित्रद्युमी ॥ पुण्यसंचयहोयनमी ॥ १५ ॥ गुरुवचनवोलेपवित्रा ॥ एका
वी अतासत्यहैत्र ॥ पुण्यलत्तिनेश्वरामाज्ञा ॥ तविदान्रामंगते ॥ १६ ॥ जिनवित्तिकाजिनागरे ॥ जिनशास्त्राङ्गातः शास्त्र
सारे ॥ १७ ॥ विगणादिसंगचार ॥ सत्यहोत्रे जाणाही ॥ १८ ॥ त्यानुमीमाज्ञीविताधना ॥ पीढाद्येश्वरागहन वां
पद्धोतिविधानिधना ॥ याचदानघातायापु ॥ यानुमीमाज्ञीवस्तु निर्मल ॥ येरीतापीकहोयविजाव ॥ विचीभू

॥४७॥

एवा ची लेति कंडे॥ सक अ अ अ अ अ अ अ अ अ ॥ ३७ ॥ शीतो है वी अ से समीय॥ ब्रह्मती विश्वासी धी अ रुद् ॥ क गेर जावा चाक गेर वीले
य॥ वी अ है वताया है॥ ३८ ॥ की तिहै विहिते मांगे॥ चिक है जायति कर्हे मंगे॥ सक वस्तु वेरी तायथा संग॥ सत्य द्वै चाम
जी॥ ३९ ॥ लोक अ याची संवादि॥ अप्ति उल्लोसे से विती॥ करणा जो बेस याचा विति है तादा ननिरवेय॥ ३० ॥ आइ का
श्ले ह वर्ते बुझि॥ न सोइ दिन जायत यासी कधी॥ अ हीलि तीतीष्टिलि ई॥ तथा पुरुष याज बनी॥ ३१ ॥ साम्राज्य लो—
द्वीपी वर वेग॥ वियत्वे करिते अ चाय॥ जगत्कीचरणहै निः तर॥ न सोहि किदा॥ ३२ ॥ कर्त कीव्यहै खरगरा॥ ३३ ॥
न्हु पुन्हश्वाहे पुरुषो चाय॥ द्योक्षेनी चगति ची जाह लिसि मा॥ आया पुरुष शाचि॥ ३४ ॥ मो हारमाइ छीतनिरं तां ध
न भूत्वलाणि अयकर॥ करु नि घालो चाकं हिदार॥ आयस झुग मणि चा॥ ३५ ॥ ऐकांस वे अ अ अ ॥ ३६ ॥ सक क्ष माया:
चाच च दय॥ सत्य द्वै चिकरि तालय॥ संचित धनय॥ ३७ ॥ अ कहु उष्ण जिले धन॥ सत्य है विषयो लेयाचा त्रुन॥ या अ
कन द्वै इ व्यमेक उन॥ उप यानके लिया॥ ३८ ॥ या को राए ज्ञान वंतान॥ सार्थक कर गवेज
नाये उन॥ न तरि अ अ ॥ ३९ ॥ शुरुक तस्कु ऊ तक द्वै॥ या महोति वस्तु सकल॥ पुन्हा पुण्यार्थि वरो वे निर्मल॥ सं—
ल्ल है वीमा नी॥ ४० ॥ जो वरि असे शुण्यमाहे॥ तो वरिष्ठ विलवलाहे॥ सरताजाइ लकाहीनहै॥ देवत्य सत्य॥ ४१ ॥

गायत्री गायत्री गायत्री ॥ लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ नमा नमा नमा ॥ नमा नमा नमा ॥ ४२ ॥

॥४७॥

दानकरोवेनतुर्विथ ॥ अहमश्चनन्दनक्षमाज्ञेयः ॥ आसदानेकरोवेबोध ॥ नन्दनिवासी ॥ ३० ॥ नन्दासिषुणांनेकरण ॥
तविनविधानकिसत्यगुणा ॥ पवित्रप्राप्तिक्रितार्थ ॥ उत्तमदर्शकर्त्तव्य ॥ ३१ ॥ ग्राहपात्रविजयेषदान ॥ जरिमिक्रता:
दोषेषमान ॥ अस्त्रद्वेषेषांचर्वेष्यत्वा ॥ होतींचाश्वर्द्धे ॥ ३२ ॥ करुति प्राप्तावस्तुयार ॥ सुयात्रीयेतावस्तुयार ॥ अती
ष्टयपुण्यफलं ब्रह्मुरु ॥ निररथीकलोया ॥ ३३ ॥ ऐकाजगं प्रसिध्यहंसंता ॥ स्वातीवं इस्तिप्रसिंपत्न्यात् ॥ ३४ ॥ तामेति
योक्तिकासमाप्ताक्रमवत्तात् ॥ यादोषत्यद्वारेष्यत्वा ॥ तोचिविडकमबवत्तात् ॥ मोक्तिकासमाप्ताक्रमदेतत् ॥ व्याधेत्वावरीललत्वात्
त ॥ नासोनिजाय ॥ ३५ ॥ सर्यासुर्योदौयविष ॥ वल्लहकरीआणताज्ञा ॥ अन्यताइपत्ताल्यत्रोष ॥ व्यर्थन्वी
जाय ॥ ३६ ॥ यान्विषपद्मवेवरेज्ञायुनी ॥ याचापात्रीविज्ञेष्युगुण ॥ सुयात्रीवेचेत्वंसधनम्यांवरयुगुणः
च ॥ ३७ ॥ ब्रह्मयलीतागाइसी ॥ संवेचिक्षीरदेहंतयासी ॥ हीरपनीतासर्वस्था ॥ वैष्णवीश्वलद्वय ॥ ३८ ॥ याधिक्र
नेवदेतावद्युता ॥ अंश्ववाहतजायवक्तव्य ॥ यालागीस्वलभीकेलोनिरोपितापादोवेचातन्वी ॥ ३९ ॥ इत्यासती:
याग्रहस्तानी ॥ निलोनवेचोवेचान्वद्यनी ॥ नातारिदेहत्वारहाणी ॥ नगदेत्य ॥ ४० ॥ दानसंसारमाजीसारम्
यवनेगचित्ततेसर ॥ नातारिवज्जीनीयालोकर ॥ तपकरवेष्यत्वे ॥ इतीश्रीदानकलनीहृषाणामअष्टादशी

॥५७॥

ध्यायः॥३॥ मंगलमह श्री॥ श्री॥ श्री॥ कृष्ण॥ ॥३॥ ॥४॥ च ॥ श्रीनिमीनाथयनमः॥ क्रम चक्रीतदेहः
नम ना॥ स ते जाहले श्रोते जन स्वामी के ले आलासी याचना हो रह विलामार्ग॥ इष्टिको निदा ना चै महिमा ना जा-
हले पवित्रसमाधीना॥ अता पृथुे का आसाधना तेसी गोवेखा मी॥ २ तीर्थशरादी क समर्थ॥ संसार संसदिनो लेनि
अश्वा का अल्पीक अस अश्वी॥ तेय आर्थ सा गोवे॥ ३ तव हस्त्यवद न बोले मुनि॥ बाय होतया चरण चीर का काहणी
संसार इः राजा चोहोत्य भूणी॥ क्षेत्र गोख्यनीजनराहे॥ ४ अंससाधीत्रिसुखवत्ताहे॥ तहि का सेवितेपिरी करदे॥ चक्रादिसंषु-
तीहो चतिगहि॥ कावेहे द्यलाओ चो॥ ५ योगतातया श्रवणाचीमहि मा॥ अन्निजागीतया सिनाहृष्टमा॥ परिवेचना शीहं॥
घंतास्मा॥ संगतोस्मलय॥ ६॥ ॥हत्याकृप॥ अत्युनीजितकर्म औलकुलि त्रोय कामदाचानल॥ ज्ञालज्ञालज्ञलयहु-
क्षंतास्मा॥ करणेण या माहे मत्रीद्वारे॥ ७ अस्त्रूहतमः सास्त्रूहतिवसंयन्त्राद्विलहसीतता॥ मूलतादिहसंयन्त्राविधापः कुवी-
क्षंकरणेण या माहे मत्रीद्वारे॥ ८ अस्त्रूहतमः सास्त्रूहतिवसंयन्त्राद्विलहसीतता॥ मूलतादिहसंयन्त्राविधापः कुवी-
तविंतस्मृहः॥ ९॥ आठीकवा॥ पूर्वसंचितकर्मसदाकर्षता॥ विविधदुःखवीजवसेतया ते॥ तव वज्रगदाश्रय ठूत करी
याततया च॥ १॥ सद्गुणणाचेतन सकल॥ दहनकरिकामद्याचालब्द॥ तथा ज्ञारमहोमप्रजल॥ करीनिर्मुदतया
चेत॥ २॥ इदियगणदृष्टुञ्जग॥ द्वैलोक्षणीडंकीतिञ्चग॥ करावयातया चेविषंग॥ तपगस्तुमंत्र॥ महाविः॥

॥५८॥

श्रावनमधुकारा ॥३५॥ खेगविआनिद्यर्थे ॥ विदीतवासीनास्तरे ॥ तेषा चार याहादो ॥३०॥ कौणी ये कै तथाचाः
 रेनिर्भव ॥ तेलभूतो च मुद्रा ॥ विदीप्यतोरवाचीपृष्ठकंडे ॥ येतातितेष्ये ॥३१॥ बाह्यान्वंतरद्वीप्य ॥ तपकरगचि
 विकर्णशुभ्रतेष्ये चापहोयनिजबोध्यान्वलत्वलिते ॥३२॥ वियहात्यज्ञनित्यनयत ॥ तपकरितानिस्थृह
 त्व ॥ अपहोयप्रमतत्व ॥ अन्नावत्तेषाचारा ॥३३॥ अनुज्ञानक्षमीञ्जवमोदर्य ॥ वहतिष्यि संहारस्त्यागवर्य ॥ विवीक्त
 ऐनासनकाचाक्तेज्ञार्थ ॥ बाह्याचारतप्य ॥३४॥ अनुसनलितिनिराहर ॥ करगचिअपुत्त्वायात्मातुसार ॥ सामन
 कार्यसारासारा ॥ सर्वप्रज्ञोनियति ॥३५॥ संख्याकर्तविषदार्थाची ॥ अमुकवस्तुअथवायामीचनायामगः
 क्षीमंदिगचि ॥ करगविसंख्या ॥३६॥ कराचार्यवर्या ॥ अथवामेकदोनवज्ञवितिःसंग ॥ इकमान्वेदोति
 त्रिंग ॥ यथातथयने ॥३७॥ अकराअसनाशन ॥ जनुर्व्यवेदशकस्तन ॥ सर्वपुणकमसंशादनातिशेच्छिद्वितिः
 ॥ करगच्छात्तेषाचार ॥ निसंगकरवेशुहत्या ॥ हृथिव्यादितीत्यथेत ॥ उर्धरसाहावि ॥३८॥ देजाणवेवा
 ह्यातप्य ॥ अवैद्यकमस्याणोलोपे ॥ नागनरकरोदिषुण्ठनप ॥ यापहोययाणी ॥३९॥ येवाथेकतपाचाविसार-
 करितावाऽद्यंश्चार ॥ आकारालोक्यत्वात्य ॥४०॥ अतोर्गकावेच्छतरतप्य ॥ याग्राङ्कतः

विनयम इत्यरथा वेदाय अप्तिक्रमणित्वाः प्रयावेदोपयः। नाहोमा पृथ्यानासी॥२२॥ उत्सर्गतयनाहीगणीते॥ जारिवेले
 वीर्यीद्युक्ता तरित्वरेतनवीदीश्मुक्ता। अगमीक क इता॥२३॥ उवताकु बृहिचात्रंकुरु। उपदनिटा कावास्त्वराते
 विद्यायश्वीततोवाचाश॥ अंतरीपादहोवि॥ २४॥ काहीलेक होतात्रपराध्॥ तच्चागवेशुलस्त्रिध्॥ तदद्योगधायश्वी॥
 तबोऽपि कोनिक रोवे॥ २५॥ मं च गुरुसि करविविनय॥ निजगुरु सितोवितयामा॥ सम्येज्ञानादिरत्वया॥ विनय
 चारुचासे॥ २६॥ शेषसंगाचीवेयाधाति॥ सेवास लोरुकूरुश्वर्णी॥ तत्वाप्रथमनशुद्धमस्ति॥ करितामसोने॥ २७॥
 सर्वविचाचाविरोधप्रतोविजालावेश्यानशुद्धि॥ ध्यानतयाचाहाविवेध॥ विलिलेमुनि॥ २८॥ कायाचारुमनाचायेग-
 ॥ नस्त्रीताज्ञालीत्वानिःसंग। तेजालावेकायोद्योत्सर्ग॥ अंतरतप॥ २९॥ हि जालातपदिविध्याद्याच्यन्तरकादत्ते-
 वद॥ षष्ठदलात्रिच्छाकावाधि॥ विशुद्धीकरुति॥ ३०॥ लोकवा अस्माज्ञिष्ठप्रथमेष्यसुराः कूर्वते॥ कामस्त्रा-
 यतिदाम्यतिदिव्यगणः कल्पाणमुस्तवेते॥ उन्मीलंतिमहर्घयः कलत्यात्मेन्तत्रवसंतान। वेष्यविद्यानेकविल-
 वचनवतीश्वराण्यतपस्तेनकी॥ ३१॥ ईदीकरु॥ अनेतानेतत्रवसंतान। वेष्यविद्यानेकविलदहन॥ तपस्थकवितीसुरासुरगण॥ मा-

कोणकरी॥३२॥ तेषा श्वरणाचेमहिमे॥३३॥ उपजमेद्दोयतीचकमे॥ सर्वक्षांतगुणाचिक्राराम॥ स्वज्ञावेशिदोय॥३४॥ दमः
नहेति इक्यगता॥ श्वरट होति उत्समशृणा॥ सर्वसुखासीकरणा॥ तथाविणनाही॥३५॥ तथञ्च चरताचिष्ठवल्ला॥ उदयेये
तासंबैमंगळे॥ ओवाक किमहाकाळे॥ तथवक्लेकस्तनि॥३६॥ बुद्धिल्लोषधादीमद्यावृथी॥ अनंतगुणाचिससुधी॥ तथ
बैक्लेसकबलिक्षी॥ ज्ञातहोती॥३७॥ विवीच्यक मो चेसमुदाया॥ हृष्ण हृष्णकिरिती ऋषाया॥ येक विसरेदलनहोय
तथमहात्मा॥३८॥ स्वर्गादिसुखाचेष्वकार॥ स्थानहोतानिरंतर॥ हृषिकाचिष्वदासिसचार॥ तथाचारधन॥३९॥
॥३९॥ तथमहात्मा॥३९॥ तथाश्वरणाचित्याचयासा हृ॥ विजगमाजीनाहीद्द्वारा॥ मग कायनहोय॥३१॥ काथम्भा
छातानकहितप॥ उदयहोय ज्ञानहीप॥ लाग्नस्त्रावेचस्तस्तुष्टा॥ तथपञ्चनावेध॥३२॥ श्वेता का
लयुतद्व्याद्वयानिविना॥ द्वाचामिनयश्चापरः ग्रामायुत्यश्चापरः॥३३॥ निश्चातः पञ्चनविनानिरक्षितेना
न्येयश्चाजीधरोः॥ कमोद्धरंतपसाविनाकिमयंहंतुसमयेतया॥३४॥ उर्धरकोताराचेदहना॥ कोणकरिदा
वास्त्रीचाड्ना॥ तेसेकमेत्यनयेतपसाविण॥ अन्यकोणजाली॥३५॥ जायिषेटलोदावान्वाका॥ तोकोणविस्रविभेदा
वेष्ट्लेतेसेतेषाचीणकमेसकङ्क॥ कोणकरिष्टाता॥३६॥ अतिवेष्ट्लिमेघजलः॥ कल्होककरिजनसकव्याय

दोतोकेणवायाविग्रह ॥ निरजीयादोऽधृ ते से अनादिकमा चिसंताना ॥ केंशोगवीडीचालाशून कोणकरीतथा
 चेनिक्तोना ॥ सपाचाचुनिया ॥ पृष्ठ ॥ स मस्तकमी चेष्टकाश ॥ इः खलोग विवाराव ॥ करवत्ता विदाराव ॥ करसरेतपा वि
 तरनाही ॥ ५५ ॥ नागनरकरादि क शोर ॥ नोगतीकमंचक्रो चेके ॥ तथावा चूनिसमश्चेत तश ॥ नाही नाही अत्य
 ५६ ॥ करवत्ता कर्मचक्रो चेवंडण ॥ तथावितरिक नाही कोण ॥ सदासेवीतोहे वयण ॥ कारण है ची ॥ पृष्ठ ॥ याला
 गीष्महोमहारमध्य ॥ गजटाकोनिजाहलेनियंथ ॥ साधिलेतपाचारयरमार्थ ॥ मुक्तजाहलेकि तेक ॥ धृ ॥ देव
 तयाचेहोतिकिं कर ॥ निर्वध्योलेगजार ॥ कोणीनक इतीतयासीविर ॥ अग्नाधरातची ॥ ५७ ॥ इलो का संवेषः छलमूल
 द्यजार ॥ तेहोजाहलेलिंगवर ॥ युरेवसाधूनीआतपाचार ॥ मुक्तजाहलेअनंत ॥ ५८ ॥ इलो का संवेषः छलमूल
 वज्रामधिकारस्तं वंदवध्यपक्ष ॥ यचाचारोऽस्त्रशावोस्त्रुरदन्तयदलशालसे पत्त्वालग ॥ आंदोन्सूर्यसेकाद्यु
 लमुलचलेक्षर्य सोदर्य तेगः ॥ स्वर्गोदील्लासिपूर्वी ॥ जावपदफलदः स्यातयः कल्य हृदयः ॥ ५९ ॥ इकाएकातपा
 ५३ ॥ कल्यहृदय ॥ ५३ ॥ तार्ष्णसोरवदयावापत्यहृ ॥ तथविजागमालिदद्व ॥ अन्यसाहीची ॥ ५३ ॥ तपः
 संतोषवदहृद्वाच्युरुल्पूर्व ॥ सम्यक्मुक्तापसर्ती सकव ॥ स तुष्टञ्चकूरदिसेविकाक ॥ नयेनुदीताअन्य ॥ ५३ ॥

ब्रह्मसमुदायाचासंकेदः॥ ब्रह्मसत्तस्तद्वाहे वर्णनवेदः॥ विज्ञाक्षंगतगृहोनेशुद्धिः॥ उपमाअग्रत्यः॥ ४३॥ यच्चाचारः
 ज्ञानवाच्छुण्डिविद्युच्चित्रयथासंगः॥ सुप्तीतीतुल्यादिनानांशः॥ ज्ञानेनसुद्दरः॥ ४४॥ उपमाथिवारज्ञानवाचेवकार
 सक्तव्यगुणीविवाकितीसुद्दरः॥ उपमादेतानेवनास्कराः॥ अव्यतिगतीतः॥ ४५॥ अव्यतिगतीतेमलपरेत्रगतिजिति॥ आः
 नवदेतातीनविविकाष्ठति॥ नाप्रिनानीहोईलयुक्तिः॥ संगतिव्यापरीः॥ ४६॥ ग्रीष्मसंषष्ठितेवश्लोचः॥ विलसतीसंददः
 सन्नावः॥ जनासुचविवितीष्ठत्रवेत्रवः॥ ४७॥ अधस्तज्ञावृणाटदकः॥ वित्तितियातहृविवेकः॥ विद्युती
 ताव्यसोल्वदयकः॥ नागनरकरा॥ ४८॥ वियुलसौदर्यत्रिगोपनागः॥ कुलवेदपौष्ट्रव्यसर्वसंगः॥ स्वगोदिसंथितियः
 आसंगः॥ युव्यज्ञोनतीः॥ ४९॥ अनुपम्यक्तव्याचेमोहकवः॥ तहवरमायादेतदात्मिनुवनीसककः
 वः॥ नामिष्ठेकः॥ ५०॥ ऐसातथाचारकल्पवृद्धिः॥ उदयव्यक्तिनकद्वुनितिव्यज्ञानच्छद्व्यावदेने॥
 लाओञ्जनव्यः॥ ५१॥ याकारणज्ञानीज्ञना॥ तपकरुनियाशुद्धमना॥ परमायानावनानावनात्माऽन्नाम्॥ ५२॥ स्वामीतपाचामहिमाश्चोरतया
 ॥॥ अजिननाश्चायनमः॥ तत्त्वेतुकीचानंगरः॥ ग्रीतीजोदुनिदेनीकरः॥ स्वामीतपाचामहिमाश्चोरतया॥ नादीषारतया॥

॥६२॥

ना ॥ अतोऽग्रामप्राचनामद्यपवित्रा ॥ ऐसेवोलतीसर्वं ज्ञात्या ॥ काव्यं असेतेष्वेति नीति ॥ हृष्णुतिसंयोगीजे ॥ रथमुनि
गोलेकहुणचवचना ॥ सो थेनद्वै वाञ्छमज्ञाना ॥ तेसर्वीमानीमह्यगद्यन ॥ तेचिल्डानमाह्याचे ॥ ३ ॥ श्लोकानां विग्रहीत
एकयद्वै तमित्यत्यगमयीत्यत्तेन ॥ सेवाकष्टशिवेपरेष्ठपिंडो नैजन्मनामत्रयनी ॥ विक्षयवर्षभिंवो वरहृष्टतात्तदि
दानाहृद्वैत्य ॥ स्वाध्यायाऽस्य यतादिनिः ॥ कलमनुष्ठानेवितानावत्ता ॥ ४ ॥ भृटीकता ॥ उत्तमामाहिनि विसंतान ॥ ज
विजाहलेअसेलगत्तन ॥ तरिजास्तहोइलतेइज्ञान ॥ नानासाधनहीयकता ॥ ५ ॥ भृटीकता ॥ नानासाधनहीयकता ॥ नानासाधनहीयकता ॥ ६ ॥ सर्वकर्मान्वेकरण ॥ सकाळ्याचारशूल ॥ योगी
ष्टव्य ॥ ज्ञेसीज्ञाणसाधारित्यिफले ॥ केळासुमानदीसती ॥ ७ ॥ सर्वकर्मान्वेकरण ॥ देवायापुढेहोतिनिष्कर ॥ तेसु नावना
ज्ञानाविनिकर्युणा ॥ नावनात्तव ॥ ८ ॥ ज्ञेसेकुटिलस्त्रैवेकटाह्यन्धक ॥ देवायापुढेहोतिनिष्कर ॥ तेसु नावना
विणेसकल ॥ वीकल जाण ॥ ९ ॥ हृष्णुत्येवायिकनिष्ठ ॥ करो ॥ ताहोतिव्याकै ॥ १० ॥ तेसु नावनाविना तपाश्च
श्रेष्ठ ॥ निष्कर्मणह ॥ यदे ॥ १ ॥ वक्ततउयाचकहुनिकृशाक ॥ यायाण वहिवेषिताकमठ ॥ अवयेक एहोतिनिष्कर ॥
११ ॥ इतेज्ञाण ॥ १२ ॥ द्वारत्रूमीविषकव ॥ निरंतरवर्वेमशजड ॥ दुश्याचाहोयानिष्कर ॥ १३ ॥ जनकोष ॥ १४ ॥ जेप
रमतत्त्व नावनाहतर ॥ द्वारादिव्याचीत्यचारा ॥ तेसर्वकष्टजाणनिसार ॥ संसारननुको ॥ १५ ॥ अश्वासाध्यायः ॥

॥६३॥

अऽयायना नाविष्टिक्षणा व्यर्थश्च प्रजाव नावा चुना कणविणकेता ॥२॥ आसवो मिश्राश्चारयेक ॥ यथा
 स्ता नावना अत्रोलीक ॥ अहोर्लिंगित्यासविवेक ॥ पुर्वशुद्धाकरणा ॥ ३॥ श्लोका ॥ सर्वज्ञातिपृथिवी
 दित्यालं ग्रंथित्यति ॥ क्रीघदि स्ततिदानक्षीलतयं सामाप्त्यमादित्यस्ती ॥ कल्याणां यं चयं विकीर्णित्रवांत्रोदस
 दंतियुष्टे ॥ मुक्तिस्त्रियित्यादिजनस्तस्माच्चेत्यवनां ॥ ४॥ श्लोका ॥ अद्विदेवेतीत्येक उपाय ॥ ५
 त्रायासेत्याहिक्षेत्रक ॥ त्रायिकरणवा श्रीप्रियविवेक ॥ त्रायत त्रविचार ॥ ५॥ कृष्णज्ञानाचालित्वा श्रीप्रियविवेक ॥
 मानस्य ॥ तरीनावनाज्ञावा विवेष ॥ शास्त्रहोयतयाने ॥ ६॥ उद्दशुश्याचासंचय ॥ निक्रममन्माल्वावास्या ॥ ७॥
 जरो ॥ इत्येत्यावाय ॥ तरीनाविवित्वा ॥ ८॥ क्रीघप्रयानमालित्वा नहे आर ॥ नामुनिजायथेकसंखे ॥ ऐसे इत्येत्याक्षंतर
 ॥ तरीनाविष्टिक्षणा ॥ ९॥ सफले द्वारावस्थक्षतदाना ॥ कृतत्रीलादि संपादने ॥ नानाश्रुतुष्टानादिस्याधने ॥ तरीना
 वननाज्ञावा ॥ १०॥ अश्ववाहत्याक्षीविवेष्टुत्य ॥ इव नावादीनानातय ॥ तरीनाविगानित्यस्त्रश ॥ हरतिनाथप्रवाचन
 ॥ सकृदकल्याण चाउदय ॥ द्वावावोरोसीच इड्डाहोय ॥ तरि करहो नावनाउपाय ॥ उत्साह होयसर्व ॥ ११॥ यथा
 वाप्रवसागर ॥ ऐसी इच्छा अस्त्रेतर ॥ नावनाज्ञावीनिरंतर ॥ तरीनावायेत्याविष्ट ॥ अतीत्याक्षअस्त्रेमोहस्क

ल्याचा॥ हृष्ट्यहृष्टीसंसारङ्गःयाचा॥ तरि शुद्धकरुनिका अमनवाचा॥ नाचनाज्ञावाविविताविक-
 नते॥ तरेसपत्रहोतिसर्वसाधने॥ अवधीकिआसकबहो तन॥ येतिखाजावे॥ २३॥ नातहिअवधीचहोतिनिष्ठ-
 ल॥ यागयज्ञादपुजासकल॥ जैसाअर्तिकाचाजाणाशेषत॥ तदुपरिसर्वे॥ २४॥ द्विवेक वेनसारीतोप्रशा-
 मदार्थसज्जीवनी॥ न चाएन बम हातरीपदनदावेद्यावली॥ बला च सग वायुरी॥ गुरुकशायकेलाकानी॥ वृष्टि-
 कीपर्वतेसरीजत्तत्त्वाचनाकिंपैरे॥ २५॥ प्राप्तिकामा॥ सकलतत्त्वन शर्वाचानाचा॥ दत्तन ठह वेत्रवयेके जाएसेइचे-
 न इमानसतरीनाचनाज्ञावी॥ २६॥ विवेक मलासिंदेवेयाया॥ शुक्रोदक च चाहवाहेनिट॥ अनंतगुणराजिनीदा-
 टा॥ नाचनाश्चागमी॥ २७॥ उपश्चयगुणासीस्त्वानयेक॥ उपश्चान्तहोतीडुर्जावञ्चनेक॥ स्वाधीनसकरवप्रदायक-
 ा॥ नाचनाथाहो॥ २८॥ अतरावाचासंसारङ्गःयज्ञलभ्यु॥ निवृतिक्षद्वारीसर्वे उथाधी॥ अ तमज्ञावना धरमसमाधी॥ आ
 नयाचासमान॥ २९॥ मदनतिष्ठदावान्नक॥ निष्ठकरीत्सुकामक॥ नामुकरावयाहेमेघजाक॥ निर्मलज्ञावना-
 ॥ ३०॥ चेच्छेऽदियमृगगण॥ विदाविनीवानेमाहि मह्युण॥ तत्थायासीसकबंधन॥ नाचनासहायता॥ ३१॥ मोद्द्वामार्गीचा-
 दुर्भरक्षाअमदान्तगा॥ क्रिप्तमानमायालोत्तुगा॥ त्वातेकराव्यासिन्नगा॥ वज्रगदाज्ञावना॥ ३२॥

लाव आवेगे ॥ विश्वजार येतन जगे ॥ अ प्रतिबद्धीजात्या तुरंगे ॥ निःसंगजावना ॥ ३२ ॥ द्यान या नावना सिद्ध धंता ॥ ३३ ॥
 मानाही जिजगत ॥ परि सक्त च विलेकं चिता ॥ जानोते बोध्य बच्या ॥ ३४ ॥ ऐसी जावना अनुष्मा ॥ सह दीजाविता निरसे ॥
 खम् ॥ काव्या करोवे आ प्राप्य ॥ ताविण अन्य ॥ ३५ ॥ जावना इतर अनुष्मान ॥ अथवा केले विवीभदोन ॥ जावना वी
 ण ॥ विमा शूजन ॥ धयोजन का अ ॥ ३६ ॥ जावना जाविस्मस विते ॥ विवीध पृथ्या यकहन युक्ता ॥ तरीच जाम होईतः ॥
 त्यासीपुक ॥ नाताहि उर्लंजा ॥ ३७ ॥ श्लोका ॥ धनेह तंत्रिते जिनव चनाम अन्यस्तमशिलो ॥ किया कोडं चंडेर वितम विनेक
 पम्यकरवत ॥ तप्यलिखत तप्यकरणमध्यांहि चिरतरे ॥ नंच छेते जावस्तुप्यवनवर्षमफलं ॥ ठाडा हिका ॥ धनक्रन एर्ह
 वस्कविधी ॥ सर्वहि कले जारीदता ॥ तरीजावनावीण व्यर्थसमस ॥ मुक्तनहोयक दा ॥ ३८ ॥ जिनागम अन्यासम्बर
 काव्या ॥ यहे जारीजावा सक्का ॥ तालि तेजाण विनिष्करण ॥ जाव नाविण ॥ ३९ ॥ तीव्रता नुमनश्चंड ॥ विकाळ करिकी ॥
 आवंड ॥ तरीजावना विनानिष्करणमुंड ॥ जिरावीण जेसे ॥ ४० ॥ निशिदिनिजेसोइनिवेश ॥
 सर्वहीनिष्करणजावना इतर ॥ निगर्थक ॥ ४१ ॥ लारित्रयाकीतिर्थक ॥ धण ॥ लारित्रयाकीतिर्थक ॥ जावनाविनादया ॥
 सक्का ॥ निष्करणते विष्ट ॥ ४२ ॥ विवीभ्रतकरीचिरेतन ॥ कायाक्लेक्ष्यादिदंडण ॥ धरुनिवेसजरीमोन्य ॥ तरिनफ

लती॥५॥ आत्मानाचेनविणमकल्पा हीआबधिजाणावनीज्ञकङ्क॥ जीणमानेयेतीकल्पे संतोषनहेय॥ क्रृक
एकरुनियाचहत॥ को दोषेहिलाजारिदो नान् तरीकायफलयेईलस्ताते पाल्ववेजो भूनी॥ धय॥ प्रावीकजनरे
कासर्वा॥ जावनानावीस्तजो नीगवी॥ हेसर्वपूर्वामातिपूर्वी सर्वोपदायक॥ ५५॥ हेरोकोनीश्चितेजना॥ नो वेमुनी
करन्जोडुन स्वामी सांगवेह पाकरन॥ ज्ञावनानर्प॥ श्वद्॥ नवमुनी बलेहि व्याचारी॥ नावनानसापे ज्ञास्वन्निषु
गणी लेखीधावेअनःकालि॥ स्वसंवित्तिविल्ल॥ ५६॥ मायामीत्याचनिजाणणे हेतोवाहिरासाचेलहाण॥ कालावेगमामीअ-
हेकेण॥ हीचरुणजाणावि॥ ५७॥ कालानाशीचित्तजड्यस्तीर्थी॥ एसिचोलतिजाहन शोर॥ मगकेसेल्लावेमीत्यारी॥ ह-
विचारपालावा॥ ५८॥ आत्माज्ञानादि अनेश्वर॥ ३८॥ वेत्तेसातेसानिरंतर॥ आरंभेह विश्वाहे
॥ ५९॥ हलोक॥ आत्मादिनेदनेह व्यस्तपर्यायप्रत्यक्षाण्॥ उत्क्षम्भंतीजनक क्लीलवृक्षले॥ ५३॥ काला॥ आ-
सुष्ककर्मीचेअवसानी॥ आत्माज्ञाय जागिरटकोनि॥ हेतोहिसमर्थोचनी॥ ज्ञालद्वयालोचने॥ ५४॥ मातीनहेजा
हिशेक्षीधुलोगेच्छांतर॥ तोविसर्वकल्पविचार॥ अंतर्गताजाणा॥ ५२॥ सकल्पविकल्पावेतांग॥ ज्ञानवेदेवतिः
तामंगे॥ उत्तरोदिसतिनानारंग॥ होतिस्त्रावे॥ ५३॥ जेजेहिसतेसर्वमुर्ते॥ आत्मान्नविनान्नासेअमुते॥ हृत्यवश्य

न गोतुर्भुविजनवस्तु ते ॥४७॥ चर्दिना होय चितकेऽतरं ते जाणवे अवेष्य दृष्टशक्तिरंतरं राहे आपण ॥४८॥
 मीचदाहतो धरवस्तु सौ सर्वोयक्तु लिपततां असै द्वासर्वकत्वाचाताचा ॥ ज्ञानसूयी मुण्डचा ॥४९॥ वसीत्रटवीचिकत्याया-
 अंकुर ॥ हीनोजवह वीचेतनिमुखे ॥ खस्त्रजवेजा त्वं त्रे ॥ लिपिकत्वास्त्र नावे ॥५०॥ विकल्पाशाणी निर्विकल्प ॥ कोण
 जाणतोउत्तराहुय ॥ तोचियरमालस्त्रहुय ॥ अ याणची असै ॥५१॥ यच्च ज्ञानाचाविचार ॥ जेनिरो थिलेअ हिपरमे ॥ श्वरं अं-
 अपाङ्गु लिपियंतेसाव ॥ समज्ञितिप्रयावे ॥५२॥ सकल ग्राहित अवेतना ॥ ओऽपारी कवेकीय कवेकीय हवानान ॥ को सेसमज्ञानवेत्तेसकार्मणा-
 वे ॥ अवस्त्रज्ञानासावे ॥५३॥ सकल ग्राहित अवेतना ॥ याचाजाणताम्बनेतन् द्वियालोविअधी ज्ञानुन ॥ परमस्यमा-
 न स्व चेतनवस्त्रश ॥५४॥ यालागी लिपियंतिर्योजने ॥ याचाजाणताम्बनेतन् द्वियालोलीत्वा ॥५५॥ इति
 भ्राता ॥५६॥ ग्राहित जाणति अ पुलेहुय ॥ याचाहृष्टाअपण ज्ञानसूया न येतेस्वर्गावेतनजस ॥ असै अग्नालीत्वा ॥५७॥
 ते सी चजाणां दियगण ॥ न जाणति अ पूण सी अपण ॥ याचाजाणताअहेकोणा ॥ द्वाषादाचविचार ॥५८॥ मनप-
 धान ईंद्रियास ॥५९॥ इतियकजाणतिमनासी ॥ मणके सेपादविचक्षणसी ॥ ईदियज्ञान ॥६०॥ ईदियद्वारे वाहेपन
 ज्ञानस्वसतालोचन ॥ यालागी अतिंज्ञानसदन ॥ पुरुद्वजाणावे ॥६१॥ न जेवर्णानां धररस ॥ विविध ज्ञावृतान

सेयत्रोऽप्यकरणात्मेषु दिइयोचे ॥६७॥ अद्वरनि प्रश्नयरत्नव्याता उत्तयह यीजाणीतयाता ॥ अत्याज्ञानस्य
पीवर्तता ॥ स्वस्तास्वस्य ॥६८॥ लोकाः पुढन्नयमदाचाराण्टेत्थाअनयाः गुणः आहो ओऱ्यद्येवेतेकु दिइयांयं चर्दिचाती ॥
६॥ ठिकाना ॥ मुट त्रयादिप्रवृत्तीत्राः ॥ इगमर्हेवनावेअत्रीष ॥ अहारमन्यक जिनिदियासाः निरेषितेश्चाध्य ॥६९॥ हे
सर्वदीजाणाश्रवेतन ॥ आत्मायेक चीसवेतन ॥ करीतसवीतेविवर्जन ॥ स्वस्ताज्ञानवर्जने ॥७०॥ जिवादिसतीविसतते
योतेश्चज्ञानिप्रश्नता ॥ हाचिं ग्रावेष्यकाया ॥ अथ षट्कास्तपतत्वनवयदार्थकरा ॥
आसर्वतत्वोतेजाणका ॥ सम्यग्दद्वेनापि ॥७१॥ यद्यागतत्वाचेअवलोकन ॥ जाणाहेसम्यकाद्वर्जन छेयवस्तुचेस्तापन
॥७२॥ ज्ञानसम्यक् ॥ एत्र ॥ याचावधिमार्गक्रमाणो ॥ तेविसम्यक्ताहित्वाचरणा ॥ देहगाध्येकेवेतेनिरेषण ॥ नव्यजीवासी
॥७३॥ विषयेक वायाचासेग ॥ मनवचनकायाचकरणेत्याग ॥ तेविनिष्यत्तदद्वेन ॥७४॥ निर्विकल्पसमाधीवेके ॥ स्वसंवेद्यज्ञाननिर्मल ॥ घकाज्ञामयविश्वसकल ॥ जाणानिश्चअज्ञान ॥७५॥ ज्ञानदर्शनतत्त्वया
धारण ॥ स्वसुखापुत्रसम्मगर ॥ धनानेतदवर्त्येष्यग ॥ तेविनिष्यत्तदवर्त्येष्यग ॥७६॥ यथासर्वतज्ञाणाणे ॥ तेविवेस्कमवेतन
यमानेदसुखानुज्ञावन ॥ स्वस्तारुपे ॥७७॥ ज्ञानचेतनाअसनिविचीध ॥ स्वस्तसीसवेद्योतिनिषीध ॥ येकन्विच

स्फुरविश्व इ तोकोणं ज्ञाहे इज्जना ॥०४॥ आस्मद्याचाश्रुत्वा अयानासंबेद्यस्त्वं ग्राव ॥ सहनि अत्युद्यानाचाज्ञाव
 ॥ स्वज्ञावचिदेत्य ॥०५॥ निर्विकारसहजानेद् ॥ सकाळबोधप्रतिकांकद् ॥ निईदपरमानेद् ॥ अन्नेदस्तस्य ॥०६॥ अहो
 रअन्नयादिस्त्वेषु न ॥ प्रयत्नप्रियहस्तमीजनन् ॥ हत्यारुषेहत्यवन् ॥ विकारमनाचा ॥०७॥ सहनिस्वरथीहेतात्
 लीन ॥ वित्तमुख्यागृहित्यश्चन् ॥ अमृतं अतिइतेविज्ञाने ॥ स्वज्ञावेविग्रहे ॥०८॥ गोदव्यपदार्थीज्ञानास ॥ ज्ञायेकषणोः
 हेत्यश्चज्ञास ॥ धृष्ट्यस्वत्वस्थैरकाच्च ॥ अप्रभावित्यत्रहे ॥०९॥ जाहेसर्वहीकावस्थोते ॥ अवस्थानज्ञानाति अवस्थाते ॥
 ज्ञाइकषणसर्वतीता ॥ अलीपरादे ॥१०॥ जायतीसजालोन्नायणा ॥ जायतीन्नायणासोनेणो ॥ मीत्विअहेज्ञांगणे
 हेहेकीण ॥ जालेइज्जना ॥११॥ निदाकमेषाहीञ्चांत्रो ॥ तेविज्ञानाविकर्त्युत्थी ॥ परितीनेण अपणा वति ॥ आत्मासोही
 आसेऽ१२॥ लवश्चनस्तीतेनेण अपणा ॥ परितेसोंगतो पुन्द्रकोणा ॥ जाहेताज्ञानमय
 ॥१३॥ आत्मास्यसंबेद्यज्ञानसमाहे वस्त्रजिनायमहेस्त्रयमानवेऽनुपमा ॥ नाविकजनानी ॥१४॥ आत्माज्ञानानाऽतरं अस्ते ॥ तरिसकाः
 प्रानकार ॥ सकाळतत्वासित्ताधार के वक्तज्ञानादीज्ञायापादी पूर्णो आसे ॥१५॥ आत्माज्ञानावेसमान ॥ नहोयश्चारअथवाः
 उपदार्थज्ञानीके से ॥ ज्ञानअत्माविलोक्यकाञ्चके सेविदोय ॥१६॥ आत्माज्ञानावेसमान ॥ नहोयश्चारअथवाः

लाहन॥ बलहृज्ञानमप्रशंगचानहेष्विद्वयोक्तव्य॥ ८८२ ॥ जैसास्थिकमणीनिर्मल॥ वज्ञनेदद्विसेत्वाधीयुक्ते ॥
वित्तपापिवर्तितासकत्वा ॥ व्यशुद्धनिश्च से एत्वं पराधीनविषयकत्वयुपाधी ॥ व्याप्तिकरयनिहयाधी ॥ अनुत्त्रवा
वेत्तेलिनिश्चुद्धी ॥ समाधीवृक्ते ॥ एत्वा हित्यत्रुत्त्रवित्तास्वरुप्ति ॥ व्यञ्जानवेत्तुत्त्रविषयाधी ॥ आ
स्पृष्टलग्नं उनि ॥ ८८३ ॥ योजावेत्तुत्त्रविषयास्वरुप्ति ॥ सकत्वा व्यञ्जानवेत्तुत्त्रविषयाधी ॥ एवं वित्त
ज्ञावेत्तुत्त्रविषयार्थं ॥ योजावेत्तुत्त्रविषयास्वरुप्ति ॥ व्यञ्जानवेत्तुत्त्रविषयाधी ॥ एवं ज्ञावेत्तुत्त्रविषयाधी ॥ विविद्या
र्णवेत्तुत्त्रविषयार्थं ॥ येषुस्त्वविषयास्वरुप्ति ॥ व्यञ्जावेत्तुत्त्रविषयाधी ॥ एवं इति श्रीजावनाविहयाः ॥
व्यामविज्ञानतीमोऽध्यात्मा ॥ ८८४ ॥ मनःङ्गमः भूमिः ॥ श्री॥ श्री॥ कृ॥ कृ॥ लौ॥ लौ॥ कृ॥ कृ॥ ८८४ ॥ ५४ ॥
व्यामविज्ञानायामयनमः ॥ जावनाज्ञावाचया कारणं विग्रहयत्त्रावामावास्तु ॥ विशयायादत्त्र उत्तित्वद्वर्ण ॥ नवेत्तुत्त्रविषयाकदा
विविद्यावित्तागायामयनमः ॥ यात्त्राज्ञावाचया कारणं विग्रहयत्त्रावामावास्तु ॥ कृत्याकुरुमयद्वयानमाध्यमनः ॥ कर्षिष्ठं खलावित्तिरसालीतीला
वेत्तमस्त्रव्यवेषणः ॥ यद्यप्यथरस्त्वेद्यत्त्रायविषमस्त्रव्यवेषणः ॥ उल्लिङ्कामीवज्ञानवेत्तुत्त्रविषयाधी ॥ विविद्यकमीवज्ञानवेत्तुत्त्रविषयाधी ॥ कृत्यावात
वरविद्विद्वेत्त्र ॥ तेजामवामेष्वज्ञाना ॥ व्यवद्वेगय ॥ ८८५ ॥ इत्यत्त्रमत्तगत्तज्ञाना ॥ व्यवद्वेगय ॥ व्यवद्वेगय ॥ व्यवद्वेगय ॥

निलावीशुद्धागांस॥ उत्समंवेगाग्य॥३॥ कृत्वालक्ष्मनासीयोग्यस्त्राना॥ विस्तीर्णशुद्धउत्थानवन॥ जनमनोदहणः
 चाज्ञायमान॥ वैष्णव्यत्युपी॥ ४॥ अज्ञाक्षवस्त्रनवत्मर्कंट॥ ह्यएनश्चेधवेविषयावाट॥ अहोवैष्णव्यस्त्रुत्वावज्ञक
 टाबंदकारीमनोते॥ ५॥ निवृतीवाक्षीसीसुंदर॥ श्वेतोपरीचेकार॥ वैराग्यजाव्योग्येष्विषयावाट॥ अनेकदिनिरंतरावैराग्यसदनि॥६
 ॥ अतिदुर्घरसमन्मथञ्जवरा॥ उविषेषोपरीचेकार॥ वैराग्यजाव्योग्येष्विषयावाट॥ उत्प्रामह्याणते॥ ७॥ त्वैरेचालीवया
 मोह्यमार्ग॥ वैराग्यरथश्चनिष्वर्ग॥ कदोधीकदीच्छेत्तुग्रा॥ अद्वैतस्फय॥ ८॥ गोप्यावैराग्याचमत्वाश्॥ आनन्द
 सुख्याचासागर॥ विवेकीआणीविनाश॥ हाविष्यकगवाल्मी॥ मोह्यनहोयेवैराग्यावीण॥ हेतिनवृचनधमाण॥
 देविसकलस्तत्वासीकारण॥ हाजाणातात्यर्था॥ ९॥ ग्रन्थोकाचंडानिलस्कृतिमहव्यमदवाचेऽव्याहंटंत्रिषिः
 रम्भलामकर्भिंवै॥ वज्रंगहेऽनिवहंनयतेत्याते॥ वैराग्यमेकमष्टकमेतत्प्राप्तंत्रिषिः॥ १०॥ दीक्षा॥ सकवकमे
 विद्यरणार्था॥ नाहीवैराग्याऽग्रसमर्था॥ हाजाणोनितात्यर्थां॥ विकारावैराग्यां॥ ११॥ प्रचेतुवृक्षावात्रुनहो
 योगेयंवैरावत्वन्ते॥ विष्विवेगाग्यावात्रुनकर्मदहननवहोय॥ १२॥ वनहृदासावेहदेनकोलकर्णीदावाग्नीवाचु
 न॥ तेसेवैराग्याऽत्वन्ते॥ विष्विवेगाग्यावात्रुनकर्मदहननवहोय॥ १३॥ योरांश्वापितारजननीकीणविदारमुख्यावाचु

॥६४॥

नि। नङ्ग परिक्षेच बन्तर सोहनि॥ आन्यवेण लासी॥ ३॥ उत्तुग वर्त समस॥ लिन न हेति बज्जगद्विरहीता न इति
न गंवेणा ग्रमहर्षता की लाना बीडु जा॥ ३॥ येर कर्म आति इसर॥ हीडविचतुर्यति तिके रे॥ तया चाकरव यासंचूर
वैरा मध्य इतर कोण॥ ३॥ संसार उँ रबो चे असेन या॥ सकल कर्म चाकरवा हृस्या॥ विरेसी इबाहो या॥ नाति करो चे
वैरा मध्य॥ ३॥ मनइ छीस्याग्रान॥ याही जेस कल सुखो चे रुल्लान॥ यासद्वो वेळे कायथ्या ना॥ नाति करो चे वैरा मध्य॥ ५॥
न इन सेलो की कचाड॥ गोटो बैजँ यो चे साकेड॥ प्रग काहुराचाया चाया॥ ५॥ उपाय नाहीया
वितर॥ आलागी स्थिकारो वैवेगायमारा॥ नातो किदान तुक तिके रे॥ खुर्याच्या २॥ श्लोक॥ जो गानहुल्ला त्रुजेगत्रे
गविषया न रांझरजः सात्रिं नवधृता विषयामं विषयामं॥ त्रुती त्रुति सद्वाघरं त्रुतातुलस्त्रिलविधि
त्वायजेन्नी॥ न श्याकी मानाविलोहिलजे ते मुक्ती विर कोः शुमान्॥ ६॥ उदास आसावासदाजावा॥ व्ययोगवि
याविजेमोह न गरा॥ नातरी जो गविकर्मचके रे॥ येरायी एजेनभ्॥ ७॥ उदास श्लोकहुल्लि॥ उर॥ आरेर जो गगडुष्मासमान॥ दृश्यमात्रक
योग कर्म स्वजावे हेह नेगासी इतर द्वद्वावे॥ ज्ञान वक्ते कहुल्लि॥ श्लोकहुल्लि॥ उर॥ श्लोकहुल्लि॥ ज्ञान
री अवेनन् विरं नीवद्वो वै आली गोन केसेनप्ते॥ ८॥ श्लोकहुल्लि॥ कम होरात्यनारा॥ हाङ्क कम मीचावरी करान

॥६५॥

कर्दि इः स्वयोगयोगा न ब्रुकतिकदा ॥ २५ ॥ इष्टमित्रादिवंडुवर्गं है तो नायनं वांतरड़ः स्वडर्गः बलकटबध्नना
 चाऽप्यसर्गः वेणुचिह्नोति ॥ २६ ॥ विषयसमोहविषदारुणः मधुरान्नप्रियान्नचिकारणः परीके साचो चेन्ड चा
 ए यातेन जागो वेयापुरी ॥ २७ ॥ हेच्छ श्वर्यन्नस्यासमानः कटता इक्कर्मचातगहना हाण नलगतो जाय अठौतेन ॥
 नरोहे का ही ॥ २८ ॥ वृण तु तु नग हेस्त्वीराते सो जागालिष्टुयोन्नाविकारा ॥ वालीस्याधीनस्तुत्यासि अंतरा नगरहे
 कदा ॥ २९ ॥ आपरिजायोनिज्ञानियान् ॥ लक्ष्मानावाच्चनिलाष्टुर्मने ॥ ऐसेवेयाम्यसंपात्तुनिस्त्वदत्ता ॥ तो विजेता
 मोद्द्वा ॥ ३० ॥ नेगवेयेवेयायसंथुर्ण ॥ तेविमोहस्तस्कर्वासाकार ए ॥ नद्यानिमानिलेह व्याण ॥ तो विष्टीमोहान्वा
 द्वा ॥ अश्लोका ॥ जिनें इपुजागुरुष्टुष्टुष्टी ॥ स्त्रानुकं था श्रुननावदानं ॥ शुणानुरागः हतिरागमस्य ॥ द्वजत्यवह
 स्यकलान्त्यमुनी ॥ उर्द्वादका ॥ नहज्ज्ञम्भूलभ्युलरत्नाकरात्री ॥ आवचचितालाकलाजरितिवासी ॥ तरो आसुक्षीके
 द्वावा उपात्रव्यी ॥ नातरीनिष्टका ॥ ३१ ॥ जिनें इपुजागुरुनक्षितस्त्वासेवाकरिज्ञिरेतता ॥ तत्थादंष्टकजासी त्रमगः प्रत्यनह
 तो विकी ॥ ३२ ॥ उवीतदेखोनिष्ठजिवासी ॥ बाकुक्षमनेअपुलेमानसी ॥ अनुकं पापुण्यवात्री ॥ तथासीचतोव

॥६७॥

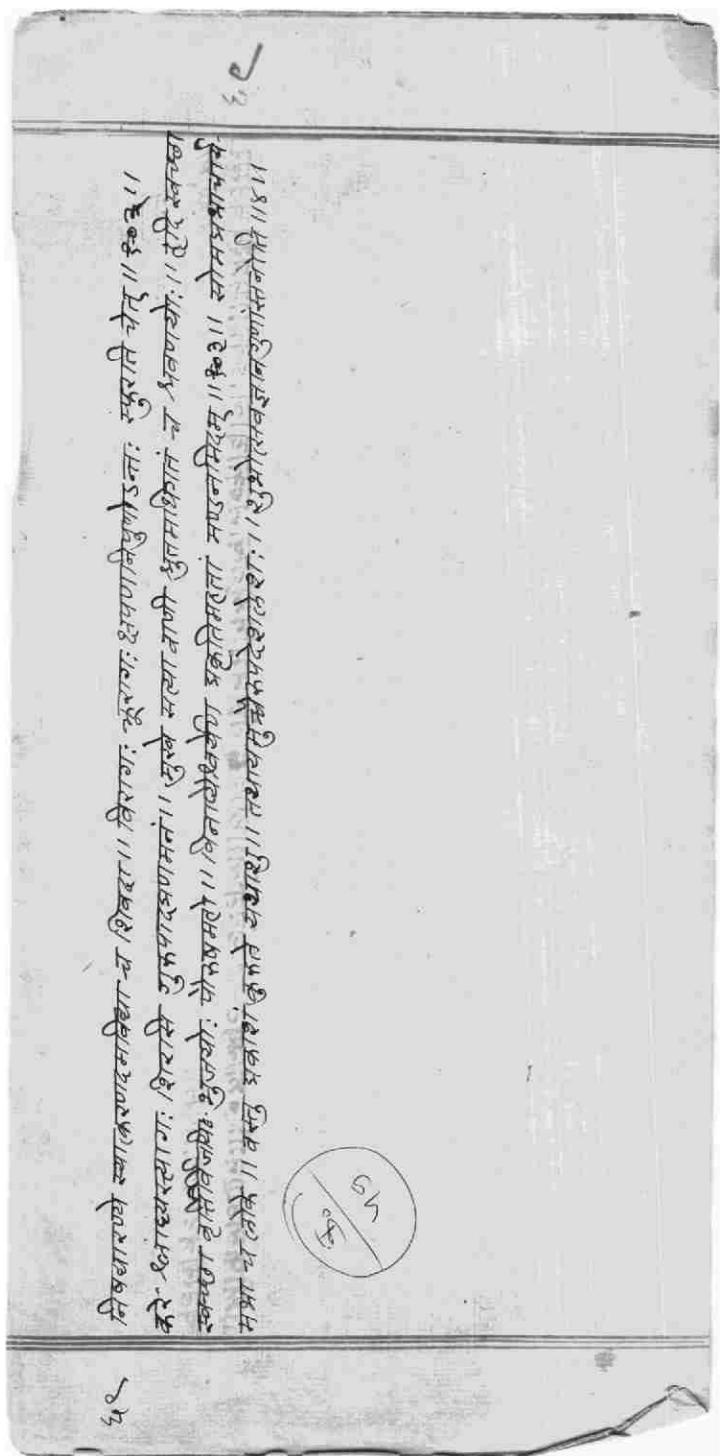
३४। सुन्दराकाशस्त्रियान्। नित्यदेत्सेन्द्रारीदान्। निरंतरञ्चसेन्द्राधान्। अन्तरञ्चयेतेविकी। इथ। गुणीजनासीविकाश। इथ।
 गुणां सुनिलो श्रीइति। नित्यकरीत्सेन्द्रासारे संसार दृष्टितोवि। इथ। अहोनैजन्महा कल्यवह। सुग्रुउत्रग्राहिषीहवा। विविधोश्व
 र्यपुष्यसाहृ गोविकव ज्ञो नता। इथ। सफल जाहलोनरहनन्म। गुरुलामनोरक्षग्रहलाकाम। जाप्तजाहलेति। वसुवधा
 म। अनुपम्यस्त्वान्। इथ। हे परमामृताति। अवचन। एति। कान्तीमृत्युनाम। जाप्तु ति। वृद्धिमाध्यान। निरंतर। इथ॥
 क०॥ विसेष्यदेवाच्चविरचयन्वयव्याकृत्यमन्यमनः। सारकोप्राह्वाणिन्द्रलक्षणात्
 एकदयां। जिनोंकंसिद्धान्तशुद्धजवान्मुक्तिकमला। ऐत्रादिका। मनुष्यजन्मासिद्धेत्वा। गाहवेत्यायोपावरेधून। स
 वृद्धकमिच्छुन। करणाचाशुनोपाय। इति तत्पासि हाविदीय। उक्तायसोपाहावि
 चुतेहोअवरीत। इथ। येकाग्रमनेकरीताजय। यापकमीचाहोयलोय। इति तपानही। इथ। हेतृत्यजावास
 ाध्य। परिद्विनियाशुद्धहेत्वा। एक्षये थेरोवेषविच्च। संसारगरवासीद्वाविमंत्र। अन्यतपानही। इथ। हेतृत्यजावास
 ानातलीनद्विवेस्त्वस्तुपात। संसारीद्वावासीमुक्ताहाविच्चया। इथ। नवनितीशुनोयवर्गमोइनविनयसुमार

॥६८॥

सायं हो असर्ग इवर्ग | या चित्र पदे | ४६ | का मकोधि इन्द्रीजन | सुधमन करो देहलन | निजस्वरु पिद्वो वेलीन | कं
 रा बोहा उपाय | ४७ | हय हय करा द्वीपर्वती | अनुकं पात्रा सर्वे अंतरी | मग्न द्वीपसक एवसागरी | श्वे उपायहावि
 धह | जिनोतपत्रा गम सुधरस | करवानिल अ त्रयास | ख जो वेष्टज्ञान उकाजा | होई लत तथा ये | धर्ण | यात
 याए च चुर्गती चिसीमा | जालीसि इधर्मो द्वारमा | आपीने तरस्वस्त धामा | अ सो वेष्टस्त | ५० | हेवशु जाहि उपाय स
 वर्क | क हितान त्रुके क दो मोहफळ | नातरीन उरन नामया सीनिष्ठक | नाहलता पाहोही | ५१ | अप्यानंतरे गंधक
 तोरि | केला अर्जान्वार्ये से ततिसन मसकाय | हो उनित यह क मर्की चित्रमर | सुधार संधेतोसे | ५२ | लतोका | अजः
 चय अजित हवाचार्ये पटोह यादि | हक मली किजाय सिद्ध चार्ले वाहार विद | म धुक र समतां अस्ते न लोम प्रनते
 अरवि वमनु जाज्ञासु किषुकावलीये | ५३ | हिका | अजित हवधमीचाया | संषुप्त गुणकीर्ण गुणवय | ५४ |
 हिवरी उह असुये | मेरु धेर जो ज्ञात | ५५ | हद शतप सर्वज्ञोम | शास्त्रसुधा ढीपुत्रोमा | सर्वज्ञ जिया निराम
 शांत धम विरहते | ५६ | विजय सिंह द्वारका मली | मधुकरा या समदकाली | सुधार से वीह द यक मली | बंधु दुर्द्वेष
 कृति | ५७ | ऐसा जो स्थान्ये मप्पन्यतीवर | हायंया केला मुक्तावली चुहर | नाम अवर्धी रजे | ५८ | बोधा

॥६८॥

वद्यनावीकजननशुतेजनाऽभीकरुतिमथन सारकादिलेनियुक्तिना विवेधरत्नद्वृद्धजननस्थीप्रथा ॥६७॥ इदं त्रिश्च
द्वेराग्रयनिक्षयां नामारक विद्वातिमोऽध्यायः ॥६८॥ हृषी ॥ प्रद्युषितरागाधनमः ॥६९॥ हृषी का ॥ हृत्वाहस्य
पूर्वनं यतिनन्नवा विद्विवगमः ॥ हितासंगमधमंकर्मरविषयांप्रावृद्धवाधने ॥ गत्वायदनिषुद्दमकमुद्युक्ष्या
क्षित्वामृतजीवन्नोऽप्यत्वायेवंनमित्यियोकुरुकर्क्रोडस्त्रमीहृषुप्त्वेनीतीद्योऽयत्वामविन
तःशातताः येन्नावेष्टव्याद्युतायदयीनोः सत्यामृतस्य लिधीजानसंसोचमनावेष्टवीताच्यत्संगतीसज्जोन ॥ शोति
वंपरिणामसंदरफलासवेवीविकांकुरु ॥ पृथि ॥ नवारणपृष्ठपुद्यदितगम्यापुष्टिनगरांतदानीमाकथेवायविष
यहृदीवंपुष्टीनी ॥ यतस्तुद्यायायेषां उतयतीमहामोतमन्वयः छेष्टुवेनाद्वैप्रस्त्रतान्नजननः शामेसदनं स्थाप्तिवा
रत्नीयथाकर्त्तीरुद्द्वयाकर्षोहरन्त्यजननन्नवायास्यतीव्यथा गृह्णयेततीः कल्यतीयथा वृद्धीप्रमुककर्महती
कृमकुरुक्षलजननेनन्यायेकायंतयावतीवत्तेनोऽप्य ॥ इदं त्रिश्च लुटीमृतकोवलीरायस्टीकामज्ञाष्टकायास
एषामी ॥ श्री ॥ ५ ॥ गुरुहृषुप्तिश्च लुटीका ॥ नमोनमज्ञाननेवस्थैनमायनंहेतुन ॥ त
गत्वयसीदृषिद्वानेघीनत्वेष्मादीने ॥ तसीद्वानेत्सारसंबोध्यकोशावासेकमुतेष्ये ॥ नमः श्रीमायनंदरामाविष्ट

मधुकराया कृत

सुक्तिमुक्तावली

मूळ ग्रंथाच्या यथामूल आवृत्तीचे -

हस्तलिखिताचे मराठी लिप्यंतर

सुक्तिमुक्तावली

प्रथम अध्याय

श्री वीतरागाय नमः॥ श्री आदिनाथाय नमः॥ श्री अजितनाथाय नमः॥

अथ सूक्तमुक्तावली सटीक प्रारंभः॥

श्लोक॥

सिंदूरप्रकरः तपःकरिशिरः क्रोडी कषायाटवी।
दावाचीनिचयः प्रबोधदिवसः प्रारंभसूर्योदयः॥
मुक्तिश्रीकुचकुंभकुंकुमरजश्रेयस्तरो पल्लवा।
प्रोल्लासक्रमयोर्नखद्युतिभरः पार्श्वप्रभोः पातु नः॥१॥

टिका॥

श्री पारिश्वनाथ स्वामीचे चरण। प्रकाशे ल्लोपति सूर्यकीरण॥
नखप्रभा भरले भूवन। कांति आपार शोभति॥१॥

तोचि पाद रक्षोत आम्हासी। भक्ति घडो जन्मजन्मासि॥

यावत्प्रासी मोक्षसुखासी। होय परियंत॥२॥

आता ते नखाचे वर्णन। न करवे शेषादिकालागुण॥

बृहस्पति जाहला मौन्य। ते कोण न कवि वर्णिल॥३॥

नखे दीसताति सुंदर। उटति कीरणाचे बहु भार॥

की उगवले बहु भास्कर। प्रभा आपार फाकली॥४॥

तपाश्चरणे गजेंद्र प्रबळ। मस्तकी शोभति गंडस्थळ॥

सिंदुर रज झळके झळाळ। चंद्रमंडळ भासति॥५॥

आणिक कैसेपरि शोभत। ऐका सांगतो दृष्टांत॥

कर्मदहन अत्याद्दुत। अग्नी प्रख्यात जैसा॥६॥

चतुष्कषाय आरण्य गहन। क्रोध लोभ आणी माया मान॥

त्यासी करावया दहन। वनि दावाग्नि जैसा॥७॥

पेटला दावानळ विशेष। प्रभा चहंकडे प्रकाश॥
 तेणे कोंदले सर्व आकाश। प्रभा नय भासत॥८॥
 पुन्हा कौतूक ते कैसे। अज्ञान तमोधकार विशेष॥
 करावया बोधप्रकाश। प्रारंभ सुर्य उदेला॥९॥
 जैसो मोक्षलक्ष्मीचे भाळ। कुंकुम शोभत झळाळ॥
 ते कि मुक्ताफळ देति ढाळ। प्रभा विशाळ शोभे॥१०॥
 नर सुरादी पद प्रत्यक्ष। नानाविध कल्पवृक्ष॥
 पुष्प पल्लव फळे दक्ष। देतसे भाविका॥११॥

श्लोक ॥

संत सत मम प्रसन्नमनसो वाचां विचारोद्यता।
 सुत्यंभः कमलानि तसरिमलं वाताः वितंत्वंति यत्॥
 किंवाभ्यर्थनया नया यदि गुणोस्त्यासां ततस्तेस्वयं।
 कर्त्तारः प्रथनं चेदथयशः प्रत्यार्थिना तेन कीं॥१२॥

टीका ॥

हे इष्ट देवता नमस्कारून। करावया साधूसी नमन॥
 विशुद्धि करूनिया मन। प्रथी सज्जनाते॥१३॥
 आहो संत साधुजन। मज सोमप्रभा लागुन॥
 सत्वर ब्हावे प्रसन्न। ग्रंथारंभावया॥१४॥
 कैसे संताचे लक्षण। झाकुनि इतराचे दुर्गुण॥
 विस्तारिति विशेष गूण। करूणासागर॥१५॥
 वाचा अमृत दिव्य वाणी। सारासार विचार खाणी॥
 हृदय मार्दव जैसे पाणी। सर्व प्राणी तोष॥१६॥
 कोण येके कारणे करून। होउनि उदकात उत्पन्न॥
 पद्मे दीसताती शोभायमान। मनोहरतरे॥१७॥
 ऐका कमळाचा परिमळ। कोण विस्तारी वायुवगळ॥
 तैसे संतावीण केवळ। कोण तत्व प्रकटी॥१८॥

सुगंध असे जरी पुष्पात। सहज विस्तार दुर बहुत॥

नातरी काय करिल वात। जाय स्वभाव॥१८॥

तैसे गुण आसति शब्दात। तरि विस्तारिति दुर बहुत॥

नातरि काय करिति संत। दुर्गुणासि त्या॥१९॥

सज्जन सुनयचि जाणति। कुनय अवधाचि लोपति॥

यालागी प्रार्थना तयाप्रति। आधी आधी करावि॥२०॥

सद्गुण प्रगटति सज्जन। आसति तरी उत्तम गुण॥

काय करावे ते दुर्गुण। अभिदान नाशे॥२१॥

ग्रंथकर्तरं केला ग्रंथ। प्रकटावया अतरार्थ॥

सूक्तमुक्तावळी समर्थ। नाम या लागी॥२२॥

श्लोक।।

त्रिवर्गसंसादनमंतरेण यशोरि वायुविफलं नरस्य।

तत्रापि धर्म प्रवरं वदंति। नतं विना यद्भवतार्थकामै॥३॥

टी. ॥

हिंडता आनंतानंत जन्म। नरतनु लाभला उत्तम॥

साधीला नाही धर्मार्थकाम। व्यर्थ जन्म तयाचा॥२३॥

पशूवत् जाला की अयुष्य। ऐसे बोलति सत्पुरुष॥

वृथा शीणविले मातेस। नव मास गर्भि॥२४॥

धर्मार्थकाम हे त्रिवीध। त्यामाजी धर्म श्रेष्ठ शुद्ध॥

नरतनु फळ हाची बोध। नातरि निर्फळ॥२५॥

धर्माविण न प्राप्त अर्थ। काम धर्माविण निरार्थ॥

कैसा सा(धाव)वा त्यावीण स्वार्थ। जन्म व्यर्थ तयाचा॥२६॥

तोची धर्म प्रगटावयासी। उत्तर सूत्र रचिले विशषी॥

श्रोते व्हावे सावधानासी। स्वस्थ चित्त करूनि॥२७॥

श्लोक ॥

यः प्राण दुःप्राप्यमिदं नरत्वा। धर्मन्नय न करोति मूढाः॥
क्लेशप्रबंधे नस लब्धिमब्धौ। चिंतामणी पातयति प्रमादात्॥४॥

टी.॥

होउनिया त्रस स्छावर। घेतला कित्येक कोटि फेर॥

प्रास जाले नर शरीर। पुर्व सुकृते॥२८॥

मानव जन्म महाविशाळ। त्यामाजि दुर्लभ उत्तम कूळ॥

ज्ञान अत्यंत निर्मळ। सम्यक्त रत्न॥२९॥

येउनिया नर जन्मासी। संसार करी बहु सायासी॥

होउनि धर्मत अल्सी। गर्भाध जैसा॥३०॥

न करि कदा धेर्मासि यत्न। अर्थ साधीतसे प्रयत्न॥

धर्मासारीखे सांडोनि रत्न। गारा यत्ने साधीत॥३१॥

बहूत करूनिया कष्ट। चिंतामणी साधीला श्रेष्ठ॥

ते सागरी टाकील मर्कटे। ऐसी परि जाहाली॥३२॥

धर्म करावा पारखोन। धातुपंचकात जैसे सोने॥

कि नाना मणीमाजी रत्न। तैसा धर्म अहींसा॥३३॥

धर्म सर्वत्र बोलती। धिवर खाटति हीन जाती॥

जीववधासि धर्म म्हणती। तरि अर्धर्म तो कैसा॥३४॥

दुध गायीचे तो सार। तक्र त्यापरिस दिसे शुभ्र॥

अर्कक्षीर दिसे पांढरे। परि अंतर महद॥३५॥

ऐसा धर्म परिक्षावा। अहींसा धर्म वंद्य सर्वा॥

हिंसा धर्म तो वर्जावा। ज्ञानीयानी॥३६॥

धर्म जाणावा दशलक्षण। विवीध सौख्य प्राप्त तेणे॥

तोचि मोक्षासी कारण। अन्य धर्म नाही॥३७॥

श्लोक ।।

स्वर्णस्थाले क्षिपति सरजः पाद सौच्यं विदते।
पीयूषेण प्रवरकीरणो वाहायत्येदभारं।।
चिंतारत्नं विकिरति कराव्हायषाठानार्थं।
यो दुःप्रापं गमयति मुदा मर्त्यजन्म प्रमतः॥५॥

टी.॥

मनुष्यजन्मासि येउन। न करी स्वधर्मसाधन॥
वृथा दवडीला गव्हारान। जन्म मानव॥३८॥

न होनि सांपडला हा देह। धर्म करी अज्ञान पाहे॥
अयुष्य जातसे लवलाहे। निमिष्यानिमिष्य॥३९॥

ऐका मुढाचे लक्षण। त्याजोनि धर्माते दुर्गुण॥
विषयसुखाचे कारण। नाना यत्ने साधीत॥४०॥

जडित रत्न सुवर्णपात्र। शोभायमान दिसे विचीत्र॥
जेवावया दिव्यान्न पवित्र। राज्ययोग्य देखा॥४१॥

धुळि भरुनि तयात। उकरावरि टाकी नित्य॥
धर्माविण जन्म तयाते। निरर्थक जाहाला॥४२॥

स्वगृहीच होते अमृत। ते प्राशोनि व्हावे सदा तृप्त॥
पाया धुवोनि टाकिले तयाते। अनर्थ केला॥४३॥

गजेंद्र ऐरावतिसारिखा। लाकडे वाहे त्यावरि देखा॥
स्वहित न कळे त्या मुख्या। सांडीला धर्म॥४४॥

करतळि होता दिव्य मणि। नाना सौख्यासि येक खाणि॥
चिंतितार्थासि चिंतामणि। अनर्घ्य देखा॥४५॥

घेउनि तो चिंतामणी हाति। उडवावया कागाप्रति॥
दुरोनि टाकीला त्या दुर्मति। मतिहिन पाहे॥४६॥

मानव जन्मास येउन। स्वधर्म केला नाही जयान॥
या दृष्टांतापरी केली त्याण। ऐका सज्जन हो॥४७॥

श्लोक ।।

ते धतुर तरुं वपंति भुवने प्रोन्मुल्य कल्पदृम् ।
चिंतारत्नमपास्य काचसकलं स्वीकूर्वते ते जडः ॥
विक्रिय द्विरदं गिरिंद्रसदृशं क्रीणांति ते राषभाः ।
ये लब्धं परिहार्त्यं धर्ममधमा धावंति भोगाशयाः ॥६॥

टि. ॥

सांडोनि धर्मं चिंतामणी । स्विकारी नाना पापखाणी ॥
ऐका मुख्यमाजी शिरोमणी । तोचि येक ॥४८॥

आता सांगतो दृष्टांत । श्रोती करावे स्वस्त चित्त ॥

अपले करावे स्वहित । पूरत्रालागी ॥४९॥

मनुष्य जन्मासि जो आला । धर्माविण वाया गेला ॥
थोर अनर्थ पै रेवला । अज्ञानपणे ॥५०॥

उपडोनि टाकिला कल्पवृक्ष । धतुर लावि कि अपेक्षे ॥

ऐसा मुढ पाहा प्रत्यक्ष । सांडिला धर्म ॥५१॥

करिचा टाकुनि चिंतामणी । अवडी स्विकारि काच मणी ॥
स्वहित अंतरला दुर्गुणी । धर्माविण ॥५२॥

चिंतीतार्थ पुरवि चिंतारत्न । टाकुनि गार वेचति येत्न ॥

धर्मसारिखे सांडोनि रत्न । पाप यत्ने करीत ॥५३॥

भद्र हस्तिरत्न केवळ । मेरुगिरिसम विशाळ ॥

देउनि गार्दभ घेतला बळे । खळचि ऐसा ॥५४॥

धर्मावाचोनि करी संसार । पशूसमान जाणा तो नर ॥

मुंगीमात्रादीक सार । संसार करीति ॥५५॥

जळ स्छळचर नाना जाति । अनेक पक्षीकुळे असति ॥
संसार सर्वत्रही करीति । अपुलाले ॥५६॥

सत्य मानावे जिन वचन । करावे स्वधर्मसाधन ॥

संसारदुःख जाय तूटोन । ऐसे करावे ॥५७॥

श्लोक ।।

अपारे संसार कथमपि समासाद्य नृभवं।
न धर्मं यः कूर्याद्विषयसुखतृष्णातरळितः ॥
वृढन् पारावारे प्रवरमपहाय प्रवहणं।
स मुख्यो मूर्खाणामुपलमुपलब्धं प्रयतते ॥७॥

टी. ॥

पारावार हा भवसागर। कदा काळी नाही याचा व्यापार॥
आदि अंति नाही घोराघोर। नाहिं पार दुःखासी ॥५८॥

चतुर्गतीते वडवान्नळ। महा भयंकर रसातळ ॥
मोटे तरंग कल्होळ। जन्मजलधी ॥५९॥

ऐशा दुर्धर वारासी। विविध प्रकार दुःखरासी ॥
त्यामाजी जंतु नाना राशी। दुःख क्लेश भोगिती ॥६०॥

चतुराशीति लक्ष योनि। कित्तेक कोटि फेरे घेउनि ॥
आला नरजन्मालागुनी। काकताळ न्याये ॥६१॥

नांगर निखळूनिया वेगे। दातइ साडा केला वियोग ॥
सागरि टाकिले दोनि भाग। पूर्व पश्चिमेसी ॥६२॥

अवचित होउनि येक जाणा। पुर्व ईदात जाला संयोग ॥
किटाळीमाजी सापडे काग। तैसा हा देह ॥६३॥

यापरी दुर्लभ नरदेह। मोक्षसुखासी कारण पाहे ॥
वर्जोनि धर्मते लवलाहे। विषय इच्छीत ॥६४॥

ऐका त्याचे वेडेपण। बुडता सागरामाजी जाण ॥
तेथे तारक नसे कोण। आदी अंति नाही ॥६५॥

तव अवचिता तेथे येक। झाज सापडले अलौकिक ॥
त्यामाजी बैसोनि विवेक। व्हावे पैल पारा ॥६६॥

ते प्रवहण सोडूनि प्रवरे। पाषाण धरू ईछी त्वरे ॥
जाणा मनुष्यामाजी तो खरे। अंतरला स्वहीता ॥६७॥

॥ ईति श्री नीतिदृष्टांतकथनरूप श्लोक सप्त समाप्त ॥
प्रथमोध्यायः ॥ मंगल महा श्री ॥ छ ॥ श्री ॥ छ ॥

* * *

द्वितीय अध्याय

श्री पारिश्वनाथाय नमः॥ श्री संभवनाथाय अभिनंदनाय नमः॥
 तव इतुकियानंतर। श्रोती पूसिले जोडोनि कर॥
 स्वामी दुर्धर हा संसार। तरावा कैसा॥१॥
 पूढे सांगावा उपाय येक। भवसागर उतरावयाचा विवेक॥
 सुखे तरावयासि नवक। दाखवुनि द्यावि॥२॥

श्लोक॥

भक्ति तीर्थकरे गुरौ जिनमते संगे च हिंसानृते॥
 स्तेयाब्रह्मपरीग्रहाव्युपरमं क्रोधाद्यरीणं जयं॥
 सौजन्यं गुणिसंगमिंद्रियदमं दानं तपोभावनां।
 वैराग्यं च कुरुस्व निवृतिपथे यद्यस्तगंतु मनः॥८॥

टीका॥

अता या सुत्राचे अख्यान। सावध ऐका श्रोते जन॥
 शुध करुनिया मन। ग्रंथी लक्ष असावा॥३॥

अहो साधू जन। नारी अथवा पुमान॥
 नाना जातीहर कोण। सुखाभिळासी॥४॥
 संसारदुःखासि जो भीति। मोक्षसुखासी इछीत॥
 भक्ति पूजा हो तिर्थनाथ। करावे सार्थक॥५॥

सर्व तिर्थाचा जो ईश। यालागि म्हणति तीर्थाधीश॥

सुरासूर शेवति अशेष। करिती स्वहित॥६॥
 पवित्र करी भक्त जनासी। तीर्थकर नाम या लागि त्यासी॥
 तेचि भक्ती अक्षय सुखासी। कारण देखा॥७॥

तोचि जाणा संजीवनी। असुभ कुळ निर्दाळनि॥
 विविध पुण्य संपादिनी। अर्हंत भक्ती॥८॥
 भक्ती तारक जिवासी। सकळ मंगळाचि राशी॥
 भक्ती पंच कल्याणासी। कारण ऐका॥९॥

भक्ति त्रैलोक्यामाजी सार। सर्व साधनासी अधार॥
 भक्ति मुक्तिचे माहेर। निश्चय हाचि॥१०॥
 भक्ती अक्षय सुखाचें स्थान। कामधेनू चिद्रत्न निधान॥
 प्राप्त नवनिधी नाना रत्न। श्री जिनभक्ती॥११॥
 तीर्थेश्वराचे भक्तिसी। वर्णिता न ये शेषादिकासी॥
 त्रिभुवनी या उपमेसी। नाही नाही अन्य॥१२॥
 जयासी मोक्षसुखासा कारण। भक्ति करावी त्रिकर्ण॥
 शुद्ध करुनिया मन। गुरु भक्ति करावि॥१३॥
 ऐसीच भक्ति जिनमतात। करावि होउनि शंकातीत॥
 मोक्ष अभिलाषी जरी चित्त। तरीच कीजे॥१४॥
 जिनसंघाचि करावि भक्ती। सकळ सौभाग्य तेणे प्राप्ती॥
 अंति लाभ होईल मुर्ती। हा निश्चितार्थ॥१५॥
 ऐका संग म्हणीजे कोण। जिनमताचे रुषीगण॥
 ज्यासी वंदिती देवगण। ईद्रादीक ते॥१६॥
 तैसीच पाहे अर्जिका। पवित्र पात्र वंद्य लोका॥
 तपाचार पाळिती निका। विधीयुक्त॥१७॥
 स्वधर्म चालविती श्रावक। उत्तम भक्ति श्रावकालोक॥
 येकादश वृत पाळी निक। दर्शनिकादी॥१८॥
 हे जाणावे चतुःसंग। पवित्र ज्याचे अंतरंग॥
 होति समस्त पातके भंग। भक्त जनाची॥१९॥
 अहिंसा ब्रत पाळावे भावे। जंतु कृपेने रक्षावे॥
 जाव जीवा सम जाणावे। आपुलिया ऐसे॥२०॥
 यापरि रक्षावे ब्रत। सदा वचन बोलावे सत्य॥
 तेणे किंकर देव दैत्य। मा ईतर ते काय॥२१॥
 तैसेचि अचोरी ब्रत पाळी। सापडले ने घे कदा काळी॥
 श्रीदेवि या आदि सकळी। दाश्य करीति॥२२॥

ब्रतामाजी शिरोमणी। ब्रह्मचर्यं गुणरत्नं खाणी॥
 जेणे वश्यं होय रमणी। मुक्तिकांता॥२३॥
 परिगृहा दुर्गति स्वभावे। यालागी निस्पृहत्वं असावे॥
 स्वाधीनं सुखं सहजं भावे। प्राप्तं होये॥२४॥
 अनादि वैरी कषायं कुरुंभ। क्रोधं आणि मानं माया लोभ॥
 क्षणोक्षणी उठविति क्षोभ। त्यजावे या लागी॥२५॥
 सज्जनं गुणं धरावे उज्ज्वल। दुर्जनत्वं टाळावे ते खळ॥।
 करावे हो मनं निर्मळ। स्वहितालागी॥२६॥
 करावा गुणी जनाचा संग। दुर्गुणाचा करावा त्याग॥।
 मोक्षलाभं होय जेणे वेग। तोचि संग करावा॥२६॥
 ईद्रियाते व्हावे मन। अचलं शुद्धं करावे मन॥।
 जेणे परब्रह्मा लागे ध्यान। तोचि साधनं करी॥२७॥
 चतुर्विधं करावे ध्यान। सत्पात्रालागी द्यावे सन्मान॥।
 तेणे वर्धत होय मान। त्रिभुवनामाजी॥२९॥
 तप करावे द्विविध। बाह्याभ्यन्तरं दोन भेद॥।
 द्वादशं प्रकारं चित्तं शुद्ध। यथाविधी॥३०॥
 परमात्मं भावना चित्तयुक्त। करावा अभ्यासं युक्तायुक्त॥।
 वस्तु प्राप्तं जेणे सत्य। तोचि अर्थं करावा॥३१॥
 वृत्ति असावी उदास। सदा वैराग्यं चित्ताभ्यास॥।
 तुटोनिया जाय आशापाश। तोचि न्यास करावा॥३२॥
 जयासि मोक्षाचे कारण। तरी करावेया प्रमाण॥।
 नातरी चतुर्गति भ्रमण। चुके ना कदा काळी॥३३॥
श्लोक॥
 पापं लुंपति दुर्गतिं दलयति व्यापादयत्यापदं।
 पुण्यं संचनुते श्रयो वितनुते पुष्णाति निरोगतां॥।
 सोभाग्यं विदधाति पल्लवयते प्रीतिं प्रसुतिं यशः।
 स्वर्गं यच्छति निवृतिं चरयत्यर्चार्हतां निर्मितां॥९॥

अता देव जाणावा अर्हत। जो अठरा दोषा विरहित॥

ऐका घाति कर्म विनीमुक्त। तोची देव म्हणावा॥१०॥

टीका ॥

दोष आठरा ते कोण कोण। क्षुधा तृष्णा जनन मरण॥

चिंता विद विस्मयकारण। राग मोह नाही॥३५॥

भय क्षोभ नाही कदा काळी। प्रखेद मंतरजा निर्मुळी॥

रति रहस्य अलश्य टाळी। जरा निंद्रा नाही॥३६॥

अता अर्हत देवाची पुजा। त्रिकाळ केली जरि वोजा॥

त्याचे पापमळ जाय सहजा। पूजाप्रभावे॥३७॥

नाना दुःखदायक दुर्गती। नरकादि नाना जाती॥

अनेक दुःखाची संगती। दलन होय शीघ्र॥३८॥

कितेक जन्माची आपदा। जन्म मृत्यु जरा भागवी सदा॥

घोर दुर्धर दुःख बाधा। नाश होय क्षणात॥३९॥

बहुत पुण्याच्या होति राशी। स्वर्गादि संपत्ती होती त्यासी॥

अधिपती होय सर्व सुखासी। पुजा प्रभाव॥४०॥

ऐका जिनपुजे प्रभाव। लक्ष्मि विस्तार होय स्वभाव॥

प्राप्त होय सकळ वैभव। जिनपुजा प्रताप॥४१॥

जरी पुजिला तो जिनवर। अरोग्यता होय निरंतर॥

सदा सेविती सुर नर। अहो त्या नरासी॥४२॥

जन्मोजन्मि होय सौभाग्य। कदा दृष्टी न पडे दुर्भाग्य॥

चक्रेश्वरादिक सकळ भाग्य। प्राप्त होय॥४३॥

प्रितिने पुजिला जिनेश्वर। तरी जया होय प्रियकर॥

करुणा करीति सुरवर। मग काय न होय॥४४॥

किर्ति व्यापे त्रिजगात। जैसा भानू विश्वस्फूरित॥

तैसे येश दश दिशात। सहजि प्रकाशे॥४५॥

स्वर्गस्थिया इछिती तयासी। महणति केव्हा येईल पुंण्यरासी॥

जाउनि पुजु जिनेश्वरासी। तया संगतिने॥४६॥

भोगुनि सुर नरादि संपति। अंति प्राप्त होय निव्रती॥

भा(वे) पुजिला जिनपति। तरी प्राप्त सर्व॥४७॥

अहो ऐकाया सुत्रोक्त। जरि पुजिला देव अर्हत॥

तरि मोक्ष करतळात। तया मानवासी॥४८॥

श्लोक ॥

।स्वर्गं तस्य गृहांगणं सहचरे साम्राज्यलक्ष्मी शुभा।

।सौभाग्यादि गुणा लीविसति स्वैरं वपुर्वेशमनी॥

संसारः सुतरः शिवं करतले क्रोडी लुटंत्यंजसा।

यः श्रद्धाभरभाजनं जिनपतिः पूजां विधत्ते जनः॥१०॥

टिका ॥

आता ऐकावे श्रोते जन। होउनि भक्तिसी भाजन॥

जिनपुजा करी जो सज्जन। श्रधाभावे देखा॥४९॥

कोणी येक भाविक जन। भावे पूजीला जरि श्रीजिन॥

तया अंगणी स्वर्गभुवन। लक्ष्मी त(व ?)से॥५०॥

सुखे भोगुनि मानव गति। नंतर जाय स्वर्गाप्रति॥

तरी न सोडी तयाप्रति। शुभ लक्षुमी॥५१॥

साम्राज्यलक्ष्मी म्हणे येथ। कधी येईल तो लोकनाथ॥

चक्रादि रत्न करवीन प्राप्त। सौभाग्यादि गुण समस्त॥५२॥

सौभाग्यादि गुण समस्त। शरीरमंदिरी विराजित॥

अवधि संपती शोभत। पूजक नरासी॥५३॥

ऐका संसारसमुद्र अपार। घोर दुस्तर भयकर॥

नाग नर सुरा न कळे पार। संसारदुःखाचा॥५४॥

यया अपार सागरात। सुखे तरोनि जाय त्वरीत॥

निर्भर पुजि जिनेश्वराते। त्रिसुद्धी करुनि॥५५॥

करीता जिनेश्वराचे पूजन। होय सर्व कर्माते भंजन॥

अधिपति होय तो सज्जन। मोक्षसुखासी॥५६॥

आभ्योदय भोगूनि सर्व काळी। मुक्त होय त्वरितचि काळी॥

जिनपुजा करी जो त्रिकाळी। तोचि पुण्य पुरुष॥५६॥

अता देवपुजेचे वर्णन। न होय सुरगुरु कारण॥

मा ईतर कवि वर्णि कोण। यया धरातळी॥५८॥

श्लोक॥

कदाचिन्नंतकः कुपित इव पश्यत्यभिमुखं।

विदूरे दारिद्रं चकितमीव नश्यत्यनुदिनं॥

विरक्ता कांत्येव त्यजति कुगतिः संगमुदयो।

न मुंचत्यभ्यर्ण सुददेव जिनाचरिचयतः॥११॥

टीका॥

अर्चा करीता अहंताचि। व्यथा पळोनि जाय तयाची॥

जैसी वृति कुपित नराचि। न स्थिर होय॥५९॥

झडकरी जाय तैसी व्यथा। दृष्टी मागेन करी सर्वथा॥

मा दुःख शोकाचि कथा। कर्णि कदा पडेना॥६०॥

दारीद्र न राहे तयाजवळ। जयासी देखुनि दुर पळे॥

बाधा होय की रानोमाळ। तया पुरुषाची॥६१॥

भयाभीत होउनि मानसी। गज पळे शिंह देखोनि देशो देशी॥

तैसे देखुनि तयासी। कर्म जाय पळोनी॥६२॥

विरक्त बाळ जैसी निर्मळ। पुरुष देखोनि दुर पळे॥

तैस्या कुगति सकळ। दुर जाती पळोनि॥६३॥

दुर्गती त्यजिती त्याचा संग। अवडि सुगति होय योग॥

पापकर्म अवघे भंग। पुज्यक नराचे॥६४॥

सर्व संपतीचा उदय। संग सोडुनि कदा न जाय॥

जैसा देखोनि चंद्रोदय। भरति येई सागरा॥६५॥

भाव पुजिला जिनेश्वर। सर्व दुःकर्म जाय दुर॥।।

सकळ सुखाचा सागर। निरंतर भोगी॥६६॥

हे ऐकोनि भव्य जन। त्रिकाळ करावे जिन पुजन॥

सर्व सुखासी भाजन। अपणाचि होय॥६७॥

भावे सुर्यासि धरिता छत्र। छाया शांत होय आपुले गात्र॥

तैसी जीन प्रतिमा पवित्र। पूजिता सौख्य सहज॥६८॥

श्लोक॥

यः पूष्यैज्जिनमर्चती स्मितसुरस्तीलौचनै सोचर्ते।

यस्तं वंदत येकशः स्त्रिजगता सोहर्दिवं वंद्यते॥

यस्तं स्तौति पश्च वृत्रद मनास्तोमेन संस्तुयती।

यस्तं द्यायति कृपकर्मनिदनः स ध्यायते योगिभिः॥१२॥

टीका॥

अहो कोणी येक सज्जन। दिव्य घेउनिया सुमन॥

त्रिकाळी अर्ची देव जिन। त्रिकर्ण शुद्धी॥६९॥

पुष्ये अर्चिल्या जिनेंद्रासी। देवांगना अर्चित तयासी॥

आपुल्या दिव्य नेत्रे जयासी। लक्षीति देखा॥७०॥

येक पुष्ये जरी येक वेळे। अर्चिला जिनेश्वर निर्मळ॥

देवस्त्रिया निज दिव्य डोळे। अर्चिती तयासी॥७१॥

येकदा वंदिला जिननाथ। तया वंदिती त्रिलोकनाथ॥

स्वये होउनि सिद्धनाथ। अनंत सौख्य भोगि॥७२॥

करीता जिनेश्वराची स्तुती। परस्ती स्तवीति सुरसमिति॥

अंति होउनि श्रीपति। मोक्षसुख भोगी॥७३॥

अंतरी ध्याता जिनरूप। हरति तयाचे सकळ पाप॥

स्वयं होउनि ब्रह्मरूप। योगि ध्याती तयासी॥७५॥

यापरी सांगुनि जिनभक्ती। नंतर सांगतो गुरुभक्ती॥

श्रोते होउनि सावध चिती। लक्ष ग्रंथी असावा॥७५॥

ईति श्री अर्हद्वक्तिनिरूपणन्नाम द्वितीयोध्याय॥२॥

श्री मंगळ महा श्री॥ छ॥

* * *

तृतीय अध्याय

॥ श्री सुमतीनाथाय पद्मप्रभाय नमः ॥

श्लोक ।।

विदलयति कुबोधं बोधयत्यागमार्थं।
सुगति कुगतिमार्गेषुण्यपापे व्यनक्ति ॥
अवगमयति (कृत्या) कृत्यभेदं गुरुर्यो ।
भवजलनिधिपोतस्तं विना नास्ति कश्चेत् ॥१३॥

टीका ।।

अनंत जन्मी फीरोनि पाहे । लाभ जाला मनुष्य देह ॥
गुरुवीण जात अहे । निरार्थक ॥१॥

गुरु करावा जन्मा येउन । सापडली नरतनू हे निधान ॥

यालागी करावा सज्जने । श्री गुरु शीघ्र ॥२॥

गुरु करावा पारखून । जेणे तोडीला संसारसंतान ॥
पार जाला भवार्णव गहन । तोचि तारी दुज्यासी ॥३॥

भार्या पुत्रादिक ग्रहस्त । तैसेचि शिष्यासी उपदेसित ॥

अत्मज्ञानावीण भ्रांत । निरसे कैसी ॥४॥

कुटुंब पोसावयाकारण । बहुत दाखवि साधुपण ॥
शिष्य करुनि द्रव्यहरण । थोर यत्ने करी ॥५॥

द्रव्य ईशूनिया अंतरी । यंत्र मंत्र करी कुसरी ॥

भेदूनिया नरनारी । द्रव्य करी हरण ॥६॥

ऐसा गुरु केला कोणी जरी । कैसे निघावे भवसागराबाहेरी ॥
जाली दोघाची येकचि परी । ऐका सज्जन हो ॥७॥

गुरु करु नये सैरावैरा । तेणे न चुके कदा कमफेरा ॥

संसार तुटोनि जाये येकसरा । ऐसा गुरु करावा ॥८॥

यालागी गुरु करावा समर्थ । जेणे प्राप्त होय तत्वार्थ ॥
लाभ होये जेणे परमार्थ । ऐसे करावे ॥९॥

ऐका श्री गुरुचे लक्ष(ण)। शुद्ध जयाचे अंतःकर्ण॥
 सदा स्वहिताचे कारण। अहर्णिशी करीत॥१०॥

शुद्ध स्फटिकाचे भाजनी। शुद्धोदक ठेविले भरोनि॥
 पाहाता पाणी दिसे लोचनि। पात्र काही दिसेना॥११॥

आसे निर्मळ ज्याचे आंतर। स्वस्वरूपी लीन निरंतर॥
 पार करी भवसागर। शिष्या जनासी॥१२॥

तप करीतसे द्वादश। त्रयोदशा चारित्र पाळी विशेष॥
 सूक्ष्म क्रिया पाळी अशेष। मार्दव भाव॥१३॥

शत्रु मित्र जयाते समान। सम मृतिका धातू सोन॥
 गारा कांच अनर्घ्य रत्न। समान जयासी॥१४॥

कोणी भावे येउनि पूजिले। कोणी लतांगुळीने ताडीले॥
 समान दोघासि बोले। तोचि पुण्यमुर्ति॥१५॥

समान पाहे सर्वत्रासी। भुवनत्रयातील जीवरासी॥
 सुरासुर कीटकासी। समान लेखी॥१६॥

गुरु संसारसमुद्र तारक। गुरु भवदुःख निवारक॥
 स्वपरतत्व उपदेशक। भव्य जनासी॥१७॥

दया करी षड् जिवावरी। स्थावर जंगमावरी॥
 भेद न आणी अंतरी। सागर कृपेचा॥१८॥

निश्चय रत्नत्रयाळंकृत। सकळ प्रमाद टाळीत॥
 अभिनव कर्माते वर्जित। श्री गुरुनाथ येक॥१९॥

स्वसुखार्णवी सदा तृप्त। परमानंदामृत शेवित॥
 नित्य घनानंद वर्शत। तया अंतरी॥२०॥

जरी पुण्य असे बहु जन्माचे। ऐसा गुरु सापडे तरीच॥
 पातक भस्म होय जन्मोजन्मीचे। दर्शनमात्रे॥२१॥

गुरु कृपादृष्टी पाहे जरी। कुबोध नाश होय क्षणमाझारी॥
 अज्ञानतमांधकार निवारी। येका क्षणात॥२२॥

अगमार्थ बोधी तयाते। सप्त तत्वाचे प्रकाशित॥

भेटी करवि नीजरूपाते। गुरु पुण्यराशी॥२३॥

कुगति दुःखाचे कारण। नरक तिरकादि करवि भ्रमण॥

शिष्यजनासि कृपा पूर्ण। करुनि सांगे॥२४॥

प्रितिने सांडवि कुमती। दया करुनि सांगे सुमती॥

पुण्यकारण या प्रती। कृपेने सांगे॥२५॥

मार्ग दाखवी सुगतिचा। स्वर्गापवर्ग नाना सुखाचा॥

स्वांमी होय त्रिलोकाचा। उपाय ऐसा सांगे॥२६॥

पाप पुण्याचे दाखवि रूप। सुबोध करुनि लपवी पाप॥

हरोनि जाय संसारताप। तोचि रूप दाखवि॥२७॥

कृत्याकृत्य दाखवी भेद। हे कृत्य केलिया उपजे खेद॥

या कृत्याने पातक छेद। म्हणोनि सांगे॥२८॥

या कारणे गुरु थो(र)। ऐसे म्हणताति जन सारे॥

सकळ साधनासि अधार। गुरु महाराज॥२९॥

गुरु संसारसागर तारक। दुर्धर दुःखाते निवारक॥

बुडता सागरी झाज येक। गुरु महाराज॥३०॥

गुरुविण तारक नाही कोणी। स्थावर जंगमा अधार जैसे पाणी॥

की मार्ग दाखवीता घोर रानी। नाहिन नाही दुजा॥३१॥

श्लोक ॥

अवद्य मुक्तिपथ यः प्रवर्तते।

।वर्त्यतन्यजनं च निस्पृहः॥

स णव सेव्यः स्वहितेषणां गुरु।

स्वयंतरं तारयितुं क्षमः॥१४॥

टीका ॥

अपण चालतसे निर्दोष मार्ग। साहातसे घोरोपसर्ग॥

जेणे प्राप्त होये स्वर्गापवर्ग। तोचि मार्ग दाखवी॥३२॥

भाव निस्पृह उदास। स्वानंद सौख्य भोगि विशेष॥
 तोचि बोध शिष्य जनास। सांगतसे नित्य॥३३॥

रत्नत्रय भावना संपूर्ण। आनंत सुखासि कारण॥
 शिष्य जनावरी दया पूर्ण। करुनि सांगे॥३४॥

अपण पाळी चारीत्र शुध। चालवी अन्य जना करुनि बोध॥
 प्राप्त होय स्थान निर्बाध। तोचि बोध करी॥३५॥

स्वहितचि सांगे गुरुराज। हरुनि जाय जणे पापरज॥
 कृपाळू ऐसा महाराज। गुरुविण कोण॥३६॥

आपण स्वये सिंधु तरुनि जाय। तैसा ईतर जनासि दाखवि उपाय॥
 या लागी धरावे तयाचे पाय। आधी आधी त्वरे॥३७॥

अपण आचरे शुध अचार। भेद भेद रत्नत्रयोपचार॥
 तोचि शिष्यजनासी विचार। उपदेशित॥३८॥

या कारणे संतजन। करीताति गुरुचे पूजन॥
 लोप होति कर्माजन। गुरुपद सेविता॥३९॥

नरककुपातूनि बाहीर। गुरुवीण काडील कोण ईतर॥
 नाही नाही यया धरीवर। समर्थ दुजा॥४०॥

तोचि करावा गुरु समर्थ। पाहोनि शुध ज्ञानवंत॥
 तत्व प्रकट करी जनात। गुरुराज समर्थ॥४१॥

श्लोक॥

पिता माता भ्राता प्रियसहचरी सुनुनिवहा।
 सुदत्स्वामीमाद्यतकरिभटरथास्वःपरिकरः॥

निमज्जंतु जंतु नरककुहरीरक्षतुमलं।
 गुरो धर्माधर्मः प्रकटनपरत्कोमनपरः॥१५॥

टीका॥

अनादि संतान हे त्रिताप। चतुर्गती हिंडवी उभयरूप॥
 येकसरेचि याचा लोप। करी गुरुराज॥४२॥

दाखवि धर्माधर्म रूप। तैसेचि सुचवि पुण्य पाप॥
 गुरुवीण कोण हरवी ताप। शिष्यजनाचा॥४३॥

गुरुवीण मातापीता। कन्या पुत्र बंधु भ्राता॥
 नरक कुपामाजी पडता। कोण काडी दुजा॥४४॥

सोयेरे-धाइरे दुष्ट जन। प्रियमित्रादि कांता जन॥
 अवधी असोनि नर्क भूवन। गुरुविण चूकेना॥४५॥

राजाधीराज स्वामी थोर। मंडलीक महामंडलेश्वर॥
 बल वासुदेवादि चक्रधर। ना तरे क्षीती॥४६॥

ऐसा थोर असोनि धणी। पडता दुर्गती दुःखरानी॥
 येका गुरुवीण न तारी कोणी। या त्रिजगामाजी॥४७॥

महा मदोन्मत कुंजर। रथ पदांती अश्व थोर॥
 कोटिभट्ठादि महावीर। काय करीती॥४८॥

धन धान्यादिक संपति। सैन्य चतुर्दिक महाविभूती॥
 गुरुवाचोनि न तरति। भवदुःखसागरी॥४९॥

नरककुपामाजी समस्त। जंतुराशी दुःख भोगीत॥
 येका गुरुवीण तयात। कोण काडी बाहेरी॥५०॥

भवसागरी बु(ड)ता प्राणी। भोगीता नाना दुःखखाणी॥
 येका सद्गुरुवाचोनि। कोण काडी तयाते॥५१॥

गुरु अज्ञेविण सर्व गुण। ते निष्फळ असे जाण॥
 ऐका फोल धान्यावीण। पशू भक्ष जैसे॥५२॥

श्लोक॥

किं ध्यानेन भवत(त्य)शेषविषयत्यागैस्तपोभिः कृत।
 पूर्ण भावनया ल मिंद्रियदमैः पर्यासमाप्तागमैः॥

किंत्व कं भवनाशने कुरु गुरुप्रीत्या गुरो शासनं।
 सर्वेयेन विना विनाथ बलवत् स्वार्थाय नालं गनाः॥१६॥

टीका ॥

गुरु अज्ञेवीण केले ध्यान। अथवा केले नाना साधन॥
 मौन्य अनुष्टानादि विधान। ब्रथा शीण दिसे॥५३॥

सर्व विषयाचा केला त्याग। नातरी केला नाना योग॥
 गुरुवचनाविण सर्व त्याग तरि निष्फळ॥५४॥

अनुग्रहावाचुनि करिता तप। बाह्याभ्यंतर उभयरूप॥
 साहिला अनेक प्रकारे ताप। परी निरार्थ पाहे॥५५॥

गुरुवचनाचा नाही बोध। जप जपतसे नानाविध॥
 गुरुउपदेशावीण अंतर शुध। कदाकाळी न होये॥५६॥

गुरुअज्ञेवीण भावना। अथवा मुद्रा साधन नाना॥
 गुरुवाचोनि अराधना। कैसी करावी॥५७॥

जरी ईंटियाते केले दमन। रोधोनि बैसला जरि मन॥
 सर्व व्यर्थ गुरुवाचुन। निजखून न कळे॥५८॥

प्राप जाला अप्सागम। व्यर्थ सांग वर्जुनि काम॥
 गुरुअज्ञेविण अंतर भ्रम। न जाय कदा॥५९॥

गुरुअज्ञेविण हे सर्व निष्फळ। ऐसे बोलती शास्त्र सकळ॥
 ऐका सर्व साधनासि मुळ। गुरुराज येक॥६०॥

यया सर्वावरी गुरुशासन। तेणे होती सकळ साधन॥
 हे प्रमाण मानुनि जिनवचन। गुरु करावा अधी॥६१॥

गुरुअज्ञेवीण तयास। न कदा होय भवनाश॥
 यालागी हो निजध्यास। गुरुपदी असावा॥६२॥

गुरुअज्ञेविण सर्व गुण। व्यर्थ जैसे सैन्य रायाविण॥
 स्वामीकार्य न होय तेणे। सर्वथा पाहे॥६३॥

श्रीगुरुसी शरण जावे भक्तीने। उर्जउनि तयासि प्रिय वचने॥
 स्विकारुनि ध्यावे सम्यग्ज्ञान। निज गुरुमुखे॥६४॥

गुरुउपदेशाविण सार्थक। न होय केलिया उपाय अनेक॥
 या कारणे करावा विवेक। ज्ञानियानि शिंघे॥६५॥

सार्थक करावे जन्माचे। सत्य मानावे वचन गुरुचे॥
 धरावे पाद तयाचे। बळकट अधी॥६६॥

ईति श्री गुरुभक्तिनिरोपणन्नाम तृतीयोध्यायः॥
 मंगळं महा श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥छ॥छ॥

चतुर्थ अध्याय

॥ श्री सुपारिश्वनाथाय नमः ॥

गुरुभक्ति सांगुनिया पुडे। जिनागम भक्ति सांगतो प्रोढ॥
श्रोती करुनि चित्त दृढ। ऐकावे भक्तिने॥१॥

श्लोक ॥

न देवं नादेवं न शुभगुरुमेवं कुगुरुं।
न धर्मं नाधर्मं न गुणपरीणर्धविगुणं।
न कृत्यं नाकृत्यं न हितमहीतं नापि निगुणं।
विलोकंति लोका जिनवचनचक्षुर्विरहितं॥१७॥

टीका ॥

जिनवचनचक्षुरहित लोक। जेसा गर्भाध न देखे वर्णपंचक॥
किं दिनमणीसी न पाहे धुक। तैसे परी जाणा॥२॥

जिनागमावाचून न कळे देव। सुदेव कुदेव याचा न कळे भाव॥
जिनवचनावाचुनि देवादिदेव। कदा काळी दिसे ना॥३॥
न कळे त्यासि सदुरूरूप। अथवा कुगुरु मिथ्यारूप॥
जिनवचनाविण पुण्यपाप। दिसे ना कधी॥४॥

जिनशास्त्रावाचूनि न कळे धर्म। किंव्हा दुर्गति दुःखदायक अधर्म॥
न दिसे कधी जिनगुणवर्म। जिनवचनावीण॥५॥
न कळे दुर्गुण अथवा सगुण। सौख्यदायक सम्यक्त गुण॥
जिनवचनाविण इतर निज खुण। कैसेनि दिसे॥६॥

कृत्याकृत्य न कळे भेद। कार्याकार्य नानाविध॥
जिनशास्त्राविण सुबोध। कदाकाळी न होय॥७॥
जिनागमाविण हिताहीत। न कळे कदा विवेक नीत॥
करोनि घेतला आत्मघात। जीनशास्त्रावीण॥८॥

जो न पाहे जिनशास्त्र। तो जाणावा हीन नेत्र॥
न कळे तयासी पात्रापात्र। नेत्र असोनि अंध॥९॥

न दिसे तयासि स्वहितार्थ । कैसा साधावा परमार्थ ॥
 जिनवचनावीण जन्म व्यर्थ । तया मानवाचा ॥१०॥
 सर्वज्ञ शास्त्राविण जे जन्मले । ते जाणावे जितचि मेले ॥
 नातरि जैसे काष्ठाचे बाहुले । तैसी परि तयाची ॥११॥

श्लोक ॥

मानुष्यं विफलं वदंति ददयं व्यर्थं वृथा श्रोत्रयोः ।
 निर्माणं गुणदोषभेदनकलां तेषां समं भाविनी ॥
 दुर्वारं नरकांधकूपपतनं मुक्तिं बुधां दुर्लभां ।
 सर्वज्ञं समयोदयारसमयो नकर्नास्थितेः ॥१८॥

टीका ॥

अहो ऐकावे श्रोतेजन । सर्वज्ञ समय दिव्य वचन ॥
 दया रसमय निधान । वचन अप्रती ॥१२॥

सर्वज्ञ शास्त्र दिव्य वाणी । दयारस अमृतखाणी ॥
 तो रस न पडे ज्याचे कानी । व्यर्थं जन्म तयाचा ॥१३॥
 जिनागम वाणी निर्मळ । लोकत्रयामाजी मंगळ ॥
 न ऐकता जन्म निष्फळ । जाहला तयाचा ॥१४॥
 व्यर्थं निर्माण जाहले कर्ण । शून्यं तयाचे अंतःकर्ण ॥
 जिनागम रसना संपूर्ण । कर्णेंद्रियात ॥१५॥

जैस्या शु(त)ष्क वृक्षाच्या ढोली दीसति । तैसीच कर्णेंद्रिये दीसताति ॥
 प्रेत नेत्रापरी भासती । नेत्र तयाचे ॥१६॥

जिनागम दयारस केवळ । नसे सेविला तो निर्मळ ॥
 गुण दोष भेद हा न कळे । तया पुरुषासी ॥१७॥
 सर्वज्ञागमरस नसे पडिला कानी । तो निष्फळ जाला जन्मा येउनि ॥
 ऐसे बोलीले केवळज्ञानी । हे सत्य सत्य ॥१८॥
 ऐकिले नाही सर्वज्ञशास्त्र । तो नर जाणावा अपात्र ॥
 विविध दुःखासी तोचि पात्र । ऐसे बोलती ॥१९॥

नरक गर्तेतुनि स्वच्छंदे। कैसे निघावे पंगु गर्भाधे॥
 जिनशास्त्राविण भवसिंधु अगाध। कैसा तरावा॥२०॥
 अंतरला स्वानंद सुखासी। पात्र जाला सर्व दुःखासी॥
 मोक्ष दुर्लभ तया पुरुषासी। ऐसे बोलती बुद्ध॥२१॥
 जो नर जिनशास्त्रावेगला। मानव जन्म तयासी निर्फल॥
 ते जाणा जैसे काष्टाचे पूतले। हा तात्पर्यार्थ॥२२॥

श्लोक॥

पीयूषं विषवज्जलं ज्वलनवस्तोमवन्।
 मित्रं शास्त्रववत्सजं भुजगव चिंतामणी लोष्टवत्॥
 ज्योत्स्ना ग्रीष्मजघर्मवत्स मनुते कारुण्यपुण्यापणं।
 जैनेंद्रं मतमन्यदर्शनसमं यो दुर्मतिर्मन्यते॥१९॥

टीका॥

अज्ञान लोकाचि ऐका दुर्मती। कुशिंचिल कुबुदी वसे चित्ती॥
 जैन दर्शनासम मानिति। अन्य दर्शन॥२३॥

करुण रस अमृत दिव्य पात्र। जिनिंद्रदर्शन शुद्ध पवित्र॥
 सौख्यदायक ईह परत्र। यानपात्रासम॥२४॥

जिनिंद्र दर्शनासम अन्य। कैसे करावे ते दयापून्य॥
 ते सुरासुरादिकासि मान्य। जिनदर्शन॥२५॥

पर्वतामाजी मेरु भूधर। अमरलोकी जैसा शचिवर॥
 कि उडगणामाजी प्रकाश भास्कर। तैसे जिनमत॥२६॥

जिनदर्शन आणि अन्य दर्शन। जे मानी सर्व समान॥
 ते नर जाणावे ज्ञानहीन। अचेतन जैसे॥२७॥

आहो ऐका ते अज्ञान जन। म्हणति अमृत विषसमान॥
 कैसा होईल हीवर चंदन। समान उभय॥२८॥

अमृत शेवति होति अमर। विष प्राशिती तात्काळ मरे॥
 कैसे जिनेंद्रदर्शनासम ईतर। मानि दुर्मती॥२९॥

अग्निसमान मानी उदक। तेज अंधार करी येक॥
 ऐसा अज्ञान अविवेक। चुकला हितासी॥३०॥

शत्रूवत् मानी हितमित्रासी। मित्र म्हणे दुर्जन खळासी॥
 तैसे अन्य मत जिनिंद्र दर्शनासी। समान म्हणे॥३१॥

सुगंध परिमळ पुष्पमाळ। तयासि म्हणे सर्फ केवळ॥
 जिनमतासमान मानी खळ। अन्य दर्शन॥३२॥

चिंतामणी रत्न केवळ। ईछीतार्थ पुरवी सकळ॥
 म्हणे तयासी काळे ढेकुळ। ऐसा खळताची॥३३॥

निर्मळ शरद्रतुचे चांदण। पाहोनि तिवृ(उ)ष्ण म्हणे दारुण॥
 भ्रांतिरूप वेढेपण। चावळे भलतेचि॥३४॥

जया पुरुषासि ऐसी मती। तयासि न चुके कदा दुर्गती॥
 पडलि नेत्रासि मोहभ्रांति। म्हणती ज्ञानी॥३५॥

उदंड गारा असति माळावरी। ते काय करीती रत्नसरी॥
 तैसे अहिंसा धर्मा बरोबरी। नाहि नाही दुजा॥३६॥

या कारणे साधुसंत। सदा सेविती जिनेंद्र मत॥
 कदा न करिती जिवघात। स्वहितालागी॥३७॥

तव श्रोती वंदूनि गुरुचे पाय। पुसते जाले पुढता उपाय॥
 जिनमत सेविता होते काय। ते सांगावे स्वांमी॥३८॥

श्लोक॥

धर्म जागरयत्यघं विघटयत्कथापयत्युत्पथं।
 भीते मत्सर मुछनति कुनयं मथनाति मिथ्यामतं॥
 वैराग्यं वितनोति पुष्णति कृपां मुष्टाति वृष्णचयं।
 तज्जैनं मतमर्चति प्रथयति ध्यायत्यधीते कृतिः॥२०॥

टिका॥

ऐका जिनमताचा महिमा पुर्ण। भानु जैसा विश्व स्फुरित कीर्ण॥
 मोहतम करावया विदारण। समर्थ देखा॥३९॥

दहन करि पापारण्य। विस्तार करी बहुत पुण्य।।
 पाहा जिनमतासमान अन्य। नाही नाही त्रिजगी।।४०।।

जिनमत भद्र हास्ति केवळ। कुमार्ग वृक्ष उपडि सकळ।।
 न राहे मिथ्यात्व मूळ। ऐसे करीत।।४१।।

दुर्गतिदायक मद मत्सर। ग्रांत करवी मोहांधकार।।
 तो नासावया जैसा भास्कर। जिनमत पाहा।।४२।।

विदारण करी अवघे कुनय। विस्तारण करी शुद्ध सुनय।।
 दाखवि मोक्षमार्ग उपाय। जिनमतार्क।।४३।।

मिथ्या मत विपरीत बुद्धि। घोरांधर उभय विधी।।
 शोषावया तो भववारिधी। वडवान्नळ जैसा।।४४।।

वैराग्य उपजवि अंतरी। अज्ञानतमांधकार विदारी।।
 सूर्यप्रकाश जैसा अंबरी। तैसे जिनमत।।४५।।

कृपा उत्पन्न होय मानसी। दया करवि सर्व जीवासी।।
 जिनमतासारिखी करुणारासी। नाही नाही त्रिलोकी।।४६।।

आशा तृष्णा या सर्पिणी। निसिदिनी डकिती अंतःकर्णी।।
 निर्विष करावया गारुड मणी। तैसे जिनमत।।४७।।

ऐसे जिनमत प्रकटित। विवीध प्रकारे पूजित।।
 तो सर्व साम्राज्य भोगूनि त्वरीत मूक होय।।४८।।

जिनमत स्वाध्यायी जो पुमान्। करी पारायण निशिदिन।।
 तो कृतार्थ जाला जन्मा येउन। त्याते जन्म फळला।।४९।।

ऐसा जिनमताचा महिमा थोर। सेविता विघ्ने पळती दुर।।
 स्वसूख भोगी निरंतर। तो नर देखिजे।।५०।।

ईति श्री जिनमत निरूपणन्नाम चतुर्थोध्यायः।।
 मंगल महा श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥

पंचम अध्याय

॥ श्री चंद्रप्रभाय नमः ॥

ऐकोनि श्रोते जनाचे चित्त। संतुष्ट परमानंद डुल्लत॥
भावे जोडोनि दोनी हात। पूसते जाले॥१॥

स्वांमी जिनमताचे महिमान। दाखउनि केले समाधान॥
आता जिनसंघाचे अनुसंधान। सांगावे स्वामी॥२॥

तव बोलिले गुरुनाथ। पुरउनि घ्यावा मनोरथ॥
जेणे साध्य होय परमार्थ। तोचि अर्थ सांगतो॥३॥

महिमा ऐकावा जिनसंगाचा। पूजिता पाश तुटोनि जाय भवाचा॥
लाभ होये मोक्षसुखाचा। पूजिता संग॥४॥

सांगावया संगाचे गुणस्तोत्र। पुढे रचिले चारी सूत्र॥
बुडता सागरी यानपात्र। तैसा जिनसंग॥५॥

श्लोक ॥

रत्नानाममिवरोहणं क्षितिधरः खंतारणाभिवचः॥
स्वर्गेकल्पमहेरुहामिव सरः पंकेरुहाणामिव॥
पाथोदिः पयसामिवेंदुमहसा स्थानं गुणानामसी॥
वित्यालोच्य विरच्यतां भगवतः संगस्य पूजाविधि॥२१॥

टिका ॥

सकळ वस्तु वसती रोहणाद्रित। उतुंग शोभायमान दिसत॥
तैसे जाण सदुण समस्त। असति संगामाजी॥६॥

नभामाजी वसति उडुगण। शशी ग्रह आणि चंद्रकीर्ण॥
तैसे संगामाजी संपूर्ण। सदुण असती॥७॥

स्वर्गी कल्पदृम वसती सहज। दाही दिशा उज्ज्वळी विराज॥
ईद्रपदि जैसा शक्रराज। सदुण संगी॥८॥

समस्त पृथिवील उदकासी। स्थान जैसे तो अंबुरासी॥
तैसेचि उत्तम गूण संगापासी। असति समग्र॥९॥

सहजी शांत गूण असे सोम। कळा संपुर्ण दिसे विराम॥
ऐका तेचि परी गुण अराम। चतुः संगामाजी॥१०॥
सरोवर जैसे कमळासि स्थान। तेणे दिसतसे शोभायमान॥
तैसे विशेष गुणासि निधान। संत संग॥११॥

संग समुदाय जिनेश्वर संबंधी। पुजा विधान करीती त्रिशुद्धी॥
गुणीजन जाणुनी पूजा विधी। करीता पुण्य जोडे॥१२॥

श्लोक॥

ये संसारनिरासलालसमती मुक्त्यार्थमुत्तिष्ठते।
ये तीर्थ कथयंति पावनतया ये नास्ति नान्यं समः॥
यस्मै देवपतिर्नमस्यति सतां यस्मांछु जायते।
कीर्तिर्यस्य परा वसंति च गुणाः यस्मिन्स संगार्चिता॥२२॥

टीका॥

तव शिष्य पुसे गुरुसी। सांगता होये पुण्यराशी॥
जि जी सांग म्हणावे कोणासी। ते सांगावे स्वापी॥१३॥
गुरु बोले मधुर वचन। ऐसा स्वस्त करूनिया मन॥
जेणे लाभ होये सकळ साधन। सांगीन तोचि अता॥१४॥

ऐका सांगाचे लक्षण। शुद्ध जयाचे अंतःकर्ण।
साधीताति ते उत्तम गूण। तोचि संग म्हणावा॥१५॥
संसार त्यजावा लंपटमती। देह भोगावरी विरक्ती॥
जयासी वंदि देवपति। संत त्यासी म्हणावे॥१६॥

वृत्ती जयाचे उदास। निरंतर निज ध्यास॥
स्वस्वरूपाचा अभ्यास। नित्यानित्य करी॥१७॥
रत्नत्रय करी साधन। सदा मोक्षसुखाचे ध्यान॥
स्वरूपी होय मन लीन। तोचि ध्यान करीत॥१८॥
सदा मोक्षमार्गि तिष्ठत। दृढ शुद्ध करुनि चित॥
निज निरंतर जनी येकांत। निरंतर करी॥१९॥

करीती भक्त जनासी पावन। त्रिजगी नाही तयासमान॥

तीर्थेधुंडाळिता त्रिभुवन। संगाविण नाही॥२०॥

पुरती शेवक जनाचे मनोरथ। यालागी म्हणती तयासि तीर्थ॥

संगावीण पवीत्र पदार्थ। नाही नाही अन्य॥२१॥

या कारणे संगाप्रती। देववृंद नमस्कारिती॥

पुण्योपार्जुनि पवित्र करीती। क्षणामाजी तयासी॥२२॥

संत संगाचा समागम। होता लाभ गुण उत्तम ॥

तुटोनि जाय संसार भ्रम। ऐसे करीती॥२३॥

कीर्तिलता पसरे अकाशी। विविध पुण्याच्या होती राशी॥

उपमा देता संत संगासी। त्रिजगामाजी नाही॥२४॥

संतसंगाची करीता पुजा। त्रिजगी वंद्य होय जगता॥

मुक्ति सति होय भाजा। मग काय न होये॥२५॥

अहो या सूत्राचे प्रमाण। करीता संत जनाचे पूजन॥

होय सर्वार्थसाधन। पूजका नरा॥२६॥

श्लोक॥

लक्ष्मीस्तं स्वयमभ्युपेति रभसा कीर्तिस्तमालोकती।

प्रीतीस्तं भजते मतिः प्रयत्तते तं लब्धमुत्कट्या।

स्वश्रीस्तं पुरी॥

लब्धुमिळति मुहुर्मुहुर्मुक्तिस्तमालोकयते।

यः संगं गुणसंगकेलिसदनं श्रेयोरुचि सेवते॥२३॥

टीका॥

जो मोक्ष्यसुखाचा प्रियकर। तरी भक्ति पुजा हो संगी च्यार॥

सौख्यभोगा हो निरंतर। पुजा प्रभावे॥३७॥

स्वइछा उत्तम गुणासी। पवित्र सदन क्रिडावयासी॥

समस्त पुण्याची येक राशी। संत संग॥३८॥

संत संगाचि शेवावा निर्भार। करीता सूर होति किंकर॥

लक्ष्मी उभी जोडोनि कर। पूजका नरासी॥३८॥

श्रीदेवि पाहे रभस। सर्व देवता होति दास॥

भावे पूजिता जिनसंगास। पाप नाश होय॥३०॥

कीर्ति देवि निर्भार भक्ति। प्रेमे तयासि अळंगीती॥

साधु संग होय मुक्ती। त्वरीतचि काळी॥३१॥

प्रिति देवि तया नरासी। सेवा करिती दास दासी॥

प्रेमे लक्ष्मी अहीर्णिसी। संगपूजा प्रताप॥३२॥

मती प्राप होय उत्कर्ष। त्वरा इछीतसे उल्हास॥

प्रयत्न करिती बहु सायास। तया मानवा॥३३॥

स्वर्गादि संपति तयाप्रती। प्रेमे आळिंगावया ईछिती॥

पुन्हा पुन्हा पाहे मागुती। संग पूजका॥३४॥

मोक्षलक्ष्मि इछि तयासी। म्हणे केव्हां येइल पुण्यराशी॥

अहीर्णिसी लक्ष्मी मानसी। न वीसरे कदा॥३५॥

संतसंगाचे शेविता पाय। घोर दुष्कर्म शीघ्र जाय॥

सकळ साम्राज्य प्राप होय। महिमा संगाचा॥३६॥

संगभक्ति मुख्य कारण। भात पेरिल्या अंकुर दिसे तृण॥

परि सेवटी येइ जैसे कण। तैसे गौण फळ॥३७॥

श्लोक॥

यद्गक्तिः फलमर्हदादिपदवीमुख्यं कृषेः सस्यवः।

चक्रेत्व त्रिदर्शेन्द्रता दिव्य तृणत्वासंगिकं गीयते॥

शक्ति यन्महमस्तु तैन दधते वाचोपि वाचस्पते।

।संगः सौगहरः पुनातु चरणान्यासैः संता मंदिरं॥२४॥

टिका॥

कृषरंभासि गौण जैसे। शशी विराजीत लसलसे॥

तैसे गौण अर्हदादि पदविस। संगभक्तिते॥३८॥

गौण म्हणिजे स्वल्प फळ। मुख्य तेचि विशेष फळ॥
 तेणेचि प्राप्त होये सकळ। वैभव देखा॥३९॥

साळी पेरिल्या अंकूर दिसे। सस्यासि नाम साळीच असे॥
 गौण फळ यालागि त्यास। म्हणती ज्ञानी॥४०॥

अंति साळी येति फळास। मुख्य फळ म्हणावे तयास॥
 तैसे अर्हदादि पदवीस। गौण फळ स्वर्गादी॥४१॥

राजाधिराज महाराज। मंडळीक महामंडळीक तेज॥
 मुकुटबंधादि पदवि राज्ये। हे गौण फळ॥४२॥

गौण फळ प्रती वासुदेव संपती। ती संगभक्तीच होय प्राप्ती॥
 मुख्य फळ ते मुक्तीपति। संगपूजा करुनि॥४३॥

बल वासुदेवादि चक्रेश्वर। खेचर नरेंद्र धरणीधर॥
 अर्हदादि पदवीस तृणवत्सार। ऐका सज्जन हो॥४४॥

गरुड गंधर्वादि येंतर। ज्योतिक्ष देवादि सुरासूर॥
 गौण फळ तृणवत् सार। अर्हदादि पदासी॥४५॥

ऐसा महिमा साधुसंगाचि। कोण वर्णन करि तयाचा॥
 साक्षात् बृहस्पतीची थकली वाचा। न वर्णवे तया॥४६॥

करिता साधुजनाची भक्ती। प्राप्त होय सकळ संपती॥
 ईद्रादि देव तया वंदिती। निरंतर॥४७॥

ईत्यादि सर्वत्र अभ्योदय। ऐका गौण फळचि होय॥
 सेविता साधुजनाचे पाय। मुख्य फळ प्राप्त॥४८॥

करावयासि पापहरण। मुख्य जाणा चतुर्वर्ण॥
 गृह पवित्र होय तेण। पाद स्पर्शिता॥४९॥

पवित्र करीताति भक्तासी। तिर्थ म्हणावे यालागी त्यासी॥
 त्रिभुवनामाजी पुण्यराशी। संताविण नाही॥५०॥

जिनसंग चरणाचे रजामृत। न पडे जयाचे मंदिरात॥
 कांतार म्हणावे तयात। नाशिले नाम॥५१॥

चतुःसंगाचि पद धुळ। स्पर्शिता होय निर्मळ॥

धन्य धन्य ते धाम विशाळ। असो पर्णकूटी॥५२॥

जिनसमंधी संगा इतर। तीर्थ नाही या धरीवर॥

तरावया भवसागर। नाही दुसरे झाज॥५३॥

परोपकारी वर्तती संत। निष्काम हींडता भूतळात॥

तयास कुणाचा न कळे अंत। ब्रह्मादिकासी॥५४॥

नदि वाहाती निष्काम। स्वभावे फळति वृक्ष विराम॥

सहजी पुरविती जनाचे काम। तैसा संग जाणावा॥५५॥

धेनु स्वभावेचि देई क्षीर। परी निव दुसर्याचे अंतर॥

यापरि करिती परोपकार। चतुर्विध संग॥५६॥

करिता संगाचे वर्णन। न होय शेषादिकालागुन॥

मा ईतर कवि वर्णी कोण। यया धरातळी॥५७॥

कराया जिनसंगाचे भक्ती। दाखवुनि श्रोतेजनासि युक्ति॥

पुढे जितावया अरीसंतती। रचिले सूत्र॥५८॥

ईति श्री जिनसंग निरूपणं नाम पंचमोद्यायः॥ श्री॥

षष्ठम् अध्याय

॥ श्री पुष्पदंताय नमः ॥

ऐकोनि संगाचे महिमान। संतुष्ट होउनि श्रोतेजन ॥

पुढे वृतविधीचे विधान। पुसते जाले ॥१॥

श्लोक ॥

क्रीडाभूः सुकृतस्य दुष्कृतरजः संब्हारवीत्या भवै ।

दन्वन्नोव्यसताग्निमेघपटलं संकेत दुतेश्रयां ॥

निश्रोणी त्रैदिवौकासः प्रियसखी मुक्तीः कुगत्यर्गलं ।

सत्वेसु क्रियतां कृपैव भवतु क्लेशैषै परेः ॥२५॥

टिका ॥

कृपेने रक्षी जो प्राणीगण। ऐका तया पुरुषाचा उत्तम गुण ॥

क्रीडा खेळावया लक्ष्मीकारण। विस्तीर्ण भूमवत् ॥२॥

उडवावया महापाप धूळ। बहु प्रचंड वहुटूळ ॥

जयाचे कृपा अंतर निर्मळ। तयाचे गुण ॥३॥

दया अंतरी असे सहज। स(क)ळ (उ)त्तम गूण तेथेचि विराजे ॥

भवसागर तरावया झाज। दयाविण नाही ॥४॥

पेटला दावाग्नि सप्त व्यसन। जाळित उत्तम गूण महान ॥

भोगवि दुर्धर नरक पातन। नाना दुःखराशी ॥५॥

विझवावया तो दावानळ। महाप्रचंड मेघ प्रबळ ॥

जयाचे दया अंतर कोमळ। तद्वत जाण ॥६॥

कृपा असे जया अंतरी। दया करी जंतूगणावरी ॥

वंदिती देवगण च्यारी। तया पुरुषासी ॥७॥

लक्ष्मी होय तयाची दाशी। भोगवि सकळ साम्राज्यसौख्य राशी ॥

सांग कार्य करी अहीर्णशी। दूती जैसी ते पाहे ॥८॥

अहो दयाभाव मव्हा प्रौढ। तोचि जाणा स्वर्गप्रती जावया शीढ ॥

नेउनि लावितसे कडोविकड। स्वर्गलक्ष्मी ॥९॥

दयाभाव सर्वासि प्रियकर। तो लक्ष्मीचा मनोहर।।

तया कंठीचा थोर हार। कृपा तोचि जाणी।।१०।।

कृपेन पाही मुक्तिरमा। लक्षीत तया पुरुषोत्तमा।।

झाली दुर्गतिची शिमा। लाविले कपाट।।११।।

कुगतिसि लाउनि थोर अर्गळा। निरंतर इछीतसे अमृतकळा।।

पुष्पहार करूनि स्वगळा। घाली तयासी।।१२।।

कृपासारीखा थोर गुण। नाही त्रिभूवनामाजी जाण।।

सकळ सुखासी कारण। दयागूण देखा।।१३।।

दया लोकत्रयामाजी सार। दया उत्तम गुणासी तोचि अधार।।

सर्व सुखाचा सागर। कृपागुण।।१४।।

दया संपत्तीचे मूळ। दया विपत्तीचे काळ।।

दयेने सिद्ध गूण सकळ। प्राप्त होय।।१५।।

दया साधनाचे सार। दया गुणासी नाही पार।।

दया मुक्तिचे मंदिर। ऐका सज्जन हो।।१६।।

दया जयाची सर्व भुति। अन्य उपद्रवता तया काय करिती।।

अशेष क्लेश न राहाती। तयाजवळी।।१७।।

दया नाही जया अंतरी। सौख्य न मिळे स्वप्नांतरी।।

तो पडिला जाणा भवसागरी। दुःखराशीमाजी।।१८।।

श्लोक।।

यदि ग्रावा तोये तरति तरुणीर्यदुदियती।

प्रतिच्या सप्तार्चीर्यदि भजतिशैकथमपि।।

यदि क्षमापीठंस्यादुपरी सकलस्यापि जगतः।।

प्रसुते सत्वान्नातदपि तवद क्वापि सुकृतं।।२६।।

टिका।।

तव शिष्य म्हणे गुरुराया। करावि सर्वाभुति दया।।

हे झाज दिधले तरावया। भवसागर।।१९।।

हे तो त्रिलोकामाजी सार। ऐसे बोलताति साव्हाच्यार।।

परी बहुत दिसे अंतर। मिथ्यामतामाजी।।२०।।

प्राणीवध करूनि पुण्य जोडे। ऐसे बोलताति मतिमुढ॥
 द्रव्य वेचूनिया रोकडे। पाप कर्म घेती॥२१॥

काही एक निमित्य करूनि। मोहत्साह करीती जीव वधून॥
 म्हणती सफल जाले जन्मा येउन। येणे कर्म॥२२॥

कैसे पुण्य घडेल या जिवासी। प्रत्यक्ष मारूनि पर जिवासी॥
 म्हणती कारण हेची सर्व सुखासी। हा काय अनर्थ॥२३॥

गुरु बोले मधुर वाणी। ऐके शिष्याशिरोमणी॥
 हे मिथ्यावचन पापखाणी। ऐको नये कदा॥२४॥

आता ऐका हो श्रोते जन। सत्य मानावे हे जी वचन॥
 पुण्य न घडे जीववध करून। हे सत्य सत्य॥२५॥

पाशाण न तरे कदा पाण्यात। तोही तरोनिया जाय कदाश्चित॥
 परी करून या जिवघात। न घडे पुण्य॥२६॥

पश्चिमे न कदा उगवे भास्कर। तोही उगवेल काळनुसार॥
 परी करूनि हींसा विचार। पुण्य न घडे॥२७॥

अग्निगुण उष्ण केवळ। तो कदापी न होय शीतळ॥
 तोही काळे करूनि होयील जळ। सत्यार्थी पाहो॥२८॥

ऐका कोणी येके कारण। हे सर्व घडोनि येती गुण॥
 परी जीवहिंसा केलीयान। पुण्य न घडे॥२९॥

वसुंधरा सर्व जंतूसि अधार। उत्पन्न होति सकळ चराचर॥
 धातु रत्नादीक प्रचुर। स्थावर सर्वा भूमी॥३०॥

भूमी पीठ सर्व जंतुते। थारा न दई न घडे माते॥
 परी काळे करूनि अवचिते। घडोनि येति॥३१॥

न होये ऐसे विपरित। तेही होईल कदाश्चित॥
 परी जिवहिंसा करूनि घात। पुण्य न होये॥३२॥

ऐका श्रोतेजन समस्त प्राज्ञ। मंत्र तंत्रादि याग यज्ञ॥
 हिंसा करावि म्हणती कुशास्त्रज्ञ। तेचि अज्ञ म्हणावे॥३३॥

श्लोक ।।

स कमलवचनमग्रवासरं भास्वदस्ता।
दमृतमुरगवक्रात्साधुवादं विवादात् ॥
रुगपगममजीनाजीवितं काळकूटा।
दमिळसतिलवाथप्राणिनां धर्ममोछित् ॥२७॥

टिका ।।

हे ऐकोनि श्रोतेजन। स्वामी हे न कळे तयालागुण ॥
धर्म म्हणति जीव वधुन। हे आश्चर्य काय ॥२८॥

मुनि म्हणे ऐका मात। लोकप्रसिद्ध दृष्टांत ॥

जरी जाहला सन्नीपात। का हो भ्रांत न पडे ॥३५॥

नेत्रासी रोग आला जरी। शंख दिसे विविधा परी ॥

पाप कर्म उदेले तरी। ऐसी परी दिसत ॥३६॥

अथवा जाहला उन्मत वात। स्वइछा बोले भलत भलेत ॥

मग काय पुसावे तयाते। विवेकीयाणी ॥३७॥

शुभाशुभ कर्माचा उदय। तद्योगकाळी होय उदय ॥

कर्मसारीखे फळ होय। उदयकाळी ॥३८॥

नेत्र झाकू कळले अशुभ कर्म। पापपुण्याचे न कळे वर्म ॥

तेणे जिववधासि म्हणती धर्म। निज भ्रांतिरूप ॥३९॥

ज्ञाननेत्रासि आले पडळ। म्हणे तीव्र अग्नी करुनि प्रबळ ॥

त्यामाजी लाउनि कमळ। पुण्यफळ घ्यावे ॥४०॥

अस्त जाला वासरमणी। पडिला आंधार न दिसे धरणी ॥

तेब्हा म्हणे उगवला तरुणी। ऐसा प्राणी अनार्य ॥४१॥

भुजंगामुखी घालूनि हात। काडावे म्हणे दिव्याऽमृत ॥

प्रत्यक्ष होइल आपला घात। हे न कळे तया ॥४२॥

सज्जनासी करुनि वेवाद। बोलावया शिके उत्तम शब्द ॥

मतिमंदासि न कळे भेद। इछीतो पुण्य ॥४३॥

रोगे पीडोनि जाहला जीर्ण। उपाय न दिसे आले मरण ॥

चिरंतन वाचावया कारण। वीश दारुण प्राशीत ॥४४॥

पुण्य इच्छानिया मनात। करीतो अन्य जिवाचा घात॥

म्हणे येणे होइल शांत। सकळ राष्ट्रासी॥४५॥

ऐसी असे जयाची मर्ती। कैसे बोधावे तयाप्रती॥

कदा न चुके हो दुर्गति। तया पुरुषासी॥४६॥

अग्रीमाजी उपजे कमळ। कि मध्यरात्री उगवे अर्कमंडळ॥

तरीच जीव वधूनि पुण्य फळ। प्राप्त होय॥४७॥

सर्पमुखी अमृत मिळे। की वीष प्राशीता होय रोग निर्मळ॥

तरीच प्राणी वधूनि पुण्य फळ। प्राप्त होय॥४८॥

हे जाणोनि दृष्टांत खुण। हिंसा न करावि गेलिया प्राण॥

अहो सर्व सुखासी कारण। अहंसा ब्रत॥४९॥

श्लोक॥

अयुर्दिर्घतरं वपुर्वरतरं गोत्रं गिरीयस्तरं।

वितं भूरीतरं बलं बहुतरं स्वामित्वमुछैस्तरं।।

अरोग्यं विगतांतरं त्रिजगतश्लाघ्यात्वमल्पेतरं।

संसारांबुनिधि करोति सुतरं चेतः कृपाद्र्वितरं॥२८॥

टिका॥

जया पुरुषाचे अंतर। कृपेने द्रवे निरंतर॥

तो जाणावा उत्तम नर। त्रिभुवनामाजी॥५०॥

दया करिता सर्व जिवावर। आयुष्य वर्धेनिरंतर॥

(अ)हमिंद्रादि सौख्यसार। सहजी प्राप्त॥५१॥

स्वरूपसुंदर संब्लानन। जगा प्रियकर अभिनव मदन॥

जरी दयायुक्त असे मन। तरीच प्राप्त होय॥५२॥

प्राप्त होय उत्तम गोत्र। लोकाधिपत्य आणि जगमित्र॥

जयाचे करुणारस चित्त पवित्र। तया पुरुषासी॥५३॥

धन धान्यादीक संपत्ति। उपामातुल्य जैसा धनपति॥

कृपा असे जयाचा चित्ती। तरी प्राप्त होय॥५४॥

त्रिभुवनामाजी महाबळी। न भीये कोणासि कदा काळिः॥
अनुकंपा अंतर कळकळी। तरीच भला होय॥५५॥

दयायुक्त ज्याचे हृदयकमळ। तरी प्राप्त होय स्वामीत्व सकळ॥
सेविती विश्व धरामंडळ। तया पुरुषासी॥५६॥

अरोग्यता प्राप्त होये कडवर। व्यथा पळुन जाय दुर॥
जयाचे कृपेने द्रव्ये अंतर। तया मानवासी॥५७॥

कृपेने रक्षि जो प्राणीयासी। श्लाघ्याता त्रिजगी होय तयासी॥
देवता तीष्टती तयापासी। अहीर्णिंशी देखा॥५८॥

सर्वा भुती दया करीता। त्रिभुवनामाजी होय योग्यता॥

भावे लक्षिती स्वर्ग देवता। तया पुरुषासी॥५९॥

दया सर्वामाजी मुख्य। तेणे प्राप्त होय सर्व सौख्य॥
दुष्कर्म जळोनि होय राख। तया मानवाचे॥६०॥

कृपा सकळामाजी सार। सर्व सुखासी कृपा अधार॥

देव दानव होति किंकर। मग काय न होय॥६१॥

संसारसागर बहु दुस्तर। नाग नर सुरा न कळे पार॥
तरोनि जाय शुभतर। दयागुण पाहे॥६२॥

दया सर्व धर्माचे मूळ। दयेने सर्व पातके होति निर्मुळ॥

दया सौख्यराशी केवळ। अमृत खाणी॥६३॥

दयेवीण वृथा धर्म। दयेवीण क्रियाकर्म॥

दयेविण साधन धर्म। निष्फळ पाहे॥६४॥

अहिंसा ब्रत हे जगी श्रेष्ठ। ते सुचविले तुम्हा स्पष्ट॥

अता सत्यब्रत महिमा वरिष्ठ। सर्वा गरिष्ठ पाहे॥६५॥

ईति श्री अहिंसा ब्रत निरुपणं नाम षष्ठमोध्यायः॥६॥

मंगलं महा॥

॥ श्री॥श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥ छ॥

* * *

सप्तम अध्याय

॥ श्री शीतलनाथाय नमः ॥

कर जोडोनि श्रोते जनी। विनविले गुरु लागुनी॥
स्वामी अर्हंसाव्रत ऐकोनी। तृप्त जालो देवा॥१॥
अता सत्य व्रत ते कैसे। काय गुण अहे तेथे विशेष॥
कृपा करोनि सांगावे आम्हास। श्री गुरुराया॥२॥
मुनि बोले मधुर वचन। आता ऐका हो श्रोते जन॥
स्वस्त करोनि अपुले मन। सत्य व्रत ऐका॥३॥
श्लोक ॥

॥ विश्वासायतनं विपत्यदलनं देवैः कृताराधनं ।
॥ मुक्तेः पत्यधनं जलाग्निशमनं व्याघ्रोरगस्तंभनं ॥
॥ श्रेयः संवननं समृद्धिजननं सौजन्यसंजीवनं ॥
॥ कीर्तिः केळिवनं प्रभीवभवनं सत्यं वचः पावनं ॥२९॥

टिका ॥

सत्य व्रत हे जगा पावन। साध्य होति सकळ साधन॥

लाभ होय मुक्ति निधान। सत्य महाव्रत॥४॥

सत्य महाव्रत थोर। ते विश्वाचे मंदीर॥

विश्वास धरीती लाहन थोर। राव रंकादीक॥५॥

सर्व विपत्तीचे होय दलन। पाप कर्माचे होय गलन॥

सर्व संपत्ती संपादन। सत्य महाव्रत॥६॥

सत्य व्रत पाळी जो नर। अराधिती तयासि सूरासूर॥

यक्ष किन्नर होती किंकर। तया पुरुषासी॥७॥

सर्व अभ्योदयासि स्थान। मोक्षसुखासि सचगार धन॥

जो नुलंघे सत्य वचन। सज्जानमूर्ति तोची॥८॥

सत्य तेचि जलस्तंभन। पाणी नुलंघी तयाचे वचन॥

चालत जाय उदकातुन। लोकप्रसिद्ध॥९॥

सत्य वचन बोलता निर्मळ। प्रत्यक्ष अग्नि होय शीतळ॥
 बाधा देखोनि दुर पळे। न राहे पुढे॥१०॥

व्याघ्रादिक क्रूर मृग। अथवा दुर्धर विशोरग॥
 स्पर्श न करिती पवित्र अंग। सत्ववंताचे॥११॥

सत्य व्रत पालिता निर्मळ। प्राप्त होय संपति सकळ॥
 लक्ष्मी तिष्ठे तयाजवळ। निरंतर॥१२॥

सत्य व्रत पूर्ण शशी केवळ। उदय देखोनि सागर उचंबळे॥
 तैसी सत्य वाक्यासि समृद्धि सकळ। वर्धति होये॥१३॥

सत्य वचन परम पावन। तेणे विश्वही होती सज्जन॥
 दृष्टि न पडे तयासि दुर्जन। त्रिभुवनामाजी॥१४॥

अनुपम्य देखा सत्य वचन। ते कीर्ति लक्ष्मीस क्रीडा स्थान॥
 खेळावयासि उद्यावन। उपमातीत॥१५॥

अर्जींक सर्वासि सत्य वचन। सामर्थ्य सिंहासि योग्य भूवन॥
 कि सर्वा वरिष्ठासि येक स्थान। सत्य वचन अप्रति॥१६॥

सत्य वनासि उपमा देती। त्रैलोक्य न ये तयासि तुळीता॥
 नाग नर सुरा न ये स्तविता। सत्य वचनासी॥१७॥

सत्ये पाषाण जाती तरु(न)। सत्य अग्नि होय शमन॥
 त्रिजगामाजी पावन। सत्य वचन हो॥१८॥

सत्य व्रत ऐकोनि श्रोतेजन। आनंदे डुल्हति लोलायमान॥
 धन्य धन्य स्वामी केले पावन। आम्हा अनाथासी॥१९॥

आता असत्य वचनाचे फळ। आम्हा निरोपावे स्वामी सकळ॥
 जेणे तुठे असत्याचे मूळ। तेचि फळ सांगावे॥२०॥

गुरु वचन बोले गंभीर। म्हणे ऐका चित्त देउनि स्थिर॥
 असत्य निरसोनि जाय येकसरे। तेचि सार सांगतो॥२१॥

श्लोक।

यशो यस्माद्द्रस्मीभवति वनवह्नीरिव वनं।
निंदानंदुःखानां यदवनिरुहानां जलमिव॥
न यत्र स्याछायातप इव तपःसंयमकथा।
कथंचित्तन्मिथ्यावचनमभिधते न मतिमान्॥३०॥

टीका॥

कही येके कारणे करुन। जरी बोलता असत्य वचन॥
किर्तिलता होउनि दहन। भस्म होय क्षणात॥२२॥

जवळ पेटोनि दावानळ। भस्म होति वनवृक्ष सकळ॥
तैसे असत्य वचन महाखळ। जाळी कीर्तिसी॥२३॥

कषाय महारण्य नानावृक्ष। पोषिता तया मेघजळ महादक्ष॥
तैसे असत्य वचना याची साक्ष। पोषी दुर्गुणासी॥२४॥

विवीध सौख्यासि विदारण। सकळ दुःखासी कारण॥
तीवृछ दारूण छायावीण। भोगवि दुःख॥२५॥

असत्य तेचि नरकस्थान। आपार दुःख भागवि गहन॥
यश मंटपासी करी दहन। असत्य दावासी॥२६॥

ऐसे असत्याचे गुण। करी धर्माचे विस्मरण॥
जे बोले असत्य वचन। तया दुर्गती सत्य॥२७॥

त्या वचनाचे बोलता कथा। स्वप्नीहि न दिसे संशयाचि वार्ता॥
मग तपाचरण अणी परमार्थ। ठाव कैचा॥२८॥

असत्य दुर्गतिचे माहेर। असत्य व्यसनासि अधार॥
सर्व दुःखराशीचे मंदीर। असत्य वचन॥२९॥

समस्त अपदाचे मुळ। दरीद्र राहावयासी महास्थळ॥
दहन करी वृत्त संकुळ। असत्य अग्नी॥३०॥

या कारणे बुद्धिवंताने। कदा न वदावे असत्य वचन॥
सत्य वचन करि पावन। त्रिजगासी॥३१॥

श्लोक ।।

असत्यमसत्य य मूलकारणं।
कुवासना पद्मसमृद्धीवारणं।
निपत्रिदानं परवंचनोर्जितं।
कृतापराधं कृतिभीर्विवर्जितं॥३१॥

टिका ।।

असत्य अविश्वासाचे कारण। विश्वास न धरिती तयाचा कोण।।
भोगवी नर्कादि दुःख दारूण। वचन असत्य।।३३।।

जैसे कमळासि स्थान सरोवर। कि भुमी सर्वासि आधार।।
तैसे कुवासनाचे मंदिर। असत्य वचन।।३४।।
सर्व अपायाचे मंदिर। शीघ्र येउनि लीती अपस्मार।।
असत्य दुःखाचा सागर। नाही पार तयाचा।।३५।।
असत्य दुःखाचे पेठारे। कोण न मानि तयाचे खरे।।
कदा न चूके नर्क फेरे। पुनः पुन्हा तयासी।।३६।।
सर्व समृद्धीचे निवारण। पद्मलता विदारी जैसा वारण।।
की सत्याचार दहन कारण। असत्य दावान्नळ।।३७।।
परवस्तु ईछावया मूळ। वासना वृद्धि करवी सकळ।।
न तृप्त तृण दावान्नळ। तैसे असत्य।।३८।।
सर्व अपराधाचे स्थान। कुबुद्धि वाटवी असत्य वचन।।
सकळ अपकाराचे निधान। असत्य वाढवि।।३९।।
असत्य दुष्कृताचे मूळ। दुःखवृक्ष वाढे प्रबळ।।
शाखा पत्र पुष्प फळ। येती दुःखा।।४०।।
असत्य करवि कांळाहिन। छि छी म्हणति सर्व जन।।
निच असत्यासमान। काही अन्य नाहीची।।४१।।
यालागी त्याजावे जानीयान। नाना कुशळ युक्ती करून।।
कदा बोलो नय असत्य वचन। देखा प्राण गेलिया।।४२।।

परोपकारार्थं असत्यं। तेचि जाणावे सुक्ष्म सत्यं॥
जेणे हिंसा दोषं न लागे असत्यं। तोचि सत्यं म्हणावे॥४३॥

असत्यं बोलोनि रक्षावे प्राणी। तेचि सत्यं व्रतं दिव्यं वाणी॥
असत्यं बोलता होय हाणी। ते दुर्वाणी बोलू नये॥४४॥

प्रमाणं मानूनि जिनवचन। असत्यं त्याजावे परजिवं रक्षुन॥
न बोलावे असत्यं वचन। जाय प्राणं तवरी॥४५॥

सत्यं बोलता सांडुनि गर्व। वंदिती तयासी लोकं सर्वं॥
सत्यावेगळे नाहीं पर्व। त्रिजगामाजी॥४६॥

सत्यं सुखाचा सागर। सत्यं मुक्तिचे माहेरा॥
सत्यं सारामाजी सार। अन्यं सार नाहीच॥४७॥

श्लोक॥

तस्याग्निर्जलमर्नवत्सलमरिमित्रं सुसः किंकरा।
कांतारः नगरं गिरी गृहमहीर्माल्यं मृगारी मृगः॥
पातालं बिलमस्त्रमुसलदः व्यलः शृगालो विष।
पीयुषं विषशमं च वचनं सत्यांकितं वक्तयः॥३२॥

टीका॥

सत्यांकितं वचनं जो बोले। त्यासि अग्नि प्रत्यक्षं होय जळ॥
सत्यं वचनासारीखे रत्नं अमोल। नाहीं नाहीं त्रिजगी॥३३॥

असत्यं वदे ना जो कूशळ। त्यासि समुद्रं होय स्छळ॥
मार्गं देइल महं जळ। सत्यवंतासी॥४९॥

अरी होईल तयाचा मित्र। तो जगामाजी महापात्र॥
सत्यं वचनं बोले जो पवित्र। अत्र परत्र तो वंद्य॥५०॥

सुरासूर तयाचे किंकर। दाश करिती गंधर्वं किन्नर॥
सत्यं वचनं बोले जो नर। उपमा नाहीं तयासी॥५१॥

अरण्यं होय तयाचे नगर। बाधो न शकती मृगे कृर॥
गृहं रक्षिती दुष्टं तस्कर। सत्यं प्रतापे॥५२॥

गृह होय महापर्वत। समृद्धि प्राप्त होय महावनात्॥
 सत्य वचन बोलता त्वरीत। लाभ होय मोक्ष॥५३॥

भुजंग होय पुष्पमाळ साग। दुष्ट स्वापदे न स्पर्शति अंग॥
 सज्जन इछीती तयाचा संग। अहीर्णिसी॥५४॥

सत्य वचन बोलता निरोग। शिंव्ह होयतसि मृग॥
 घोर उपद्रव दुर्भाग। तया देखोनि॥५५॥

महा भयंकर रसातळ। दुःखराशी सप्त पाताळ॥
 सत्यवंता दिसे केवळ। बीळ मुँगीचे॥५६॥

निशीत शा(श)स्त्र महाविशाळ। देखती कापे चळचळ काळ॥
 ते प्रत्यक्ष होइल कमळ। असे बळ सत्याचे॥५७॥

सत्य वचन वदता विवेक। सहज येउन संचरे पुण्यपाक॥
 क्रूर मृगे होति जंबुक। प्रताप फळे त्याचा॥५८॥

विष दारुण हळाहळ। तोचि अमृत होय केवळ॥
 सत्य वचनासारिखे बळ। नाही नाही अन्य॥५९॥

घोरोपसर्ग महाविषम। सहजी होती अवघी शीम।
 सत्य वचन महा आराम। कल्पवृक्षाचे॥६०॥

सत्य विश्व वस्य होये। सप्त पळति अवघे अपाय॥
 सत्याविण नाही उपाय। मोक्षमार्गाचा॥६१॥

या कारणे सत्य व्रतसमान। तूळिता नये त्रिभूवन॥
 पाहा पाहा साधु सज्जन। न बोलति आसत्य॥६२॥

ईति श्री सत्य व्रत निरूपणंन्नाम सप्तमोध्यायः॥
 मंगळं महा श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥ छ॥

* * *

अष्टम अध्याय

॥ श्री श्रीयांसनाथाय नमः ॥

पुन्हा नमस्कारुनि गुरुचरणी । शिष्ये पूसीले जोडोनि पाणी ॥१॥

स्वामी सत्य हे अमृतखाणी । दिव्य वाणी ऐकिली ॥२॥

बहुत जन्माचे पातक । हरोनि जाले पुण्यपाक ॥

सांगोनि सत्यव्रत विवेक । दाखविला स्वामी ॥३॥

आतां अचोरि महाब्रत । रक्षण केलिया काय होते ॥

कृपा करुनि आम्हा दिनाते । सांगावे स्वामी ॥४॥

दया करुनि शिष्यावरी । मुनि म्हणे ऐका ब्रत अचोरी ॥

सजाति विजाति पुरुष नारी । पाळावे ब्रत ॥५॥

श्लोक ॥

तमभिलषति सिद्धिस्तं वृणती समृद्धि ।

तमभिलषति कीर्तिर्मचंते तं भवार्थी ॥

स्पृहयति सुगतिस्तं गानक्षते दुर्गती ।

परीहरति विपत्यं न गृङ्णतत्वदत्तं ॥३३॥

टीका ॥

कोणे येके कारणे विख्यात । अचोरी ब्रत पाळी निभ्रांत ॥

परद्रव्यासी न लावी हात । कदा काळी ॥५॥

ग्रामी अथवा अरण्यात । परवस्तु पडे जरि वनात ॥

दृष्टी देखोनि अभिलास चित्त । न होय कदा ॥६॥

मार्गि चालता ब्रतिक जन । पुडे पडिले असे जरी सोने ॥

निष्काम जाय स्वस्त मने । न पाहे तीकडे ॥७॥

ऐसा ब्रतिक असे जरी कोण। देव स्तविती तयाचे गुण॥

आनंदे डुळ्हती साधुगण। पाहोनिया॥८॥

काहि येक कारणे करुन। न घेइ कदा अदत्त धन॥

हर्ष कीर्ति लक्ष्मी येउन। तया प्रेमे अळंगी॥९॥

किर्ति व्यापे त्रिजगात। धन्य धन्य म्हणति हा ज्ञानवंत॥

उपमा द्यावयासि जगाते। दुजीयाते नाही॥१०॥

संसारदुःख जाय सोडुन। बाधा न बाधी तयासि येउन॥

जो परवस्तु न घे कदा चोरून। तया पुरुषासी॥११॥

प्रेमे इछीती तयासी सुगति। दुर्गति न पाहे कदा मागुति॥

अदत्त धन न घेई हाती। पुण्यमुर्ति तो पाहे॥१२॥

विपत्य परिहारोनि जाय झडकर। सदा सौभाग्य भोगवि सौख्य सार॥

अचोरी ब्रत पाळी जो नर। तोचि थोर जगाते॥१३॥

सकळ ब्रतामाजी थोर। अचोरी ब्रत महासार॥

जे पाळति नारी अथवा नर। तोचि थोर त्रिजगी॥१४॥

निरंतर अभिलासी तया सिद्धी। न सोडोनि जाय कदा बुद्धी॥

अहीर्निशी तिष्ठती सिद्धी। तयाजवळी॥१५॥

सदा वर्धत होय सकळ सिद्धी। नवनिधी भोगवि तया सुरवाष्धी(?)॥

समस्त कार्य होती सिद्धी। तया पुरुषाची॥१६॥

अदत्त धन तया कारण। न घ्यावे कदा गेलिया प्राण॥

जतन करावे हेचि गूण। सर्वत्रानि॥१७॥

श्लोक॥

अदत्तानांदे कृतसुकृतकामः किमपयः।

शुभश्रोणीस्तस्मै न्वसति कलहं सेव कमले॥

विपत्तस्मादृं ब्रजतीवांवरमणे।

वनितं विद्यावंत्रिदिवशिवलक्ष्मीर्भजति तं॥३४॥

टीका॥

कोणी येक पुरुष कूशळ। जरी ईछी कृत पुण्यफळ॥
तरी पाळावे अचोरी ब्रत निर्मळ। महा पुण्यकरण॥१८॥

सर्व सोभोदयाचे कारण। येक अचोरी ब्रत जाण॥

समस्त कृत तयावीण। निष्फळ पाहे॥१९॥

सकळ पापकर्माचे लय। महापुण्याचा होय उदय॥

अदत्त धन कूशळ उपाय। करूनि त्याजावे॥२०॥

जैसी सरोवरामाजी कमळे। असती अन्योन्यपरि आळिकुळे॥

कि हंसपक्षी राहे निर्मळ। मान सरोवरी॥२१॥

तैसे धन न घे जो अदत। तया पुरुषाच्या हृदयकमळात॥

समुदाय शुभादयाचा समस्त। आसति तेथ॥२२॥

रात्री पडे आंधकार घोर। लोक व्यापुनि भरे दुस्तर॥

सूर्योदय देखोनि पळे दुर। नरा हे कीमपी॥२३॥

तैसी आनंत जन्माची विपती। देखोनि तयासी दूर पळती॥

ना फिरोनि पाहे कदा मागुती। अचोरी वृतिकाची॥२४॥

विद्या वस्य होय त्वरीत। विनय वाढल्यता राहे तेथ॥

जो हर्षेपाळी अचोरी ब्रत। तयाजवळी॥२५॥

स्वर्गादि संपति अहीर्णिसी। आचळ राहे तयापासी॥

जो अचोरी ब्रत पाळी त्रीशुद्धिसी। तोची रासी पुण्याची॥२६॥

निरंतर मुक्तिकांता। ईछी तयाच्या गूणब्रता॥

सर्व जन चरणी माथा। अर्पिती भावे॥२७॥

या कारणे ज्ञानवंत। यत्ने पाळीती अचोरी ब्रत॥

न इछिति कदा द्रव्य अदत्त। त्रिकर्णेकरूनि॥२८॥

विश्वास धरिति सकळ जन। बळे ठेविति द्रव्य नेउन॥
 तया मंदीरी लक्ष्मी येउन। निरंतर राहे॥२९॥

देशोदेशी होय विख्यात। म्हणती धन्य धन्य पुण्यवंत॥
 दुष्ट तस्करादि समस्त। वंदिति तया॥३०॥

करुणा करिति सुरवर। सन्मान करिती नरेश्वर॥
 नमस्कारीती लाहान थोर। व्रत महात्म॥३१॥

यालागी साधु सज्जने। न इछावे अदत्ता धन॥
 प्राप्त होति नवनिधी येउन। सहज स्वभावे॥३२॥

श्लोक ॥

यन्निर्वर्तितकीति धर्मनिधनं सर्वांगसंसाधनं।
 प्रोन्नीलद्वद्वंदनं विरचितं क्लेष्टाशयोद्भोधनं॥
 द्वैर्गत्यंक निबंधनं कृतसुगत्याशलेषसंरोदनं।
 प्रात्सर्प सदनं जिघृक्षतिनतं धीमानदतं धनं॥३५॥

टीका ॥

कीर्ति असे जरी जगभरीत। तरि लय होउनि जाय क्षणात॥
 अदत्त धन इछी जो मनात। तया पुरुषाची॥३३॥

जैसा अस्त होता तपनी। प्रकाश भरले पूनि रजनि॥
 तैसे येश तेज जाय लपोनी। येका क्षणात॥३४॥

स्वकृत धर्माचा होय नाश। दुस्तर अधर्म होय प्रकाश॥
 करिता अदत्त धनाची आस। होय नाश पुण्याचा॥३५॥

अरामी नाना वृक्ष शोभत। अनर्ध्य पुण्यफळ विराजीत॥
 दावानळी दहन होय क्षणात। तैसा नाशे धर्म॥३६॥

अदत्त धन ईछिले जरी। जरी होय ऐसी परी॥
 मग प्रत्यक्ष करीता चोरी। कैसी थोरी राहे॥३७॥

सर्व अपराधासि कारण। अवघे सुकृताचे हरण॥
 परवस्तु करीता स्विकारण। होय हरण सर्व॥३८॥

अदत्त धनाची करिता अस। प्रकाशती हिंसा गुण विशेष॥
 स्वपर जिवाचा होय नाश। येति दोष समस्त॥३९॥

सकळ वद बंधनाचे मुळ। अदत्त इछा तेचि पाप फळ॥
 दुर्भग दुखराशी केवळ। स्थान होय अदत्ता॥४०॥

समस्त क्लेषाचे उद्यस्थान। अपकीर्तिचे विस्तीर्ण सदन॥
 सर्व अपराधासि कारण। तरी मान न राहे॥४१॥

बहु दुर्गतिचे बंधन। बांधले सुगतिचे होय हनन॥
 नक्यदि दुःखासि येक निधान। धन अदत्त॥४२॥

उपजवी युध्य कळावाद। करवि मनासि संत खेद॥
 सकळ सदुणाचा करवि छेद। अदत्त धन॥४३॥

कोणी दत्त केल्याविण धन। जरी घेतले असक्त मने॥
 न चुके दुर्गती तया लागून। बहु पुण्य असोक॥४४॥

याकारणे बुद्धिवंते। न घ्यावे धन अदत्त॥
 नाना युक्ति स्वस्त चित्त। करूनि वर्जवि॥४५॥

सर्व अशूभासि कारण येक। म्हणोनि वर्जवि विवेक॥
 येउनि शुभ कर्मचा पाक। अवचित्ता लाभे॥४६॥

सकळ बोधासि येकचि खुण। येत्ने परीहारावे चोरी गूण॥
 नाना साधनेचि कारण। हेचि पाहे॥४७॥

जयासि साधण परमार्थ। तस्कर गूण वर्जवि हा तात्पर्य॥
 सर्व कार्य साधनार्थ। ईत्यर्थ हाची॥४८॥

श्लोक ॥

परजमः पीडा क्रीडावनंदं वदभावना।
भवनमवनित्यपि व्यापल्लवता घनमंटपं॥
कुगतिगमनर्मार्गः स्वर्गापवर्गपुरार्गलं।
नियतमनुपादेयं स्तेयं नृणां हितकंक्षिणां॥३६॥

टीका ॥

परजन मनासि पीडण। करावया मुळ तस्कर गुण॥
ते केवळ दुत यमाचे जाण। महा दुःखकारक॥४९॥

खेळावया तया दुतासी। वन विस्तीर्ण महा विकासी॥

समस्त दुःखाचि येक राशी। तस्कर गूण॥५०॥

वद भावनेसी महासदन। समस्त दोषासी उत्पन्न स्थान॥
घोर उपसर्गासि निधान। चोरी गुण पाहे॥५१॥

हिंसा परिणाम उपजवी चोरी। दुष्ट भावनेसि साहाकारी॥

समस्त सदुणासि विदारी। तस्कर गुण॥५२॥

अवनिति लतासि घन मंडप। संपूर्ण पसरोनि लोक व्यापे॥
अवचिता येउनि झटति पापे। चोरी गुणे॥५३॥

कुगति गमनासि महामार्ग। सुमति मार्गासि अर्जींक दुर्ग॥

चोरी गुणे सकळ उपसर्ग। येउन लागति॥५४॥

स्वर्गाप्रति जावयाचे शीड। ते चोरी गुणे मोडोनि पडे॥
सकळ अनार्थ रोकडे। येउनि लागे॥५५॥

झाकी मोक्षपुराचे कपाट। अडगळा पडला महा बळकट॥

चोरी गुणे मोडिलि वाट। मोक्षपुराची॥५६॥

जैसे लवण पडता नाशे क्षीर। किं हींग पात्रे नाशे कस्तुर॥

तैसे तस्कर गुणे नासति सारे। उत्तम गुण॥५७॥

जरी पुणे असे बहुत। तरी नासोनि जाय क्षणात॥

येतनि पाप कर्मेसमस्त। लागति चोरी गुणे॥५८॥

चोरी हिंडवी देशोदेशी। भूमि जागा न देइ तयासी॥

लोक छिछी म्हणती पापराशी। पहा प्रत्यक्ष॥५९॥

हस्त पाद छेदिती चोरी गुणे। निचा हाती तयासी मरण॥

शिर छेदि शुळा रोहण। करीती देखा॥६०॥

सर्व दुःखासि चोरी मुळ। भोगवि नकादि अघोर फळ॥

चोरी पापराशीच केवळ। पाहे प्रत्यक्ष॥६१॥

आता सकळ बोधाचाये कळस। त्यजावा चोरी गुण अशेष॥

जैसा शोभे फुलला पळस। तैसा शोभे जगात॥६२॥

ईति अचोरी ब्रतनिरूपणं नाम अष्टमोध्यायः॥

मंगलं महा॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥ छ॥

* * *

नवम अध्याय

॥ श्री वासपूज्यनाथाय नमः ॥

तव पुसर्ती श्रोते जन। स्वामी केले अम्हासी पावन॥

अचोरी ब्रत ऐकोनि समाधान। जालो स्वामी॥१॥

अता ब्रह्मब्रत अम्हासी। कृपा करोनि सांगा पुण्यराशि॥

जेणे साधन होय मोक्षसुखासी। तेचि सांगा स्वामी॥२॥

गुरु म्हणे हो स्वस्त चित्त। करूनि ऐकावे ब्रह्मब्रत॥

मोक्षलाभ होय त्वरित। तोचि अर्थ सांगतो॥३॥

श्लोक ।।

दत्तस्तेन जगत्यकीर्ति पठहो गोत्रे मषेकूर्चिकं।

श्चारित्रस्य जलांजुलिर्गणा समस्य दावानलः ॥

संकेतः सकलापराशी वपुरद्वारे कवाटो दृढः।

शीलो येन निजं विलुप्तमखिलं त्रैलोक्यचूडामणीः ॥३७॥

टीका ॥

अता ऐकावे श्रोते जन। ब्रह्म ब्रताचे महिमान॥

उपमा देता सर्व भूवन। नये नये तयासी॥४॥

जो पाळी ब्रह्म ब्रतासी। सकळ शीलाचि तोची राशी॥

अहो ऐका मोक्षसुखासी। कारण शील॥५॥

शील त्रैलोकाचे शिखरमणी। कि मोक्षलक्ष्मीचे कंठमणी॥

सकळ ब्रतामाजी शिरोमणी। शीलब्रत पाहे॥६॥

ब्रह्मब्रत शील चुडामणी। ते हरविले जेया दुर्गुणी॥

हा हा मुखामाजी शिरोमणी। तोचि येक॥७॥

शीलहीन जाला जो नर। अपहास्यति लाहन थोर॥

धो धो वाजति नगारे। अपकीर्तिचे॥८॥

पुरुष अथवा असो नारी। काळिमा येइ तोंडावरी॥

वाजति अपकीर्तिच्या भेरी। यया जगाते॥९॥

केला जयाने शीलब्रताचा नाश। निज जननी जनका आणीला दोष॥

मसि लाविली त्याणे तोंडास। स्वगोत्र जनाच्या॥१०॥

चारित्रासि दिधली तिळांजुळी। सम्यक्त वृक्ष तोडिला समुळि॥

शिल भंगता पडे पाताळी। कदा काळी चुकेना॥११॥

ब्रह्मब्रत सद्गुण समुदायाचे वन। कल्पवृक्षादि विवीध शोभायमान॥

नाना सौख्याची फळे सूमने। तया वनि शोभति॥१२॥

अब्रह्म अविचार हुताशन। दहन करी सद्गुणगण वन॥

शिलब्रत सोडिले जयान। त्याणे ऐसे केले॥१३॥

सकळ अपदासि जनस्थान। दुर्विकल्पासि भांडारसदन॥

शीलरत्न गेलीया हरवोन। दुःखसदन ते होय॥१४॥

दलन हाताशी ब्रताचे। कवाड लागे मोक्षपुराचे॥

सकळ दुष्कर्मेयेउनि साचे। तयाचे हृदई॥१५॥

मुक्तिद्वारासी पडे खीळ। अर्धम वृक्ष वाढे सबळ॥

शील हरविता येती सकळ। अरिष्ट राशी॥१६॥

शीलब्रत होता विदारण। सकळ ब्रताचे होय हरण॥

नकर्दि दुःखासि कारण। कुशिल धर्म॥१७॥

नाश होता शील च्यारीत्र। पापकर्मासि जाहला पात्र॥

निंद्या होय अत्र परत्र। गोत्रि वर्जिती तया॥१८॥

या कारणे संत सज्जन। शील रक्षिताति यत्ने करून॥

हे सुत्र ऐकोनि बुद्धिवंतान। रक्षावे शील॥१९॥

शील रक्षिता ब्रते समस्त। रक्षण होति ऐका त्वरीत॥

सिद्धी उभी राहे तिष्ठत। तयाजवळी॥२०॥

श्लोक॥

व्याघ्रव्यालजलादि विपदस्तेषां वृजती क्षयं।

कल्याणानि समुलसंति विबुधाः सान्निध्यमध्यासते॥

कीर्तिस्फूर्तिमियर्तियात्कपचयं धर्म प्रणश्यत्यघं।

स्वान्नर्वाणि सुखानि सन्निधधते ये शीलमाबिभ्रते॥३८॥

टीका ॥

जो त्रिकर्ण पाळी शीळ। व्याघ्र तयासी होईल कोल॥

शील ब्रतासी काही मोल। त्रीजगी नाही॥२१॥

शीलब्रत धरीले जयान। बाथु न शके तयासी जिवन॥

महापुर जाय चालुन। तो ब्रह्मचारी॥२२॥

स्पर्श न करीती दुष्ट स्वापद। कदा न करीती अरि विषाद॥

शीळब्रत पाळिता नवविध। कृपा करीती सर्व॥२३॥

न बाधी तयासी दावानळ। अज्ञा पाळिती क्रूर मृगे सकळ॥

पाळिता शीळ ब्रत निर्मळ। मोक्ष फळ शीघ्र॥२४॥

ऐका दुष्टेपसर्गाची बादा। शील पाळिता न होय कदा॥

यतर सांग कार्य करीती सदा। शील प्रभावे॥२५॥

जो शिळब्रत पाळी तयास। समस्त कल्याणाचा उल्हास॥

शुभोदयाचा उदय विशेष। शील प्रतापे होय॥२६॥

शीलब्रत पाळिता नवविध। समिप असति तयाचे विबुध॥

अवघे इछिती तयाचा बोध। शील प्रताप॥२७॥

संग न सोडिती सुखर। अज्ञा पाळिती महा असुर॥

यंतरदेव होती किंकर। शील महात्म॥२८॥

कीर्ति व्यापे त्रिजगात। धन्य धन्य म्हणती व्हा शीलवंत॥

कर जोडोनि विनविती समस्त। प्रभाव शीलाचा॥२९॥

वर्धत होय निजधर्म। येउन साचे पुण्यकर्म॥

त्रिजगामाजी शुभर्शर्म। म्हणती तयासी॥३०॥

सर्व स्वर्गादिक संपत्ती। समीप तयाचे वर्तति॥

जैसी सागरा येई भरति। चंद्रासि देखोनी॥३१॥

सर्व अभ्योदयाची विभुती। सन्निध तयाचे असति॥

निरंतर देवकन्या इछीती। मार्ग तयाचा॥३२॥

शीलब्रत पाळिता अ(च)ळ। मोक्षसुख सदा तयाजवळ॥

अज्ञा पाळिती देव सकळ। तया पुरुषाची॥३३॥

सुभ कार्याचा समुदाय सर्व। साध्य होति गुण निगर्व॥

सर्व पर्वामाजी महापर्व। शील महाब्रत॥३४॥

ऐका श्रोते जन सकळ। शीलब्रत पुण्यकर्मचे मुळ॥

शीलब्रत ते मोक्षफळ। करतळामाजी॥३५॥

श्लोक॥

हरति कुलकलंकं लुपते पापपंकं।

सुकृतमुपचिनोती श्लाघ्यतामातनोती॥

नमयति सुरवर्गं हंति दुर्गोपसर्गं।

रचयति शूचिशीलं स्वर्गमोक्षौ सलिलं॥३९॥

टिका॥

शुची शीळ ब्रत निर्मळ। जो पाळी मन करुनि अचळ॥

असत्याचे दूर पळे। दश दिशासी॥३६॥

शीळ गुण पाळिता विवेक। हेरे उभय कुळाचा कळंक॥

महाकाळासि पडे धाक। तया पुरुषाचा॥३७॥

काही येक न करीता अयास। हरोनि जाय कुळाचा दोष॥

महाजन सन्मानिती तयास। प्रिय करूनि॥३८॥

करिता शील ब्रताचा नेम। धुवोनि जाय पाप कर्दम॥

चळचळा कापे देखोनि येम। प्रताप शीलाचा॥३९॥

लोपवुनि जाय कुकर्म। विस्तार होय पुण्यकर्म॥

साधन होय शुद्ध धर्म। शील शर्म प्रकाशे॥४०॥

निश्चय करिता शीलब्रताचा। ठाव न राहे अशुभ कर्मचा॥

उदय होय सर्व शुभाचा। शीलाचा प्रभाव॥४१॥

पूज्यत्व होय त्रिजगामाजी। तयाचा कार्यास सर्व राजी॥

देव कर जोडुनि उभे सहजी। तयाचा पुडे॥४२॥

शेवा इछीती सर्व जन। मतिवंत इछीती द्यावया दान॥

संग इछीती साधू जन। तया पुरुषाचा॥४३॥

नमस्कार करीती सुरवर। असुर होति तयाचे किं(क)र॥
 शीलरक्षण करी जो नर। नाही पार गुणाचा॥४४॥

धरीता शीलब्रताचा मार्ग। निवारण होति घोरोपसर्ग॥
 करतळामाजी तयाचा सर्ग। न सोडी सदा॥४५॥

जो शिलब्रताचा लालस। सर्व वैभव प्राप्त होती तयास॥
 तुटोनिया जाय संसार पाश। तया पुरुषाचे॥४६॥

ऐका स्वर्गादि संपत्ति। कदा न सोडी तयाप्रती॥
 चेक्रेश्वरादि पदवीप्राप्ती। होय शीले प्रतापे॥४७॥

पाहोनि शिलाचे महिमान। नमस्कारिती सकळै जन॥
 लक्ष्मी वंदिति तया यउन। अहीर्णिसी॥४८॥

शीळ पाळिता निर्वेध। तुटोनिया जाय संसारभेद॥
 मुक्तिकांता पाहे प्रमाद। शीलवंता कडे॥४९॥

शील पाळावे दृढ मने। परवनिता पाहो न ये भ्रांत मने॥
 स्वये मोक्षलक्ष्मी येउन। वरी तयासी॥५०॥

श्लोक॥

तोयत्यग्निरपि सजत्यहरपि व्याघ्रोपि सारंगति।
 व्यालोप्यश्वतिपर्वतिप्युपलति ध्वेडोपि पीयुषति॥

विघ्नोप्युत्सवति प्रिथत्यरिरपि क्रीडातटागत्यपां।
 नाथोपि स्वगृहटव्यपि नृणां शीलप्रभावाधृतं॥४०॥

टिका॥

जो मनुष्यामाजी सुशीळ। शीलब्रत पाळीतसे निर्मळ॥
 अग्नि प्रत्यक्ष होय तयासि जळ। ऐसे शील सामर्थ॥५१॥

जरी पर्वत असे विषाळ। तो खडा होय केवळ॥
 शीलप्रतापे मंदिरी खेळे। निरंतर लक्ष्मी॥५२॥

न करवे शीलब्रताचे गणीत। त्रिजगामाजी प्रख्यात॥
 दारूण विष होये अमृत। जगप्रसिद्ध॥५३॥

महाविघ्नाचे स्कंद सर्व। होती उत्साह महापर्व॥
 यालागी विबुद्धी जनी सर्व। पाळीती शील॥५४॥

निशंक पाळीता शील गूण। सर्व दोषाचे होती हरण॥
 पाहा सकळ साधनासि कारण। शीलगुण देखा॥५५॥

त्रिसुद्धि पाळिता शीलब्रत। दुर्धर दुःखे होती तेणे शांत॥
 अरि मित्र होती त्वरीत। शीलप्रतापे॥५६॥

घोर सागर अशक्य दुस्तर। होय क्रिडावया सरोवर॥
 देखोनि तयासि मागे सरे। महा समुद्र॥५७॥

तत्रापि पडे जरि सागरी। शीलगुणे निघे बाहेरी॥
 असे नववीध ब्रह्मचारी। तारी महाजळ॥५८॥

घोर आरण्य अती दुर्धर। अशक्य महाभयंकर॥
 तो होइल स्वमंदिर। शीलप्रभावे॥५९॥

शील प्रतापाचा प्रभाव। सर्व अपसव्य होति सव्य॥
 शुभोदय फळती स्वभाव। शीलप्रतापे॥६०॥

शीलगुणे तरली अनंतमती। प्रसिद्ध जाहली भूविख्याति॥
 वंद्य जाली देवाप्रती। जगविख्यात॥६१॥

शीलगुणे सिता नारी। निघाली अग्नि प्रवेशोनि बाहीरी॥
 धन्य धन्य स्तविती नारी। त्रिजगामाजी॥६२॥

अचळ पाळूनि शीलगुण। विख्यात जाला सुदर्शन॥
 गेला सर्वार्थसिद्ध कारण। शीलप्रतापे॥६३॥

त्रिजगी ब्रह्मब्रत महादक्ष। नये उपमेसि कामधेनु कल्पवृक्ष॥
 पाहे पा चिंतामणी प्रत्यक्ष। नये नये तुकासी॥६४॥

या कारणे संत सज्जन। पाळिती ब्रह्मब्रत गुणनिधान॥
 त्रिभुवनी ब्रह्मब्रतासमान। नाही नाही अन्य॥६५॥

ईति श्री ब्रह्मब्रत निरूपणन्नाम नवमोध्यायः॥९॥

श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥

दशम अध्याय

॥ श्री विमलनाथाय नमः ॥

ऐकोनि गुरुचे वचनामृत। श्रोती पूसिले जोडोनि हस्त।।
स्वामी पवित्र केले अम्हाते। ब्रह्मव्रत सांगोनि॥१॥
अता सांगाने निस्पृहाव्रत। परिगृहा स्वीकारिता काय होत।।
का त्यजीताती परीगृहा महासंत। ते सांगावे स्वामी॥२॥

श्लोक।।

कलुषं जनयान् जडस्य रचयन् धर्मादृमोन्मुद्धयन्।
क्लेशेन्नीति कृपाक्षमाकमलिनीलोभांबुधिं वर्धयन्।।
मर्यादातटमुद्भूजन् शुभमनोहंसर्वशासं दिशन्।।
किन्न क्लेशकरः परिगृहनदिपूरः प्रवृद्धीं गतः॥४१॥

टिका।।

गुरु बोले मधुर वचन। ऐका स्वस्थ करनिया मन।।
अंतःकर्ण होय समाधान। ते सज्जान सांगता॥३॥

परिग्रह जडत्वाचे घर। उपजवि क्लेशाचे बहुत अंकुर।।
चित्त न राहे कदा स्थीर। परिगृहा संसर्ग॥४॥
अनेक विकल्पाचे उठती भार। वर्धत जाती नाना विकार।।
साधन कार्योपडे आंधार। परिगृहा स्वभाव॥५॥

परिगृहा मदन मत्त कुंजर। उपडोनि टाकी निज धर्म तरुवर।।
भ्रांती चढवि वीशोरग क्रूर। दुर्धर अही॥६॥

कृपा कमळलता कोमल। जळ आटता दहन करी अनळ।।
तैसा परीगृह दावानळ। जाळी धर्मदृम॥७॥

क्षमा कल्पवल्लीचे अंकुर। दयानदीतटि विराजे सुंदर।।
निर्मुळ करी परीगृह महापुर। सागरा मीळवी॥८॥
व्रत नेमाची मर्यादा। परिगृहा उलंघी सदा।।
स्वधर्माचार न राहे कदा। परिगृहा स्वभावे॥९॥

शाती सरोवरामाजी पूर्ण। विकाष संतोष वन जे अंतःकर्ण॥

क्लेश मदगज करी विदारण। परीगृहा स्वरूप॥१०॥

वर्धेलोभांबुधि अपार। बुडवि सारासार विचार॥

सर्व अनर्थाचे मुळ थोर। परीगृहा भाव॥११॥

तृष्णा महानदीचा पूर। ढासळी यम नेमाचे उभय तीर॥

यालागी त्यजिताति सत्वर। महा समर्थ॥१२॥

शुभ मनराजहंसाचे वास। विध्वंसुनिया उपजवि क्लेश॥

परिगृहा स्विकारिती संतोष। न राहे कदा॥१३॥

परिगृहा स्वीकारिता रोकडे। पडती नाना परिची साकडे॥

अवचिता येउनि दोष घडे। विवीथ प्रकारे॥१४॥

लोभ मित्राची होती अरी। आशा वाढत जाय भारी॥

परिगृहा काहे दुःख न करी। भ्रांत जनासी॥१५॥

परिगृहा त्यजावे सत्य भावे। निरंतर निस्पृहत्व असावे॥

धन्य धन्य तोचि मानव। त्रीजगामाजी॥१६॥

श्लोक॥

कलहः कलभं विद्यः क्रोधगृह धुश्मशानं।

व्यसनभुजगरंधं द्वेषदस्युप्रदोषः॥

सुकृतवन दावामीर्माधवांभोदवायुः।

नय नलिन तुषोरोत्यक्रमर्थानुरागः॥४२॥

टीका॥

कलह गजप्रकारासी उन्न(त)। विस्तीर्ण विंद्याचळ पर्व(त)॥

बाल करी खेळती मदोन्मत। स्वइछे आपुले॥१७॥

परिगृहा घोर कांतारी। खेळती विशाळ बाळ करी॥

क्रीडती स्वच्छंदे नाना परी। राहाती निर्भय॥१८॥

अदो क्रोध गृध्र पक्षियासी। वास शमशानभूमी विशेषी॥

ऐका परिगृहा पापराशी। विवीथ प्रकार॥१९॥

क्रूर सर्पसि थारा बीळ। राहाती वृश्चीकादि क्रिमिकूळ॥

तैसे परिगृहा आसरा केवळ। सर्व व्यसनासी॥२०॥

तमांधकारी तस्करासी। स्वइछा जाती व्यापारासी॥

कि अनंद होतो वट जनासी। पडता आंधार॥२१॥

जैसी परिगृहा सर्व दोषासी। आधार जैसा तमाधराशी॥

स्विकारिता घडे पापराशी। मूर्छा स्वभावे॥२२॥

सुकृतवनासि दावान्नळ। दहन करि पुण्यदृम सकळ॥

परिगृहासमान अग्नि प्रबळ। नाही नाही त्रिजगी॥२३॥

विवीध सुकृताचे तरुवर। शोभित पुण्यफळ नाना प्रकार॥

क्रूर परिगृहा वैश्वानर। भस्म करीतसे॥२४॥

मार्धव गुणाचे मेघडंबर। मृदु मधु विराजे सुंदर॥

परिगृहा वात दुर्धर। विदारण करी॥२५॥

परीपुर्ण शांत स्वस्त गुण। लसलसती कोमळ अंतःकर्ण॥

परीगृहा वाहुटूळ करी हरण। सर्व गुणासी॥२६॥

विनय युक्ती गुणाचि कमळे। शांत सरोवरी देती ढाळ॥

परीगृह तुषार करी वीकळ। हृदयकमळासी॥२७॥

परीगृहाचा करीता स्विकार। न राहे कदा विनय उपचार॥

न कळे शुभाशुभ विचार। तया पुरुषासी॥२८॥

परवस्तुचा करावा त्याग। त्यजावा अर्थावरील अनुराग॥

निवृत्ती होय देहभोग। तोचि संग करावा॥२९॥

श्लोक ।।

प्रत्यार्थिप्रशमस्तिमित्रदृमेतेर्मोहस्य विश्रामभुः॥

पापानां खनिरापदां पदृमसं द्यानस्य लीलावनां॥

व्याक्षीपस्य निधिर्मदस्य शचिवः शोकस्य हेतुकले।

केळीविशमपरिगृहः परिहृतेर्योग्यो विविक्तात्मनां॥४३॥

टीका॥

ऐका परीगृहाचा चमत्कार। उठवि याचकवृत्ति निरंतर॥

लघुत्वबुद्धि करवि चटोरा। सदा सर्वदा॥३०॥

उपशमभावासी अमित्र। संतप्त करवि सदा गात्र॥

परिगृहा समान दोष पात्र। नाही नाही त्रिलोकी॥३१॥

न करु देई मीत्रभाव। सदा उठवि द्वेष कुभाव॥

करवि सज्जनपणासी अभाव। परिगृहा खळ॥३२॥

मोहतमासी विश्रामठाव। उठवि मायेचा ल्लोळ भाव॥

घेउ न दे सम्यक्ताचे नाव। परिगृहा दुष्ट॥३३॥

परिगृह दुःखाची राशी पूर्ण। सुमतिस पाडी आवर्ण॥

दिसो न देई ज्ञानभानूचे कीर्ण। परिगृहा राहु॥३४॥

पापकर्माचे उत्पन्न स्थान। सर्व दुर्बुद्धीस येक निधान॥

स्वस्त न राहो देई कदा मन। परिगृहा भूत॥३५॥

परिगृह समस्त अपदाचे मूळ। दहन करी हृदयकमळ॥

शोषून टाकी शांतरस जळ॥ ऐसा खळ देखा॥३६॥

दुर्धर्यान मनासी खेळावया। उद्यान वन तरुछाया॥

नानाविध खेळ माया। परिगृहा वनि॥३७॥

उठति अर्थ रौद्र ध्यान स्वभाव। परिगृहा अहिर्णिशी करवि भाव॥

मग धर्मध्यानासि कैचा वाव। परिगृहा स्विकारे॥३८॥

विक्षेपासि निधी केवळ। सदा चित्तासि करी व्याकूळ॥

परिगृहासमान कृर गरळ। नाही त्रीभुवनात॥३९॥

परिगृहा अष्ट मदाचा सचिव। तेणे कुबुद्धिस होये स्वभाव॥

क्षणक्षणी उठवि दुष्ट स्वभाव। परिगृहा सेविता॥४०॥

परिगृह अहंकाराचे मंदिर। अहंभावाचा वाहे पुर॥

सन्मार्गासि अडवा भूधर। अर्जींक पाहे॥४१॥

परिगृहा महाशोकाचे कारण। करी शांत भावाचे विदारण॥
 परिगृहासमान अग्री दारुण। नाही नाही त्रिलोकी॥४२॥
 कलहबुद्धीसी खेळवया स्थान। महाविस्तिर्ण उद्यानवन॥
 त्रिजगि परिगृहासमान। नाही नाही दुष्ट॥४३॥
 या कारणे संत मृत्यलोकी। निस्पृह होताती विवेकी॥
 निसंग होता मान लोकी। वर्धत होय॥४४॥
 हे पाहोनि विवेकवंतानि। परिगृह त्यजावा अशेष मनि॥
 प्रियत्वे वरि मुक्तिकामिनि। तथा पुरुषासी॥४५॥

श्लोक ॥

वन्हे स्तुप्पति निंधनैरिह यथा नांभोभिरभोनिधी॥
 स्तद्वृत् लोभघनं घनैरपी धनैर्जर्तुर्व संतुष्यती॥
 न त्वेवं मनुते विमुच विभवं निःशेषमन्यं भवं।
 यात्यात्मा तदहं मुदैव विटघं मैनास भूयासकी॥४४॥

टीका ॥

स्वल्प परिगृहा स्वीकारिता। न होय कदाचित्तृप्तता॥
 वृक्ष तृष्णेचा होय वाढता। भरे अकाश॥४६॥
 वरि वरि तृण काष्ठे घालिता। अग्री न होय कदा तृप्तता॥
 इंधन सहस्र हस्ते घालीता। न तृप्त होय॥४७॥

पुन्हा पुन्हा शिंचिता घृत। शिखात जाय बहुत॥
 तैसे परिगृहासंगे चित्त। तृष्णा वाढवि॥४८॥
 जैसा जळे करूनि सागर। तृप्त न होय येक क्षणभर॥
 अपार नदिचे जाती पूर। परि तृप्त न होय॥४९॥
 अगणीत सागराचे तरंग। कितेक उठती होती भंग॥
 तैसे परिगृहास्तव अंतरंग। भंगे क्षणोक्षणी॥५०॥
 तयापरि वाढत जाय लोभ। महा कल्पोळ उठे क्षोभ॥
 मन इछी परवस्तुचा लाभ। सदा सर्वदा॥५१॥

धन धान्यादीक संपदा। तृष्णा वाढवी मन सदा॥
 विस्मृत्य करवी परम पदा। परिगृहा स्वभाव॥५२॥

मुंगीमात्रादीक सर्व जीव। अर्थ इछीती अपुले भाव॥
 तेथे परमार्थासी कैचा ठाव। फुटकी नाव जैसी॥५३॥

हिंडता जन्मोजन्मी कोटि फेरे। अवचिता लाभे हे शरीर॥
 परिगृहा न सुटेचि अनर्थ थोर। न चुके पुन्हा जन्म॥५४॥

परिगृहा पापाचे मूळ। तेणे चित्त न होय कदा निर्मळ॥
 परिगृहा करी जो निर्मुळ। जन्म सफळ तयाचा॥५५॥

चक्रेश्वरादि संपत्। जरि असलीया न तृप्त होय चित॥
 अधीकाऽधीक पडी भ्रांत। स्वस्त चित न होय॥५६॥

सकळ ऐश्वर्य त्यजिल्यावाचुन। स्वस्त न होय कदा मन॥
 यालागी त्यजावे ज्ञानीयान। परिगृहा सर्व॥५७॥

परिगृहा त्यागिताचि सर्व। सहजी उपजे संतोष भाव॥
 पळोनि जाय अवघा कुभाव। न राहे कदा॥५८॥

परिगृहा त्यजिताची अनंद। तुटोनि जाय अवघा खेद॥
 स्वपर तत्वाचा होय भेद। घनानंद वर्षत॥५९॥

अहो या कारणे साधुसंत। वैभव सांडिताति समस्त॥
 होउनि संसाराविरहीत। ध्यानी स्वस्त बैसले�॥६०॥

संतोषे त्यजावे वैभव धन। शुद्ध करुनि आपले मन॥
 जेणे होय समाधान। तेचि ध्यान करावे॥६१॥

सारांश सांगतो कृत्य। विष परिगृहा त्यजावे त्वरित॥
 असावे धर्मध्यानी स्वस्त। तात्पर्यार्थ हाची॥६२॥

ईति श्री पंच आणून्रत निरूपणनाम दशमोध्यायः॥१०॥

श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥

* * *

एकादश अध्याय

॥ श्री अनंतनाथाय नमः ॥

सांगोनि पंच अणुब्रताचि महीमा । बुडता सागरी तारिले आम्हा ॥

अता बोध करणेची जाली शिमा । सद्गुरु राया ॥१॥

क्रोध गुणाने होते काय । ते सांगावे अम्हाते गुरुमाये ॥

बळकट धरूनि गुरुचे पाय । पूसते जाले ॥२॥

गुरु बोले गंभीर वाणी । क्रोध दुष्ट बा रे पापखाणी ॥

क्रोध प्रत्यक्ष प्रलयाशी । न विझ्ञे महामेघा ॥३॥

जरि पेटला दावाशी । तरी विझ्ञतो धालिता पाणी ॥

परि क्रोध न विझ्ञेचि दुर्गुणी । काही केलिया ॥४॥

अता क्रोध गुणाचि मात । ऐका सांगतो बहु दृष्टांत ॥

जयासि करु निघणे स्वहित । तरि ऐकावे ॥५॥

श्लोक ॥

यो मित्रं मधुनो विकार करणी संत्राससंपादने ॥

सर्पस्य प्रतिबींबमन्यदहने सप्तार्चिषः सोदरः ॥

चैतन्यस्य निपोदने विषतरोः स ब्रह्मचारी चिरं ।

स क्रोधः कुशलभिलषकुषलै निर्मुल्यमुन्मुल्यतां ॥४५॥

टिका ॥

कोप सर्व दुष्कर्माचा बाप । कोपापासुनि उपजे पाप ॥

कोप ज्ञानभानुचा करवि लोप । घनी अभ्र जैसा ॥६॥

क्रोध कोणे येके कारणे । उटवी अनेक विकार गुण ॥

ऐसे मद्यपान अती दारूण । करवि भ्रांत ॥७॥

क्रोध अन्य जिवासि भयकारक । उपजो न देइ कदा विवेक ॥

जैसा सर्प देखोनि उपजे धाक । अज्ञान जिवासी ॥८॥

जैसा भुजंग देखोनि अजा भांत । क्रोध आलीया होय तद्वत ॥

न कळो देइ हिताहित । अद्भूत करवि ॥९॥

पसु पक्षी अदी जीवासी। क्रोध संत्रास करवि मानसी॥

क्रोध सर्व दोषाची राशी। त्यजावे त्वरे॥१०॥

अन्य जिवासी करावया दहन। क्रोध अग्निसि मित्र जैसा पवन॥

क्षणामाजि दग्ध करी संतोष वन। प्रळयामी जैसा॥११॥

शुद्ध बुद्धिचा करावया विध्वंश। क्रोध विशतरु महा विषेष॥

किं कंठासि पडता पाष। करी विनाश जिवाचा॥१२॥

जैसा ब्रचारि गुण नाशी चेतनासी। तैसा क्रोध विदारी चैतन्यासी॥

कि मग उडता पडे पाषी। नाश होये जिवाचा॥१३॥

जरी असे कूशळ अभिलाषी। तरी क्रोध त्यजावा पापराशी॥

अधिपती होइल सर्व सुखासी। त्यजीता क्रोध॥१४॥

कुशळ बुद्धिने त्यजावा क्रोध। सकळामाजी श्रेष्ठ हाची बोध॥

होउनि सर्वात निर्बाध। मोक्षसिद्धि होय॥१५॥

चिरंतन संसाराचे मूळ। जाणा क्रोधचि महाखळ॥

तो समूळ करावा निर्मुळ। बुद्धिवंतानी॥१६॥

श्लोक॥

फलति कलितश्रेयः श्रीणिः प्रसूनपरंपरः।

प्रसम प्रयसासि क्रो मुक्ति तपश्चरणद्रुमः॥

यदि पुनरसो प्रत्याशक्ति प्रकोपह विभुर्।

जो भजति लभते भस्मे भावंतदावि फलोदय॥४६॥

टिका॥

तपाश्चरणे वृक्षस्कंद शोभत। द्वादशविध शाखा महाउन्नत॥

विवीध गुणकीर्ण विराजित। दिनमणी जैसा॥४७॥

बहूत विस्तारला तरुवर। ईछितार्थ फळे देई सुंदर॥

नाना ऐश्वर्यसुम प्रवर। द्यावया दक्षे॥४८॥

उपशमभावाचे शींपावि उदक। वृक्ष वाढविला बहु विवेक॥

चिंतीतार्थ फळ दायक। अप्रति कल्पवृक्ष॥४९॥

लसलसीत शोभति पत्रछाया। निरूपम दक्ष शोक हरवाया॥

क्षणमात्र बसता निरसे माया। तया छायेसी॥२०॥

विवीध वैभव पुष्पाचा भार। भरित जाला कल्पतरुवर॥

परिमळ दश दिशा मनोहर। विस्तार होय॥२१॥

स्वर्गादि अभ्योदयाची फळे। फळित जाहाला वृक्ष सकळ॥

रस अमृत भरले निर्मळ। तोष विजानाते॥२२॥

परीपरीने मोक्षफळ। इच्छीत जना देतसे निर्मळ॥

संसारदुःखासी करि निर्मळ। अति लवकरी॥२३॥

प्रकाशे लोपतसे दिनकर। हरवि अज्ञान तमांधकार॥

अनेक कीर्णाचे उटति भार। वृक्ष प्रबर शोभत॥२४॥

ऐसा वृक्ष उपमातीत। करुनि वाढवी सायास बहुत॥

क्रोध अग्नी येका क्षणात। भस्म करी तयासी॥२५॥

क्रोध अलाजरी येक वेळ। इतुके सायास करी निर्फळ॥

दहन करी तप वृक्ष समूळ। काळकूट जैसा॥२६॥

या कारणे ज्ञानियानी। उपशम भाव रक्षावे मनी॥

थारा न द्यावी क्रोधालागुनी। कदाकाळी देखा॥२७॥

जैसा उष्ण काळी लागता दावानळ। भस्म होती तरुलता सकळ॥

मग कैची पत्रे पुष्पे फळ। तया ठायासी॥२८॥

तैसे तपश्चरण कल्पद्रुम। कोपाशी लागता होय भस्म॥

मग कैचा तपाचार ब्रत नेम। तया पुरुषासी॥२९॥

पुरुष नारी अथवा बाळ वृद्ध। सर्वत्र साधू जनानी त्यजावा क्रोध॥

ऐका बोधामाजी हाची बोध। ज्ञानी जनासी॥३०॥

जयासि साधन करणे परमार्थ। तरि त्यजावा क्रोध नर्थ॥

साध्या होइल सकळार्थ। तया पुरुषासी॥३१॥

श्लोक॥

संतापं तनुते भिन्नति विनयं सौहर्ममुत्सादयो।

येतुद्दिं जनयत्यवद्यवचनं सूते विदते कलींकीर्तिः॥

कृतंति दुर्गति वितरति व्याहंति पुण्योदयं।
दत्ते यः कुमतिं सहातुमुचितो रोषः स दोषः सतां॥४७॥

टीका ॥

कोणे येके कारणे कोप। हृदइ संचरता वाटे संताप॥
संचय होय महापाप। तेणे करूनि॥३२॥

पापे करूनि दुख दुर्धरा। चतुर्गति फिरवि घोराघोर॥

कदा न चुके चौर्यासि फेर। क्रोधे करूनी॥३३॥

क्रोध विनयाचा करवि नाश। क्लेश करवी सज्जनाचे मानस॥
इष्ट मित्र होती उदास। नरा हाती जवळी॥३४॥

क्रोध संचरता मानसी। सज्जन न राहाती तयापासी॥

भार्या पुत्र दासदाशी। देशोदेशी पळती॥३५॥

क्रोध चित्तास जनवी उद्वेग। हृदय फोडोनि करवि भाग॥

क्रोधासमान दुर्धर रोग। नाही नाही जगाते॥३६॥

अहो क्रोधाचा होता संग। ढवळोनि जाय अंतरंग॥

समाधान गुणाचा होय भंग। शीघ्र त्याग करावा॥३७॥

शब्द उपजवी महादुष। सर्व जनासि वाटे कष्ट॥

या लागी त्यजावा क्रोध स्पष्ट। सत्पुरुषाने॥३८॥

कलहा आणुनि देइ क्रोध। तत्क्षणीच लागे प्रमाद॥

न उपजो देई कदा बोध। सदा खेद वाढवि॥३९॥

किर्ति नासोनि टाकी क्षणात। अपकीर्ति वाढवि जनात॥

यास्तव त्यजावा क्रोध त्वरित। मतिवंतानी॥४०॥

क्रोधापासुनि उपजे कुबुद्धी। विदारूनि टाकी शुद्ध बुद्धी॥

या लागी त्यजावा त्रिशुद्धी। बुधी जनानी॥४१॥

क्रोध दुर्गतिचा दातार। पुन्हा पुन्हा करवी नर्क घोर॥

यालागी त्यजावा सत्वर। संत सज्जनानी॥४२॥

पुण्योदयाचा करितसे नाश। पाप शृंखळा घाली पाष॥

या कारणे करावा निस्तोष। ज्ञानीवंतानी॥४३॥

क्रोधाग्नी स्पर्शताचि हृदयकमळी। संतोष अंकुराते जाळी॥

सुकृत वनाची करी होळी। निर्मूळ करावा शिंगा॥४४॥

क्रोध कलेशाचे मंदिर। सकळ कुवेसनाचे माहेर॥

बुद्धीवंतानी होउनि धीर। शीघ्र त्यजावा॥४५॥

सारांश बोधाचा सकळ। क्रोध निर्मूळ करावा अशेष॥

तुटोनिया संसार पाष। तेणे करुनि॥४६॥

श्लोक॥

थो धर्म दहति दृमं दव इव मथुनाति नीतीलतां।

दंतीवेंदु कालाविदंतु इव कीस्नाति कीर्तिलृणां॥

स्वार्थं वायुरिवांबुधं विघटयत्कल्लासयत्यापदं।

तृष्णां गंभयिवोचितः कृतकृपालोपः स कोपः कथं॥४८॥

टीका ॥

अहो वणवा लागता अकाशी। दहन करी त्रस्त स्त्रावरासी॥

तैसा कोपान्नळ पापराशी। जाळी स्वधर्मतरु॥४७॥

कोप संचरता हृदयकमळात। दहन करी धर्म वृक्ष समस्त॥

म्हणोनि क्रोध त्यजावा त्वरित। सत्पुरुषानि॥४८॥

धर्म नाही जया ठायासी। पाप येउनि साचे तयापासी॥

मग भोगावि दुःखराशी। तया पासाव॥४९॥

जरी असे धर्माचे कारण। तरी क्रोधाचे करावे हरण॥

चुके तरीच जन्म मरण। तया पुरुषासी॥५०॥

जैशा कमळलता सरोवरात। पत्रपुष्णासहित विराजित।

संतोषविति सर्व जनाते। मनोहर देखा॥५१॥

गज मदोन्मत प्रवेशता। उपडोनि टाकी त्या कमळलता॥

मग सुमने कैसेनि येति हाता। भावीक जनासी॥५२॥

अहो तैचि मानसरोवरी। सुमने शोभति नानापरि॥

तेथे प्रवेशता क्रोध मत्त करी। हेचि परि होये॥५३॥

अंतःकर्णिची लता नीती। सदुणरूपे विराजती॥

कोप विध्वंसी तयाप्रति। करि निर्मूळ॥५४॥

संपुर्ण कळा चंद्र मंडळ। शांत प्रकाश शोभे निर्मळ॥

तेणे तोषती सज्जन सकळ। परमानंदे॥५५॥

पडता राहुची छाया वर। कळा लोपूनि पडे अंधार॥

तद्वत् कोप लोपवी कळाभार। किर्तिचंद्राच्या॥५६॥

कीर्तिप्रकाश जरी जगभरीत। तरि लोप होय येक क्षणात॥

कोप प्रवेशता शरिरात। पडे आंधार॥५७॥

मध पडला विदारण। निमिष्यामाजी करी समिरण॥

तैसा कोपवात महा दारुण। नाशीवि शांतामृत॥५८॥

जैसा वायु विघटी मेघासी। की लवण पडता क्षीर नाशी॥

तैसा क्रोध विध्वंसि स्वकार्यासी। त्यजावयालागी॥५९॥

क्रोध क्रियेचा करि लोप। विशेष विस्तारी क्लेष संताप॥

सर्व दुष्कर्माचा बाप। क्रोधचि जाणा॥६०॥

या कारणे साधक जनानी। क्रोध टाकावा निर्मुळुनि॥

होय सर्व सुखाचा धणी। तेणे गुणे॥६१॥

उपशमिताचि क्रोध गुण। होउनि येती सर्व कारण॥

सहजी प्राप्त होती शांत गुण। तया पुरुषासी॥६२॥

शब्द साहाता म्हणती हासत। वंद्य होय सर्व लोकात॥

मग काहो न त्यजावे क्रोधाते। भले पुरुषानी॥६३॥

सर्वासि योग्य अक्रोधता। होय त्रिजगामाजी श्लाघ्यता॥

क्रोध सर्व पापाचि मात। उत्पन्न होति दुष्ट कर्मे॥६४॥

यासाठी त्यजावा क्रोध। हाचि सर्व जनासि थोर बोध॥

क्रोध सांडलीया काय अगाध। मोक्षसुखाचा॥६५॥

हे ऐकोनि व्याख्यान। क्रोध त्यजावा ज्ञानियान॥

होति सकळ साधन। तया पुरुषाची॥६६॥

ईति क्रोधब्रतनिरूपणं नाम एकादशोध्यायः॥ मंगलं महा॥

श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥

* * *

द्वादश अध्याय

॥ श्री धर्मनाथाय नमः ॥

इतुकीया नंतर श्रोतेजन। विनंती करिताती कर जोडुन ॥

अक्रोध ब्रत ऐकोन। पवित्र जाहालो ॥१॥

मान असो नये पुरुषात। ऐसे बोलताती साधूसंत ॥

मान त्यजिलीया काय होत। सांगावे स्वामी ॥२॥

गुरु मधुर वचन बोले। अता ऐकावे तुम्ही वहिले ॥

अहो मानव जन्म सफळ होयील। त्यजीता मान गर्व ॥३॥

श्लोक ॥

यस्मादाविर्भवति वितती दुस्तरापन्नदीनां।

यस्मिन् शेषाभिरुची तदुणग्रामनामापी नास्ती ॥

यश्च व्याप्तं वहति वदधी धुम्यया क्रोधदावं।

तं मानाद्रि परिहर दुरारोहमौचित्यवृत्ति ॥४९॥

टीका ॥

मान महा गर्वपर्वत । अशक्य अजिंक बहु उन्नत ॥

मार्ग न होय संसारी जनाते । साधुविना कदा ॥४॥

मान त्यजिता सुलभ मार्ग । साध्य होय स्वर्गापवर्ग ॥

मोडुनिया जाय तेणे कुमार्ग । त्यजिताचि मान ॥५॥

उपशमिता मान दुर्धर घाट । होय स्वर्गमोक्षासि पायवाट ॥

मा इतर सुखाची काय गोष्ट । निरसिता मान ॥६॥

अहो मानव पर्वताहुन । भवसागर वाहे दुस्तरायमान ॥

तेथे कोण जाय तरोन । अपार जलधी ॥७॥

मान निरसिता जलधी अतुडे । मृगजळ न राहे पुडे ॥

श्लाघ्यता वर्धत जाय गाढे । तथा पुरुषाची ॥८॥

मान शैलावरुनि निरंतर । अपदा नदि वाहे पुर ॥

कैसे होउनि जावे पार । अशक्त जनानी ॥९॥

सुभ गती प्रासीकारण। श्रेष्ठाचाराचा उत्तम गूण॥
 मान मदगजा करी वीदारण। तया गुणासी॥१०॥

मानगर्वित जो मानव। सदा हिंसक तयाचा भाव॥
 कैसेनि राहे तेथे नाव। उत्तम गुणाचे॥११॥

मानाद्री शीखरासमीप। हिंसाबुद्धी धूम व्याप॥
 सम्यग्ज्ञानाचा होय लोप। तेणे करुनि॥१२॥

मान उपजवि क्रोध दावान्नळ। दहन करी सम्यग्वती लत्ता सकळ॥
 शुद्ध बुद्धी जाळी सकळ। महा खळ मान तो॥१३॥

सर्व दुःखासि कारण मान। यालागि त्यजावा भेले पुरुषान॥
 तेणे शोक होय दहन। बिज न राहे॥१४॥

अहो सावध असे जो नर। तेणे मान परीहारावाचून॥
 वृति राहे निरंतर। सदा अभ्यासी॥१५॥

श्लोक ।।

शमालानं भजन् विमलमति नाडि विघटयन्।
 किरं दुर्वाक्षां सुत्कमगणयन्नागमसृणीं॥
 भ्रमन्नव्या स्वैरं विनयवनवित्थिं विदलयन्।
 जनः कनानाथं जनय मदांधो हि द्विप ईव॥५०॥

टीका ।।

मदे भ्रांत होय जैसा गज। नेणे स्वपर हिताहित गुज॥
 तैसे मानगर्विताचे स्वकाज। सहजच्चि नाशे॥१६॥

मानापासुनि उपजे मद संकुळ। मदा पाडि नेत्रासि पडळ॥
 तेणे सर्व कार्य होति नीर्फळ। होय अनर्थ॥१७॥

मान अनर्थासि कारण। करी स्वसुखासि विदारण॥
 नासुनि टाकी उत्तम गुण। येकहि न राहे॥१८॥

मदापासुनि उपजे काम। मोडोनि टाकी व्रतवृक्ष नाना नेम॥
 स्वस्त कामाचा करी होम। नाम न राहे॥१९॥

मान गर्व मदांध ईभ। उपडोनि टाकी उपशम स्तंभ॥

वाढत जाय नाना क्षोभ। तेणे स्वभावे॥२०॥

निर्मळ बुद्धिची तोडि शृंखळा। स्वस्थान सोडोनि हिंडे निराळा॥

विदारी विवीध गुण सुमन माळा। मान मद करी॥२१॥

कठोर शब्दाची उडवी धुळ। पाहो क्लेश मानिति जन सकळ॥

मान गर्व समान अन्य खळ। नाही नाही त्रिजगी॥२२॥

मान गर्वाचे लागति पिसे। न मानि अगम सिद्धांत अंकुश॥

विनयलताचा करि नाश। फिरे स्वईछा॥२३॥

मान गर्वाचे लागता भुत। स्वईछा फिरे विषयवनात॥

मोडोनि टाकि न्याय नित। मान गजेंद्र॥२४॥

नितिपुष्पवाटिकाचा नाशी मार्ग। मर्यादा नेमाचा पाडी दुर्ग॥

अन्य जनासी उपसर्ग। मान मदगज॥२५॥

मार्गी चालता हस्ति मदांध। मोडीत जाय वृक्षस्कंद॥

तैसा मान गर्व उपजवि दुंद्बा। सर्व जनासी॥२६॥

कोण अनर्थ न करी मान। हे मनि पाहावे सर्व शोधून॥

यालागि त्यजिताति हो सज्जन। होति निगर्व॥२७॥

मान त्यजिल्या विनाश काही येक। उपजो न देइ कदा विवेक॥

यालागि त्यजिताति साधुलोक। यया जगात॥२८॥

सोडोनि द्यावा मान गर्व। हे पर्वामाजी महापर्व॥

अता ऐका हो जन सर्व। सुखाभिलाषी॥२९॥

सौख्य इछीतसे जो नर। तयाने मान गर्व त्यजावा त्वरे॥

तरीच संसारदुःख सरे। निगर्वि होता॥३०॥

श्लोक।।

उचित्या चरणं विलंपति तयोवाहं नभस्वानि।

प्रध्वंसं विनयं नयं नयसत्यहिरिव प्रणस्पशां जीवितं क॥

कीर्तिकैरवाणि मतंगज इव प्रोन्मुलयत्यंजसा।

मानो नीच इवोपकारनिकरं हंती त्रिवर्ग नृणां॥५१॥

टीका॥

मेघपडळ विध्वंसी जैसा पवन। किं अभ्रतुषार नाशी च्यूतसुमन।

तैसा योगाचार विदारी मान। करि निर्मूळ॥३१॥

जैसा दुष्ट भुजंगम विषपूरित। क्षणामाजी करि जीवघात॥

तद्वत मान गर्व नाशी जीवित। स्वपर जनाचे॥३२॥

जेवि हिंग स्पर्श करिता कस्तुरी नाशे। नातरि लवण पडता पीयूष॥

तैसा मान गर्व नाशी। क्षण न लागता॥३३॥

कि मदगज प्रवेशता सरोवरात। त्रस जिवराशीचा होय घात॥

उपडोनि टाकी कमळलता समस्त। करी विध्वंश॥३४॥

तैसा मान गर्व चढता हृदयकमळी। सद्गुणगणासी घाली पाताळी॥

विनयकैरवलता उपडि समुळी। करि निर्मूळ॥३५॥

मेघपडळाचा कराव्या विध्वंश। महावात सूटता न लगे निमिष्य॥

तैसाच मान गर्व करी नाश। कीर्ति मंटपाचा॥३६॥

उपजता क्षणेक मान गर्व। येश लोपूनि जाय सर्व॥

मान त्यजुनि व्हावे निगर्व। भले पुरुषानि॥३७॥

मान निर्मूळ करी स्वधर्म। अयाचित येउनि साचे अधर्म॥

कदा चालो न देइ स्वकर्म। मोङी वर्म क्रियाचे॥३८॥

मान नासुनि टाकी सर्व अर्थ। सुचो न देइ कदा स्वार्थ॥

मग काय पुसावा परमार्थ। तया पुरुषासी॥३९॥

मानापासुनि नाशे काम। पुण्यकर्माचा होय होम॥

मग कैसेनि होइल विश्राम। तया जिवासी॥४०॥

धर्मार्थ काम या त्रिवर्गाते। मान गर्व नासुनि टाकी क्षणात॥

यालागी त्यजावा मान त्वरित। सज्जन पुरुषानि॥४१॥

मान गर्व सुख विदारक। नाना विवीध दुःखदायक॥

या कारणे करुनि विवेक। त्यजावा मान॥४२॥

अधोसाधन कार्यासि जो निपुण। जयासि पाहीजे उत्तम गुण॥

तरि करावेया प्रमाण। हेचि खुण जाणावी॥४३॥

जैसा निचासि करिता उपकार। सर्वेचि होय तयासि अपकार॥
 ऐसेचि मानापासोनि दुःख फार। होय जिवासी॥४४॥
 मानव जन्मासि येउन। करावे धर्मार्थकाम साधन॥
 त्रिवर्ग साधुनि देइ कदा मान। जरि समर्थ असोका॥४५॥

श्लोक ।।

मुष्णाति यः कृतसमस्तसमीहीतार्था।
 संजीवनं विनयजीवितमंगभाजां॥
 जात्यादिमानविषजं विषमं विकारं।
 तं मार्दवांमृतरसेन नयस्व शांतिं॥५२॥

टीका ।।

आहो कोणी येक मान गर्व। विनय लोपूनि बाकी सर्व॥
 दुष्ट गुणासि मुख्य पर्व। दुर्गति कारण॥४६॥

विनय सर्वस्व हिताचे कारण। तुष्टि समस्त प्राणीगण॥
 मान गर्व करि विदारण। सर्व विनयासी॥४७॥

विनय प्राप्त होय अभिष्ट सिद्धी। पुरावि मनोरथ शुद्ध बुद्धी॥
 महा अपराध त्यासि न बाधी। विनयगुणे॥४८॥

विनय तीर्थ करी पावन। विनय जंतुसी जीवन॥

विनाश करी तयाचा मान। यालागी त्यजावा॥४९॥

जात्यादि मद अष्ट प्रकार। प्रवेशता उटति मन विकार॥
 याकारणे त्यजावे दुर। समस्तेही गर्व॥५०॥

जातिमद आणी कुळमद। तैसेचि पापरूप तारुण्यमद॥

पूज्य शास्त्र तपोबळ मद। हे अष्टविध जाणा॥५०॥

येके मदाचा प्रकार। सांगता विस्तार होइल थोर॥

यालागी सूचविला मूळ विचार। चतुर जनासी॥५२॥

अष्ट मदापासोनि विषम विकार। उपजती मान गर्व नाना प्रकार॥

उटति दुर्धर विष अंकुर। नाही नाही पार तयाचा॥५३॥

मान गर्व महा दावानळ। दहन करी विनयवन सकळ।।
 भस्म होति सदुण रत्न कोमळ। मुक्ताप(फ)ळादिक।।५४।।

करुनि मार्दव रसामृत पयोधर। विझउनि टाकावा तो दा(वा)ग्नि कूर।।
 तरीच होईल संसार पार। घोर वारासी।।५५।।

विना मान गर्व त्यजिल्यावाचून। बाहीर न निघे भवार्णवातुन।।
 यालागी शीघ्र त्यजावा मान। संत जनानी।।५६।।

मान गर्वासमान पर्वत। नाही नाही या त्रिजगात।।
 या कारणे त्यजावा त्वरित। महापुरुषानी।।५७।।

मान गर्वापासुनि पापाचे। मग तया जिवासि सौख्य कैचे।।
 मान गर्वासमान निच। नाही नाही त्रिजगी।।५८।।

मान स्पर्शता बुद्धि नाशे। भ्रांत करवि जैसे पिसे।।
 मग काय पुसावे तयास। विवेक विचार।।५९।।

मान गर्व दोषाचि राशी। सर्व सुखाचे बीज नाशी।।
 बांधोनि टाकी पापराशी। न सोडि कदा।।६०।।

करुनि मार्दव शस्त्रविषेष। तोडोनि टाकावा मानपाश।।
 तरीच होय पापनाश। संतोष होय।।६१।।

जयासि मोक्षसुखाचा अभिळास। तरी मान त्यजावा पुरुषे।।
 तेणे होय सर्व सुखास। अधिकारि तो।।६२।।

इति श्री मानकषायनिरूपणं नाम द्वादशोध्यायः।।
 मंगळं महा। श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥

त्रयोदश अध्याय

॥ श्री शांतिनाथाय नमः ॥

श्रोतेजन मिळोनिया सकळ। पूसती जोडोनि करकमळ।।
सांगोनि निर्गर्व व्रत निर्मळ। पुनीत केले अम्हाते ॥१॥
निरोपूनि मान कषाय। दाखविली मार्दव गुणाची सोय ॥
आता तिसरे व्रत निर्माय। का होताति संत ॥२॥
माया असलीया काय होते। हे निरोपावे स्वामी आम्हाते ॥
जेणे निरसे माया भ्रांत। ते सांगावे स्वामी ॥३॥
मधुरामृत करुण वचनी। शिष्य जनासी बोले मुनी ॥
म्हणे भोगावया निच योनि। कारण माया ॥४॥

श्लोक ।।

कुशलजनितवंद्यां सत्यसूर्यास्तसंद्यां(ध्यां)।
कुगतियुवतिमालां मोहमातंगशालां ॥
शमकमलहिमानिं दुर्यशोराजधानीं।
व्यसनशतसहायां दूरतो मुंचमया ॥५३॥

टिका ।।

हिंडता जन्म गेले आनंत। न सुटे कदा माया भ्रांत ॥

पुढिले भवासि नाही अंत। माया गुणे ॥५॥

वंध्या न प्रसवे कदाकाळी। की जळावीण निष्फळ साळी ॥

तैसी विनयावाचूनि मुक्तीबाळी। न प्राप्त होय ॥६॥

विनय उपजावया जैसी वंध्या। शील प्रावर्णाच्या करी चिंध्या ॥

सकळ जगी माजवी निंदा। माया दुर्गुणी ॥७॥

सत्य सूर्याचा करवि अस्त। असत्य काळिमा चाले ववीदुस्त(?) ॥

कर्म कर्दमी लोळवी मदस्त। माया महिषी ॥८॥

कुगती वनिताची मोहमाळा। मायापाष घालवी गळा ॥

माया न ऐके कळीकाळा। संतावाचुनी ॥९॥

मोहमतगजासि राहावया । विस्तीर्ण उतुंगशाला माया ॥

यालागी दवडावी त्वरे विळ्या । गुणी जनानी ॥१०॥

उ(प)शम पद्मासि हिंमंतुषार । शोकुन टाकी हृदय इंदिवर ॥

माया सारासार विचार । करु न दे कदा ॥११॥

अति दुर्वेसनासि राजधानी । माया कुवासनाची प्रीय जननी ॥

यालागी साथु संत जनानी । त्यजिली माया ॥१२॥

सर्व व्यसनाचि साहाकारी । विविध दुखा अधिकारी ॥

माया समान अन्य विकारी । त्रिभुवनि नाही ॥१३॥

सकळ दुर्गुणासि अधार । पापकर्माचे मायाघर ॥

यालागी शीघ्र त्यजावि दूर । भव्य जनानी ॥१४॥

माया कौटाल्य गुणाचे सदन । स्वस्त होउ न देइ कदा मन ॥

माया त्यजिली या समाधान । चित्त होय ॥१५॥

चतुर्गतीसि हिंडावया । कारण देखा काटाल्य माया ॥

ते न वर्जिता गेला वाया । मानव जन्म ॥१६॥

जैसा अग्निसी सखा पवन । मिळता दहन करी तरु सुमन ॥

तैसी माया मोहिनीसी सज्जन । सुमन जाळी ॥१७॥

हृदय धरुनि कपठ वेश । परद्रव्याची करि अभीळाष ॥

प्रत्यक्ष पडे गळ्यासि पाष । माया क्लेश करवी ॥१८॥

दाखउनि बहुत विश्वास । हरण करी इतर धनास ॥

लोक न धरिती कदा विश्वास । माझक जनाचा ॥१९॥

मनि धरुनिया मायारूप । अन्य द्रव्याचा करि लोप ॥

मग त्या दुःखाचे न करवे माप । नरकादिक ॥२०॥

इतरासि ठकवि माझक जन । सवेचि नरककुपि पडे अपण ॥

नाना योनित माया गुण । अपणचि भोगी ॥२१॥

कपट धरुनिया अंतरि । सोंग दाखवि नानापरी ॥

भोंदीत हिंडे नरनारी । हे परी मायकाची ॥२२॥

जितकी माइकपणाची लक्षण। तीतकी दुःखासी कारण॥

माया वर्जावि या कारणे। सुज्ञ जनानी॥२३॥

ऐका कोणी मायीक लोक। तयासि न चुके कदा नरक॥

जरि दान पुजा करी दांभिक। तरि व्यर्थ शीण॥२४॥

अंतरि माया कपट गुण। करि नानाविध साधन॥

वृथा श्रम मात्र दुरवस्थान। ज्ञानहिन करी॥२५॥

माया सर्व दुःखाचा दुर्ग। माया चुकवी स्वर्गापवर्ग॥

उघडविति दुर्गती मार्ग। माया गूण॥२६॥

हे ऐकोनि हो व्याख्यान। माया वर्जावी ज्ञानियान॥

निरंतर होति समाधान। अयास न लगे॥२७॥

श्लोक॥

मायामविश्वासविलासमंदिरं। दुराशयो यः कुरुते दुराशयः॥

सोनर्थसार्थं न पतंतिमीक्षते। यथा बिडालो लगुडं पयः पिबन्॥५५॥

टीका ॥

जयाचे कुटिल मायिक अंतर। अते विश्वासाचे विलास मंदिर॥

तेथे कैसेनि विश्वास वरे। जाय दुर पळोनि॥२८॥

विश्वास न धरी अन्य जनाचा। लोक न धरिती विश्वास तयाचा॥

मार्ग न कळे पुण्यपापाचा। गर्भाध जैसा॥२९॥

हृदय जयाचे माया कपट। कैसेनि तयास सद्गु भेटे॥

अंतरीचा भ्रम न तुटे। त्याचा कदाकाळी॥३०॥

ठकवि दुज्यासि मायिकपण। अपण शितरे बहुगुण॥

पुढे दुर्गतिकारण। नेणे माइक॥३१॥

माया म्हणिजे ठकपण। मोह दाखउनि द्रव्यहरण॥

पुढील गतिचे दुःख नेणे। दुर्गुणी मायिक॥३२॥

बक आपुला घात नेणे। घ्यावया जळचराचा प्राण॥

हृदय कपट माइक गुण। धरुनि ध्यान बैसे॥३३॥

त्याते देखोनिया माजरि। ते क्षणी मारूनि केला चूर॥

तैसाचि जाणा मायीक नर। दुःख अपार भोगी॥३४॥

कुटिलत्वे धरुनिया आपुला स्वार्थ। हगावया इछी पराचा अर्थ॥

त्वरीतचि होय महा अनर्थ। हे न कळे तया॥३५॥

जैसे मुख घालुनि मडक्यात। मार्जर स्वइछा क्षीर भक्षीत॥

काठ्या पडति अंगावरुते। हा अनर्थ नेणे॥३६॥

मडके फुटोनि होय विकळ। मग गळी आडके कंठमाळ॥

मारित फिरती अर्भके सकळ। लागती पाटी॥३७॥

ऐस्या परी होय मागुण। विवीध दुःखासि कारण॥

संचीत पुण्याचे विदारण। करवि माया॥३८॥

माया कुगतीसी मोकळी वाट। स्वर्गादि सुगतिस लागे कपाट॥

यालागी वर्जवि कपट। बुद्ध जनानी॥३९॥

माया दुराशा दुःखदायक। कृतसुकृत विध्वंसक॥

यालागी करुनि विवेक। त्यजावी माया॥४०॥

कपट माया त्यजील्यावीण। न चुके दुर्गतीदुःख दारुण॥

सकळ साधनासि करण। हेचि पाहा हो॥४१॥

समस्त शास्त्राचे हेचि सार। माया कपट वर्जवि दुर॥

नंतर पाहावे सारासार। सारांश मुख्यार्थ॥४२॥

प्रमाण मानावे जिनवचन। तेणे होति सकळ साधने॥

तरीच सार्थक जन्मा येउन। सत्य सत्य त्रिवाचा॥४३॥

श्लोक॥

मुग्दप्रतारणपरायणमुज्जिहीती।

यत्पाटवर्कपटलंपटचित्तवृत्तेः॥

जिर्यत्कपप्लवमवश्यमिहाप्यकृत्वा।

नापथ्यभोजनमिवामयमायतो तत्॥५६॥

टीका ॥

वंछा धरुनि परधनाची। प्रवृत्ती न सरे कदा मानवाची॥

संख्या कोण करिल तयाची। दुखराशीस॥४४॥

परवंचनासि चित्तलंपट। निरंतर वसे मनी कपट॥

दुर्धर दुःख तयानिकट। वसतसे सदा॥४५॥

इहलोकी म्हणती हा दुष्ट। परलोकी न तुठे कष्ट॥

हे जाणोनि वचन स्पष्ट। त्यजावी माया॥४६॥

अज्ञान जनासि ठकवावया। बहूत दाखवी कपटमाया॥

दुर्गती दुःखशृंखला पाया। पडे न हे कळे॥४७॥

कपट धरुनि हृदयांतर। परजनासि पाडी शीतरा॥

नर्कादि दुःख दुर्धर। न चुके कदा॥४८॥

कपट करूनि नाडि तो जन दुजे। संचय होय पापबिज॥

तत्फळ भोगणे लागे सहज। न चुके कदा॥४९॥

अहो जेविता अन्न अपत्य। दुःख भोगवि नाना विपत्य॥

पाहा पाहा दृष्टांत सत्य। लोकप्रसिद्ध॥५०॥

मक्षिका भक्षिली जरी न हून। पाहा तेचि क्षण करवि वमन॥

तैसा परवांछा करिता मन। दुःख होय क्षणात॥५१॥

अथवा जेविता अन्न अजिर्ण। रोकडा अनर्थ होये मरण॥

तैसे होय दुःख दारुण। माइकपणे ते॥५२॥

जैसे औषध चूकता अनुपान। प्राण जाय न लगता क्षण॥

तैसे माया कौटाल्य गुणे। कृत पुण्य नाशे॥५३॥

अपत्यासि न चुके रोग। माइका न चुके दुर्गति भोग॥

हे व्याख्यान जाणोनि वेगे। त्यजावे कपट॥५४॥

माया त्यजित्याविण कदाकाळी। न सुट संसारदुःखाची साकळी॥

या कारणे संति सदा काळी। टाळिली माया॥५५॥

जयासि मोक्षाचे कारण। तरी त्यजावे माया कपट गुण॥

सर्व बोधाची जाण खुण। प्रमाण मानावी॥५६॥

जो साधन कार्यासि लंपट। तरि त्यजावे माया कपट॥
स्वर्ग मोक्षासि जावया वाट। अन्य गोष्ट नाही की॥५७॥

ऐसे बोलिले केवळज्ञानि। हे वचन धरुनि दृढ मनि॥
निःकपट असावे स्वस्त सदनि। निरंतर॥५८॥

इति श्री मायाकपटकषाय निरूपणन्नाम त्रयोदशोध्यायः॥ १३॥

मंगळं माहा॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥

* * *

चतुर्दश अध्याय

॥ श्री कुंतुनाथाय नमः ॥

हे माया कपट ऐकोन। हर्षेदुल्लिति अनन्द मन ॥
 कर जोडोनि श्रोते जन। पुन्हा पूसते जाहाले ॥१॥
 दाखउनि मायाकपट गुण। पावन केले स्वामी आम्हा कारण ॥
 बुडता काडिले सागरातून। जाहालो सनाथ ॥२॥
 आता लोभ कषाय महा दुष्ट। ऐसे बोलताति संत स्पष्ट ॥
 काय दुर्गुण ते करावे प्रगट। श्री गुरुराया ॥३॥
 तव श्री गुरु कृपा पाळुन। बोले मधुर प्रिय वचन ॥
 ऐका स्वस्त करूनिया मन। सार्थ करा आपुले ॥४॥

श्लोक ।

य दुर्गाटविमटंति विकटं क्रामंति देशांतरं।
 गाहंते गहनं समुद्रमथनं क्लेषांकृषेः कूर्वते ॥
 सेवंते कृपणं पतिं गजघटा संघटु दुःसंचरन्।
 सर्पती प्रथनं धनांधितधियः स्तङ्गेभविस्फूर्जितं ॥५७॥

टीका ॥

हा लोभ कषाय माहाकष्ट। मारी कर्मचक्राचे चपेटे ॥
 अनादि संतान हान सुटे। साधुवाचोनि कोण ॥५॥
 मुंगीमात्रादीक जंतुसी। लोभ न सुटेचि पापाराशी ॥
 भोगवि दुर्धर पापराशी। जन्मवारासी पाहो ॥६॥
 हृदइ प्रवेशता लोभ लुब्ध। नेत्र असता करवि अंध ॥
 हिंडवि घोरारण्य बंध। स्वार्थाकारणे ॥७॥
 द्रव्य असलिया आरण्यात। जाता प्रत्यक्ष होय अपुला घात ॥
 प्रवेश करु जाय तयात। नेणे आशा जिवाचि ॥८॥
 हिंडवि जैसा श्वानापरि। फिरवी जैसा नानापरि ॥
 निचाघरी करवी चाकरी। अर्थासाठी ॥९॥

महाविषम समुद्र गहन। जाय तेथे द्रव्य आशा करून॥
 महाक्लेश भोगूनि धन। साधन करि लोभी॥१०॥

लोभ महा अयासाचे मूळ। नीच आरंभ करवी सकळ॥
 लोभासमान अन्य खळ। नाही नाही त्रीजगी॥११॥

सर्व दुःखासि कारण लोभ। अहीर्णिसी इछी लाभ॥
 क्षणोक्षणी उठवी क्षोभ। हृदय कळी॥१२॥

कृपण रायाचा करवि शेवक। निरंतर करवि अर्थ धाक॥
 लाभ विवीध दुःखदायक। अंतर शोक न तुटे॥१३॥

अशक्य मदगजाची दाटणी। प्रवेश न करी तेथे कोणी॥
 लोभ संचरता अंतःकर्णी। जाय निप्रांत॥१४॥

धरिता अर्थाची लालुची। आशा न पाहे जिवित्वाची॥
 चिंता न करी अपपराची। हागवि अर्थ॥१५॥

महामत्तगजाची दाटणी। प्रवेश न होय कापे धरणी॥
 अर्थ इळूनि अंतकर्णी। महारण्य प्रवेशे॥१६॥

महा शैन्याचे उटति भार। शस्त्र घाइ पडति शूर॥
 तेथे न भीय लोभी नर। होये चूर द्रव्यार्थ॥१७॥

लोभी न धरी देहाची आशा। अर्थासाठी पड फाशा॥
 व्यथा वाडवी दुगशा। नाश होती प्राण॥१८॥

अनेक उपाये त्यजावा लोभ। तेणे लोपूनि जाय सर्व क्षोभ॥
 प्राप होय मोक्ष लाभ। त्वरीतचि काळी॥१९॥

श्लोक॥

मुलं मोहद्गुमस्य सुकृताभोरासंकुंभोद्गवा।
 क्रोधाग्नी तरणीप्रतापतरणी उच्छादने तोयदा॥
 क्रीडासद्यकलेर्विवकशशिनः स्वर्भानुरापन्नदी।
 सिंधुः कीर्तिलतकलापकलभो लोभः पराभूयतां॥५८॥

टीका॥

लोभ सर्व दुःखाचे मुळ। यउनि झटती बाधा सकळ॥

यालागी करावे नीमूळ। सुखाभिळासी॥२०॥

मोहद्वामासी समूळ अधार। लोभ धरातळ सुंदर॥

विवीध मोहिनीचे अंकुर। उटति ते ठाया॥२१॥

जरी असो सुकृत अंबुराशी। लोभ अगस्ती क्षणात शोषी॥

लोभासमान पापराशी। अन्य नाही दुजा॥२२॥

जैसे क्रोधाश्रीस सर्पण बळकट। मीळता कोरे खैराची काणे॥

वरीवरि शिंचीता घृत उत्कृष्ट। प्रबळ होय अशी॥२३॥

तैसी क्रोधाश्रीसी अद्वृ(?)ति पूर्ण। लोभ कषायवन सर्पण॥

जव जव वाढे वासना तृण। न त(तृ)स होय॥२४॥

प्रताप सूर्याची बहुत कीर्ण। लोभ मेघडंबर पाडी अवर्ण॥

लोपुनि जाय अंतकर्ण। पडे आंधार॥२५॥

लोभ कलहाचे क्रीडामंदिर। स्वइछा ख(खे)ळति नाना वीकार॥

या कारणे त्यजावे सत्वर। साधुजनानि॥२६॥

विवेक शशी प्रकाश पूर्ण। शोभति विवीध शांत कळा कीर्ण॥

लोभराहु पाडी अवर्ण। क्षण लागता॥२७॥

लोपुनि टाकी विवेक सगुण। उटवि नाना प्रकारचे दुर्गुण॥

सर्व जीववधाचे कारण। लोभाविण नाही॥२८॥

अपत्य महानदीसि साटवण। लोभ सिंधूवाचुनि दूसरा कोण॥

नाही शोधिताहे त्रिभूवन। लोभावितरिक्त॥२९॥

निरंतर वाहाती नदीचे पूर। काय तृप्त होय तो सागर॥

तैसा लोभसागरा दुःखनीर। न तृप्त होय॥३०॥

कीर्तिलताचा विस्तार सकळ। लोभ बाळ शुंडाल करी निरुळ॥

स्वछेंदे अपकीर्ति खेळे। तरावयासी॥३१॥

लोभ अज्ञान विषम अजगर। गिळीता त्रैलोक्य अर्थहीन पुरे॥
की सागरासी सकळ नीर। तयापरी लोभ॥३२॥

लोभ दुःखाचे आगर। नाना विपत्तिचा सागर॥

विवीध उपाय युक्ती चतुर। करु नित्य जावा॥३३॥

लोभ त्यजिल्याविना सौख्य येक। न मिळे केलिया उपाय अनेक॥

या कारणे करुनि विवेक। त्यजावा लोभ॥३४॥

जाळसा सौधाचा अग्र सकळ। तैसा जाणावा हा उपदेश॥

यावाचूनि न तुटे पाश। संसारदुःखाचा॥३५॥

लोभ त्यजिता लाभे परमार्थ। साधूनि येति सकळ अर्थ॥

हा सारांश तात्पर्यार्थ। त्यजावा लोभ॥३६॥

श्लोक ।

निःशेषधर्मवनदाहविजृभमाणैः।

दुःखौघभस्मनि विर्दर्पकीर्तिधूमेः॥

वाढंधनेंधनसमागमदीप्यमाने।

लोभांनले शलभतां लभते गुणौघः॥५९॥

टीका ।

सकळ धर्माचे आराम। नाना सदुणी विराजे स्तोम॥

स्वर्गादि मोक्षफळ अनुपम। भव्यजना देतसे॥३७॥

अता येकेक धर्माचे वर्णन। न वर्णवे सहस्र जिव्हे करून॥

मा कोण वर्णि येक जिव्हेन। कवि धरातळी ३८॥

जिनेंद्र बोलिले दिव्य वाणी। धर्म सांगीतले दशलक्षणी॥

ऐकोनि तरले कित्तेक प्राणी। अगणीत भावीक॥३९॥

उत्तम क्षमादी मार्दव। विवीध सौख्यदायक अर्जव॥

तैसाचि सत्य महापर्व। उत्तमोत्तम॥४०॥

सौच संयम अणी तप। त्याग अकिंचन्याही माप॥

सहजी स्मरता हरती पाप। यया धर्मासी॥४१॥

ब्रह्मचार्य धर्मरत्नखाणी। उपमा देता न य दिनमणी॥
 प्राप्त होता मोक्षमणी। ब्रह्मचर्या धर्मे॥४२॥

हे धर्म जाणावे दशलक्षण। पुराणी पाहावे याचे विस्तीर्ण॥
 स्वभावे होता याचे स्मरण। महाविघ्ने पळती॥४३॥

या दशविध धर्माचे वन निर्मळ। दहन करि लोभ दावान्नळ॥
 मग नाना सौख्याचि पुष्टेफळ। कैसेनि राहाती तेथे॥४४॥

धर्मदहनाचे वनात। लोभ भस्म रुपी भासत॥
 क्रोध गार्धभ लोळत। तया ठायासी॥४५॥

विवीध दुःखाच्या दीसती राशी। स्वइछा लोळावया राषभासी॥
 ठाव वीस्तीर्ण पापराशी। लोभ दीशो जाणा॥४६॥

अपकिर्तिचा उठे धूम। जगभरित व्यापे व्योम॥
 ज्ञानन(ने)त्रासि पाडि भ्रम। विश्राम कैचा तेथे॥४७॥

धनसंचय ईछा इंधन। अग्रीस जैसे न पुरे शुष्क तृण॥
 तदुपरि लोभी नराचे मन। धनकांक्षा न तृप्त॥४८॥

लोभ दावानळाचे ज्वाळ। दहन होती सदुण सकळ॥
 सदा वसे पापधूळ। तया ठायासि॥४९॥

पाहोनिया दिपाचा रंग। प्रत्यक्ष दहन होय पतंग॥
 तैसा लोभाम्बीचा स्पर्शता अंतरंग। दहती गुण॥५०॥

उपमातीत गुण येकेक। असंख्यात गुणिता न पूरे लोक॥
 स्वर्गापवर्ग फळदायक। केवळज्ञानादि॥५१॥

ऐसे अनुपम्य गुण उतुंग। लोभासंगे होती पतंग॥
 अर्थ ध्याने होती भंग। गुण संग देखा॥५२॥

ला(लो)भ काय न करी अनर्थ। हे शोधूनी पाहवे अंतरात॥
 जरि साधने परमार्थ। तरी त्यजावा लोभ॥५३॥

श्लोक ।।

जातः कल्पतरुः पुरः सुरगवे तेषां प्रतिष्ठां गृहं।
चिंतारत्नमुपास्थितं करतले प्राप्तो निधि॒ संन्निधौ॥
विश्वं वश्यमवश्य सुलभाः स्वर्गापवर्गश्रयो।
ये संतोषमशेषदहनं हंसां बुधं बिभ्रते॥६०॥

टिका ।।

लोभ त्यजिल्यावाचूनी जिवास। कदापि न होय संतोष॥

या कारणे बुद्ध जनी अशेष। वर्जिता लोभ॥५४॥

विवीध उपाय सज्जन पुरुषे। लोभ त्यजोनि संतोष॥

सर्व दोशाचा होय नाश। यका क्षणात॥५५॥

सकळ दोषसमुदाय दावान्नळ। पेटला लोभ कषाय वात प्रबळ॥

तो विझ्वावया महा मेघ जळ। संतोषाविण नाही॥५६॥

संतोष असावे सर्व काळ। चित्त होउ नेदावे विकळ॥

तेणे प्राप्त होति वस्तु सकळ। सहज स्वभावे॥५७॥

हृदय संतोष धरिती जे नर। तयापुढे राहाति कल्पतरुवर॥

जे इछीतार्थ पदार्थ सार। पुरति स्वभावे॥५८॥

सहजी आसता समाधान। बळे प्रवेशे कामधेनु सदन॥

मग का इछावे अन्य धन। हेचि ध्यान मुख्य॥५९॥

संतोष सर्व सुखाचि खाणी। करतळीचा राहे चिंतामणी॥

अशोक तरु तया अंगणी। तिष्ठति सदा॥६०॥

संतोष परम सुख समाधी। समीप वसति नवनीधी॥

दरिद्र न दिसे स्वप्नीही कधी। संतोष धरता॥६१॥

मनि धरीताची संतोष। स्वभावे होय विश्व वश्य॥

या कारणे त्यजावे अशेष। लोभ कषाय॥६२॥

सुलभ होय स्वर्गापवर्ग। तुठोनि जाति घोरोपसर्ग॥

न करिता अयास मुक्तिमार्ग। प्राप्त होय संतोष॥६३॥

अनेक ऐश्वर्याचा योग। प्राप्त होय विवीध भोग॥
स्वभावे हरति सर्व रोग। संतोष गुणे॥६४॥

चित्त होय समाधान। वृद्धी होय सहज ज्ञान॥
दलन होय तम अज्ञान। अपुल्या स्वभावे॥६५॥

विवीध युक्ति करुनि मन। राखावे सदा समाधान॥
साध्य होति सकळ साधन। पाहा गुण संतोष॥६६॥

सकळ साधनाचे हेचि सार। जप तप अनुष्ठानासि अधार॥
संतोष चित्त राहे स्थिर। तोची थोर उपाय॥६७॥

संतोषे होय चित्त शुद्ध। ऐसे बोलिले अनादि बुध॥
याचे उपाये जाहाले सिद्ध। अन्य बोध नाही॥६८॥

या कारणे त्यजावा लोभ। संतोषे होय सहजचि लाभ॥
सकळ गुणाचे मंदिर शोभे। संतोष गुण॥६९॥

निर्लोभ बोधाचि जाली सिमा। तथा गुणासि नाही उपमा॥
प्राप्त होय मुक्तीरमा। निष्काम होता॥७०॥

इति श्री लोभकषायनिरूपणं नाम चतुर्दशोध्यायः॥
मंगलं महा॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥

* * *

पंचदश अध्याय

॥ श्री अरनाथाय नमः ॥

पुन्हा नमूनि गुरुचरन। श्रोती पुसिले कर जोडुन॥
स्वामी कृतार्थ जालो ऐकोन। च्यारी (क)षाये॥१॥
आता दुर्जन हे माह(१)खळ। ऐसे बोलती शास्त्र सकल॥
हे सांगावे आम्हासि निर्मळ। कृपासागरा॥२॥
कृपा उपजोनि अंतरात। गुरु बोले वचनामृत॥
म्हने ऐका स्वस्त करुनि चीत। जिनवचन सुधा॥३॥
दुर्जनत्व टाळावें त्वरित। नातरि होइल आपला घात॥
ऐका सांगतो दृष्टांत। हे त्याहूनि उत्तम॥४॥

श्लोक ।

वरं क्षिसं पानी कुपित फानीनो वक्र कुहरे।
वरं झांपापातो ज्वलनदल कुंडोविरचितः ॥
वरप्रासः प्रांतमः पदि जठरार्विनिहितो।
नजन्पदैर्जन्यं दविपदां सप्रविदुषा ॥६१॥

टिका ।

जरि कुपित सर्पाचे मुखात। अज्ञानपणे घातला हात॥
तरि मृत्यु न चुके कदा त्वरित। परि हेही उत्तम ॥५॥
परि नको ते दुर्ज(न)गुण। जन्मोजन्मी दुःख दारुण ॥
सर्पदंश येकदा मरण। होय तत्रापी ॥६॥
दुर्जनत्वापेक्षा अती उत्तम। प्रदिस अग्नीकुंड विषम ॥
त्यामाजी उटी(डी) टाकावी प्रेम। नको दुर्गुणापरी ते ॥७॥
अग्नी क्षणमात्र करी दहन। भवभवी जाळी गुण दुर्जन ॥
याकारणे वर्जवे भल्या पुरुषान। दुर्जनत्व शीघ्र ॥८॥
झडकरी उदरामाजी सबळ। घालूनि घेतला जरि बळे ॥
तेही उत्तम येके वेळे। दुर्गुणापेक्षा ॥९॥

येकदा होइल ते मरण। भवभवांतरि हरवी प्राण॥
 नर्कादि दुःख अति दारुण। होती दुर्जनत्वे॥१०॥
 हे अवघेचि बरे येकवेळ। परि वायीट दुर्जनत्व खळ॥
 दुर्जनत्व सर्व दुःखासी मुळ। हे टाळावे आधी॥११॥

सकळ विपत्तिसि मंदिर। विवीध दुःखाचा सागर॥
 अनंत क्लेशाचे अंकुर। लहरा उटती॥१२॥

घालावया सर्पमुखी हात। नातरि करावा गिरिपात॥
 परि नको दुर्जनत्व घात। जन्म जन्मांतरी॥१३॥

उडी घालावी अग्नीमाजी। तीव्र शस्त्र घालावे काळजी॥
 सर्व अपदासी व्हावे राजी। परि ते नको॥१४॥

विवीध उपाय विद्वज्जने। त्याजिला असे दुर्जन गूण॥
 चित्त करूनि समाधान। बैसले स्वस्त॥१५॥

श्लोक॥

सौजन्य मवविद घाति यश स्वयं च।
 स्वश्रेयसं च विभवं च भवक्षयं च॥
 दौर्जन्यमावहसेयत्कुमते तदर्थ।
 धन्यं दवंदि शति तज्जलसेकसाध्यं॥६२॥

टिका॥

दुर्जनत्व गुण टाकावे सकळ। धरावे सज्जनत्व निर्मळ॥
 स्वभावेचि जाय पापमळ। निर्मळ होय॥६३॥

सौजन्य येषाचे संचय। सर्व इछितार्थ सिधि होय॥
 दलन होति सर्व अपाय। उपाय अन्य नाही॥६४॥

सौजन्य सदुणाचे मंदिर। मीत्र होती सुरासूर॥
 मग काय न होय इतर। सौजन्य गुणे॥६५॥

कीर्ति व्यापे त्रिजगभरित। अपकीर्ति सोडोनि जाय त्वरित॥
 लक्ष्मी सांग काम करित। तयाचे मंदिरी॥६६॥

स्वर्गादि सुखाचे वैभव। प्राप्त होती आपुले स्वभाव॥
 सजनत्व धरिता अंतर्भाव। दुर्भाव न राहे॥२०॥

धरिता सौजन्यविचार। सर्व जगा होय प्रियकर॥
 रावरंकादिक हो सार। प्रिय करिती॥२१॥

अनंतानंत भवसागर। आदि अंत नाही पार॥
 अगणीत दुःख निरंतर। भोगवी जीवासी॥२२॥

लक्ष चौच्याशीचे फेर। आनंत कोटी येरझार॥
 ह(दु)स्तर विषाब्धी घोराघोर। याचा पार न कळे॥२३॥

यया दुःखाब्धीचा क्षय कारका। इतर नाही आणिका॥
 सहजी स्वभाव हरउनि शोका। पुण्यपाक करी॥२४॥

अंतरि धरिता सौजन्य गुण। भवदुःख होव्य विदारण॥
 सर्व सुखाचे कारण। सजनत्व पाहे॥२५॥

सौजन्य उपजवी सुमती। स्वभावेचि नासे कुमती॥
 अलस लाभ होय प्राप्ती। सजन गुणे॥२६॥

कोणे येके कारणे सुद्ध मन। करावे अनेक उपाय करून॥
 जेणे निरूपी लागे ध्यान। तेचि साधन करी॥२७॥

विवीध धान्याचे अंकुर। वध(र्ध)ती वर्षती मेघ नीर॥
 तीव्र पेटता वैश्वा(न)र। दहन होती सर्व॥२८॥

तैसे वर्षता सौजन्य शांत नीर। वर्धती सद्गुण सकळ अळंकार॥
 पेटतां दौर्जन्य वैश्वानर। भस्म होती सद्गुण॥२९॥

सर्व शुभोदयासि कारण। अहो ऐका सज्जनत्व गुण॥
 हे दिव्य वाक्य प्रमाण। मानावे सर्व॥३०॥

श्लोक॥

वरं विभववंद्यता सुजनभावभजा नृणां।
 मसाधुचरिता न पुनर्सर्जिताः संपदः॥
 कृष्ट्वमपेशोभते सहजमायतौसौंदरं।
 विपाकविरसानतुखयदुःसत्र भवास्थूलता॥६३॥

टिका॥

स्वल्पकाळे भोगूनि कष्ट। भवांतरि होय जगा श्रेष्ठ॥

विश्वजनासि करि तुष्ट। तो महापुरुष॥३२॥

दुर्जनत्व धरूनि शरिरी। वर्ततसे जो संसारी॥

तो जाणावा दुराचारी। असो धनवान॥३३॥

धनाढ्य होउनिया दुर्गुण। न टाकी कदा अविचारपण॥

त्यापेक्षा उत्तम मरण। परि वाचणे नको॥३४॥

सम्यक्त्वयुक्त होउनि मरण। ते जाणा सुखासि कारण॥

परि धनवंत होउनि वाचणे। नको दुर्जनत्व॥३५॥

दुर्जनत्व उपार्जुनि धन। जरि जाला कुबेरासमान॥

तरि तो नर जाणावा पुण्यहीन। राज्य मान असोका॥३६॥

द्रव्यहीन जाला जरी सज्जन। तरि तो दिसे शोभायमान॥

परि न शोभतो दुर्जन। असो धनपती॥३७॥

होउनि पुण्यविपाकाविरहित। प्राचिन्न कर्म भोगवी संचित॥

पुढे दुःखासि नाही अंत। दुर्जनपणे॥३८॥

नको नको रे थोरपण। असलीया दुष्ट दुर्जन गुण॥

बरवे तयाहूनि लाहानपण। कष्ट कोन भोगी॥३९॥

प्राचित्त कर्म जाला वरिष्ठ। सौख्य भोगी सर्वा श्रेष्ठ॥

विश्वामूर्खी जाला नष्ट। दुर्जन गुणे॥४०॥

होउनि अशूभ कर्माचा उदय। धनधान्यादि करवी लय॥

सज्जनपणे वंद्य होय। सकळ जनासी॥४१॥

सुजनत्वे लाभे सुधर्म। दूर सोडोनिया जाय अधर्म॥

पुढे संचोनिया पुण्य कर्म। शीव शर्म भोगी॥४२॥

श्लोक॥

नाब्रूते परदूषणं परगुणं वक्त्याल्पमप्यन्वहं।

संतोष वहते परदूषुपरा बाधासु दते शुच॥

स्वश्लाघ्यं न करोति नोङ्गैतेनयं नौचित्यमुल्लंघयं।
त्यक्तोप्यप्रिथमक्षमानचरयत्येतश्चरित्रं सतां॥६९॥

टीका ॥

आता सुजनत्वाचे लक्षण। एका सांगतो याची खुण।।
जेणे शुद्ध होय अंतकर्ण। सर्व गूण वर्धती।।४३॥

न उच्चारी पराचे दोष। उत्तम गुणाचि येइ विशेष।।

अहो तोचि की महापुरुष। जाणा सज्जन।।४४॥

किंचीत न करी परदूषण। मुखे उच्चारी उत्तम गूण।।
दयेने द्रवे अंतःकर्ण। अहिर्णीसी।।४५॥

परापवाद स्वल्पमात्र। काढी कदा पुण्यपात्र।।

अत्र परत्री जगमित्र। तो पवित्र सज्जन।।४६॥

प्रत्यक्षी पाहिला जरी दुर्गुण। यत्ने करि तयासि आवर्ण।।
उच्चार न करी गेलिया प्राण। तो पुण्यभूतरि।।४७॥

पाहोनि अन्य जनाचे ऐश्वर्य। संतोष मानी जगदाश्चर्य।।

तो जाणावा सज्जन वीर्य। जगा प्रीय तोचि की।।४८॥

स्वल्प सदुण आसलिया पराचे। तरी आखंड उच्चारी वाचे।।
ना मन दुर्गुणाचे। कदाकाळी सज्जन।।४९॥

पाहोनि पराचा मोहत्साव। अंतरि उपजे संतोष भाव।।

ऐसा सज्जनाचा स्वभाव। ऐका गुणी जन।।५०॥

पाहोनि अन्य जनाचा खेद। अंतरी अनुकंपा हाय सहद।।
कवळूनि निवारी खेद। तो पुण्य पुरुष।।५१॥

वाढवी आपुले महिमान। अन्य जनाचा वर्धवी मान।।

सहजी होय पुज्यमान। त्रिजगामाजी।।५२॥

करणी करुनिया आपण। वाढवी दुज्याचे महिमान।।
महा येषासि होय सदन। तो पुण्यपुरुष।।५३॥

करुनि झाकी परोपकार। दुज्याची महिमा वाढवी थोर।।

तोचि जाणावा सज्जन नर। सर्वा थोर तोचि की।।५४॥

नय विनययुक्त निति। दृढ़ धरिया आपुले चित्ती॥

वर्ततसे तो सन्मती। अनुकंपा भावे॥ ५५॥

नुलंघे कदा योग्य चरित्र। होउनि सर्व जनासि मित्र॥

तोषवी इष्ट स्वजन गोत्र। तो पुण्यपात्र देखा॥ ५६॥

तत्रापी ऐकिले जरि दुर्वचन। तरि न होय क्षोभायमान॥

सदा स्वस्त करुनि मन। समाधान राहे तो॥ ५७॥

कोणे येके कारणे कोप। न करि कदा क्षमारूप॥

शांतभावे लोपउनि ताप। स्वस्तनू पराहे॥ ५८॥

हे संचिताच चरित्र। ऐकता होती कर्ण पवित्र॥

विवीध पुण्य साचे विचित्र। शुद्ध क्षेत्र तेचि की॥ ५९॥

जरि असे शुद्ध लक्षण। तेचि जाणावे संत सज्जन॥

धन्य धन्य तो नर निधान। यया त्रिजगात॥ ६०॥

इति श्री सौजन्यगुण वर्णनं नाम पंचदशोध्यायः॥ १५॥

छ॥ श्री॥ छ॥ मंगल माहा॥ मंगल॥ छ॥

षोडश अध्याय

॥ श्री महतिय नमः ॥

हे ऐकोनि सौजन्य गुण । श्रोते होउनि समाधान ॥
अग्री उभे कर जोडोन । स्वानंद भावे ॥१॥

बुडता भवसागरी यथा । कृपेने तारिले गुरुराया ॥
पवित्र करुनि सोडिली काया । अम्हा सर्वाते ॥२॥

आता सांगावे पुढे उपाय । हा संसारदुःख तुटोनि जाय ॥
जेणे केवळज्ञान प्राप्त होये । तोचि उपाय सांगा जी ॥३॥

मुनि म्हणे ऐका येकचित् । हे जिनवाक्य दिव्यामृत ॥
जेणे तुटोनि जाय श्रांत । तेचि निति ऐकावी ॥४॥

करावा गुणीजनाचा संग । तेणे शुद्ध होय अंतर ॥
भावे पातके होती भंग । सत्संगतीने ॥५॥

श्लोक ॥

धर्म द्वास्तदयो शतश्रुत नव्यो वृतं तत्रमतः पुमान् ।
काव्यं निःप्रतिभः स्तपः समदयाशून्योल्पमेदश्रुतं ॥
यस्त्वालोकमलोचनश्चलमना ध्यानं च वांछत्यसौ ।
यः संग गुणि विमुच्विमतिः कल्याणमाकांक्षती ॥६५॥

टिका ॥

कोणी येक नर बुद्धिहीन । स्वइछा आचरे दुर्मन ॥
गुणिजनाचा संग सोडून । दुर्ध्यान वनी हिंडे ॥६॥

दुर्लभ सापडला नरदेह । मूढ गुणी संग न इंछी पाहे ॥
बळे दुर्गतीस होत आहे । बळकट भाजन ॥७॥

गुणिसंग वर्जुनि दुर्गुण । दुर्मती इछीतसे कल्याण ॥
सहजी दुर्गतीस कारण । अपोआप होय ॥८॥

अंतरी नाही दया शर्म । मनि इछी विवीध धर्म ॥
अकस्मात येउनि अधर्म । प्राप्त होय स्वभावे ॥९॥

सदा विस्मृती होय चित्त। मनामाजी ब्रतं इछित॥
प्रमाद दोषे होय भ्रांत। चलवी ब्रतासी॥१०॥

मुळीच असे सतीहीन। काव्य कविता इछी मन॥
तैसा गुणीसंग सोडून। पुण्य इछिती॥११॥

क्रोधादिक पायासि नाही शम। सर्व इंद्रियात नाही दम॥

तप इछीतसे अनुपम। मतीमंद तो॥१२॥

मती नाही स्वल्पमात्र। पढावया इछी सकळ शास्त्र॥
यापरि सोडुनि सदुण पात्र। इछी परत्र सौख्य॥१३॥

लोचन नाही गर्भाध। वस्तु अवलोकन पाहे विवीध॥

तेण अधिक होय खेद। जिनबोध न होये॥१४॥

सदा मन असे चंचळ। उठति विकल्प कळूळ माळ॥
आणी ध्यान इछीतसे निर्मळ। ऐसा खळ ऐका॥१५॥

ही ऐसी असक्य अनुष्टाने। कदाकाळी न होती साधने॥

तैसीच गुणी संगा वाचून। साधने न होती॥१६॥

यालागी संत साधुजन। क्षण न राहाती गुणिसंगावाचून॥
गुणि संगी समाधान मन। निरंतर राहाती॥१७॥

गुणिसंगासि करावा यत्न। त्यजावा दुर्जन संग प्रयत्ने॥

जेणे लाभे सम्यक्त्वरत्न। तोचि यत्न करावा॥१८॥

ऐका सकळ धान्याचे सार। असावे गुणी संगी निरंतर॥
प्राप्त होय मोक्षनगर। अखंड सौख्य॥१९॥

श्लोक॥

हरति कुमति भीते मोहं करोति विवेकतां।
वितराति रती सूते नीतं तनोति विनीततां॥
प्रथयति यशे दत्ते धर्मव्यापाहति दुर्गती।
जनयति नृणां किन्नांभिष्ट गुणोत्तम संगमः॥६६॥

टिका॥

करिता गुणोत्तमाचा संगम। हरोनि जाय बुद्धीश्रम॥
प्राप्त होती गुण उत्तम। संगतीने तयाचे॥२०॥

ग्राम थिल्हरीचे उंदक। स्पर्श न करिती उत्तम लोक॥
गंगाजळी मिळता निक। पवित्र होय सर्व॥२१॥

तैसा कोणी येक गुणहीन अपात्र। गुणिजनसंगे होय पवित्र॥
सकळा वंद्य होय सुपात्र। सर्व जगामाजी॥२२॥

मोहांधकाराचा होय नाश। हरोनि जाय अज्ञानक्लेश।
सज्जानसूर्य होय प्रकाश। सहज स्वभावे॥२३॥

गुणिसंगी उपजे विवेक। हरोनि जाती संताप शोक॥
नमस्कारिती सर्व लोक। तया संगतीने॥२४॥

निजरूपी होय रती। नाश होउनि जाय कुमती॥
सद्गुणी अधिक वाढे प्रिती। गुणि संगतीने॥२५॥

उत्पन्न होय शुद्ध मती। सर्व संक्लेशाची तुटे संगती॥
हृदई क्षीर होय समती। गुणी संग प्रतापे॥२६॥

सदा उपजे विनय गुण। नम्रता होय अंतकर्ण॥
न्याय निति अवघे प्रमाण। घडोनि येती॥२७॥

कीर्ति व्यापे त्रिजगभरीत। अपकीर्ति दलन होय त्वरित॥
संग इछीती सज्जन समस्त। गुणी संग प्रभाव॥२८॥

प्राप्त होती सकळ धर्म। नाश होउनि जाय अधर्म॥
गुणिसंगे होय पुण्य शर्म। त्रिजगामाजी॥२९॥

प्रितिने शेविता गुणिसंगाप्रती। शीघ्र दलन होय दुर्मती॥
अवचिता लाभे शाभ गती। प्रभाव संगाचा॥३०॥

गुणोत्तमाचे संग महिमाने। साध्य होती सकळ साधने॥
मंत्रतंत्रादि विधिविधाने। अवघे साधिती॥३१॥

गुणिजन संगे मानवासी। संचय होती पुण्याच्या राशी॥
मार्ग होय मोक्षसुखासी। मग काय न होय॥३२॥

तुटोनि जाय अवधी चीता। लाभ होय ध्यान यकाग्रता॥
जाण सर्व सुखासि मुख्यता। संगे गुणिजनाचे॥३३॥
पुरउनि यती मनोरथ। अभीष्ट सिद्धी सकळ पदार्थ॥
गुणिसंगे लाभे परमार्थ। मग काय न होय॥३४॥

श्लोक ।।

लब्धं बुद्धिकलापमापदमपाकर्तुं विहर्तुं पथे।
प्राकिर्तिमासाधुतां विधिवतां धर्मं समासेवितं॥
रोदुं पापविपाकमाकलयुतं स्वर्गापि गंश्रयं।
चित्वं चित्तसमेहसे गुणवातां संगतदगेकरु॥६७॥

टीका ।।

गुणीजनसंगावाचूनि अन्यथा। शुभोदय न मिळे सर्वथा॥
मग (स)दुणप्रासिची कथा। स्वप्नी वार्ता दिसेना॥३५॥
या कारणे होउनि निसं(ग)। करावा गुणी जनाचा संग॥
विशुद्धि होय अंतरंग। होती भंग पातकें॥३६॥
मना इछीसी जरि दुबुद्धि। कळा कुशळताना विधी॥
प्राप्त व्हावी जरि सकळ समृथी। तरि साधी हेचि हो॥३७॥
जरि वाढीसी सकळ संपदा। नासूनि जाय सर्व आपदा॥
लक्ष असे जरि परमपदा। संग धरि गुणिचा॥३८॥
आरे इछीसी जरि सन्मार्ग। विदारण होवे घोरोपसर्ग॥
प्राप्त व्हावे स्वर्गापवर्ग। तरी करी ऐसे॥३९॥
जरि वाढीसी येशकीर्ति। प्रख्यात नाम गुणगण भर्ती॥
प्रसिद्ध रूप दिव्य मूर्ति। इछीसी जरी॥४०॥
नासूनि टाकावे दुर्जनत्व। इछीसी जरि सुजनत्व॥
प्राप्त व्हावे जरी परमतत्व। तरि ऐसे करी॥४१॥
उत्तम धर्माचा असे अभिळाष। दोषराशीचा व्हावा नाश॥
निरंतर इछीसी जरी सुजनत्व। तरि ऐसे करी का॥४२॥

पापकर्माचा व्हावा निरोध। प्राप्त व्हावा उत्तम बोध॥
 इछिसी जरि उपयोग शुद्धध। तरि साधी सत्संग॥४३॥

स्वर्गापवर्गाचे वैभव। प्राप्त व्हावे अपुले स्वभाव॥

दरिद्र कुसंगाचे नाव। न राहे जवळी॥४४॥

अरेरे मना हेही कारण। जरी इंछीसी यया प्रमाण॥

तरी सद्गुणी जस घट्टण। करी नीत्यानीत्य॥४५॥

गुणी संगी हेही सकळ। घडो नयेती अवघी फळे॥

सहजी जाउनी पापसळ। होय नीर्म(ळ) आंतर॥४६॥

आंगीकरावे गुणी संग। पापकर्माचा होय भंग॥

सहजी शुद्ध आंतरंग। गुणी संगी होय॥४७॥

हा जाणे न तात्पर्यार्थ। गुणी संगी करावा यथार्थ।

येणेची साध्य होय परमार्थ। सहज स्वभावे॥४८॥

श्लोक॥

हीमती महीसाभोजे चंडानीत्य दयांबुधी।
 द्वीरदलीदमारामक्षमा श्रृती वज्रती समीधति॥
 कुगत्यग्नौ कंदत्पनीतीलतासु यः॥६८॥

कीमभीलपती श्रीयः श्रीयःसनी सनीगर्गु संगमे॥४८॥

टिका॥

गुणहीनाचा करीता संग। पुढा कर्माचा होय भंग॥
 क्लेश खलंबळे अंतरंग। हीनसंगे करुनी॥४९॥

अवचीता झट्टी येउन पाप। कृत सुक्रताचा होय लोप॥

स्वभावेची होय संताप। गुणहीण संग॥५०॥

गुणहीनाचे संग करुन। नास होउन जाय समाधान॥

स्वभावे होय मानहीन। कुशचीत संग॥५१॥

जै मात्रा सेवीता रोगीयान। नंतर केले आपत्य भाजन॥

मग काय पुसावे सजीवन। जाये प्राण स्वभावे॥५२॥

माहा सामर्थ्य वीकसीत कमळ। हीम तुषार जै सैवाळ॥

तैस हीन संगी हृदयकमळ। वीकळ होय॥५३॥

इंद्रीयदमनाचे वनात। उपशेम तरु नाना शोभत॥

दुर्गुण संग गज उन्मत। टाकी उपडोनि॥५४॥

क्षम पर्वत महा बुतंग। सीघ्र करावया तयासी संग॥

वज्र गदा नीगुनी संग। आती तीव्र जाण॥५५॥

कुगुती माहा हुताशन। हीन संगी समीधा घृत शीचन॥

कदा न होय समाधान। दुर्गुण संगामी॥५६॥

आन्याय लतासी समीप। दुर्गुणी संग वीस्तीर्ण मंडप॥

तीनी लोपुन जग व्याप। दुर्गुण लता॥५७॥

ऐसा नीर्गुणीचा संगम। जाळुन टाकी गुणगण आराम॥

मग तेथे कैचा सौकी वीश्राम। तव्यालायासी॥५८॥

उदयबुद्धीची मेघडंबर। प्रशस्त व्यापुन गगन भर॥

उदलुन टाकी यकसर। दुर्गुण माहावात॥५९॥

याकारणे ज्ञानवंतान। कुसंग सोडुन द्यावा त्वरेन॥

तरीच होय समाधान। सजेन संगे॥६१॥

गुणीसंग धरावा बळकट। तरिच मोडे कुगतीची वाट॥

नीजरुपी होईल भेट। सजन संगे॥६२॥

द्यास आभीळास वैभवाचा। तरी संग त्यजावा दुर्जणाचा॥

आता प्रीयत्व गुणीजनाचा। करावा संग॥६३॥

भंगुन जाय कर्मचक्र। प्राप स्वर्धर्मचेक्र॥

स्वाभावे वंदी त्रीभुवन चक्र। प्रभाव संगाचा॥६४॥

ईती श्री सुक्तमुक्तावळी ग्रंथ गुरुसीशे संवाद॥

गुणीसंग नीरोपन नाम षोडशोध्यायः॥

छ॥ श्री॥ श्री॥ मंगल महा ॥ छ॥

* * *

सप्तदश अध्याय

॥ श्री नेमीनाथाय नमः ॥

बुडता आपार भवसागरात् । कृपेने तारिले स्वामी देउनि हात् ॥
सांगुनि सदुणसंगाची मात । तरिले स्वामी ॥१॥

आता पुढील सांगा विवेक । जेणे हृदयकमळ होय पाख ॥

चतुर्गुर्ती भ्रमणचक्र चुके । दुःख शोक न राहे ॥२॥

मुनि म्हणे ऐका विचार । जे निरोपिले आदि परमेश्वरे ॥

जेणे चुके चौच्यांसी फेरे । तेचि सांगतो ॥३॥

श्लोक ॥

आत्मानं कुपथेन निर्गमयीतुंथः शूकला खायते ।

खायते कृत्याकृत्यविवेकं जीवीतहतौ यः ॥

कृछ स पार्यते यः पुण्यं दुमषहूखंडनविधौ स्युर्जत्कवारायते ॥

तं लुसं वृतमुद्रमिंद्रियगणं जीत्वा शुभायद्वः ॥६९॥

टिका ॥

सहजि स्वरूपि लावावे मन । होति सर्व ईंद्रिय शक्तिहीन ॥

हेचि जाणावे ईंद्रियदमन । अन्य ध्यान नाही की ॥४॥

इंद्रियगण मत्त कुंजर । उपडोनि टाकीति पुण्य तरुवर ॥

मग कैसेनि राहे सारासार । विचारयुक्ति तेथे ॥५॥

जैसा दुष्ट अश्व महाखोडी । असक्य मार्गा नेउनि पाडि ॥

अजिंक कुपात घाली उडी । इछा मोडी बैसकाची ॥६॥

नर्का दुर्गतिकारणे । न्यावया दुष्ट वाजि इंद्रियेगण ॥

देखत देखता पाडी नेउन । विषयवनात ॥७॥

स्वविषयासि धावे गज । मन सर्वास साह्य होय सहज ॥

सौख्य दाखउनि दुर्मति काज । सहजचि होय ॥८॥

स्वइछा सोडितो मन । विषयवनि बैसे जाउन ।

नकर्दि दुःखासि सचगार । (सत्यंकार) धना देउनि घेइ बळेचि ॥९॥

कार्यकार्य विवेक संजीवन। नासावया कृष्ण सर्फासमान॥
इंद्रियगण महादुर्जन। क्रूर विषोरग॥१०॥

तोडावया पुण्य तरुवर। तीवृ वज्रकुठार॥

इंद्रियगणासम निसित हत्यार। नाही नाही अन्य॥११॥

विविध मुद्रा सधनाचा नाशक। इंद्रियगण महापावक॥

दह(न)करी अवघा विवेक। इंद्रिय अनळ॥१२॥

यालागी जीतावे इंद्रियगण। तरीच होति सकळ कारण॥

नातरि होती अपहरण। शुभ कारण अवघी॥१३॥

इंद्रिय जितीलीयावाचुन। न होय कदा समाधान॥

या कारणे महा साधुजन। जितेंद्रिय जाहले॥१४॥

इंद्रिय जितिताचि सकळ। शुद्ध होय हृदयकमळ॥

सर्वकाळ शुभमंगळ। होउनि येति सर्व॥१५॥

या कारणे ज्ञानवंताने। सदा जिंतुनि अपुले मन॥

निजरूपी होउनिया लिन। स्वस्त असावे॥१६॥

श्लोक।

प्रतिष्ठायं निष्ठां नयति नयनिष्ठां विघट्य।

त्यकृत्याश्वाश्वा दत्ते मतिमत पसे प्रेम तनुते।

विवेकत्सेक यदि विदलयते च विपदं॥

पदं तदोषाणां करणनिकरुंकुरवशं॥७०॥

टिका।

कोणी येक पुरुष रत वरिष्ठ। प्रतिष्ठा वाढवुनि जाहले श्रेष्ठ॥

जगा मान्य महा श्रेष्ठ। उत्कृष्ट पुण्य असो॥१७॥

इंद्रियासी क्षणेक होता वश्य। प्रतिष्ठा हरोनि साचे दोष॥

अपहास्य होउनि पुण्यनाश। स्वरितचि काळी॥१८॥

जगामाजी म्हणति हा दुष्ट। दुखरासि भोगवि कष्ट॥

इंद्रियगणासमान नष्ट। अन्य नाही प्रसिद्ध॥१९॥

जेणे नष्ट होउनि जाय मती। अवचिता यउनि विघ्ने झटति॥

शीच उपजति नयनिती। मत हस्ती इंद्रिय॥२०॥

विवेक उदयाचि वृद्धि। विवीध उत्साहाची रिद्धि॥
 जेणे साध्य सकळ सिद्धी। निधी नववीधी॥२१॥
 इंद्रिय उन्मत करी दारुण। करि सर्व विवेक विदारण॥
 प्रत्यक्ष करिती प्राण हरण। क्षण न लगता॥२२॥
 क्षणोक्षणी देतसे अपदा। क्लेश खेद उठवी सदा॥
 दहन करी सर्व संपदा। इंद्रिय दावान्नळ॥२३॥
 सर्व दोशासि महा सदन। अवघे कुकर्मासि निधान॥
 करावया पुण्यकर्माचे दलन। कारण इंद्रिय॥२४॥
 चित न राहे कदा स्थीर। सदा विषयवनामाजी फेरे॥
 विविध दुःखाचे अंकूर। निरंतर उटति॥२५॥
 जयासि सुखाचा अभीळास। तेणे इंद्रिय समोह करावा वश्य॥
 सहजी स्वभावे जाति दोश। भवनाशे होय॥२६॥
 मंत्र तंत्रादिक साधन। अथवा नानाविधि विधान॥
 इंद्रिय जीतीलीयावाचुन। न साध्य होती॥२७॥
 दानपूजादि होम हवन। ध्यान मौन्यादि अनुष्ठान॥
 जितिलीयावाचुनि इंद्रियगण। न फळा यति॥२८॥
 करावे इंद्रियाते अधिदमन। तरीच होति अवघी साधने॥
 फळा येति अवघी साधने। सहजी स्वभावे॥२९॥
 सहजी सुखाचा अनुभव। मनासि नित्यानित्य दावित जावे॥
 तरिच विषयसुखाचा अभाव। स्वभावेचि होय॥३०॥
 सारांश जाणा तात्पर्यार्थ। इंद्रिय जींतावी हा निश्चितार्थ॥
 तरी प्राप्त होय परमार्थ। मग अनर्थ काय॥३१॥

श्लोक ॥

दंता केनमगा रझ्यतु विधि प्रागल्य श्यमभ्यस्यतां॥
 |त्स्वर्तर्वमाश्रमश्रममुपादतां तपस्तष्यतां॥
 श्रेयःकंजनिकंजभंजनमहावातन्न चेंट्रिड्रियं ब्रातं।
 जेंतु भवैति भस्मनि हुतं जानीति सर्व तताः॥३२॥

टिका॥

कोणी येका प्रमत्त जनान। निरंतर धरीले जरी मौन्य॥
 तै सर्व इंद्रिय जायावाचुन। वृथा श्रम दिसे॥३२॥

अथवा सोङुनि बैसला घर। उपर्सा साहतसे दुर्धर॥
 इंद्रियजयावाचुनि सार। कष्ट पार दिसति॥३३॥

अहो कोणी येके कारण। जरी केले विवीध अनुष्ठान॥
 तरि न जिंतिता इंद्रियगण। दुःखकारण सर्वासि॥३४॥

विवीध अभ्यास साधन। अनेक प्रकार असन॥
 इंद्रियगण जिंतिलीया विण। वृथा कष्ट पाहे॥३५॥

घोर अरण्य करूनि वास। साधन साधीतसे सायास॥
 इंद्रिय जितिलीयाविण अशेष। बळे फास गळ्यासि॥३६॥

अथवा केला शास्त्राभ्यास। तर्कादि पढे रात्रंदिवस॥
 इंद्रिय जिंतिलियाविण कैसे प्राप्त होय बोध॥३७॥

दुर्धर केले तपाश्चरण। बाह्याभ्यंतर विधीप्रमाण॥
 नाही जितीली योंद्रियगण। दुःख दारूण होय त्या सकळे॥३८॥

ऐश्वर्य बिंधुजळ। कमळपत्रावरि देति डाळ॥
 इंद्रियगण वाहुटळ। करि नाश क्षणात॥३९॥

विवीध उत्साहाचा उल्हास। शोभे जैसा फुलला फळस॥
 इंद्रिय धुकरी नाश। क्षणामाजी॥४०॥

अप्रवृक्षाचा पुष्याभार। विनाश करी हिमतुशार॥
 तैसे इंद्रियगण समस्त कुंजर। सद्गुणभार नाशी॥४१॥

जितिले नाही इंद्रियब्रात। तरि व्यर्थचि हे श्रम समस्त॥
 भस्म होमाची जाली रित। न होति स्वकार्य॥४२॥

जैसे पाणी घुसळीता सायास। लोणी न लागे कदा हातास॥
 तैसे व्यर्थ अवघे आयास। निष्फळ जाणा॥४३॥

इंद्रिय जितावि हा अभिळाष। तोचि करावा नित्य अभ्याश॥
 सर्व कार्यसिद्धी तयास। स्वभावेचि होति॥४४॥

या कारणे साधुजन। जयवंत जाहले इंद्रिय जितुन॥
 सिद्ध जाहली सर्व साधने। सर्व लोक प्रसिद्ध॥४५॥

हे ऐकोनिया जिनवचन। इंद्रि जिंतावा ज्ञानवंताने॥
निजरूपि लाउनि मन। स्वस्त ध्यानि बैसावे॥४६॥

श्लोक ।।

धर्मध्वंसदुरेणभ्रमरसा वारिणमापत्यथा॥
लंकर्मिणशर्मनीर्मितकलापारेणमेकांततः॥
सर्वान्नीनमनात्मनि नमनं भूत्यंतीनमिष्टीयथा।
कामिनं कुमताध्वनिनमजयनक्षामक्षेमभाक्॥७२॥

टिका ।।

धर्म विध्वांसवया धुरंधर। मुख्य जाणावे इंद्रियप्रकार॥
यालागी वश्य करावे सत्वर। ज्ञानवंतानी॥४७॥

जंतुसि रक्षावया मेघजळ। ते अभ्र विदारी वात सकळ॥

तैसे इंद्रियगण खळ। धर्म निर्मुळ करीत॥४८॥

नातरी सुर्यासि अवरण। घाली जैसे अत्र(भ्र) परिपुर्ण॥
तैसे ज्ञानभानुसि इंद्रियगण। अवरण पाडी॥४९॥

इंद्रियासि वश्य होता क्षणेक। नासुनि जाय अवघा विवेक॥

हृदयकमळलतासि पडे शोक। तत्क्षणी॥५०॥

अग्निप्रताप जैसा जळान। हरिला न लागता यक क्षण॥
तदुपरि जाणा इंद्रियगण। नासति विवेक॥५१॥

परपरिणामासि कारण। तु मुख्य जाणा इंद्रियगुण॥

अहो जितिलियावाचुन। अत्मकार्य न होय॥५२॥

अपत्य पदासि मुख्य मार्ग। सोसावया नर्कादि घोरोपस्वर्ग॥
कारण जाणा इंद्रियवर्ग। जितावया लागी॥५३॥

दुःखदायक परमित्र। निरंतर भोगवी ईह परत्र॥

इंद्रियगणासम अपात्र। नाही नाही त्रिजगी॥५४॥

दुःखासी भीतसे कोण। सुख इछीतसे जरी मन॥

तरी इंद्रिय जीतावी त्वरेन। भंजन होय दुःख॥५५॥

जैसा घातक मित्र दाखवि हीत। सेवटी करी प्राणघात॥

तैसेचि जाणा इंद्रियब्रात। अत्मघात करी॥५६॥

अमेष लाउनिया गळास। जळी टाकुनि धारी मछास॥
 प्रत्यक्ष होय जीव नाश। हे न कळे तया॥५७॥

तैसे इछीता इंद्रियसुखासी। प्रत्यक्ष दुःख होय जिवासी॥
 अंति भोगणे दुःखरासी। हे न चुके कदा॥५८॥

जे अत्महितासि अकारण। मुख्य जाणा इंद्रिय गण॥
 ते वर्जवि शाहणपणे। बुधजनानी॥५९॥

येका इंद्रियासी पशु येक। वश्य होता जिवासि मुके॥
 मग पाचा इंद्रियानी कैसे चुके। प्राणघात॥६०॥

पाहा दृष्टि पाहता पतंग। भस्म जाहला दिपासंगे॥
 मग पंच विषय करतील भंग। हे आश्चीर्य काय॥६१॥

नाद विषयासि कुरंग। वश्य होता प्राणभंग॥
 नातरि नागसुरासि भुलला नाग। जाहला वियोग देहाते॥६२॥

येक स्पर्श विषयासि वश्य जाहला। पाहा प्रत्यक्ष गज बळी बंदी पडिला॥
 नीच संग कार्य करी वहीला। जाहला पराधीन॥६३॥

वश्य होउनि गंध विषयासी। भ्रमर पडीला पंकज फासी॥
 प्रत्यक्ष मुकला प्राणासी। जगप्रसीध॥६४॥

स्वइछा खेळे जळचर। रसनेंद्रियालागी पडे बाहीर॥
 जळाविण शोषुनि मरे। न मीळे नीर तया॥६५॥

येकेक विषयाची ऐसी परी। मग पाचा विषयास सापडला जरी॥
 शोधुनि पाहावे अंतरी। काय थोरी राहील॥६६॥

या कारणे विवीध उपाय। करुनि जितावे अवघे विषय॥
 नाहीतरी न चुकती अपाय। काही करुनि॥६७॥

हे जिनवचनामृत। दृढ धरुनिया मनात॥
 जिंतावे सकळ इंद्रियात। तरीच मुक्त होय॥६८॥

ईति श्री इंद्रियदमननिरूपण नाम सप्तदशोध्यायः॥१७॥

श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥ छ॥

* * *

अष्टादश अध्याय

॥ श्री वितरागाय नमः ॥

ऐकोनिया इंद्रियदमन । श्रोते होउनि समाधान ॥
 पुढे पुसावया कर जोडुन । उद्योक्त जाहले ॥१॥

विनये प्रार्थुनि श्रीगुरुसी । म्हणती बुडता तारीले या जिवासी ॥
 अता कृपा करूनि पुण्यराशी । सांगा उपाय येक ॥२॥

काय करावे ग्रहस्ताश्रमाने । कैसे जतन करावे हे धन ॥
 हे सांगावे कृपा करून । श्री गुरुराया ॥३॥

मुनि म्हणे ऐका जिनवचन । धन न राहे केली जतन ॥
 या कारणे करावे दान । सत्पात्रालागी ॥४॥

श्लोक ।।

निमंगळतिनी मगव नितरां निप्रेव विष्कंभते ।
 चैतन्यमंदिरे वपुष्यति मदं धुमं वदंतद्वता ॥
 चापल्यं चपलेव चुंबति दवं ज्वालेव तृष्णां नय –
 त्युळासं कुलटांगनेव कमला स्वैरं परिभ्राम्यति ॥७३॥

टिका ।।

दान करिता वर्धेधन । साध्य होती सकळ साधन ॥
 पात्रापात्र पारखुन । दानधर्म करावा ॥५॥

हा जाणावा ग्रहस्त मार्ग । येणेची लाभे स्वर्गापिवर्ग ॥
 दलन होति दुर्गापसर्ग । अन्य मार्ग नाहीच ॥६॥

लक्ष्मी न राहे कदा स्थीर । पुण्य सरताची होय दुर ॥
 यालागी करावा सत्वर । दयादान धर्म ॥७॥

वर्षाकाळी नदीचा पूर । भरोनि जाय दोनि तीर ॥
 शरत्काळी मागे सरे । तद्वत लक्ष्मी ॥८॥

निद्रा व्यापिता लोपे ज्ञान । निमिष्यात करी अचेतन ॥
 तैसे ऐश्वर्य जाय लोपुन । पुण्य सरलिया ॥९॥

तत्रापि लक्ष्मी असे घरि। भ्रांति पाडी नेत्रावरी॥
 भिक्षूक राहिला असे द्वारी। तरि नेत्रा दिसेना॥१०॥

याकारणे असावे सावध। दान करावे त्रिकर्ण शुद्ध॥
 होउन येकदा धनांध। पाहो जाइल धन॥११॥

जैसा मधुपान करवी भ्रांत। ऐश्वर्य मद करवि तदत्त॥
 मग पुण्य पुण्य सरता बैसे स्वस्त। दीन होउनि॥१२॥

या कारणे करावे दान सत्पात्री। तेणे पुण्य न सरे इह परत्री॥
 वश्य होय सर्व धात्री। सुपात्रदाने॥१३॥

जैसे धूर लागता डोळियासी। समीपची न दिसे तयासी॥
 तेचि परि होय धनांधासी। न दिसे पुढे॥१४॥

अकाशी चमके जैसी चपळा। तैसी चंचळ जाणा कमळा॥
 विलंब न करावा सत्पात्रा। ध्यावया दान॥१५॥

जैसी दावाशीची ज्वाळा। न तृप्ति त्रुण इंधन सकळा॥
 तैसी तृष्णा वाढवि कमळा। न तृप्त होय॥१६॥

जळ बुद्धा जैसा क्षणभंगुर। तैसीच लक्ष्मी अस्छीर॥
 यालागी असे तो बर। करावे दान॥१७॥

जैसी चपळ कुटिला सुंदरा। तेचि परी जाणा इंदिरा॥
 करावे सुपात्रि दान त्वरा। अस्छीर जाणोनि॥१८॥

नाही भरवसा या धनाचा। म्हणोनि सत्पात्र लागी वेचा॥
 हे सत्य सत्य जाणा त्रिवाचा। करा हो दान॥१९॥

जाणा हा सारांष तात्पर्य। न राहि कदाही कदाही ऐश्वर्य॥
 याकारणे पाहोनि पात्रे वर्य। करावे दान॥२०॥

श्लोक॥

दयादा स्पृहयंति तस्करगणा मुष्णाति भूमिर्भुजो।
 गृहंती छलमाकलायुद्रूत भृगू भस्मीकरोति क्षणात॥
 अंभः प्लावयते क्षितौ विनिहीतं यक्षा हरंते हटा॥
 दुर्वृतास्तनया नयंति निधनं धिग्बव्हदीने धनं॥७४॥

टीका ॥

तत्रापि पूर्वसुकृत करून। संचय जाहले जरी धन॥
 ते हरावया इछीती बहू जन। अपुलाले स्वार्थ॥२१॥

दायादे इछीती घ्यावया भाग। समध नसता झाटो लाग॥
 नातरि करिती प्राण वियोग। धनाकारणे॥२२॥

अथवा बाधा करिति तस्कर। चोरुनि नेहति द्रव्य सारे॥
 मारुनि टाकीती मुले लेकुरे। तया धनासाठि॥२३॥

भूपति इछी बळे वर्म। म्हणति याणे केले निच कर्म॥
 द्रव्य हरोनि नेति अधर्म। विविध बाधा करी॥२४॥

ईतुकीयातुनि चुके जरी। नंतर अग्रीची होये स्वारी॥
 भस्म करि क्षणामाझारी। न राहे तिळांश॥२५॥

अथवा हरण करी उदक। वृथा दवडीले म्हणति लोक॥
 सरता पुर्व पुण्यपाक। अकारण जाय॥२६॥

नातरि होत देश विपति। जागा न देई कटाक्षेती॥
 मग मरण पाउनि चाहाति। दुर्गति होय॥२७॥

झाकुनि ठेविता धरणीते। हरण करति यक्ष भूते॥
 लाउ न देती कदा हात। तया द्रव्यासी॥२८॥

नातरि पुत्र जाहाला भ्रष्ट। सकळ वस्तु करे नष्ट॥
 नीच ठाइ वर्ति दुष्ट। हा हा कष्ट होय की॥२९॥

या या सर्व जनासी वैर। धन दुःखवी सकळाचे अंतर॥
 स्वसुखासी होउनि दुर। फेरे पाडी भवाते॥३०॥

धिग धिग हे जळो धन। या कारणे अरी होती सज्जन॥
 सर्वत्राचे दुखवे मन। मानहीन करी की॥३१॥

यालागी ज्ञानवंतान। वेचावे सत्पात्रासि धन॥
 सर्व सुखासी निधान। तेणेचि होय॥३२॥

न कळता सरोनि जाय पुण्य। नंतर सकळ वस्तू होती शुन्य॥
 स्त्रिया पुत्रादिक पाहती अन्य। न राहति जवळी॥३३॥

अलस्य न करावा या कारण। जवळि असता करावे दान॥

नातरि होउनि दीन वदन। पाहावे लागे॥३४॥

नाही अयुष्याचे प्रमाण। निमिष्यामाजी येइल मरण॥

मग जधील तेथे राहे धन। न ये सांगाते॥३५॥

सिघ्र पेरावे संचित धन। हे परलोके होये साधन॥

सुपात्रासि करावे दान। त्रिकर्ण सुद्धि॥३६॥

श्लोक॥

नीचस्यापि चरचूनि निरचयंत्यायाति नीचैन्नतिं।

शत्रोरण्यगुणात्मनोपि विध धरत्युचौर्गुणोत्कीर्तनं॥

निर्विदं न वदंति किंचिदकृतं ज्ञस्यापि सेवा कृमे।

कष्टं किं न पनस्विनोपि मनुजाः कुर्वति वितार्धिनः॥७५॥

टिका॥

द्रव्य अभिळासी जो का नर। तो होउनि निचाचा किंकर॥

नीच कार्य करी निर्भर। द्रव्याकारणे॥३७॥

न पाहे शुभाशुभ न्याय। करि नीचासि विनय॥

निच कृत्य करी संचय। नेणे सोय कदापी॥३८॥

प्रिय वचन बोले निचासी। चटोरपणे सेवि अहीर्णसी॥

द्रव्य इछुनिया मानसी। दासी सेवा करी की॥३९॥

वानि नीचाचे गुणस्तवन। कीर्ति वारवाणी धूर्त मने॥

दुर्बुद्धि इछुनि अंतरी धन। सेवा करी निचाची॥४०॥

दुर्गुणासि म्हणे हा सगुण। प्रसंषा वाढवि धूर्तपणे॥

मैत्री दाउनि द्रव्य हारण। इछीतसे सदा॥४१॥

कधि न पाहे साधुकडे। निरंतर राहे निचापुडे॥

पाहा द्रव्यार्थि होउनि वेडे। मतिमूढ मानव॥४२॥

घरी आले जरी संत। नमस्कार न करी तयाते॥

द्रव्यार्थी निचापुढे धावत। अहीर्णसी॥४३॥

तत्रापि जरि असे वैरी। तयासि म्हणे हा हीतकारी॥

द्रव्य इछुनिया अंतरी। परममित्र म्हणे॥४४॥

गुणहीन असे जरि नष्ट। तयासि म्हणे हा गुणाधिक श्रेष्ठ॥

द्रव्यासाठी होय भ्रष्ट। करि कष्ट नष्टाचे॥४५॥

न देइ साधुसी अभ्युत्थान। निचासमोर जाय धाउन॥

प्रिय वाक्य करि सन्मान। धनाच्या अभिळाष॥४६॥

किंचित् कार्य न करी जरी। तयासी म्हणती परोपरी॥

धनाचि आशा धरोनि अंतरी। उपचारी तयाते॥४७॥

निःशंकपणे सेवा निचाचि। करिता लाज न धरी निचाची॥

विश्वामुखी होय तयाची। निंदाची सदा॥४८॥

मी कोण करितो हे काय। हा विवेक तया कदा न होय॥

द्रव्य साचवावे हा उपाय। दिवा रात्रि इछी॥४९॥

जरी असे उत्तम चित। द्रव्य इछा असे मनात॥

प्रार्थना करी निच पुरुषाते। न लाजे कदा॥५०॥

धनाची इछा आसलीया बळकट। मग काय न करी नीच कष्ट॥

देखत देखता होउनि भ्रष्ट। इष्टार्थ पूरवि॥५१॥

द्रव्याचा अभिळाष असता चिती। ते निच कृत्यासी कदा न भीती॥

या कापणे अती प्रिती। अर्थावरी नसावी॥५२॥

श्लोक॥

लक्ष्मीः सर्प नीचमर्नवपयः संगादिपां भोजनि।

संसर्गादिवकंटकाकुलपदा न क्रापि दते पदं॥

चैतन्यः विषसंनिरोधेरीव नृणां मझ्यासयत्यंजसा।

धर्मस्थान वियोजनेन गुणीभीः भ्राद्यंतदस्याफलं॥७६॥

टीका॥

जरि द्रव्य संचविले गुणी जनानी। तरी पालावे सत्पात्रदानी॥

नातरी निष्फळ केले साचउनी। काग भक्ष जैसा॥५३॥

जेवि अग्र फणादि फळ। सेविती साधू सज्जनादि सकळ॥
 उदंड लागे लागोनि निंबफळ॥ निष्फळ जैसी॥५४॥

संचइले जरी बहूत धन। न करीता सत्पात्री दान॥
 ब्रथा दिसे शोभायमान। अर्कफळ जैसे॥५५॥

कमळा क्षिरसागरकन्यका। निचाघरि प्रवर्तेनिका॥
 गुणहिन अथवा नपुसका। मंदिरी खेळे॥५६॥

पुर्व सुकृत असे निचाचे। तेथेचि जाउनि लक्ष्मी साचे॥
 उदंड दूध शुकराचे। काय पुढे उपयोगी॥५७॥

मीळता क्षारनिधीत शुद्ध जीवन। करिता न ये प्रचनकी अच्मन॥
 तैसे निचावाइ असो निधन। कारणी न पडे॥५८॥

कमळलाताच काट जरी। पाइ लागता न थरे धरेवरी॥
 तैसे लक्ष्मी न थरे क्षणभरी। झडकरी जाय॥५९॥

विष प्राशिता मनुष्यान। सवेचि होय अचेतन॥
 तैसे न साहे पुण्यावीना। धनधान्यादीक॥६०॥

या कारणे गुणीजनानी। धन वेचावे सत्पात्रदानी॥
 नातरी होइल थोर हाणी। सुगति हीताची॥६१॥

जाणा देह क्षणभंगुरा। संपति संपति अवघीही विनैश्वर॥
 क्षणमात्र न करावे अंतर। दयादानधर्मासी॥६२॥

सुपात्री दान करोनि निर्मळ। उत्तम वृक्षाचे घ्यावे फळ॥
 संतोषति अन्य जंतु सकळ। तेचि फळ सेउनि॥६३॥

गुणीजनानी संचितार्थ। सुपात्री देउनि व्हावे सुकृतार्थ॥
 दवडु नये फळ व्यर्थ। मानव जन्म॥६४॥

तत्रापि केला जरी अलस्य। अयुष्य नासे निमिष्यानिमिष्य॥
 केव्हा जाइल हा जीवहंस। हे न कळे काही॥६५॥

अथवा पुण्य नष्टता जाये धन। मग कैसेनि करावे धर्मदान॥
 नातरि न मीळता साधुसज्जन। व्यर्थ धन जाहले की॥६६॥

संन्निध असेल जरी संत। तरि सानकुळे न होय चित॥
अथवा अंतराय कर्म पाडी भ्रांत। उन्मत वात होय॥६७॥
सारांश योग्य गुणीजनात। द्रव्य पेरावे सुक्षेत्रात॥
फळला मानवजन्म तयात। नाही तरि निष्फळ॥६८॥

श्लोक॥

चरितं चिनुते धनोतिविनयं ज्ञानं न भुय्युनंती।
पुष्णाति प्रशमं तपः प्रबलयत्क्लासयत्यागमं॥
पुण्यं कंदलयत्यीघं दलयति स्वर्गादधाति क्रमा।
निर्वाणं श्रयमत्तनोति हितं पात्री पवित्रं धनं॥७७॥

टिका॥

द्रव्य वेचिता सत्पात्रासी। सर्व शुभोदयाची होय रासी॥
अधिकारी होय सर्व सुखासी। तो पुण्यमुर्ती॥६९॥
जै सुक्षेत्रि पेरिता बीज निर्मळ। प्राप्त होय उत्कर्ष फळ॥
तैसे सत्पात्रदानि सकळ। होति शुभोदय॥७०॥
सुक्षेत्री निक्षेपिता वस्तु पवित्र। विस्तारे बहु शुभ चरीत्र॥
स्वये होउनि पुण्यपात्र। विचित्र सौख्य भोगी॥७१॥
जे परिता उत्तम क्षेत्री बीज। तेचि फळ होय तयासि सहज॥
सेवा करिती राजाधीराज। दानप्रभावे॥७२॥
वर्धत होति विनय गुण। अर्जन पर जन मनोधारण॥
विश्वजनासि प्रियाभिरमण। सुपात्रदान होय॥७३॥
सुर्योदइ जाय अंधार। तैसे अज्ञान मिथ्या हरे॥
उदय होय ज्ञानभास्कर। प्रचूर सत्पात्रदान॥७४॥
क्रोधादी कषाय होति शम। दलन होय अनादि श्रम॥
सुपात्रदाने हरति भ्रम। संसारदुःखाचा॥७५॥
तये गुणाची होय वृद्धी। सन्निध तिष्ठति सकळ रिधि॥
सुपात्रदानी वस्तु त्रिशुधी। योजीता होय॥७६॥

परमागमाचा होय उल्हास। वर्धेनिजात्मगुणी अभ्यास॥

करिता सुपात्री दान संतोष। जाती दोष स्वभावे॥७७॥

सर्व पुण्याच्या होति राशी। क्रूर देवता होती दासी॥

स्वधन वेचिता सुपात्रासी। पापराशि नाशति॥७८॥

दुष्कर्मचे होय दलन। पुष्टि सर्व वीधीविधान॥

पवित्र पात्री विचिता धन। नाना साधने होति॥७९॥

अयास न करिता लाभे स्वर्ग। स्वभावेचि पळती घोरोपसर्ग॥

साध्य होती दुर्घट दुर्ग। पात्रदान प्रभावे॥८०॥

भोगोनि विषय सुरवासी कारण। शुभाशुभाचे करोनि हरण॥

क्रमे क्रमे लाभे निर्वाण। पात्रदान प्रभावे॥८१॥

सत्पात्रासी वस्तु योजिता। सर्व शुभाची होय उदयता॥

संपूर्ण चंद्र उदय होता। भरती येई सागरा॥८२॥

या कारणे गुणी जनानी। धन वेचावे सत्पात्र दानि॥

सकळ सुखाचा होउनि धणी। अक्षय सुख भोगी॥८३॥

श्लोक॥

दारिद्र्यं न त मीक्षते न भजते दैर्भाग्य मूळं षते।

नाकीर्ति न पराभवो भिलशते न व्याधिरास्कंदते॥

दैन्यं नाद्रियते दुनोति न धरः क्लेशंति नैवापदः।

पात्रे यो विनयत्यवनर्थदलवं दानं निदानं श्रया॥७६॥

टिका॥

सकळ ऐश्वर्यासि निधान। सुभ मंगळासि येक स्थान॥

करीता सुपात्रासी दान। सर्व मान्य तो होय॥८४॥

विवीध अनर्थासि दलन। अनादि शुभ कर्माचे गलन॥

सुपात्रदानि योजिता धन। वर्धमान जगात॥८५॥

अहो सुवस्तुस पात्रापुढे। अर्पिता पुण्य जोडे रोकडे॥

दरिद्र न पाहे तयाकडे। जाय भडकोनि॥८६॥

सुपात्रासि वस्तु अर्पिता योग्य। स्पर्श न करि कदा दुर्भाग्य॥

अहीर्णसी न सोडी सौभाग्य। तथा पुरुषासी॥८७॥

अपकिर्ति न अवलंभे कदा। येश कीर्ति व्यापे सदा॥

सुपात्री वस्तु अर्पिता सदा। जाय बाधा पळोनि॥८८॥

सुपात्रि दान करीता सुभावे। स्वप्नातही न दिसे पराभवे॥

इछीतार्थं पुरति स्वभावे। तथा मानवाचे॥८९॥

पात्रि दान करिता त्रिसुद्धी। न पाहे तयासि कदा व्याधी॥

वर्धमान होय शुद्ध बुद्धी। पात्रदान प्रभावे॥९०॥

आहो कोणि येक मानवान। सुपात्रदानी योजीता धन॥

दैनत्व सिघ जाय पळोन। न राहे पुडे॥९१॥

सुपात्री योजिता वस्तु निचय। हृदइ न वसे तयाचे भय॥

सर्व विरिष्ट होउनि निर्भय। अक्षय सुख भोगवि॥९२॥

सुपात्रि याजिता विशेष। अपदा न करिती तयासि क्लेश॥

सुखार्णवि होये संतोष। सदा सर्वदा॥९३॥

सत्पात्रासि वस्तु विशेष। देता सर्व अशुभाचा होय नाश॥

दुःख शोकादिक क्लेश। अशेष न राहति॥९४॥

या कारणे चतुर्विध। दान करावे त्रिकर्ण शुद्ध॥

तरिच लाभे स्थान निर्बाध। हाचि बोध सर्वासि॥९५॥

हा जाणोनि तात्पर्यार्थ। सुपात्रदानि योजावे स्वअर्थ॥

हाचि जाणावा धर्मार्थ सार्थक जन्माचे॥९६॥

श्लोक॥

लक्ष्मि कामयते मति मृगयति कीर्तिस्तमालोकिते।

प्रीतिश्चुंबति सेवते सुभगतां नीरोगतां निलींगति॥

श्रेयः संहरतिभ्युपैति वृणुते स्वर्गापभोगस्थिती।

मुक्तीर्वाछति प्रत्ययछति पुमान् पुण्यार्थमर्थं निजं॥७७॥

टिका।

ऐका कोणी येक पुरुषान। मनि पुण्यहेतु धरुन॥
सत्पात्री वेचावे धन। निजभक्तिभावे॥१७॥

गुण जनि उपार्जिले वित। सुभावे पेरील्या सुक्षेत्रात॥
सकळ सौभाग्य होय प्राप्त। पात्रदान प्रभावे॥१८॥

लक्ष्मी इछीतसे मानसी। नीसिदिनी राहावे तयापासी॥
भोगोपभोगाच्या राशी। भोग उतराया॥१९॥

मति धुंडाळिती तयासी। अखंड हृदइ राहावयासी॥
सुचना जैसी सुर्योदयास। अरुणोदयपुर्व॥२०॥

निरसोनि जाय कुमतीत। प्रकाश होय सुमति उत्तम॥
तुटोनि जाय अज्ञान भ्रम। पात्रदान करुनिया॥२१॥

कीर्ति पाहे तयासी हरुष। अपकीर्तिचा होय नाश॥
देशेदेशी पसरे येश। विशेष पात्रदाने॥२२॥

प्रिति अनंदे चुंबिती। प्रीय होय विश्वाप्रती॥
असुर देवादि सेविती। पात्रदान प्रतापे॥२३॥

सेवा इछिती सौभाग्यता। समिप न राहे दुर्भाग्यता॥
उत्तम वस्तु पात्री इछीता। सकळ भाग्य लाभे॥२४॥

उल्हास अरोग्यता येउन। प्रमे(मो)दे देतसे अलिंगन॥
उत्तम पात्रि वेचिता धन। स्वकष्टार्चि(र्जि)त॥२५॥

रोग न राहे तयापासी। देखोनि दूर पळे तयासी॥
भाजन होय सर्व सुखासी। सत्पात्रदाने॥२६॥

उदय होति सकळ ऐश्वर्य। संपुर्ण पर्याप्ती सौंदर्य॥
होउनि सकळामाजी वर्य। साम्राज्य भोगी॥२७॥

अहो स्वर्गभोगाच्या स्थिती। भावे तयासी इछीती॥
भोगभुमी मार्ग लक्षिती। अहीर्णिशी तया॥२८॥

मुक्ति वंछिति निरंतर। न सोडि कदा तया चाकर॥
होउनि संसार दुःखा इतर। सुख सागर भोगी॥२९॥

पुण्य निमित्त कारण। सुपात्रि योजीता धन॥
 शुद्ध करूनिया वाढमन। होय स्वस्थान सुखाली॥१०॥
 हे ऐकोनि गुणीजनानी। अशा धरु नये किमफी मनी॥
 संचितार्थ वेचावे सत्पात्र दानी। आहे तोपर्यंत॥११॥

श्लोक ॥

तस्यासन्नारनीरनुचरिकीर्ति रुत्कंठिताश्रीः।
 स्निग्धा बुद्धि परिचयपरा चक्रवर्तित्व लक्ष्मी॥
 प्राणौप्रास त्रिदिकमलकामुक्तिसंपत्।
 सत्यक्षे आवपतिविपुलं वितयः बीजः निजाका॥७८॥

टीका

अहो कोणी येक गुणीजन। कूशळ उपाये संचविले धन॥
 तरी ते पेरावे पाहोनि स्थान। पवित्र भुमीमाजी॥१२॥
 तव शिष्य म्हणे जे स्वामी। सांगावी माते पवित्र भूमी॥
 पुण्यसंचय होय नेमी। उपाय ऐसा सांगा॥१३॥
 गुरु वचन बोले पवित्र। ऐकावी अता सप्त क्षेत्र॥
 पुण्य लाभे श्रवणमात्रे। तेचि पात्र सांगतो॥१४॥
 जिनप्रतिमा जिनागारे। जिनशास्त्र अध्यात्म सारे॥
 रुषिगणादि संग च्यार। सप्त क्षेत्रे जाणा ही॥१५॥
 त्या भुमीमाजी पेरिता धान। पीक होय अचंबा गहन॥
 प्राप्त होति निधी निधान। पात्रदान प्रतापे॥१६॥
 या भुमीमाजी वस्तु निर्मळ। पेरीता पीक होय विशाळ॥
 विवीथ पुण्याची येति फळे। सकळ अभ्योदय॥१७॥
 प्रीतीदेवी असे समीप। वर्तवी विश्वासी प्रीयरूप।
 कठोर भावाचा करवी लोप। प्रीय देवता पाहे॥१८॥
 कीर्तिदेवि हिंडे मागे। जिकडे जाय तिकडे संगे॥
 सुवस्तु पेरीता यथासांग। सप्त क्षेत्रामाजी॥१९॥

लोकत्रयाची संपत्ति। अति उल्हासे सेविती॥
 करुणाभावे सुपात्राप्रति। देता दान निरवेद्य॥२०॥

आइका श्नेह वर्तेबुद्धि। न सोडुनि जाय तयासी कधी॥
 अहीर्णिंसी तीष्टति सिद्धी। तया पुरुषाजवळी॥२१॥

साप्राज्य लक्ष्मी वरचेवर। प्रियत्वे करितसे उपच्यार॥
 जवळीच राहे निरंतर। न सोडि कदा॥२२॥

कर्तळी आहे स्वर्गरमा। पुन्हा पुन्हा पाहे पुरुषोत्तामा॥
 म्हणे नीच गतिची जाहलि सिमा। याया पुरुषाची॥२३॥

मोक्षरमा इछीत निरंतर। धन्य धन्य म्हणे प्रियकर॥
 करुनि घालावा कंठि हार। या सटुण मणिचा॥२४॥

ऐका सर्व अभ्योध्य। सकळ मंगळाचा उदय॥
 सप्तक्षेत्रि करिता लय। संचित धनाचे॥२५॥

स्वकष्ट उपार्जिले धन। सप्तक्षेत्रि पेरीलेया वाचुन।
 सार्थ नव्हे द्रव्य मेळउन। उपाया अन्य न केलिया॥२६॥

या कारणे ज्ञानवंताने। सप्तक्षेत्री वेचावे धन॥
 सार्थक करावे जन्मा येउन। ना तरी व्यर्थ॥२७॥

पुर्वकृत सुकृत फळे। प्राप्त होति वस्तु सकळ॥
 पुन्हा पुण्यार्थि पेरावे निर्मळ। सप्तक्षेत्रामाजी या॥२८॥

जोवरि असे पुण्य साहे। तोवरि पेरावे लवलाहे॥
 सरता जाइल काही न राहे। हे सत्य सत्य॥२९॥

दान करावे चतुर्विध। आहार अभय अणी औषध॥
 शास्त्रदाने करावे बोध। भव्य जिवासी॥३०॥

जयासि पुण्याचे कारण। तरि नवविधा भक्ति सप्त गुण॥
 पवित्र पात्रि करितार्पण। उत्तम वस्तुचय॥३१॥

धा(द)तृ पात्र विशेष दान। जरि मिळता दोघे समान॥
 प्रत्यक्ष ते क्षणी वर्षेधन। होती पंचाश्चर्य॥३२॥

करूनि पात्रापात्र विचार। सुपात्री पेरीता वस्तु सार॥
 अतीष्य पुण्यफळ प्रचुर। निर्भर पीक होय॥३३॥

ऐका जगप्रसिध्द दृष्टांत। स्वातीबिंदु सिपि सिंपल्यात॥
 पडता मोतियेकी कालुयेकात। पाहा प्रत्यक्ष॥३४॥

तोचि बिंदु कमळपत्रात। मौक्तिकासम टाळ देत॥
 तृणपत्रावरील त्वरित। नासोनि जाय॥३५॥

सर्पामुखी होय विष। प्रत्यक्ष करी प्राणनाश॥
 अन्य ठाइ पडता अशेष। व्यर्थची जाय॥३६॥

याचि परि पाहावे बरे शोधुनी। पात्रात्री विशेष गुण॥
 सुपात्री वेचावे उत्तम धन। सारांष खुण हेची॥३७॥

त्रुण घालीता गाइसी। सवेचि क्षीर देइ तयासी॥
 क्षीर पाजीता सर्पासी। वीष होय प्रत्यक्ष॥३८॥

यापरि अनेक देता दृष्टांत। ग्रंथ वाडत जाय बहुत॥
 यालागी स्वल्पची केले निरोपित। पाहावे यातची॥३९॥

द्रव्य असलीया ग्रहस्तानी। निर्लोभ वेचावे पात्रदानी॥
 नातरि होइल थोर हाणी। न राहे द्रव्य॥४०॥

दान संसारामाजी हार। सुख भोगवि उतरोत्तर॥
 नातरि वज्रोनीया लौकर। तप करावे सुखे॥१४०॥

इति श्री दानफल नीरूपणं नाम अष्टादशोध्यायः॥
 मंगल महा श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥ छ॥

* * *

एकोणविंशतीतम् अध्याय

॥ श्री नेमीनाथाय नमः ॥

भयचकीत होउन मन। पूसते जाहले श्रोते जन॥
स्वामी केले आम्हासी पावन। दाखविला मार्ग॥१॥

ऐकोनि दानाचे महिमान। जाहले पवित्र समाधान॥
अता पुढे काय साधन। ते सांगावे स्वामी॥२॥

तीर्थेश्वराटीक समर्थ। संसार सांडुनि जाले निग्रंथ॥
काय अधीक अस अर्थ। ते यथार्थ सांगावे॥३॥

तव हस्य वदन बोले मुनि। ब्राप हो तपाचरणाची ऐका काहणी॥
संसारदुःखाची होय धुणी। क्लेश स्वप्नी न राहे॥४॥

संसारी जरि सुख जाडे। तरि का सेविले गिरीकडे॥
चक्रादि संपत्ती होउनि गाढे। का वेढे म्हणावे॥५॥

सांगता तपाश्चरणाची महिमा। त्रिजगि तयासि नाही उपमा॥
परि वचनार्थी दृष्टांत सिमा। सांगतो स्वल्प॥६॥

श्लोक ॥

यत्पुर्वार्जितकर्मशैलकुलिशं यत्कामदावानलं।
ज्वालज्वालजलं यदुक्तकरणग्रामाहेमत्राक्षरं॥
यत्प्रत्यूहतमःसमूहदिवसं यं लब्धिलक्ष्मीलता।
मूलतट्टिधं यथाविधीतपः कुर्वीत वितं स्पृहः॥७९॥

टीका ॥

पूर्वसंचित कर्म महापर्वत। विविध दुःखबीज वसे तयात॥
तव वज्रगदा अत्यद्द्रुत। करी घात तयाचा॥७॥

सद्गुणगणाचे तरु सकळ। दहन करि काम दावान्नळ॥
तपाचार महामेघजळ। करी निर्मुळ तयाचे॥८॥

इंद्रियगण दुष्ट भुजंग। क्षणोक्षणी डंकीति अंग॥
करावया तयाचे विषभंग। तप गरुड मंत्र॥९॥

महाविघ्नाचा तमांधकार। दुःख भोगवि अति दुर्धर॥
 विदारी तयासी भास्कर। तपाचार पाहा हो॥१०॥

कोणी येक तपाचारे निर्मळ। ते लब्धिलताचे मुळ॥
 विवीध सौख्याची पुष्पफळे। येताति तेथे॥११॥

बाह्याभ्यंतर द्विवीध। तप करावे त्रिकर्ण शुद्ध॥
 तेणेची प्राप्त होय निजबोध। अलभ्य लाभे॥१२॥

परिग्रहा त्यजोनि उभयत। तप करिता निस्पृहत्व॥
 प्राप्त होय परमतत्व। प्रभाव तपाचा॥१३॥

अनुशन अणी अवमौदर्य। वृतिपरिसंख्या रस त्यागवर्य॥
 विवीक्त सैनासन कायाक्लेशार्य। बाह्याचार तप॥१४॥

अनुसन म्हणिजे निराहर। करावे अपुल्या शक्त्यानुसार॥
 साधन कार्य सारासार। सर्व घडोनि येति॥१५॥

संख्या करावि पदार्थाची। अमुक वस्तु अथवा ग्रामाची॥
 वना ग्राम गळी मंदिराचि। करावि संख्या॥१६॥

करावा पंचरसाचा त्याग। अथवा येक दोन वर्जविनिःसंग॥
 दुष्कर्माचे होती भंग। यया तपाने॥१७॥

युक्त करावे व्यसनासन। जंतु रक्षावे दया करून॥
 सर्व पुण्यकर्म संपादन। तेणेचि होति॥१८॥

कायाक्लेश तपाचार। निसंग करावे शुद्ध अंतर॥
 क्षुधा तृष्णादि शीतोष्ण थोर। दुर्धर साहावि॥१९॥

हे जाणावे बाह्यतप। अवघे दुष्कर्म याणे लोपे॥
 नाग नर सुरादि पुण्यरूप। प्राप्त होय याणे॥२०॥

येकयेक तपाचा विस्तार। करिता वाडे ग्रंथ थोर॥
 या कारणे स्वल्प विचार। सांगीतला येथे॥२१॥

आता ऐकावे अंतर तप। प्रायश्चित विनय सदुणरूप॥
 वैयाप्रति अणी स्वाध्याय तप। नाही माप ध्यानासी॥२२॥

उत्सर्ग तप नाही गणीत। जरि केले वीधीयुक्त॥
 तरि त्वरीतची होय मुक्त। अगमोक्त करिता॥२३॥

उठता कुबुद्धिचा अंकुर। उपहूनि टाकावा सत्वर॥
 तेचि प्रायश्चीत तपाचार। अंतरी पाहवे॥२४॥

काही येक होता अपराध। उच्चारावे गुरुसन्निध॥
 तद्योग प्रायश्चीत बोध। ऐकोनि करावे॥२५॥

पंचगुरुसि करावे विनय। निजगुरुसि तोचि उपाय॥
 सम्येज्ञानादि रत्नत्रय। विनयभाव असे॥२६॥

श्रेष्ठ संगाची वैयाप्रति। सेवा सत्कार कूशळ युक्ती॥
 तत्वाध्यायन शुद्धमति। करित असावे॥२७॥

सर्व चित्ताचा निरोध। तोचि जाणावे ध्यान शुद्ध॥
 ध्यान तपाचा हाच्चि बोध। बोलिले मुनि॥२८॥

काया वाङ्मनाचा योग। न स्पर्शता आलीत्य निःसंग॥
 ते जाणावे कायोत्सर्ग। अंतर तप॥२९॥

हे जाणा तप द्विविध। बाह्याभ्यंतर द्वादश भेद॥
 पद लाभे अव्याबाध। त्रिशुद्धी करिता॥३०॥

श्लोक॥

यस्मद्विघ्नपरंपरा विघटति दास्यं सुराः कूर्वते॥
 कामः शाम्यतिंद्रियगणः कल्याणमुत्सर्पते॥
 उन्मीलंति महर्धयः कलयति द्वसंचयः कर्मणः।
 स्वाधिनं त्रिदिवं शिवं त भवती श्लाध्यं तपस्तेनकी॥८०॥

टीका॥

अनंतानंत भवसंतान। परंपरि अंतराय कर्म गहन॥
 महाविघ्नाते करिल दहन। तप माहा सामर्थ॥३१॥

अहो कोणी येके कारणे। तपाचरिता शांत गुण॥
 दास्य करिती सुरासुरगण। मग कोण न करी॥३२॥

तपाश्चरणाचे महिमे। उपशमे होय तीव्र कर्मे॥
 सर्व शांत गुणाचे अराम। स्वभावेचि होय॥३३॥

दम शमन होति इंद्रियगण। प्रगट होति उत्तम गूण॥
 सर्व सुखासी कारण। तयाविण नाही॥३४॥

तप अचरताचि प्रबळ। उदय येती सर्वेमंगळ॥
 शेवा करि महा काळ। तपबळे करूनि॥३५॥

बुद्धि औषधादी महावृद्धी। अनंत गुणाची समृधी॥
 तपबळे सकळ सिधी। प्राप्त होती॥३६॥

विवीध कर्माचे समुदाय। क्षणक्षणी करिती अपाय॥
 येकचि सरे दलन होय। तप महात्म॥३७॥

स्वर्गादि सुखाचे प्रकार। स्वाधीन होती निरंतर॥
 (अ)हमिंद्रादि पदासि सच्चगार। तपाचार धन॥३८॥

तपाश्चरणासि द्यावया साक्ष। त्रिजगामाजी नाही दक्ष।
 प्राप्त होय तेण मोक्ष। मग काय न होय॥३९॥

काय श्लाघ्यता न करि तप। उदय होय ज्ञानदीप॥
 लाभ स्वभावे स्वस्तरूप। तपप्रभावे॥४०॥

श्लोक॥

कांतारं नयती तरोज्वयुतं दक्षो दवाग्नि विना।
 दावाग्निं न यथा परः शमयितुं शक्तो विनांभोधरः॥
 निश्रांतः पवनं विना निरशितं नान्यो यथांभोधरं।
 कर्मोघं तपसा विना किमपरं हर्तुं समर्थ तथा॥४१॥

टिका॥

दुर्धर कांताराचे दहन। कोण करि दावाग्निवाचुन॥
 तैसे कर्म अवघे तपसाविण। अन्य कोण जाळी॥४२॥

जरि पेटला दावान्नळ। तो कोण विझवि मेघावेघळे॥
 तैसे तपावीण कर्म सकळ। कोण करि शांत॥४३॥

अति वर्षेजरि मेघजळ। कलहोळ करि जन सकळ।।
 अहो तो कोण वार्यावेगळ। निरशी पाहो।।४३।।

तैसे अनादि कर्मचे संतान। क्लेश भोगवी जीवालागून।।
 कोण करी तयाचे निर्शन। तपावाचुनिया।।४४।।

समस्त कर्मचे प्रकार। दुःख भोगवि वारंवार।।
 करावया विदारण येकसरे। तपावितर नाही।।४५।।

नाग नर सुरादिक थोर। भोगती कर्मचक्राचे फेरे।।
 तपावाचूनि समर्थ इतर। नाही नाही अन्य।।४६।।

करावया कर्मचक्राचे खंडण। तपावितरित नाही कोण।।
 सदा सेवीती देवगण। कारण हेची।।४७।।

यालागी महामहा समर्थ। राज्य टाकोनि जाहले निग्रंथ।।
 साधिले तपाचार परमार्थ। मुक्त जाहले कित्येक।।४८।।

देव तयाचे होति किंकर। निर्बंध चाले राज्यभार।।
 कोणी न करिती तयासी वैर। यया धरातळी।।४९।।

ऐसे सोडोनि राज्यभार। तेही जाहले दिगांबर।।
 सुखे साधुनीया तपाचार। मुक्त जाहले अनंत।।५०।।

श्लोक।।

संतोषः स्छुलमूलः प्रशम परिकरस्कंदबंदप्रपचः।
 पंचाचारौद्यो शाखा स्फुरदभयशालसंपत्प्रवालः।।
 श्रद्धांभः पूरसेकाद्विपुलकुलबलैश्वर्य सौदर्यभोगः।।
 स्वर्गादीह्यासिपूर्वीः शवपदफलदः स्यातपः कल्पवृक्ष।।८२।।

टिका।।

ऐका तपश्चरण कल्पवृक्ष। इछितार्थ सौख्य द्यावया प्रत्यक्ष।।
 तप त्रिजगामाजी दक्ष। अन्य साक्ष नाहीची।।५१।।

तप संतोषवृक्षाचे मुख्य मूळ। सम्यक्त मुळ्या पसरती सकळ।।
 संतुष्ट अंकूर दिसे विशाळ। न ये तुळीता अन्य।।५२।।

प्रसम समुदायाचा संग। प्रशस्त तरु वाढे प्रपंच बंध॥
 विशाळ शांत गूण शोभे शुद्ध। उपमा अतुल्य॥५३॥

पंचाचार शाखा उतुंग। विवीध चरित्र यथासांग॥
 समीती गुप्त्यादि नाना अंग। शोभे सुंदर॥५४॥

उपमा परिवार शाखाचे प्रकार। सकळ गुणी विराजिती सुंदर॥
 उपमा देता न ये भास्कर। अप्रतिराजीत॥५५॥

अभय कोमळ परत्र राजिति। अभय देताती भाविकाप्रति॥
 नाभि नाभी होईल मुक्ति। सांगति यापरी॥५६॥

शीलसंपत्तिचे पल्लव। विलसती सुंदर स्वभाव॥
 जना सुचविति परत्र वैभव। स्वभाव हाची॥५७॥

श्रद्धा स्वभावगुण उदक। पितृनिया तरुष्ट विवेक॥
 जे इछितार्थ सौख्यदायक। नाग नर सुरा॥५८॥

विपुल सौंदर्य भोगोपभोग। कुल बल ऐश्वर्य सर्व संग॥
 स्वर्गादि संपत्ति यथासांग। पुष्टे शोभती॥५९॥

अनुपम्य सुखाचे मोक्षफळ। तरुवर माथा देत ढाळ॥
 उपमा देता त्रिभुवनी सकळ। न मिळे कधी॥६०॥

ऐसा तपाचार कल्पवृक्ष। सकळ शुभ मंगळ उभय पक्ष॥
 न कळुनि अज्ञजन अदक्ष। जाहला अभव्य॥६१॥

या कारणे ज्ञानी जन। तप करूनिया शुद्ध मन॥
 परमामृत भावना भाउन। सुख सदन पावले॥६२॥

ईति श्री तपाचार निरूपणन्नाम एकोनविंशतीमो अध्यायः॥
 मंगलं महा॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥

* * *

विशंतीतम् अध्याय

श्री जिननाथाय नमः ॥

तव इतुकीयानंतर। श्रोती जोडुनि दोनी कर ॥
स्वामी तपाचा महिमा थोर। नाही पार तयाचा ॥१॥
अता आत्मभावना महापवित्र। ऐसे बोलती सर्व शास्त्र ॥

काय असे तेथे विचीत्र। कृपामुर्ति सांगीजे ॥२॥

मुनी बोले करुणावचन। सोपे नव्हे बा अत्मज्ञान ॥
ते सर्वामाजी महागहन। तेचि स्थान मोक्षाचे ॥३॥

श्लोक ॥

निरोगी तरुणीकटाक्ष तमिव त्यागव्यपीतप्रभौ।
सेवाकष्टमिवोपरोपणमिवांभोजन्मनामशमनी ॥
विष्वग्वर्षमिवोषरक्षततल्लिदानार्हदर्चातपः।
स्वाध्यायध्ययनादिनः फलमनुष्टानं विना भावना ॥४३॥

टीका ॥

उभय माहि निचे संतान। जरि जाहले असेल गलन ॥
तरि प्राप्त होइल ते ज्ञान। ना तरी दुर्लभ ॥४॥

नाना साधन ही सकळ। भावना इतर ही निष्फळ ॥

जैसी जाणा सावरिचि फळे। केळासमान दीसति ॥५॥

सर्व सुखाचे कारण। सकळ सारासार पूर्ण ॥
योगी जनाचि निज खुण। भावना तत्व ॥६॥

जैसे कुटिल स्त्रीचे कटाक्ष चपळ। वैराग्यापुढे होति निष्फळ ॥

तैसे भावनाविणे सकळ। वीफळ जाणा ॥७॥

कृपण प्रभुचि सेवा येकनिष्ठ। करीता होति वृथा कष्ट ॥
तैसे भावनाविना उपाय श्रेष्ठ। निष्फळ पाहे ॥८॥

बहुत उपाय करुनि कुशळ। पाषाणावरि वोपिता कमळ ॥

अवघे कष्ट होति निष्फळ। तद्वत जाणा ॥९॥

क्षारभूमिवरि सकळ। निरंतर वर्षेमेघजळ॥
 वृथाचि होय निष्फळ। तृणबीज न वोपे॥१०॥

जे परमतत्व भावना इतर। दानार्दि देवार्चा तपाचार॥
 ते सर्व कष्ट जाणा निसार। संसार न चुके॥११॥

अथवा स्वाध्याय अध्यायन। नातरि नाना विधिविधान॥
 व्यर्थ श्रम भावनावाचुन। कणाविण फोल॥१२॥

या सर्वासि अधार येक। परमात्मा भावना अलोली(की)क॥
 अहीर्णिसी अभ्यास विवेक। पुन्ह पुन्हा करावा॥१३॥

श्लोक॥

सर्व त्रिप्सति पुण्य विप्सति दयां दित्सत्यंघं मिप्सति।
 क्रोध दित्सति दान शील तपसां सापल्यमादित्सति॥
 कल्याणोपचयं चिकीर्षति भवांभोदेस्तटं लिप्सते।
 मुक्तिस्त्रे परिलिप्सते यदि जनस्तद्वावयेद्वावनां॥८४॥

टीका॥

अहो कोणी येक जन भाविक। उपाय इछा असे जरि अनेक॥
 तरि करावा शीघ्र विवेक। तत्वातत्व विचार॥१६॥

सुज्ञानाचा व्हावा प्रकाश। ऐसे इछी जरी मानस॥
 तरी भावना स्वभावा विशेष। प्राप्त होय तयाने॥१७॥

उदंड पुण्याचा संचय। निच कर्माचा व्हावा क्षय॥
 ऐसे जरी इछी उपाय। तरी भावि तत्व॥१६॥

क्रोध मान माया लोभ हे च्यार। नासुनि जाय येकसरे॥
 ऐसे इछी जरी अंतर। तरी भावना भावी॥१७॥

सफळ व्हावे कृत दान। कृत शीलादि संपादने॥
 नाना अनुष्टानादि साधने। तरी भावना भावी॥१८॥

अथवा इछी विवीध जय। द्रव्य भावादी नाना तप॥
 तरी भाविगा निजस्वरूप। हरति ताप भवाचे॥१९॥

सकळ कल्याणाचा उदय। व्हावा ऐसीच इछा होय॥

तरि करा हो भावना उपाय। उत्साह होय सर्व॥२०॥

पार व्हावा भवसागर। ऐसी इछा असे जरि तर॥

भावना भावावी निरंतर। तरीच पार होय॥२१॥

अभीळाष असे मोक्षसुखाचा। क्षय इछी संसारदुःखाचा॥

तरि शुद्ध करुनि काय मन वाचा। भावना भावि॥२२॥

भावना भावावि भाविकजने। तरि सफळ होति सर्व साधने॥

अवधी क्रिया सफळ होउन। येति स्वाभावे॥२३॥

नातरि अवधीच होति निष्फळ। याग यज्ञादि पुजा सकळ॥

जैसा अर्भकाचा जाणा खेल। तदुपरि सर्व॥२४॥

श्लोक ।।

विवेक वनसारीणीं प्रशम शर्म संजीवनीं।

भवार्णवमहातरीं मदनदावमेघावलीं॥

चलाक्षमृगवागुरी गुरुकशायशैलाशनी।

वीमुक्तीपथवेसरी भजत भावना किं पैरः॥८५॥

टीका ।।

सकळ अनर्थाचा नाश। दलन व्हावे अवघे क्लेश॥

ऐसे इछी जरि मानस। तरि भावना भावी॥२५॥

विवेक मला सिंपावया पाट। शुद्धोदक प्रवाह वाहे निट॥

अनंत गुण राजिती दाट। भावना आरामी॥२६॥

उपशम गुणासी स्थान एक। उपशांत होति दुर्भाव अनेक॥

स्वाधीन सुख प्रदायक। भावना पाहो॥२७॥

उतरावया संसारदुःख जलधी। निवृती व्हावी सर्व उपाधी॥

अत्मभावना परमसमाधी। यानपात्रासमान॥२८॥

मदन तिष्ठ दावान्नळ। भस्म करी सदुण सकळ॥

शम करावया हे मेघजळ। निर्मळ भावना॥२९॥

चंचल इंद्रियमृगगण । विदारिति व्रत नेमादि महागुण ॥
 तत्पायासी सकळ बंधन । भावना महापाश ॥३०॥

दुर्धर कषाय महानाग । क्रोध मान माया लोभ तुंग ॥
 त्याते करावयासि भंग । वज्रगदा भावना ॥३१॥

मोक्षमार्गी चालावया वेगे । विश्वभार घेता न भागे ॥
 अप्रतिबळी जात्या तुरंग । निःसंग भाना ॥३२॥

द्यावयासि भावनासि दृष्टांत । उपमा नाही त्रिजगात ॥
 परि सुचविले किंचित । जाना ते बोधावया ॥३३॥

ऐसी भावना अनुपम । सहजी भाविता निरसे भ्रम ॥
 काया करावे वृथा श्रम । तयाविण अन्य ॥३४॥

भावना इतर अनुष्ठान । अथवा केले विवीध दान ॥
 भावनावीण प्रतिमापूजन । प्रयोजन काय ॥३५॥

भावना भावि स्वस्त चिते । विवीध उपाय करून युक्त ।
 तरीच प्राप होईल त्यासी मुक्त । नातरि दुर्लभ ॥३६॥

श्लोक ।।

घनं दतं वितं जिनवचनमभ्यस्तमखिलं ।
 क्रियाकांडं चंडं रचितमवनैसुप्रसुवृत ॥

तपस्तित्रं तत्पचरणमपचीर्ण चिरतरं ।
 न चे छेते भावस्तुषुवपवनवत्सर्वमफलं ॥८६॥

टिका ।।

धन अनर्थ्य वस्तुविधीत । सर्वहि केले जरी दत ॥
 तरी भावनावीण व्यर्थ समस्त । मुक्त न होय कदा ॥३७॥

जिनागम अभ्यास सर्वकाळ । पढे जरी शास्त्र सकळ ॥
 तरि ते जाणावे निष्फळ । भावनाविण ॥३८॥

तीव्र तनु मन प्रचंड । त्रिकाळ करि क्रियाकांड ॥
 तरी भावना विना निष्फळ मुँड । शिरावीण जैसे ॥३९॥

निरावर्ण भूमीवर। निसिदिनि जे सोदूनि वैर॥
 सर्वही निष्फळ भावना इतर। निरार्थक॥४०॥

चारीत्र पाळीजे निर्मळ। पवित्र ब्रत महाकुशळ॥
 भावना विना दया सकळ। निष्फळ तेचि॥४१॥

विवीध तप करी चिरंतन। कायाक्लेशादि दंडण॥
 धरुनि बैसे जरी मौन्य। तरि न फळती॥४२॥

आत्मा भावनेनिण सकळ। ही आवधी जाणावी नीष्फळ॥
 शीणमात्रे येती फळे। संतोष न होय॥४३॥

कष्ट करुनिया बहुत। कोंडा पेरिला जरि शेतात॥
 तरि काय फळ येइल त्याते। पाहावे शोधुनी॥४४॥

भावीक जन ऐका सर्व। भावना भावी त्यजोनी गर्व॥
 हे सर्व पर्वामाजि पर्व। सर्व तोषदायक॥४५॥

हे ऐकोनि श्रोते जन। भावे पुस्ती कर जोडुन॥
 स्वामी सांगावे कृपा करून। भावना रूप॥४६॥

तव मुनी ब(बो)ले दिव्य वाणी। भावना न सापडे शास्त्र ख्लिपुराणी॥
 ते शोधावे अंतःकर्णि। स्वसंविती बळ॥४७॥

काया मी म्हणउनि जाणणे। हे तो बहिरात्माचे लक्षण॥
 कायावेगळे मी अहे कोण। हीच खुण जाणावि॥४८॥

काया नाशीवंत जड अस्बीर। ऐसि बोलति लाहन थोर॥
 मग कैसे म्हणावे मी शरीर। हा विचार पाहावा॥४९॥

आत्मा अनादि अनेश्वर। उत्पन्न होती जाती शरीर॥
 परि जैसा तैसा निरंतर। आखंडचि आहे॥५०॥

श्लोक॥
 आनादिनीदनं दृव्यं स्वपर्याय प्रत्यक्षणं॥
 उन्मज्जंतीन्निमंजंती जलकळोलवज्जले॥५१॥

टीका ॥

आयुष्य कर्मचे अवसानी। आत्मा जाय शारिर टाकोनि॥

हे तो दिसे सर्वा लोचनी। प्रत्यक्ष पाहावे॥५१॥

मी तरी नव्हे हे शारिर। शोधु लागे अभ्यांतर॥

तोचि सर्व कल्पविचार। अंतरात्मा जाण॥५२॥

संकल्प विकल्पाचे तरंग। ज्ञानबळे वर्जिता भंगे॥

उठती दिसती नाना रंग। होति स्वभावे॥५३॥

जे जे दिसते सर्व मुर्त। आत्मा अविनाश असे अमुर्त॥

दृश्य पदार्थ नाशे तूर्त। निज वस्तु उरे॥५४॥

वर्जिता होय जितके इतर। ते जाणावे अवघे पर॥

दृष्टा शाश्वत निरंतर। राहे आपण॥५५॥

मग मीच पाहे तो परवस्तुस। सर्वापासुनि परता असे॥

हा सर्व कल्पाचा नाश। ज्ञानरूपी मुरावा॥५६॥

वृत्ती उठवी विकल्पापा(चा) अंकुर। ती नीज स्वरूपी येउनि मुरे॥

स्वस्त भावे ज्ञासी उरे। निर्विकल्प स्वभावे॥५७॥

विकल्प आणी निर्विकल्प। कोण जाणतो उभयरूप॥

तोचि परमात्मस्वरूप। अपणची असे॥५८॥

पच शरीराचा विचार। जे निरोपिले अदि परमेश्वर॥

ग्रंथ पाहुनि सिधांत सार। समजुनि घ्यावे॥५९॥

सकळ शरीराचा साक्ष। होउनि सर्वात निरापेक्ष॥

निज निरंजन रूपी दक्ष। अक्षइ आसावे॥६०॥

सकळ शरिर अचेतन। औधारीक वैक्रीयिक अहरकान॥

कैसे समजावे तैजस कार्मणान। स्वचैतन्यरूप॥६१॥

या लागीति सर्व निर्षायोजन। याचा जाणता सचेतन॥

हेचि पाहावे अधी शोधुन। परम समाधीत॥६२॥

शरिर न जाणति अपुले रूप। याचा दृष्टा अपण ज्ञानरूप॥

न ये ते स्वभावे निजरूप। असे आलीत्य॥६३॥

तैसीच जाणा इंद्रियगण । न जाणती अपणासी अपण ॥
 याचा जाणता अहे कोण । हा पाहावा विचार ॥६४॥
 मन प्रधान इंद्रियासी । इंद्रिय न जाणति मनासी ॥
 मग कैसे पाहावे स्वरूपासी । इंद्रियज्ञान ॥६५॥
 इंद्रियद्वारे वाहे मन । ज्ञान स्वसत्ता लोचन ॥
 यालागी अतिंद्रि ज्ञान सदन । मुख्य जाणावे ॥६६॥
 नसे वर्णना गंधररस । विवीध शब्द ना नसे स्पर्श ॥
 मग काय कारण आसे । इंद्रियाचे ॥६७॥

व्यवहार निश्चय रत्नत्रयात । उभयरूपी जाणी तयात ॥
 अत्मा ज्ञानरूपी वर्तत । स्वसता स्वरूप ॥६८॥

श्लोक ।।

मुढत्रयमदाशचाष्टौ तथा अनयतः षट् ।
 अष्टौ शंखदयेस्वैते द्रुतोषपंचविंशती ॥६॥

टिका ।।

मुढत्रयादि पंचवींश । द्रुगमर्घवर्ज अवशेष ॥
 | व्यवहारसम्यक्त जिनिंद्रि यास । निरोपिले श्रद्धा ॥६९॥
 हे सर्वही जाणा अचेतन । आत्मा येकची सचेतन ॥

करीत सर्वाते विवर्जन । स्वसज्ञानबळे ॥७०॥
 जिवादि सती विस तत्व । याते श्रद्धा निश्चयत्व ॥
 हाचि भाव सम्यक्त । जिनेंद्र भाषीले ॥७१॥

पंचास्तिकाया द्रव्यषट्क । सप्ततत्व नवपदार्थक ॥
 या सर्व तत्वाते जाणक । सम्यगदर्शन ॥७२॥
 यया तत्वाचे अवलोकन । जाणा हे सम्यक्त्वदर्शन ॥
 ज्ञेय वस्तुचे स्तापन । ज्ञानसम्यक्त्व ॥७३॥
 याच विधि मार्गक्रमणे । तेचि सम्यक्चारित्राचरण ॥
 हे गणधरे केले निरोपण । भव्य जीवासी ॥७४॥

विषय कषायाचा संग। मन वचन काया योग॥
 सज्जान स्वभाव करण त्याग। तेचि निश्चय दर्शन॥७५॥

निर्विकल्प समाधीबळे। स्वसंवेद्य ज्ञान निर्मळ॥
 प्रकाशमय विश्व सकळ। जाणा निश्चय ज्ञान॥७६॥

ज्ञानदर्शन उभयाधार। स्वसुखामृतरससागर॥
 घनानंद वर्षेथोर। तेचि निश्चय चरीत्र॥७७॥

यथा सर्वात जाणणे। तेचि वस्तु सचेतन॥
 परमानंद सुखानुभवन। स्वसत्तारूपे॥७८॥

ज्ञानचेतना असति विवीध। स्वस्वरूपी सर्व होति निषीद्धु॥
 स्वस्वरूपी सर्व होति निषीद्धु। येकची वस्तु उरवि शुद्धु। तो कोण आहे दुजा॥७९॥

या स्वरूपाचा अनुभव। घ्यावा स्वसंवेद्य स्वभाव॥
 सहजचि अन्य द्रव्याचा आभाव। स्वभावचि होय॥८०॥

निर्विकार सहजानंद। सकळ बोध लतिका स्कंद॥
 निर्द्वंद्व परमानंद। अभेद स्वरूप॥८१॥

अहार अभयादि मैथुन। उभय परिग्रहा स्मृती जनन॥
 वृत्यारुपि हलवि पवन। विकार मनाचा॥८२॥

सहजचि स्वरूपी होता लीन। वृत्ति मुरे मागुति यउन॥
 अमूर्त अर्तिंद्रि तेचि ज्ञान। स्वभावेचि राहे॥८३॥

जो दृश्य पदार्थाचा भास। ज्ञायेकपणे होय अभास॥
 द्रष्टास्वरूपी प्रकाश। अपणचि अहे॥८४॥

जाणे सर्वही अवस्ताते। अवस्तान जाणति अपणाते॥
 ज्ञाइकपण सर्वातीत। अलीस राहे॥८५॥

जागृतीस जाणे आपण। जागृती आपणासी नेणे॥
 मीचि अहे जागेपणे। हे कोण जाणे दुजा॥८६॥

निद्रा कर्म पाडी भ्रांती। तेचि जाणा विसुपुसी॥
 परि ती नेणे अपणा प्रति। आत्मा साक्षी आसे॥८७॥

स्वप्नावस्थीत नेणे अपण। परि ते सांगतो पुन्हा कोण॥
 यापरि सर्वा अवस्थाची खुण। जाणता आत्मा॥८८॥

आत्मा स्वसंवेद्य ज्ञानसम। हे प्रसिद्ध जिनागम॥
 हे सत्य मानावे अनुपम। भाविक जनानी॥८९॥

आत्मा ज्ञानमय घनाकार। सकळ तत्वासि आधार॥
 केवळज्ञानादी आपार। परीषुर्ण आसे॥९०॥

आत्मा ज्ञानाइतर आसे। तरि सकळ पदार्थ जाणी कैसे॥
 ज्ञान आत्माविणे प्रकाश। कैसेनि होय॥९१॥

या लागी जाणावे समान। न होय थोर अथवा लाहन॥
 प्रत्यक्ष ज्ञानमय भगवान। हे प्रसिद्ध वाक्य॥९२॥

जैसा स्पष्टिक मणी निर्मळ। बहुभेद दिसे उपाधीमुळे॥
 तेचि उपाधि वर्जिता सकळ। स्वशुद्धचि असे॥९३॥

पराधीन विषयसुख उपाधी। स्वाधीन सुख निरूपाधी॥
 अनुभवावे तेचि त्रिशुद्धी। समाधीबळे॥९४॥

हे अनुभविता स्वरूप। स्वभावे वृतीचा होय लोप॥
 मग त्या सुखासी नाही माप। अमूप म्हणउनि॥९५॥

या भावनेसी अंतर। पाहु नये निरंतर॥
 सकळ शास्त्राचे येक सार। जाणावे हेचि॥९६॥

किंचित भावनेचा विचार। येथे सुचविला सारासार॥
 हेचि पाहोनि घ्यावे चतुरे। जनानि सकळ॥९७॥

जयासि पाहीजे विस्तीर्ण अर्थ। ते पाहावा समयसार ग्रंथ॥
 त्वरीतचि लाभ होय परमार्थ। भाविक जनासि॥९८॥

ईति श्री भावनानिरूपणन्नाम विंशतीमोऽध्याय॥२०॥

मंगळं महाश्री॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥ छ॥ छ॥ छ॥

* * *

एकविशंतीतम् अध्याय

॥ श्री वितरागाय नमः ॥

भावना भावावया कारण । वैराग्यभाव आसावा पूर्ण ॥

वैराग्या इतर दुरितहरण । न होय कदा ॥१॥

श्लोक ॥

यदि शुभरजः पातो दुष्टेंद्रिय द्विरदांकुशं ।

कुशकुसुमद्यानमाध्यमन्मनः ।

कपिशृंखलाविरतिरमणीलीलावेशमस्मरज्वरभेषजं ।

शिवपथरथस्तद्वैराग्यविमृग्य भावाभवः ॥८९॥

टीका ॥

विविध कर्मची बहुधुळ । कषायवात् भरवि डोळ ॥

ते शामावया मेघजळ । प्रबळ वैराग्य ॥२॥

दुष्ट इंद्रिय उन्मत गजास । नासीत तीव्र वज्र अंकुश ॥

फिरउनि लावी शुद्ध मार्गास । उत्तम वैराग्य ॥३॥

कूशल सुमनासी योग्य स्थान । विस्तीर्ण शुद्ध उद्यानवन ॥

जन मनोहरा शोभायमान । वैराग्यभुमी ॥४॥

अशक्य उन्मत मर्कट । क्षण न थेरे धावे विषयवाट ॥

अहो वैराग्य शृंखला बळकट । बंद करी मनाते ॥५॥

निवृती बालीसी सुंदर । प्रमोद खेलावया मंदिर ॥

अनंदे क्रीडे निरंतर । वैराग्यसदनि ॥६॥

अति दुर्धर मन्मथ ज्वर । उठवि परोपरिचे विकार ॥

वैराग्यभाव औषध थोर । उपशम क्षणात ॥७॥

त्वरे चालावया मोक्षमार्ग । वैराग्यस्थ अति निसर्ग ।

कडोवीकडे चडे दुर्ग । अक्षइ सुख ॥८॥

ऐसा वैराग्याचा चमत्कार । आनंत सुखाचा सागर ॥

विवेकीयाणी विचार । हाचि शिंग्र करावा ॥९॥

मोक्ष न होय वैराग्यावीण । हे जिनवचन प्रमाण ॥
हेचि सकळ सुखासी कारण । हा जाणा तात्पर्य ॥१०॥

श्लोक ॥

चंडानिलस्फुरितमद्वयमदर्वाचे ।
वृक्षंवृजं तिमिरमंडलमर्कबिंबं ।।
वज्रं महेंद्रनिवं नयते तथाते ।
वैराग्यमेकमपि कर्म तथा समग्रं ॥१०॥

टीका ॥

सकळ कर्म विदारणार्थ । नाही वैराग्याइतर समर्थ ॥

हा जाणोनि तात्पर्यार्थ । स्विकारावे वैराग्य ॥११॥

प्रचंड पवनावाचुन । न होय मेघडंबरदलन ॥

तेचि वैराग्यावाचुन । कर्मदलन न होय ॥१२॥

वनवृक्षाचे दहन । कोण करी दावाशीवाचुन ॥

तैसे वैराग्या इतर कर्म भीन्न । अन्य कोण करी ॥१३॥

घोर अंधार व्यापिता रजनी । कोण विदारी सुर्यावाचुनि ॥

तटुपरि प्रबलतर मोहनि । अन्य कोण नासी ॥१४॥

उतुंग पर्वत समस्त । भिन्न न होति वज्रगदा विरहीत ॥

तद्वृत विना वैराग्य मद पर्वत । कोण नाशी दुजा ॥१५॥

घोर कर्म अति दुस्तरा । हींडवि चतुर्गतिचे फेरे ॥

तयाचा करावया संब्हार । वैराग्य इतर कोण ॥१६॥

संसारदुःखाचे असे भय । सकळ कर्माचा करावा क्षय ॥

परिरेसी इछा होय । तरि करावे वैराग्य ॥१७॥

मन इछी समाधान । पाहीजे सकळ सुखाचे स्थान ॥

प्राप व्हावे येकाग्र ध्यान । तरी करावे वैराग्य ॥१८॥

जरि नसे लौकीक चाड । तोडावे दुःखाचे सागडे ॥

मग का धरावा याचा पाड । नाशिवंत देहाचा ॥१९॥

उपाय नाही या वितर। यालागी स्विकारावे वैराग्य सार॥

नातरि कदा न चुकति फेरे। स्वदुखाचे॥२०॥

श्लोक ॥

भोगान् कृष्णभुजंग भोगविषयान् राज्यं रजःसंनिभं बधून्।

बंधनबधनानि विषयग्रामं विषान्नोपमं॥

भुतिभुति सहाधरां त्रुणतुलस्त्रैणं विधित्वा त्यजेन।

नेश्वासशक्ती मनविलोहि लभते मुक्ती विरक्तः पुमान्॥१९॥

टिका ॥

ऐसा वैराग्यपर आसे जो नर। तोचि पाविजे मोक्षनगर॥

नातरी भोगवि कर्मचक्रफेरे। घोराघोर जलधी॥२१॥

उदास आसावा सदा भाव। स्व(सं)योग वियोग कर्म स्वभाव॥

देहभोगासी इतर व्हावे। ज्ञानबळे करुनि॥२२॥

शरीरभोग कृष्णसर्पासमान। दृश्यमात्र करी अचेतन॥

चिरंजीव व्हावे आलींगोन। कैसे न घडे॥२३॥

प्राचिन्न कर्म हो राज्यभार। हा दुष्कर्मचा परीकर।

नर्कादि दुःख घोराघोर। न चुकति कदा॥२४॥

इष्टमित्रादि बंदुवर्ग। हे तो भावभवांतर दुःखदुर्ग॥

बळकट बधनाचा उपसर्ग। येणेचि होति॥२५॥

विषय समोह विष दारुण। मधुरान्न मिश्रिता रुचि कारण॥

परि कैसा वाचे प्राण यातुन। जाणावे यापरी॥२६॥

हे अश्वर्य भस्मासमान। सुट्टा दुष्कर्म वात गहन॥

क्षण न लगता जाय उटोन। न राहे काही॥२७॥

तृण तुछ न राहे स्थीर। तैसा जाणा स्निसुखाचा विकार॥

पाडी स्वाधीन सुखासि अंतर। न राहे कदा॥२८॥

यापरि जाषो(णो)नि ज्ञानियान। त्यजावा अभिळाष शुद्ध मने॥

ऐसे वैराग्य संपादुनि सज्जन। तोचि भोगी मोक्ष॥२९॥

नैराश्ये वैराग्य संपुर्ण। तेचि मोक्षसुखासी कारण॥
 जया निमानिले हे प्रमाण। तोचि पती मोक्षाचा॥३०॥

श्लोक ।।

जिनेंद्रपुजा गुरुष युपास्ती। सत्वानुकंपा शुभपात्रदानं॥
 गुणानुरागः कृतिरागमस्य। नृजन्मवृक्षस्य फलान्यमुनी॥९२॥

नरजन्म दुर्लभ गुणरत्नराशी। आवचिता लाभला जरि जिवासि॥
 तरि या सुत्रोक्त व्हावा उपाशयी। नातरी निष्फळ॥३१॥

जिनेंद्रपुजा शक्त्यानुसार। त्रिकाळ करी जो कोणी नर॥
 जैसा चंद्रकीर्णासी चकोर। तदुपरी लक्ष्मी॥३२॥

निजगुरुभक्तिसि तत्पर। सेवा करि जो निरंतर॥
 तत्पादपंकजासी भ्रमर। धन्य धन्य नर तोच की॥३३॥

दुःखीत देखोनि परजिवासी। व्याकुळ मने अपुले मानसी॥
 अनुकंपा पुण्यराशी। तयासीच नाव॥३४॥

सुभ पात्रासि सन्मान। नित्य देतसे च्यारी दान॥
 निरंतर असे समाधान। धन्य धन्य तोचि की॥३५॥

गुणीजनासी प्रियकर। दुर्गुणापासुनि होय इतर॥
 नित्य करीतसे सारासार। संसार दूरि तोचि॥३६॥

प्रमाण मानि जिनवचन। सदा परमागम अवलोकन॥
 सकळ जनासि सज्जन। तोचि म्हणावा॥३७॥

अहो नरजन्म महाकल्पवृक्ष। सुरासुर उरगाधिसी दक्ष॥
 विविध ऐश्वर्य पुष्प साक्ष। मोक्षफळ शोभता॥३८॥

सफळ जाहला नरजन्म। पुरला मनोरथ गळला काम॥
 प्राप्त जाहले शिवसुखधाम। अनुपम्य स्थान॥३९॥

हे परमामृत दिव्य वचन। भक्ति पात्री सज्जनान॥
 प्रासुनि व्हावे समाधान। निरंतर॥४०॥

श्लोक ।।

त्रिसंध्य देवार्च विरचय चयं प्रापय यश।
श्रियः पात्रे दानं नयविनयमार्गं नय मनः ॥
स्मरक्रोधादयारिन् दलय कलय प्राणीसु दयां।
जिनोक्तं सिद्धातं शृणु वृणजवान् मुक्तिकमलां ॥१३॥

टीका ।।

मनुष्यजन्मासि येउन। पाहावे ह्यायोपायरेधून ॥
सर्व दुष्कर्म ते वर्जुन। करावा शुभोपाय ॥४१॥

त्रिसंध्या करिता देवार्चन। होय दुष्कर्माचे भंजन ॥
अभ्योदय भोगोनि तो सज्जन। मुक्त होय त्वरीत ॥४२॥

येकाग्र मने करीता जप। पापकर्माचा होय लोप ॥
दुरिततमासि हाचि दीप। उपाय सोपाचि ॥४३॥

परिक्षुनिया शुद्ध क्षेत्र। ऐश्वर्य ऐरावे पवित्र ॥
संसारगरलासी हाचि मंत्र। अन्य उपाय नाही ॥४४॥

हेतू उपजावा मनात। लीन व्हावे स्वस्वरूपात ॥
संसारी व्हावयासी मुक्त। हाचि उपाय ॥४५॥

नयनिति शुभोय स्वर्ग। सोडु नये विनय सुमार्ग।
साध्य होय स्वर्गापवर्ग। याचि उपाये ॥४६॥

कामक्रोधादि अरीजन। सुध मन करावे दलन ॥
निजस्वरूपि व्हावे लिन। करावा हा उपाय ॥४७॥

दया करावी सर्वावरी। अनुकंपा आसावे अंतरी ॥
मग्न व्हावे सुखसागरी। थोर उपाय हाचि ॥४८॥

जिनोक्तम आगम सुधारस। करावा नित्यानित्य अभ्यास ॥
स्वभावे स्वज्ञान प्रकाश। होईल उपाये ॥४९॥

या उपाये चतुर्गतीचि सीमा। जाली सिघ्र मनोरमा ॥
प्रासीनंतर स्वस्त धामा। असावे स्वस्त ॥५०॥

देवपूजादि उपाय सकल। करिता न चुके कदा मोक्षफल॥
 नातरी नरजन्म तयासी निष्फल। जाहला पाहा हो॥५१॥
 यानंतरे ग्रंथकतरि। केला आचार्यसंततिस नमस्कार॥
 होउनि तत्पदकमळीचे भ्रमर। सुधारस घेतसे॥५२॥

श्लोक ।।

अजभयजितदेवाचार्यपटो दयाद्रि।
 क्ष्युमणी विजयसिंहाचार्य पादारविंद॥
 मधुकरसमतां यस्तेनसोमप्रभते।
 व्यरचिमुप्राज्ञासुक्तिमुक्तावळीयं॥९४॥

टीका ।।

अजितदेव धर्माचार्य। संपुर्ण गुणकीर्ण गुणवर्य॥
 पट्टाद्रिवरी उदय सुर्य। मेरु धौरे शोभत॥५३॥
 द्वादश तप सर्वभोम। शास्त्रसुधाबधी पूर्ण सोम॥
 सर्वजन प्रियाभिराम। शांत धर्म विराजे॥५४॥
 विजयसिंह चरणकमळी। मधु कराया सदा काळी॥
 सुधारस सेवी हृदयकमळी। बंद्राजुळी लक्षीत॥५५॥
 ऐसा जो सोमप्रभ यतीवर। हा ग्रंथ केला सुद्धासार॥
 सुक्तमुक्तावळी सुंदर। नाम प्रवर वीराजे॥५६॥
 बोधावया भावीक जन। श्रुतज्ञानाबधी करूनि मथन॥
 सार काडीले निवडून। विविध रत्न बुद्ध जनासी॥५७॥
 ईति श्री वैराग्यनिरूपणं नाम एकविंशतिमोध्यायः॥२१॥४॥
 || श्री वितरागाय नमः॥

श्लोक ।।

कृत्वा हृत्पदपूजनं यतिजनं नत्वा विधित्यगमं।
 हित्वा संगम धर्मकर्मरथियां पात्रेशु दत्त्वा धनं॥
 गत्वा यद्गतिमुतमक्रमजुषां जित्वात्मरात्रीब्रजं।
 स्मृत्वा पञ्चनमस्त्रियां कुरुकरक्रोडस्त्रीषुखं॥९५॥

यत्संसोषसुखं जीतीद्रीयवोयचिततः शातताः।
 येज्जीवेषु दयालुता यदपीनीः सत्यामृतस्य संनीधी॥।
 ज्ञानं सोचेमनार्थसंवीरती च यत्संगती सज्जने।
 यीत्येवं परिणाप्रसुंदरफला सर्वेवीवेकां कुरु॥१६॥।
 भावारण्यमुद्घयदीजगमीषु मुक्तिनगरं।
 तदानीमाकर्षेवीषयविषयवृक्षीवंपुष्टी॥।
 यतश्छाया येषां प्रतयती महामोतमचीराः।
 छैचेमुनां दूरीभयतीभजनः शर्मसदनं॥१७॥।
 प्रशरती यथाकीर्ती क्षुकृपाकरसोदरं। भुदयजननीयाशीस्येती।
 यथा गुरुसंततीः कल्पती यथावृद्धीं धर्मकुकर्ममहती।
 क्षमकुशलजनने न्याये कायंतपावती वर्तनं॥१८॥।
 इति श्री सुक्तिमुक्तावलीण्यंस टीका मन्हाष्टभाषा संपुर्णा॥।
 श्री मंगलं महा॥। श्री॥। छ॥।

॥ गुरुस्तुति श्लोक॥

नमो नम जीनानंदस्यंदीने माघनंदीने।
 जगत्प्रसीद्धसिद्धांतवेधीने चीत्प्रमोदीने॥१॥।
 सीद्धांतसारसर्वेश्व कोशावांसैकमुर्तये।
 नमः श्री माघनंदाख्याविश्ववीख्यातकर्तये॥२॥।
 यज्ञानतमसालुमामार्गोरत्नत्रयात्मकः।
 तत्प्रकाशासमर्थाय नमोस्तु कुमुदींदुवे॥३॥।
 संसारदुःखभीताया स्वात्मोत्थसुखसेवीना।
 रत्नत्रयपवीत्रय नमोस्तु कुमुदींदुवे॥४॥।
 जीनवानयार्णवोद्भूतं रत्नत्रयसुनीर्मलं।
 चीत्सदाचार्यशोभायां नमोस्तु कुमुदींदुवे॥५॥।
 इति श्री गुरुस्तुती॥। छ॥। शके १७३५ सौम्यनाम
 संवत्सरे कार्तिक शुद्धी अष्टमि इंदुवासरे प्रातःकाळी

बुदवार दिने ॥ श्रुतमुक्तावली मन्हाट भाषा टिका संपुर्णमस्तु ॥

श्री अयेनापुरपुरद उपाध्ये धामोधरन पुत्र नेमाप

स्वहास्तदिदबरइधानु ॥

श्लोक । ।

जिनाद्वीपाद्यं च गुरुपदातो प्रभेदमस्तु युतशुद्धचीते ॥

अन्योन्यरूपमनमंदीराते सेवी सदा शांतं सुखार्नवात ॥१॥

परोपकारारतव या वीनोद । केली टीका प्राकृत बाळबोध ॥

पंडीत साधुजन हे प्रबुद्ध । शोधूनी लावावे युक्त शुद्ध ॥२॥

मंगळं महा ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

श्री फलठण नगरि श्री आदिनाथ चेइताले ॥

श्री वृशभशेनमुनि श्रुतस्कंमुक्तावलि टीका ।

सा रखचंदं सूरचंदं सात्रदान आपिस ॥

या ग्रंथात नसलेले श्लोक ।

यदशुभरजः पाथो दृसेंद्रियद्विरदांकुशं ।

कुशलकुसुमोद्यानं माद्यन्मनः कपिशृङ्खला ॥

विरतिरमणीलीलावेशम स्मरज्ज्वरभेषजं ।

शिवपदरथस्तद् वैराग्यं विमृश्य भवाभयः ॥१॥

नमस्या देवानां चरणवरिवस्या शुभगुरो-

स्तपस्या निःसीमक्लमपदमुपासा गुणवताम् ॥

निषद्यारण्ये स्यात्करणदमविद्या च शिवदा ।

विरागः क्रूरागः क्षपणनिपुणोऽन्तः स्फुरति चेत् ॥३॥

करे श्लाघ्यस्त्यागः शिरसि गुरुपादत्रणमनं ।

मुखे सत्या वाणी श्रुतमधिगतं च श्रवणयोः ॥

हृदिस्वच्छा स्वच्छा वृत्तिर्विजयी भुजयोः पौरुषमहो ।

विनायैश्वर्येण प्रकृतिमहतां मण्डनमिदम् ॥४॥

सोमप्रभाचार्यमभा च लोके । वस्तुप्रकाशं कुरुते यथाशु ॥

तथायमुच्चैरूपदेशलेशः । शुभोत्सवज्ञानगुणांस्तनोति ॥५॥

पारिभाषिक शब्द

आगमार्थ : आगमानुसार केलेला आहे. अकरा अंगे व चौदा पूर्वेया ग्रंथांत आलेला अर्थ.

आगम सिद्धांत : आगम ग्रंथात आलेले सर्व सिद्धान्त

अगस्ती : अगस्ती ऋषी

अचोरि महाव्रत : पंच अणुव्रतांतील तिसरे व्रत.

अठरा दोष : भूक, तहान, भय, शोक, आतंक, निद्रा इ. १८ दोष.

अनंतमती : एका साध्वी(पवित्र) स्त्रीचे नाव.

अपाय : स्वर्ग मोक्षाच्या क्रियांचा नाश करणारी प्रवृत्ती.

अशुभ कर्म : जे कर्म पाप उत्पन्न करते ते कर्म.

अष्टविध : आठ प्रकारचे (कर्म, मूळगुण, सम्यगदर्शनाची अंगे)

अहंद (अरिहंत) : ज्ञानावरण, दर्शनावरण, वेदनीय व मोहनीय या चार घाती कर्माचा त्यांच्या समस्त प्रकृतींसह नाश केलेले मुनी, देव.

आभ्योदय (अभ्युदय) : स्वर्गादि सांसारिक सुख.

उपशम भाव : कषाय दबून राहणे. काळाच्या मर्यादेमध्ये विकारी भाव दबून राहणे.

कर्मचक्र : कर्माचा समूह, कर्माचा फेरा

काकताळ न्याये : कावळा बसताच फांदी मोडणे, हा न्याय

कुनय : नयाचा विपरित प्रकार(अंश भेद किंवा गुणभेद करून वस्तूचा एकांगी भागाला स्पर्श करणारे ज्ञान म्हणजे नय).

कुळमद : गर्वाचा एक प्रकार (आठ मद- ज्ञान, पूजा, कुल, जाती, बल, ऐश्वर्य, तप व रूप.)

केवळज्ञान : या ज्ञानात इंद्रियाच्या साहाय्यतेची अपेक्षा नसते. मोहनीय, ज्ञानावरण, दर्शनावरण, वीर्यान्तराय कर्माच्या सर्वथैव क्षयामुळे अप्रतिहत शक्ती विशिष्ट व निश्चल असल्यामुळे हे संपूर्ण ज्ञान होते. अर्थीजन ज्याच्यासाठी बाद्य व अभ्यंतर तपाच्या मार्गे सेवन करतात ते हे केवळज्ञान होय. म्हणून असाहाय्य -इंद्रियांच्या सहायाशिवाय आत्मशक्तीने होणाऱ्या ज्ञानाला केवळज्ञान म्हणतात. संपूर्ण ज्ञान ते केवळ ज्ञान होय.

मोहाचा क्षय झाल्याने, ज्ञानावरण, दर्शनावरण व अंतराय कर्माचा क्षय झाल्याने, केवलज्ञान प्रगट होते. हे प्रत्यक्ष ज्ञान लोकालोकातील समस्त पदार्थाना त्यांच्या समस्त त्रैकालिक पर्यायांसह जाणते.

खेचर : (ख म्हणजे आकाश व चर म्हणजे विचरण करणे) आकाशातून विहार -विचरण करणारे व विविध विद्या जाणणारे विद्याधर

घाति कर्म : जे आत्म्याच्या गुणांचा घात करतात असे ज्ञानावरण, दर्शनावरण, मोहनीय व अंतराय ही चार कर्मे.

घोरोपसर्ग : खूप मोठा उपद्रव.

चक्रधर : चक्र धारण करणारा, चक्रवर्ती

चक्रेश्वर : चक्रवर्ती (जैन मान्यतेनुसार प्रत्येक अवसर्पिणी कालात १२ चक्रवर्ती होतात.)

चतुःसंघ : चार प्रकारचा संघ. मुनि-आर्यिका, श्रावक-श्राविका (यती, मुनी, ऋषी, अनगार असे मुर्नीचे प्रकार)

चतुर्गति : चार गती नरकगती. नरक गती, तिर्यच गती, मनुष्ययगती व देवगती.

चतुर्विध : मुनि, आर्यिका, श्रावक, श्राविका असा चार प्रकारचा संघ.

चतुःकषाय : चार प्रकारचे कषाय -क्रोध, मान, माया, लोभ.

जातिमद : जातीविषयीचा गर्व.

ज्योतिक्क (ज्योतिष्क) – देवांचा एक प्रकार

त्रयोदश चारित्र : १३ प्रकारचे मुर्नीचे चारित्र. पाच महा व्रते, पाच समिती व तीन गुप्तीरूप चारित्र.

त्रिकर्ण : अंधकरण, अपूर्वकरण, अनिवृत्तीकरण असे जीवाचे परिणाम (गुणस्थाने).

तप – दशलक्षण धर्मातील ७ वा धर्म. धर्मसाधनेसाठी शरीर कष्टविण्यासाठी केले जाणारे १२ प्रकारचे तप. सहा बहिरंग तपे व सहा अंतरग तपे.

दर्शनिक : सहा दर्शनांचे ज्ञान असलेला तत्वज्ञ. प्रथम -व्रत प्रतिमाधारी श्रावक.

द्वादश तप : बारा प्रकारचे तप

द्वादश : बारा, (बारा तपे, किंवा बारा भावना -अनुप्रेक्षा)

द्विविध : दोन प्रकारचे (जीव- अजीव)

धरणीधर (धरणिंद्र) : भवनवासी देवांपैकी एका देवाचे नाव.

नय : आवश्यक भेद वा गुणभेद करून वस्तूचे एकांगी ज्ञान प्राप्त करून घेण्याची प्रक्रिया.

नरेंद्र : राजा, चक्रवर्ती

बल : मनोबल, वचनबल व कायबल हे बलाचे तीन प्रकार.

महतिय : मोठे, महान

यमनेमाचे : (यमनियमाचे) व्रतधारण करण्याच्या पद्धती. आयुष्यांता व्रत पालन करण्याचा निश्चय म्हणजे यम व विशिष्ट कालासाठी पालन करण्यासाठीचा निश्चय म्हणजे नियम.

यंत्रदेव(व्यंत्रदेव) : देवांचा एक प्रकार (चार देव- कल्पवासी, भवनवासी व्यंत्रवासी व ज्योतिष्क) व्यंत्रदेवाचे पुन्हा आठ प्रकार किन्नर, किंपुरुष, महोरग, गंधर्व, यक्ष, राक्षस, भूत, पिशाच.

रत्नत्रय : सम्यकदर्शन-ज्ञान-चारित्र

वासुदेव : नारायण. जैन साहित्यात नऊ नारायण येतात.

सप्त तत्व : जीव, अजीव, आस्त्रव, बंध, संवर, निर्जरा, मोक्ष.

सम्यग्ज्ञान : सम्यग् दर्शना बरोबर असलेले ज्ञान, समीचीन किंवा यथार्थ ज्ञान.

संव्हानन(संहनन) : शरीरप्रकृती, शरीराची बळकटी मोजण्याचे परिमाण

सिता नारी : एका साध्वी(पवित्र) स्त्रीचे नाव.

सुदर्शन मेरू : जंबुद्धिपाच्या मध्यभागी असलेला पर्वत.

सुनय : यथार्थ -सम्यक् नय.

षड् जीव : षट्कायिक जीव. पंचस्थावर व एक त्रस जीव. पंचस्थावर- पृथ्वीकायिक, जलकायिक, अग्निकायिक, वायुकायिक आणि वनस्पतिकायिक जीव. त्रसजीव- दोन, तीन, चार, पाच इंट्रिय असणारे जीव. असे जीवाचे सहा प्रकार.

* * *

शब्दार्थ

- अंबुराशी- अंबु म्हणजे राशी, पाण्याचा साठा असलेला समुद्र.
- अर्क- क्षीर- रुचीक
- अकिंचन्य- जवळ कोणताही परिग्रह न पाळण्याचे व्रत.
- अक्रोध व्रत- क्रोध न करण्याचे क्षमा व्रत.
- अर्गळा- अडसर, आगळ, आडणा
- अचोरीव्रत- पंचानुव्रतातील तिसरे - अचौर्य व्रत
- अर्जव- विनंती. दश धर्मांपैकी तिसरा धर्म.
- अर्जउनि- विनंती करून
- अजा- बकरी, शेळी
- अत्र परत्र- इह-पर लोकी
- अदो- अधो, खालचे.
- अदत्त- न दिलेले
- अद्गु- अद्गुत.
- अनर्घ्य- अमूल्य
- अनुसंधान- संबंध
- अपत्य- अपथ्य. मूल.
- अनुपान- औषधास अनुकूल असे पदार्थ मात्रे नंतर घेणे.
- अपहास्य- वाईट, हास्यास्पद.
- अपहास्यति- अपमान करतात.
- अभ्रतुषार- मेघातून बरसणारा हलका पाऊस.
- अयास- आयास, प्रयास, प्रयत्न.
- अरी- शत्रू.
- अरामी- जंगलात.
- अरीसंतती- शत्रुपरंपरा.
- अवर्ण- वर्णशन, अंधूक
- अशेष- संपूर्ण.
- अर्हद- अरिहंत.

अही - साप.
अहीर्णिसी- दिवसरात्र.
आनंत कोटी येरङ्गार -अनंत योनींमध्ये भ्रमण.
आयासाचे- प्रयत्नाचे.
आराम- उपवन
आवर्ण- आवरण
आळिकुळे -सर्पाचे समूह.
ईदात - वेदांत.
ईभ- हत्ती.
इंदिरा - इंद्रायणी, इंद्रपत्नी, शची.
इंदुवासर - सोमवार
उग्री-समोर.
उकरावरि- उकिरड्यावर.
उत्तर सूत्र- जैन आगमातील एक ग्रंथ.
उड(डु)गण- तारासमूह
उदास- तटस्थ, मध्यस्थ.
कर्मजिन- कर्मरूपी अंजन -कालिमा.
करतळात- हाताच्या तळव्यावर.
करी- हत्ती.
कल्पदृम- कल्पवृक्ष
क्लेशाचे- चंचलता
कस्तुरी - कस्तुरी सुगंध
काटाल्य- कुटिलता
काळी- समयी
कीर्ण- किरण
कुनय - विपरीत -असत्य -मिथ्या नय
कुपित - क्रुद्ध, रागावलेला.
कुरंग- हरिण.
कुरुंभ-हंडा.

कैरव- कमल.
कोपवाळ- क्रोधवारा.
कोपान्नाळ- क्रोधरूपी अग्नी.
कोरे खैराची- वृक्षाचे प्रकार
कौटाल्य- कुटिलता.
खळ- खल, दुष्ट.
खळताची - दुष्टाची.
गव्हारान - गावराण, गावंदळ.
गरिष्ठ - जड.
गोत्रि- कुंटुंबीजन.
घनानंद- आनंदाचा मेघ
घोरोपसर्ग-घोर उपसर्ग
चटोर- चटावलेला.
च्यूतसुमन- आप्रमंजरी, आंब्याचा मोहोर.
जळ बुद्धादा- पाण्याचा बुडबुडा
जात-जन्म
जाव- जोपर्यंत.
जिता- जिवंत
णभांतरि- आकाशामध्ये
तपनी- सूर्य
तरुणी- तरुणी, सूर्य
तीवृ- तीव्रताप
त्रस स्थावर - त्रस व स्थावर जीव.
थिल्लरी- डबके.
दायादे- वारसदार
दावानळ - वणवा
दिनमणी- सूर्य
धुक- धुके
मधुकरी- भृंगी.

धिवर - कोळी, मच्छीमार

नवक- नैका

निरसे- निरसन, निराकरण होणे.

पयोधर - अभ्र, ढग. स्त्रीचा स्तन.

पडळ- पटल, पडदा, झापड

परवनिता- दुसऱ्याची स्त्री

पाख- पाक, शुद्ध. पंथ

पाड- इच्छा, समानता.

प्रावर्णाच्या- उत्तरीय वस्त्र, उपरणे, पाघरूण

परि- प्रकार, रीत

परिग्रह- अंगिकार, स्वीकार

पीयूष- अमृत

परत्र- परलोकी

बळी- बलवान

बुद्ध- बुद्धिवान, विचारवान लोक

बैसकाची- बैठक, स्वार

ढाळ- डोलणे, ढाळणे.

भस्मा- भस्म, राख.

भाजन- पात्र

माइकपणा- मायावीपण

भोंदीत- फसवीत

मसि- शाई, कळिमा

मतिवंत- बुद्धिमान

मा- नको.

माईतर- अन्यथा

माइक, ठकसेन- मायावी

माघनंदी - या नावाचे आचार्य

मार्दव - गोडी, मृदुता, कोमलता. दशधर्मापैकी दुसरा धर्म.

मूर्छा- आसवती

मोक्षपुर - मोक्ष-मुक्तिरूपी नगर

नवविध - नऊ प्रकारचे

निशीत- तीक्ष्ण, धारदार

निसित- धारदार

निस्पृह ब्रत- अपरिग्रह ब्रत

निस्तोष-असमाधान.

नुलंघी- उल्लंघन न करणे

यक्षसर- एकदा

यानपात्र- जहाज

रत्नत्रय - सम्यक दर्शन, ज्ञान, चारित्र्य

राषभ- गाढव

रभस- बलपूर्वक

लतांगुळी- लाथेचे केट

लोभ- लोभ कषाय दुर्गुण

लोभांबुधि- लोभरूपी सागर

वटजनासी- वाटमारी करणारे लोक

वर्म-कमजोर दुवा

वर्म- अंतरंग

वहुटूळ- वादळ, वावटळ

वृतविधीचे- ब्रताच्या विधीचे, ब्रत करण्याच्या पद्धतीचे.

वानि- वर्णन करणे

वात- (अहंकाराचा) वारा

वारासी- वारिराशी, समुद्र

वासरमणी- सूर्य

वद - बोलणे

विशोरग- विषारी साप

वीशोरग- उग्रविषाचा सर्प

वोजा- निश्चयपूर्वक

शाचिवर- शाचीपती, इंद्र

शरत्काळी- शरद क्रतूमध्ये
शीतर- जाल्यामध्ये
शीचन-सिंचन
शीच - सिंच
शीढ-शिढी
शीव शर्म- सत्य, शारमेने
शुंडाल- सोंडधारी, हत्ती
शैल- पर्वत
श्लाघ्यता- सुख, स्तुती
सत्यकार- बयाणा, आगाऊ रक्कम, संचकार
सनाथ- साधार
सन्नीपात-वात पित व कफ यांचा एकदम उद्रेक
समंध- भूतपिशाच
सर्वज्ञागमरस- सर्वज्ञ आगम रस
सरा- वेळा
स्वरूपि- आत्मरूपामध्ये मग्न
स्कंद- समूह
संकुळ- समूळ
संचकार धन- सत्यंकार, आगाऊ रक्कम(अँडव्हान्स)
संतान- परंपरा
संसारगळासी- संसाररूपीविष
सुद्धासार- अमृतसारांश
सुनय - सम्यक् सत्य समीचीन नय
सुरगुरु- देवगुरु प्रजापती
सोमप्रभ - आचार्य सोमप्रभ
सौच - उत्तम शोच, दशधर्मातील चौथा धर्म
हमिंद्रादि- अहमिंद्र आदी
हिमतुशार- धुके

* * *

महाराष्ट्री प्राकृत, महाराष्ट्री अपभ्रंश पासून मध्ययुगीन मराठी ते आधुनिक मराठी भाषा आणि साहित्य समृद्ध करण्यामध्ये मराठी जैन साहित्याचे महत्वाचे योगदान आहे. डॉ. गोमटेश्वर पाटील यांनी मध्ययुगीन मराठी जैन साहित्यातील शेकडो हस्तलिखित जैनग्रंथांचे संशोधन आणि संकलन केले आहे. त्यापैकी त्यांनी संशोधित आणि संपादित केलेल्या १७ हस्तलिखित ग्रंथांचे प्रकाशन महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाच्या वरीने होत आहे. 'मध्ययुगीन मराठी जैन साहित्यातील दुर्मीळ हस्तलिखित ग्रंथांचे संशोधन आणि संपादन' या प्रकल्पामुळे मध्ययुगीन मराठी भाषा आणि साहित्याच्या अभ्यासाला नवे वळण प्राप्त होणार आहे. अभिजात अशी परंपरागत मराठी यानिमित्ताने वाचकांसमोर येत आहे.

- डॉ. महावीर प्र. शारस्त्री, सोलापूर

डॉ. गोमटेश्वर सातगोंडा पाटील

प्राध्यापक-मराठी विभाग,
महावीर महाविद्यालय, कोल्हापूर.
Email - gomteshpt@gmail.com

लेखन व संपादन

१. मराठी काढबरी तत्त्व आणि सिद्धान्त, दर्या प्रकाशन-पुणे, २०१२
२. मराठी काढबरीची उपयोजित समीक्षा, दर्या प्रकाशन-पुणे, २०१४
३. मराठी भाषा सर्जन आणि उपयोजन-(सहलेखक), दर्या प्रकाशन-पुणे, २०१४
४. मराठी जैन साहित्याचे स्वरूप (१८५०-२०००), भारतीय ज्ञानपीठ -नवीदिल्ली, २०१८

महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाद्वारे प्रकाशित हस्तलिखित ग्रंथांचे संपादन

०१. रामायण (४-भाग)	- आचार्य गुणकीर्ती	(इ.स. १४७०)
०२. हरिवंशपुराण (३-भाग)	- महाकवी जिनदासनामा	(इ.स. १४९३)
०३. सुमतिप्रकाश	- कर्वीप्रसेवक	(इ.स. १५६८)
०४. यशोधरचरित्र	- गुणनंदी	(इ.स. १५८१)
०५. सुदर्शनचरित्र	- वीरदास	(इ.स. १६२७)
०६. श्री आदिनाथ पुराण	- महीचंद्र	(इ.स. १६९६)
०७. शीलपताका	- महाकीर्ती	(इ.स. १६९८)
०८. धर्मपरीक्षा	- विशालकीर्ती	(इ.स. १६८८)
०९. अष्टकर्मप्रकृती	- यादवसुत	(इ.स. १७१८)
१०. उपदेशरत्नमाला (२ भाग)	- भट्टारक रलकीर्ती	(इ.स. १८१२)
११. धर्मामृतकथा	- दयासागर	(इ.स. १८१३)
१२. हनुमंतपुराण	- दयासागर	(इ.स. १८१३)
१३. हरिलीळाप्रकाश (२ भाग)	- महाकवी गिरिसुत	(इ.स. १८५०)
१४. श्रीपाल चरित्र	- गिरिसुत	(इ.स. १८४८)
१५. कर्णामृत पुराण	- नेमाप्पा उर्फ दामोदरसुत	(इ.स. १८०२)
१६. सुक्तिमुक्तावली	- मधुकराया	(इ.स. १८१२)
१७. पंचपांडवांचे आदिमूल चरित्र -	जैनसुत उर्फ आदिनाथ पैंडित	(इ.स. १८४८)